

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 354

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

53 tomas
2010 m. gruodžio 28 d.

Pranešimo Nr.	Turinys	Puslapis
I	<i>Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės</i>	
	NUOMONĖS	
	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas	
	461-oji plenarinė sesija, 2010 m. kovo 17–18 d.	
2010/C 354/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl moterų ir vyrų lygybės gairių 2006–2010 m. ir tolesnės strategijos	1
2010/C 354/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl neigaliųjų: neigaliųjų užimtumas ir laipsniškas jo prieinamumas ES. Lisabonos strategija po 2010 m. (tiriamoji nuomonė)	8
2010/C 354/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl darbuotojų imigrantų integracijos (tiriamoji nuomonė)	16
2010/C 354/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos transporto politikos įgyvendinant Lisabonos strategiją po 2010 m. ir Tvaraus vystymosi strategiją (tiriamoji nuomonė)	23
2010/C 354/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl dviračių motorinių transporto priemonių sektoriaus pramonės permainų ir perspektyvų (nuomonė savo iniciatyva)	30
2010/C 354/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl 2013 m. bendrosios žemės ūkio politikos reformos (nuomonė savo iniciatyva)	35

LT

Kaina:
4 EUR

(Tęsinys antrajame viršelyje)

<u>Pranešimo Nr.</u>	Turinys (tęsinys)	Puslapis
2010/C 354/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl naujo tarptautinių organizacijų valdymo	43
2010/C 354/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl transporto politikos Vakarų Balkanuose	50
2010/C 354/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pilietinės visuomenės organizacijų ir pirmininkavimo ES Tarybai (nuomonė savo iniciatyva)	56
2010/C 354/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Lisabonos sutarties įgyvendinimo. Dalyvaujamoji demokratija ir piliečių iniciatyva (11 straipsnis) (nuomonė savo iniciatyva)	59

III Parengiamieji aktai

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

461-oji plenarinė sesija, 2010 m. kovo 17–18 d.

2010/C 354/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, kuriuo nustatomas ilgalaikis europinių paprastųjų jūrinių lydekų šiaurinių išteklių ir šių išteklių žvejybos būdų valdymo planas COM(2009) 122 galutinis – 2009/0039 (CNS)	66
2010/C 354/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, kuriuo nustatoma kontrolės ir vykdymo užtikrinimo sistema, taikytina Konvencijos dėl būsimo daugiašalio bendradarbiavimo šiaurės rytų Atlanto žvejybos rajonuose vandenyse COM(2009) 151 galutinis – 2009/0051 (CNS)	67
2010/C 354/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, kuriuo nustatomas daugiametis Vakarų Atlanto paprastųjų stauridžių išteklių naudojimo ir žvejybos planas COM(2009) 189 galutinis – 2009/0057 (CNS)	68
2010/C 354/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, kuriuo nustatomas ilgalaikis Biskajos įlankos europinių ančiuvų išteklių ir jų žvejybos būdų valdymo planas COM(2009) 399 galutinis – 2009/0112 (CNS)	69
2010/C 354/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, kuriuo sudaroma sužvejotų paprastųjų tunų (<i>Thunnus thynnus</i>) kiekio dokumentavimo programa ir iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1984/2003 COM(2009) 406 galutinis – 2009/0116 CNS	70

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

461-OJI PLENARINĖ SESIJA, 2010 M. KOVO 17–18 D.

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl moterų ir vyrų lygybės gairių
2006–2010 m. ir tolesnės strategijos**

(2010/C 354/01)

Pranešėja **Laura GONZÁLEZ DE TXABARRI ETXANIZ**

Vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, Europos Komisijos pirmininko pavaduotoja Margot Wallström 2009 m. rugsėjo 25 d. raštu paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą parengti tiriamąją nuomonę dėl

Moterų ir vyrų lygybės gairių 2006–2010 m. ir tolesnės strategijos.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2010 m. vasario 23 d. priėmė savo nuomonę.

461-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. kovo 17–18 d. (kovo 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 137 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 5 susilaikius.

1. Rekomendacijos

1.1 Moterų ir vyrų lygybė yra ne tik pats savaime tikslas, bet ir būtina sąlyga ES ekonomikos augimo, užimtumo ir socialinės sanglaudos tikslams įgyvendinti.

1.2 Moterų ir vyrų lygybės gairių laikotarpio vidurio pažangos ataskaita rengiama ekonomikos krizės sąlygomis. Reikėtų pabrėžti krizės poveikį ir pasekmes moterims ir vyrams atsižvelgiant į tai, kad jų padėtis visuomenėje skiriasi.

1.3 Būtina lygybės principą įtraukti į visų sričių politiką, visų pirma į socialinę bei užimtumo politiką, ir toliau dėti pastangas šalinant kliūtis, neleidžiančias moterims ir vyrams visapusiškai ir lygiomis teisėmis dalyvauti darbo rinkoje.

1.4 Kad būtų užtikrinta didesnė ekonominė moterų nepriklausomybė, reikia gerinti moterų (taip pat ir savarankiškai dirbančių) užimamų darbo vietų kokybę ir kiekybę, spręsti moterims dažnai iškylančią neužtikrintumo problemą ir skatinti tolygų šeiminių ir buitinių pareigų pasiskirstymą.

1.5 Darbo užmokesčio skirtumų priežastys yra struktūrinės: nepakankamai įvertinami vadinamieji moteriški gebėjimai, pastebima profesinė ir sektorinė segregacija pagal lytį, darbo vietos neužtikrintos, pertraukiama profesinė veikla ir pan. Teisės aktai ir kolektyvinės sutartys yra veiksmingos priemonės darbo užmokesčio skirtumams šalinti, šiame procese būtinai turi dalyvauti visi ekonominės bei socialinės veiklos vykdytojai.

1.6 Aktyvesnis moterų dalyvavimas versle ir politinėje veikloje skatina moterų ir vyrų lygybę, finansinę moterų nepriklausomybę, lyčių stereotipų naikinimą ir moterų dalyvavimą priimant sprendimus.

1.7 Moterys yra ypač pažeidžiamos socialinės atskirties ir skurdo požiūriu. Socialinių teisių suteikimas atsižvelgiant į individualius poreikius, užtikrintos minimalios pajamos, karjeros pertraukų bei trumpesnio darbo laiko dėl šeiminių priežasčių įvertinimas pagerintų socialinę apsaugą ir sumažintų gyventojų patekimo į skurdą pavojų.

1.8 Šeiminio ir profesinio gyvenimo suderinimas yra gyvybiškai svarbus norint pasiekti lyčių lygybę ir pagerinti moterų užimtumą. Tam didelės reikšmės turi kokybiškos socialinės paslaugos ir esamų motinystės, tėvystės bei vaiko priežiūros atostogų sąlygų gerinimas. Reikia stengtis didinti bendrą visų socialinės veiklos vykdytojų atsakomybę užtikrinant tolygų buities ir priežiūros darbų pasidalijimą.

1.9 EESRK laikosi nuomonės, kad priimant sprendimus būtina skatinti vienodą moterų ir vyrų atstovavimą. Todėl valstybės narės turi parodyti didesnę ryžtą nusistatydamos aiškius tikslus ir įgyvendindamos veiksmingas priemones, tokias kaip, pavyzdžiui, pozityvioji diskriminacija, lyčių lygybei skirtos programos ir pan.

1.10 Kadangi nemažėja smurto lyties pagrindu ir prekybos žmonėmis atvejų, EESRK mano, kad būtina įgyvendinti galiojančius teisės aktus ir parengti nacionalinius veiksmų planus, grindžiamus bendra Europos strategija, taip pat reikia daugiau specialių programų.

1.11 Norint veiksmingiau kovoti su lyčių stereotipais, EESRK nuomone, svarbiausia šviesti visuomenę ir diegti joje moteris nediskriminuojančius modelius, sudaryti mokymo galimybes ir vyrams, ir moterims, skatinti moteris studijuoti mokslo disciplinas ir technologijas, labiau vertinti tradiciškai moteriškus darbus ir vengti moterų diskriminavimo žiniasklaidoje ir komunikacijoje.

1.12 Pasitelkus ES išorės ir vystymosi politiką reikia propaguoti moterų teises tarptautiniu mastu, stiprinti moterų gebėjimus ir savarankiškumą.

1.13 EESRK laikosi nuomonės, kad būtina lyčių analizę visapusiškai įtraukti į visas Europos Komisijos veiklos sritis ir tiek į Europos, tiek į nacionalinius biudžetus. Tam būtina turėti moterų ir vyrų lygių galimybių klausimus išmanančių specialistų, atitinkamų duomenų apie abi lytis, kurie padėtų susidaryti išsamesnį vaizdą apie vyrų ir moterų padėtį ir įvertinti lygybės gairių taikymo rezultatus.

1.14 Reikia pažymėti, kad svarbiausia, jog naujojoje nuo 2010 m. įgyvendinamoje lyčių lygybės strategijoje lygybės tikslai nebebūtų vien tik Komisijos valstybėms narėms teikiamos rekomendacijos, o taptų privalomomis gairėmis kiekybiškai įvertinamiems tikslams pasiekti. Tam reikia daugiau politinių sprendimų visais lygmenimis. ES institucijos turi rodyti pavyzdį, iniciatyviai apžvelgdamos atliktą darbą ir įvertindamos strategijos įgyvendinimo poveikį.

2. Bendrosios pastabos

2.1 Moterų ir vyrų lygybės gairės 2006–2010 rodo Europos Komisijos pasiryžimą bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis siekti pažangos lyčių lygybės srityje. Komisijos prašymu EESRK

atlieka lyčių lygybės gairių vertinimą, analizuoja priimtų priemonių poveikį bei jų taikymo rezultatus ir pateikia veiklos pasiūlymų naujam strategijai po 2010 m.

2.2 EESRK pripažįsta, kad ir praityje ES dėjo pastangas siekiant lyčių lygybės: jau 1957 m. Romos sutartyje numatytas vienodo darbo užmokesčio principas, 1997 m. Amsterdamo sutartyje numatytos dvejopos nuostatos dėl įvairias sritis apimančio bendro metodo ir konkrečių priemonių, o Lisabonos sutartyje aiškiai išipareigojama šalinti nelygybę ir skatinti lygybę.

2.3 Tarptautiniu lygiu ES prisijungė prie Pekino veiksmų platformos, Tūkstantmečio vystymosi tikslų, Jungtinių Tautų konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims (CEDAW), kurioje sprendžiant žmogaus teisių problemas daugiausia dėmesio skiriama moterims.

2.4 Nepaisant šių teisinių išipareigojimų, užsibrėžtų tikslų nebuvo pasiekta, o moterų ir vyrų nelygybės pavyzdžių dar yra labai daug. Nė vienoje iš Moterų ir vyrų lygybės gairėse 2006–2010 nurodytų šešių prioritetinių politinių veiksmų sričių nepasiekta esminė pažanga. Atsižvelgiant į šią aplinkybę, kyla klausimas, ar nestokojama tikros politinės valios šiems pokyčiams įgyvendinti. Naujojoje veiksmų strategijoje ES 2020 prioritetu turi būti laikomas lyčių lygybės principas – pagrindinis konkurencingumą ir augimą lemiantis veiksnys.

2.5 Moterų ir vyrų lygybės gairių 2006–2010 veiksmų planas vertinamas ekonomikos krizės sąlygomis, todėl reikia išanalizuoti, kokias pasekmes ši krizė turi moterims, kadangi jų padėtis darbo rinkoje ir valstybių socialinių išlaidų politikoje (visų pirma dėl socialinių paslaugų) skiriasi, o šios sritys moterims yra aktualiausios.

2.6 Krizė pirmiausia palietė paprastai vyrų užimamas darbo vietas (statybos, transporto, pramonės srityse), o vėliau paplito sektoriuose, kuriuose dominuoja moterys (bankų paslaugos, prekyba ir kt.). Dėl šios priežasties šeimos pajamos dažnai sumažėja iki vienintelio moters darbo užmokesčio, kuris paprastai yra mažesnis už vyro darbo užmokestį, kadangi moterys daugiausia dirba paslaugų sektoriuje, dirba ne visą darbo dieną, dirba laikinai arba net šešėlinėje ekonomikoje. Visa tai daro neigiamą poveikį valstybių narių ekonomikai, kadangi mažina šeimų vartojimo galimybes ir stabdo ekonomikos atsigavimą.

2.7 Krizė daro poveikį ir socialinei politikai: dėl užimamos dažnai nepalankios padėties darbo rinkoje nedarbo išmokos moterims mokamos mažesnės ir trumpesnį laiką, pagrindinių viešųjų paslaugų (pavyzdžiui, sveikatos priežiūros, švietimo ir socialinių paslaugų apskritai) pasiūla ribojama būtent tuo metu, kai šeimoms, visų pirma, moterims, jų reikia labiausiai. Be to, kadangi šiuose sektoriuose dirba ypač daug moterų, tai vėlgi daro neigiamą poveikį moterų užimtumui.

2.8 Priemonės krizei įveikti negali būti neutralios lyčių požiūriu, tad imantis naujų politikos veiksmų ekonomikai atgaivinti ir įgyvendinant dabartines struktūrinių fondų programas reikia atsižvelgti į skirtingą moterų ir vyrų padėtį visuomenėje.

2.9 Lyčių lygybė turi būti laikoma prioritetu ne tik tam, kad būtų galima valdyti dabartinę krizę ir ekonomikos atsigavimą ateityje, bet ir tam, kad būtų galima spręsti demografijos ir ekonomikos uždavinius, iškilusius Europos socialiniam modeliui ir palietusius moteris bei jų ekonominę nepriklausomybę.

3. Konkretios pastabos. I dalis. Prioritetinės veiklos sritys siekiant vyrų ir moterų lygybės

Moterų ir vyrų lygybės gairėse 2006–2010 m. numatyti įsipareigojimai ir būtini veiksmai, galintys padėti siekti moterų ir vyrų lygybės bei panaikinti nelygybę.

Pirmojoje plano dalyje pateikiamos šešios prioritetinių politinių veiksmų sritys ir nurodomi atitinkami rodikliai:

1. Pasiiekti vienodą moterų ir vyrų ekonominės nepriklausomybės lygį;
2. Suderinti profesinį, šeiminių ir asmeninį gyvenimą;
3. Skatinti vienodą moterų ir vyrų atstovavimą priimančioms sprendimus;
4. Šalinti visų formų smurtą, kurio aukomis yra moterys;
5. Šalinti moteris diskriminuojančius stereotipus;
6. Skatinti lyčių lygybę užsienio ir vystymosi politikos srityse.

Antrojoje dalyje kalbama apie tai, kaip reikėtų gerinti valdymą.

3.1 Pasiiekti vienodą moterų ir vyrų ekonominės nepriklausomybės lygį

3.1.1 Įgyvendinti Lisabonos tikslus užimtumo srityje

3.1.1.1 Daugelis šalių dar nepasiekė Lisabonos strategijoje numatyto 60 proc. dirbančių moterų tikslo. Šiuo metu dirba 58,8 proc. moterų ir 70,9 proc. vyrų ⁽¹⁾, tačiau vyresnių kaip 55 metų dirbančių moterų skaičius krenta iki 36,8 proc., tuo tarpu šio amžiaus vyrų dirba net 55 proc. Nedarbas moteris paliečia labiau, nors dėl krizės šis skirtumas sumažėjo (9,8 proc. bedarbių sudaro moterys, o 9,6 proc. – vyrai).

3.1.1.2 Būtina didinti ne tik moterims prieinamų darbo vietų skaičių, bet ir gerinti jų kokybę. Kur kas daugiau moterų dirba mažiau mokamuose sektoriuose ir užima darbo vietas, kurioms gresia didesnis nestabilumas. Darbą ne visą darbo dieną dažniau-

siai priverstos rinktis moterys (31,5 proc. moterų ir 8,3 proc. vyrų); 14,3 proc. dirbančių moterų dirba pagal laikinas darbo sutartis. Beje, turinčių vaikų moterų užimtumo lygis sumažėja daugiau nei 10 proc., tai rodo, kad šeiminių pareigų pasiskirstomos netolygiai, o vaikų priežiūros infrastruktūra yra nepakankama.

3.1.1.3 EESRK rekomenduoja atlikti bendrą moterų nedarbo lygio tyrimą ir nustatyti, kiek moterų yra bedarbių ar nedirba dėl šeiminių priežasčių ⁽²⁾. Kadangi vaikų ir išlaikytinių priežiūra paprastai tenka moterims, jos dažnai netenkina kriterijų, pagal kuriuos asmuo laikomas „bedarbiu“. Todėl jų karjeros pertraukos tampa paslėptu nedarbu.

3.1.1.4 Reikia taikyti daugiadisciplininį požiūrį, kuris padėtų papildyti užimtumo politiką kitomis socialinės ir švietimo politikos priemonėmis, visų pirma užtikrinti mokymą be stereotipų, susijusių su darbu, teikti kokybiškas viešąsias socialines paslaugas, kurios sudarytų sąlygas išlaikomiems asmenims naudotis atitinkamomis paslaugomis, rengti informavimo kampanijas, skatinančias vyrus ir moteris dalytis buitines pareigomis.

3.1.1.5 Lyčių lygybės aspektą Komisija turi propaguoti ir įtraukti į visas savo programas (kaip tai padaryta programoje PROGRESS). Struktūriniai fondai tam suteikia puikių galimybių: jie padeda nustatyti, kaip įgyvendinama lyčių lygybė valstybėse narėse, atlikti kasmetinį priemonių poveikio lyčių lygybei vertinimą pagal šalis, ar net nustatyti tinkamas priemones bei nuobaudas šalims, kurios neužtikrina pakankamai ir kokybiškų darbo vietų moterims.

3.1.2 Panaikinti moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumus

3.1.2.1 Moterų ir vyrų lygybė darbo užmokesčio srityje yra pagrindinė sąlyga moterų ir vyrų lygybei užtikrinti. Tačiau nors ir padaryta pažanga teisės aktų srityje, moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumas siekia 17,4 proc., o vyresnių kaip 50 metų amžiaus moterų atveju šis skirtumas išauga iki 30 proc.

3.1.2.2 Darbo užmokesčio skirtumų priežastys yra struktūrinės: moterys daugiausia dirba menkiau vertinamuose ekonomikos sektoriuose ir mažiau mokamą darbą, jų daugiau dirba šešėlinėje ekonomikoje, moterų darbo vietos nestabilios, dėl šeiminių priežasčių pertraukiama jų profesinė veikla ar trumpinamas darbo laikas. Visi šie veiksniai daro neigiamą poveikį jų darbo užmokesčio dydžiui.

3.1.2.3 EESRK rekomenduoja ⁽³⁾ visoms valstybėms narėms peržiūrėti darbo sąlygų ir darbo užmokesčio sritis reglamentuojančias nuostatas, kad būtų išvengta tiesioginės ir netiesioginės moterų diskriminacijos.

⁽¹⁾ Eurostatas (darbo jėgos tyrimas): 2009 m. vasario mėn. duomenys apie užimtumą ir 2009 m. rugsėjo mėn. duomenys apie nedarbą.

⁽²⁾ 25,1 proc. 25–54 metų amžiaus moterų ir tik vos 2,4 proc. vyrų nedirba dėl šeiminių priežasčių (vaikai, išlaikomi asmenys). Beje, 19,2 proc. šių moterų ir tik 2,9 šių vyrų nedirba dėl kitų šeiminių priežasčių (šaltinis: darbo jėgos tyrimas, Eurostatas 2008 m.).

⁽³⁾ OL C 211, 2008 8 19, p. 54.

3.1.2.4 Teisės aktuose turi būti numatyti kontrolės mechanizmai, kurie padėtų nustatyti bet kokią diskriminaciją lyties pagrindu, ir skatinamos skaidrios profesinės klasifikacijos sistemos, kad visų darbuotojų kvalifikacija, patirtis ir gebėjimai būtų vienodai vertinami.

3.1.2.5 Kolektyvinės derybos yra tinkama priemonė nustatyti darbo vietų, mokymosi atostogų, skirtų kelti profesinę moterų kvalifikaciją, atostogų dėl asmeninių ar šeiminių priežasčių, lankstaus darbo laiko ir pan. nediskriminuojančius vertinimo kriterijus, kurie sumažintų darbo užmokesčio skirtumus.

3.1.3 Moterų verslininkės

3.1.3.1 Net ir aukštos kvalifikacijos moterų retai eina atsakingas pareigas įmonėse. Europos Komisija stengėsi paskatinti lyčių lygybę įvesdama socialinę įmonių atsakomybę, išplėsdama valstybės pagalbos teikimo galimybes naujoms, moterų steigiamoms įmonėms (Reglamentas (EB) Nr. 800/2008) ir suteikdama paramą tinklui, skatinančiam moterų verslumą. Būtų pageidautina, kad šio tinklo veikloje dalyvautų pilietinės visuomenės organizacijos, kad būtų galima keistis patirtimi ir gerąja praktika.

3.1.3.2 Todėl siūloma praktiškai pritaikyti ES verslumo veiksmų plano rekomendacijas ir taip stengtis didinti moterų steigiamų įmonių skaičių taikant šias priemones: sudaryti geresnes sąlygas finansavimui ir paskoloms gauti, vystyti verslo tinklus, teikiančius organizacines ir konsultavimo paslaugas, užtikrinti tinkamą profesinį mokymą ir perkvalifikavimą, skleisti gerą praktiką.

3.1.4 Lyčių lygybė socialinės apsaugos srityje ir kova su skurdu

3.1.4.1 Moterų yra ypač pažeidžiamos socialinės atskirties ir skurdo požiūriu. Šią situaciją apsunkina tai, kad moterų užima blogesnę padėtį darbo rinkoje ir yra priklausomos nuo socialinės apsaugos sistemų.

3.1.4.2 Reikėtų suvienodinti socialinės apsaugos sąlygas moterims ir vyrams. Kadangi dėl šeiminių priežasčių moterų dirba trumpesnę darbo dieną, naudojasi motinystės ir (arba) vaiko priežiūros atostogomis, dirba ne visą darbo dieną arba dirba laikinai, vyrų ir moterų darbo užmokesčiai skiriasi, moterims mažėja būsimų socialinių išmokų dydis ir jų mokėjimo trukmė, visų pirma nedarbo ir pensijų išmokos. Kad būtų galima nors iš dalies išspręsti šią nelygių galimybių problemą, be kita ko, būtina nemokamam darbui skirtą laiką ir karjeros pertraukas bei trumpesnę darbo laiką dėl šeiminių priežasčių prilyginti darbo visą darbo dieną, kai mokamos įmokos, laikotarpiui.

3.1.4.3 Valstybinė socialinės apsaugos sistema turi užtikrinti tinkamas minimalias pajamas, kurios padėtų sumažinti skurdo riziką ypatingą dėmesį skiriant vyresnio amžiaus moterims, našlėms, gaunančioms našlių pensiją, ir nepilnomis šeimoms, kuriose moteris yra šeimos maitintoja.

3.1.4.4 Kai kuriose šalyse veikiančioms privačioms pensijų sistemoms turi būti skiriamas ypač didelis dėmesys, kadangi būsimų pensijų sąlygos nustatomos pagal žmonių pajamas ir gyvenimo trukmę, o tai ypač nepalanku moterims.

3.1.4.5 2010 m. paskelbti Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi metai. Jie sutampa su Lisabonos strategijos įgyvendinimo pabaiga ir atvirojo koordinavimo metodo įgyvendinimu. Naujojoje 2020 m. ES strategijoje turi būti nustatyti konkretūs tikslai ir veiksmingesnės artimiausios ir ilgalaikės priemonės skurdui, visų pirma moterų skurdui, įveikti.

3.1.5 Lyčių aspektas sveikatos srityje

3.1.5.1 EESRK laikosi nuomonės, kad būtina įgyvendinti naują sveikatos strategiją, kuri numatytų skirtingus moterų ir vyrų poreikius sveikatos srityje, ir pabrėžia, kad šiuo klausimu nenumatyta jokių konkrečių veiksmų. Todėl būtina skatinti pažangą mokslinių tyrimų moterų sveikatos ir moterims būdingų susirgimų srityse.

3.1.5.2 Gyventojų senėjimas ir moterų dalyvavimas darbo rinkoje ateityje padidins ilgalaikių priežiūros paslaugų paklausą. Valstybės narės turi užtikrinti kokybiškas viešąsias socialines ir sveikatos paslaugas, kadangi jų nebuvimas visų pirma turi neigiamą poveikį moterims, kurios daugiausia yra atsakingos už priežiūrą.

3.1.6 Kovoti su sudėtine, ypač imigrančių ir tautinių mažumų moterų, diskriminacija

3.1.6.1 EESRK dar kartą pabrėžia, kad būtina lyčių lygybės perspektyvą įtraukti į migracijos ir prieglobsčio politikos sritis. Moterims imigrantėms ir etninių mažumų atstovėms turi būti skiriamas ypatingas dėmesys, kadangi jos labiau susiduria su nelygybe ir yra ypač pažeidžiamos, visų pirma ekonomikos krizės laikotarpiu⁽⁴⁾.

3.1.6.2 Augantis moterų imigrančių skaičius tiesiogiai siejasi su darbo jėgos paklausos didėjimu namų ūkio ir priežiūros sektoriuose, dažniausiai jį lemia ir socialinės infrastruktūros trūkumas. Didelė dalis šių moterų dirba neoficialiuose ir neuztikrintuose sektoriuose. Užimtumą reikia „profesionalizuoti“ ir reglamentuoti, o ne tik skatinti kelti profesinę kvalifikaciją, kad didėtų imigrančių galimybės darbo rinkoje.

3.2 Geresnis profesinio, asmeninio ir šeimos gyvenimo derinimas

3.2.1 Lisabonos strategijoje užsibrėžti užimtumo tikslai buvo įgyvendinti, nors Barselonos tikslai dėl vaiko priežiūros įstaigų pakankamumo nepasiekti (šias įstaigas lanko 33 proc. vaikų iki 3 metų amžiaus ir 90 proc. 3–6 metų amžiaus vaikų). Būtina turėti priežiūros įstaigų infrastruktūrą, kurioje būtų pakankamai vietų ir būtų teikiama plataus pobūdžio paslaugų, kad būtų galima užtikrinti kokybišką ir konkrečius poreikius atitinkančią priežiūrą, t. y. paslaugų ne darbo valandomis ir atostogų metu,

⁽⁴⁾ Žr. nuomos OL C 182, 2009 8 4, p. 19 ir OL C 27, 2009 2 3, p. 95

maitinimo įstaigų ir specialių centrų, skirtų įvairių kategorijų išlaikytiniams, infrastruktūrą. Investicijos į socialines paslaugas daro teigiamą poveikį ne tik ekonomikai ir užimtumui, bet ir duoda didelės socialinės naudos.

3.2.2 Vaikų ir išlaikytinių priežiūrai reikalingas lankstus darbo grafikas, todėl tenka perorganizuoti darbo laiką, kurį reikia derinti prie šeimos ir kolegų poreikių taikant tiek vyrams, tiek moterims pritaikant sistemą.

3.2.3 Didelė dalis moterų dirba ne visą darbo dieną ir taip derina profesinį ir šeiminių gyvenimą. Taip yra iš dalies ir dėl to, kad priežiūros paslaugų infrastruktūra yra nepakankama. Vis dėlto ne visą darbo dieną dirbančių moterų daugėja ne vien tik dėl šeiminių priežasčių; daugeliu atvejų tai vienintelis būdas moterims patekti į darbo rinką⁽⁵⁾.

3.2.4 Atostogų klausimu būtina siekti lygių individualių moterų ir vyrų teisių, neatsižvelgiant į jų darbo sutarties tipą (savarankiški darbuotojai, laikinieji darbuotojai ar dirbantys pagal neterminuotą sutartį ir kt.). Todėl EESRK džiaugiasi, kad pavyko susitarti Europos profesinių sąjungų konfederacijai (ETUC), *BusinessEurope*, įmonių, kuriose dalyvauja valstybė, centrui (CEEP) ir Europos amatų, mažųjų ir vidutinių įmonių asociacijai (UEAPME) dėl vaiko priežiūros atostogų prailginimo, tačiau Komitetas laikosi nuomonės, kad būtina toliau dėti pastangas ir siekti visiškos lygybės⁽⁶⁾. EESRK pritaria Komisijos iniciatyvai gerinti nėščių, pagimdžiusių ar maitinančių krūtimi moterų apsaugą ir pritaria, kad turi būti užtikrintos ne trumpesnės kaip 18 savaičių mokamos motinystės atostogos⁽⁷⁾.

3.2.5 Buities ir priežiūros pareigomis, kurios dažniausiai tenka moterims, reikia dalytis visiems susijusiems socialinės veiklos vykdytojams, kad kuo geriau būtų panaudojamas visas žmogiškasis kapitalas. Būtina rengti kampanijas, propaguojančias buities ir priežiūros pareigų (viena nelygybės priežasčių) pasidalijimą ir didesnę tokių pareigų vertinimą.

3.3 Skatinti vienodą moterų ir vyrų atstovavimą priimant sprendimus

3.3.1 Reikia ryžtingesnių įsipareigojimų stengiantis užtikrinti moterų ir vyrų lygybę priimant sprendimus⁽⁸⁾ ekonomikos, politikos, mokslo ir technologijų srityse. Pastaraisiais metais

moterų padėtis nelabai pagerėjo. Todėl būtina užsibrėžti aiškius tikslus ir numatyti tikslus terminus jiems pasiekti, taip pat reikalinga konkreti politika ir veiksmingos priemonės (pozityvioji diskriminacija, lyčių lygybei skirtos programos, specialus mokymas, dalyvavimo kvotos, informavimo kampanijos ir pan.).

3.3.2 Moterų ir vyrų lygybė politikos srityse turi būti centrinė Europos kūrimo ašis. Po 2009 m. birželio mėn. rinkimų 35 proc. Europos Parlamento narių yra moterys, Europos Komisijoje 10 narių yra moterys ir 17 – vyrai. Moterys sudaro 24 proc. nacionalinių parlamentų narių ir joms tenka 25 proc. nacionalinių vyriausybių ministrų portfelių⁽⁹⁾. EESRK šiuo metu 23,6 proc. narių yra moterys ir 76,4 proc. – vyrai, o vadovaujančius postus (direktorių, direktorių pavaduotojų, generalinių sekretorių pavaduotojų) užima 83,3 proc. vyrų ir tik 16,7 proc. – moterų. Vienodas atstovavimas moterims ir vyrams turi būti laikomas prioritetu visuose lygmenyse.

3.3.3 Viešųjų mokslinių tyrimų srityje pasiekta labai nedidelė pažanga (moterys sudaro 39 proc. dirbančiųjų), padėtis šiek tiek gerėja ekonomikos ir finansų sektoriuose (nėra moterų, vadovaujančių centriniams bankams, tik 17 proc. moterų yra bankų valdybos narės ir tik 3 proc. moterų yra didžiųjų įmonių valdybos narės).

3.4 Šalinti smurtą lyties pagrindu ir prekybą žmonėmis

3.4.1 Smurtas prieš moteris ir merginas ir toliau lieka rimta problema. Tai visuotinis ir sisteminis reiškinys, pasireiškiantis įvairiomis formomis ir būdais. EESRK kartu su Komisija reiškia susirūpinimą dėl šeiminių smurtą patiriančių moterų, išaugusio prekybos žmonėmis ir prostitucijos (visų pirma tarp imigrančių) masto ir nuolat įvykdomų nusikaltimų dėl papročių ar religijos⁽¹⁰⁾.

3.4.2 Reikia imtis tinkamų socialinių, ekonomikos ir teisinių priemonių, kad būtų galima sumažinti veiksnių, skatinančių smurtą prieš moteris, skaičių ir visiškai panaikinti šį reiškinį. Smurtą skatina nepakankami materialiniai ištekliai, ekonominė priklausomybė, žemas išsilavinimas, lyčių stereotipų gajumas, sunkumai patekti į darbo rinką ir kt.

3.4.3 Ypatingas dėmesys turi būti kreipiamas į visuomenės atskirtas moteris imigrantes ar neteisėtai šalyje esančias imigrantes, kurios dėl šių priežasčių yra ypač pažeidžiamos. Kalba, socialiniai ir kultūrų skirtumai, nežinojimas apie esamas pagalbos struktūras dažnai trukdo šioms moterims kreiptis pagalbos patyrus šeiminių smurtą. Moterų imigrančių, neturinčių dokumentų, padėtis yra dar blogesnė, todėl šiuo klausimu reikia imtis specialių priemonių, kad būtų galima įveikti kliūtis ir užtikrinti šių moterų teises.

⁽⁵⁾ 2008 m. ES ne visą darbo dieną dirbo 31,5 proc. dirbančių moterų ir tik 8,3 proc. vyrų. 27,5 proc. moterų dirbo ne visą darbo dieną todėl, kad turėjo problemų dėl vaikų ar išlaikomų asmenų priežiūros, o 29,2 proc. todėl, kad nerado nuolatinio darbo (kalbant apie vyrus duomenys pasiskirsto atitinkamai 3,3 proc. ir 22,7 proc.). Šaltinis – Eurostatas (darbo jėgos tyrimas).

⁽⁶⁾ Vaiko priežiūros atostogos prailgintos nuo trijų iki keturių mėnesių, iš jų vienas mėnuo suteikiamas tėvui be galimybes atstogas perkelti. Teisė į šias atstogas suteikiama visiems dirbantiems, neatsižvelgiant į jų darbo sutarties pobūdį.

⁽⁷⁾ OL C 277, 2009 11 17, p. 102.

⁽⁸⁾ Prieš dešimt metų (1999 m.) Paryžiuje vykusioje konferencijoje „Moteris ir vyrai valdžioje“ (*Femmes et hommes au pouvoir*) Europos Sąjunga įsipareigojo siekti labiau subalansuotos ir geriau atstovaujamos moterų ir vyrų pozicijų Europos priimant sprendimus.

⁽⁹⁾ 2009 m. spalio mėn. duomenys.

⁽¹⁰⁾ OL C 110, 2006 5 9, p. 89.

3.4.4 Reikia specialių programų (toliau taikant esamus mechanizmus, pavyzdžiui, Daphne programas) ir didesnio finansavimo smurto prieš moteris prevencijai ir kovai su juo. Reikia parengti nacionalinius veiksmų planus pagal Europos mastu koordinuojamą strategiją ir taikyti konkrečias priemones bei terminus, kurie užtikrintų veiksmingą jų įgyvendinimą. Valsybės narės turi teikti prioritetą dabartinių šeiminių smurto prevencijos ir aukų, taip pat rizikos asmenų, įskaitant vaikus, apsaugos teisės aktų taikymui. Be to, būtini rodikliai, kurie suteiktų išsamią informaciją apie visus prievartos lyties pagrindu aspektus, įskaitant ir seksualinį priekabiavimą bei prekybą žmonėmis. Būtina ES mastu suderinta statistika pokyčiams šioje srityje stebėti ir vertinti.

3.4.5 Atsižvelgiant į tai, kad labai daug nerimą keliančio smurto, taip pat ir lyties pagrindu, griebiasi jaunimas, Komitetas labai palankiai vertina Komisijos sprendimą kovą su smurtu lyties pagrindu įtraukti į programos „Veiklus jaunimas“ projektus. Beje, būtina smurto nenaudojimą ir pagarbą visų žmonių teisėms įtraukti į visas vaikų ir jaunimo švietimo ir mokymo programas.

3.5 Griausti visuomenės lyčių stereotipus

3.5.1 Lyčių stereotipai yra toks kultūrinis ir socialinis reiškinys, kuris leidžia manyti, kad yra tik moterims ar tik vyrams priklausančios vaidmenys ir pareigos, o tai daro poveikį profesinei orientacijai ir įsidarbinimo galimybėms bei lemia darbo rinkos segregaciją. Šie stereotipai kliudo lyčių lygybei bei visapusiškam moterų ir vyrų dalyvavimui priimančioms sprendimus.

3.5.2 Nepaisant aukšto išsilavinimo lygio, moterys toliau dominuoja tradiciškai laikomuose moteriškuose ekonomikos sektoriuose (sveikatos ir socialinio darbo, švietimo, prekybos, viešojo administravimo, verslo paslaugų, viešbučių, restoranų ir pan.) ir profesijose (pardavėjų, namų ūkio darbininkių, priežiūros paslaugų teikėjų, administracijos darbuotojų ir pan.), užima žemiausias pareigas ir turi mažiau galimybių kopti karjeros laiptais. Profesinė segregaciją pastaraisiais metais nepasikeitė. Galima konstatuoti, kad moterų užimtumas išaugo tuose sektoriuose, kuriuose ir anksčiau moterys dominavo.

3.5.3 Kovoiant su lyčių stereotipais, pirmiausia reikia:

- ugdyti vaikus ir jaunimą pagal nediskriminuojančius lyties pagrindu modelius, ypač stebėti edukacinę medžiagą ir mokytojus, propaguojančius lyčių stereotipus. EESRK palankiai vertina lyčių lygybės kaip specifinio prioriteto įtraukimą į Bendrijos švietimo ir mokymo programas,
- skatinti moteris studijuoti mokslo disciplinas ir technologijas, kuriose jos nepakankamai atstovaujamos, ir tokiu būdu sudaryti joms galimybes gauti geresnį darbą, užtikrinti moterų ir vyrų skaičiaus pusiausvyrą visose žinių srityse,

- skatinti savarankiškai dirbančių, įdarbintų ar bedarbių moterų verslumą, novatoriškumą ir kūrybiškumą, kadangi tai esminė priemonė akcentuoti moterų privalumus visuomenėi,
- užtikrinti moterų dalyvavimą darbo rinkoje vienodomis sąlygomis, visų pirma kai jos yra motinos ir turi išlaikomų nepilnamečių,
- labiau vertinti moterų darbą, visų pirma priežiūros srityse, ir skatinti tęstinį mokymąsi,
- šalinti lyčių stereotipus žiniasklaidoje ir reklamoje, ypatingą dėmesį skiriant smurto prieš moteris ir moteris žeminantiems vaizdams,
- didinti moterų skaičių priimančioms sprendimus komunikacijos srityje ir taip skatinti nediskriminuojančią elgesį ir realistišką moterų ir vyrų viziją visuomenėje.

3.6 Skatinti lyčių lygybę už ES ribų

3.6.1 Pasitelkusi savo užsienio ir vystymosi politiką Komisija turi toliau propaguoti moterų teises tarptautiniu mastu. Lyčių aspektą reikia įtraukti į visas bendradarbiavimo sritis ir numatyti specialias moterims skirtas priemones, skatinti jų dalyvavimą sprendimų priėmimo procesuose ir iniciatyvumą, toliau skatinant besivystančias šalis dėti pastangas siekiant lyčių lygybės.

3.6.2 Būtina lyčių lygybės aspektą įtraukti į Europos saugumo ir gynybos politiką (BSGP), kad būtų galima veikti krizių atvejais. Humanitarinės pagalbos srityje Komisija (Humanitarinės pagalbos generalinis direktoratas) stichinių nelaimių atveju turėtų pirmenybę teikti vaikų ar išlaikomų tėvų turinčioms moterims ir moterims, patyrusioms vyrų smurtą per konfliktus.

4. II dalis. Gerinti valdymą siekiant užtikrinti moterų ir vyrų lygybę

4.1 Rekomenduojama lyčių analizę įtraukti į visas Komisijos veiklos sritis, įskaitant biudžetą, ir jos struktūrose atlikti lyčių lygybės srityje pasiektos pažangos vertinimą. Tam būtina turėti moterų ir vyrų lygybės klausimus išmanančių specialistų ir tinkamų rodiklių, kurie padėtų įvertinti moterų padėtį.

4.2 Komisija turi nuolat palaikyti atvirą dialogą su įvairiomis moterų organizacijomis, socialiniais partneriais ir kitomis pilietinės visuomenės organizacijomis, kad galėtų geriau suprasti su nelygybe susijusias problemas.

4.3 EESRK primygtinai prašo Komisijos paraginti visus padalinius naudoti lyčių nediskriminuojančią kalbą visuose dokumentuose, oficialiuose tekstuose ir vertimuose į visas kalbas, taip pat ir interneto svetainėse.

5. III dalis. Tolesnė strategija po 2010 m.

Komisijos prašymu EESRK rengia keletą pasiūlymų dėl naujų lyčių lygybės gairių, kurios bus įgyvendinamos nuo 2010 m.

5.1 Sprendžiant moterų ir vyrų lygybės klausimus turi būti laikomasi visuotinio požiūrio. Svarbu, kad Europos politika šiuo klausimu neapsiribotų vien tik moterų dalyvavimo visose srityse skatinimu, demografinių problemų sprendimu ar vaikų sąlygų gerinimu, bet kad ir aiškiai siektų sumažinti skirtumus dalijantis buities, šeimos ir priežiūros pareigas, visų pirma tarp vyrų ir moterų bei apskritai tarp visų socialinės veiklos vykdytojų.

5.2 Komisija turėtų lyčių lygybės klausimą prioritetine tvarka įtraukti į visas veiklos sritis, įskaitant komisijų, padalinių, direktoratų darbą, bei į visas priemones ir politikos sritis. Lyčių klausimas turi būti aktualus ne tik užimtumo ir socialinių reikalų generaliniam direktoratui.

5.3 Būtina pasitelkti lyčių klausimų specialistus, kurie šviestų žmones ir pateiktų medžiagą, reikalingą sąmoningumui didinti, informuotų Europos darbuotojus apie lyčių lygybę ir pagilintų jų žinias šioje srityje. Eurostatas turi toliau kaupti statistinius duomenis apie abi lytis ir gerinti jau taikomą metodologiją įtraukdamas naujus rodiklius, kurie padėtų geriau susipažinti su realia moterų padėtimi ir taip susidaryti išsamų vaizdą apie situaciją Europos Sąjungoje.

5.4 Reikėtų lyčių perspektyvą įtvirtinti ES ir visų valstybių narių biudžetuose. Taip pat būtina įvertinti valstybių veiksmų poveikį vyrų ir moterų lygybei.

5.5 Struktūriniai fondai suteikia puikių galimybių: jie gali padėti valstybėms narėms lyčių aspektą įtraukti į veiklos programas įvairiais naudojimosi fondais etapais ir atlikti priemonių poveikio lyčių lygybei vertinimą visose prioritetinėse srityse ar atitinkamų programų veiklos srityse. Siekiant geresnių

rezultatų būtina stiprinti struktūrinių fondų ir kiekvienos šalies institucijų, atsakingų už lyčių lygybės klausimus, koordinavimą ir bendradarbiavimą.

5.6 Komisija turi rūpintis, kad teisės aktai būtų taikomi veiksmingai ir pateikti gerosios praktikos pavyzdžių bei numatyti nuobaudas toms valstybėms narėms, kurios nesilaiko moterų ir vyrų lygybės principo. Komisija turi stebėti ir vertinti lyčių lygybę visose savo politikos srityse ir visuose savo generaliniuose direktoratuose. Šiuo tikslu reikia parengti vertinimo metodą, kuris padės stebėti ir vertinti užsibrėžtų tikslų įgyvendinimo rezultatus ir pasiektą pažangą ar regresą bei numatyti įsteigti vertinimo padalinį, kuris reguliariai prižiūrėtų ir vertintų įvairių valstybių narių veiksmus taikydamas jau minėtus lyčių lygybės gairėse numatytais rodikliais.

5.7 Jeigu ateityje veiksmų planas bus koreguojamas, Komitetas rekomenduotų iš dalies pakeisti pirmąją sritį ją suskirstant į keletą punktų: iš tiesų ji apima skirtingas problemas (užimtumas, sveikatos apsauga, imigracija), kurioms reikėtų taikyti skirtingas priemones. Taip pat būtų pageidautina įtraukti naują sritį – „moterys ir aplinka“, kadangi moterys atlieka pagrindinį vaidmenį tvaraus vystymosi srityje, nes joms ypač rūpi gyvenimo kokybės ir tvarumo klausimai dabartinėmis ateities kartoms ⁽¹⁾.

5.8 EESRK pabrėžia svarbų socialinių partnerių vaidmenį skatinant lygybę per socialinį dialogą ir kolektyvines sutartis. Šiuo požiūriu puikus pavyzdys – 2005 m. vyrų ir moterų lygybės pagrindų strategija.

5.9 Europos lyčių lygybės institutas turi atlikti svarbų vaidmenį siekiant gerinti galiojančių teisės aktų valdymą ir peržiūrą visuomenės informavimo ir lyčių lygybės srityse. Jis turės rūpintis, kad visose politikos srityse būtų numatytas ir propaguojamas lyčių lygybės aspektas, o piliečiai ir politikos atstovai atsakingiau ir aktyviau dalyvautų sprendžiant lyčių lygybės klausimus.

5.10 Europos ekonominės ir finansų problemos bei demografiniai pokyčiai neturėtų daryti poveikio siekiant šio lyčių lygybės tikslo ir tapti dingtimi jį nukelti į antrą planą.

2010 m. kovo 17 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Mario SEPI*

⁽¹⁾ Kaip teigiama 1995 m. Pekino veiksmų platformoje.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl neigaliųjų: neigaliųjų užimtumas ir laipsniškas jo prieinamumas ES. Lisabonos strategija po 2010 m. (tiriamoji nuomonė)

(2010/C 354/02)

Pranešėjas **Miguel Ángel CABRA DE LUNA**

Ispanijos užsienio reikalų ir bendradarbiavimo ministerijos valstybės sekretorius, atsakingas už Europos Sąjungos reikalus, Diego López Garrido, vadovaudamasis Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, pirmininkausiančios Ispanijos vardu, 2009 m. liepos 23 d. raštu kreipėsi į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą su prašymu parengti tiriamąją nuomonę dėl

Neigaliųjų: neigaliųjų užimtumas ir laipsniškas jo prieinamumas ES. Lisabonos strategija po 2010 m.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2010 m. vasario 23 d. priėmė savo nuomonę.

461-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. kovo 17–18 d. (kovo 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 152 nariams balsavus už ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos*Strategija ES 2020*

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) reikalauja į strategiją ES 2020, Užimtumo gaires ir Socialinę darbotvarkę įtraukti negaliai skirtą skyrių, kad būtų užtikrinta, jog į šį aspektą bus atsižvelgiama visose Bendrijos politikos srityse, ir jis bus geriau koordinuojamas.

1.2 EESRK primena, kad neigalumo politikos stiprinimo kriterijų įtraukimas į būsimą strategiją, kuria bus pakeista Lisabonos strategija, suteiks papildomą ekonominę naudą visai visuomenei, taip pat paskatins socialinės aprėpties ir nediskriminavimo pažangą.

1.3 EESRK mano, kad reikia priimti Europos negalios paktą, kuris būtų naujos Europos neigalumo politikos pagrindas ir atitiktų būsimą Komisijos strategiją dėl neigaliųjų pagal Lisabonos strategiją, JT konvenciją dėl neigaliųjų teisių (angl. UNCRPD) ir jos protokolą. Europos Sąjunga ir valstybės narės turėtų sudaryti Konvenciją kaip galima greičiau.

1.4 EESRK reikalauja vykdyti tokią politiką, kuri skatintų inovacijas, būtų paremta statistiniais duomenimis ir užtikrintų, kad neigaliųjų padėtis būtų geriau atspindima visose atitinkamose Europos ir nacionalinės statistikos priemonėse.

Užimtumas ir neigalieji

1.5 EESRK remia įtraukiąją rinką ir nurodo, kad neigaliųjų užimtumo politika turi apimti visą gyvenimo procesą, susijusį su užimtumu („lifestreaming“), visų pirma švietimą, įdarbinimą, darbo vietos išlaikymą ir sugrįžimą į darbą. Politika, skirta jauniems neigaliesiems, kartu su politika, skirta tiems, kurie tapo neigaliais po nelaimingo atsitikimo ar ligos, turėtų būti

būsimosios strategijos ES 2020 ir Komisijos naujosios neigaliųjų strategijos prioritetas.

1.6 EESRK prašo Komisiją per metus pateikti Direktyvos 2000/78/EB dėl negalios ir užimtumo nuostatų įgyvendinimo ataskaitą.

1.7 EESRK primena, kad įdarbinimo į įprastas darbo vietas sąlyga – pakankamų socialinių paslaugų, paskatų ir motyvacijos suteikimas kartu pripažįstant įmonių, įdarbinančių dauguma neigaliųjų, vaidmenį, ir, dar plačiau žiūrint, socialinės ekonomikos įmonių ir MVĮ, kurioms taip pat reikia pakankamų socialinių paslaugų, paramos ir paskatų, vaidmenį ir pabrėžiant socialinių partnerių svarbą šioje srityje.

1.8 EESRK rekomenduoja sąmoningumo ugdymo ir informavimo priemonėmis kovoti su neigaliams darbuotojams nuolat taikomais stereotipais ir pabrėžia žiniasklaidos vaidmenį užtikrinant, kad būtų pripažįstama žmonių įvairovė.

Prieinamumas neigaliesiems

1.9 EESRK patvirtina, kad prieinamumas yra naudingas visai visuomenei, ne tik neigaliesiems, ir pritraukia įmonėms daugiau klientų.

1.10 Kalbant apie prieinamumą, EESRK rekomenduoja laipsnišką jį didinti nustatant bendrus trumpalaikius, vidutinės trukmės ir ilgalaikius tikslus (įskaitant aiškius ir galutinius terminus naujiems ir esamiems produktams, paslaugoms ir infrastruktūroms).

1.11 Komitetas remia Europos visuotinės prieigos sostinės iniciatyvą.

1.12 EESRK perspėja, kad skubiai būtina pateikti e. prieinamumo teisės aktus; pakartoja savo išipareigojimą remti principą „tinkamas visiems“ (angl. „design for all“) ir prieinamumo standartų tobulinimą; rekomenduoja iki 2011 m. parengti intensyvių veiksmų planą šiuo klausimu; remia „Europos neigaliųjų kortelės“, kuri palengvintų abipusį teisių pripažinimą ir neigaliųjų keliones už šalies ribų, sukūrimo idėją.

Lytis ir negalia

1.13 Kuriant, įgyvendinant, stebint ir vertinant neigalumo politiką būtina atsižvelgti į lytį, kad būtų priešinamasi ignoravimui ir daugkartinei moterų ir mergaičių su negalia diskriminacijai.

Socialinis dialogas ir negalia

1.14 EESRK pripažįsta socialinių partnerių svarbą užtikrinant, kad neigalieji dirbtų tokiomis pat sąlygomis kaip ir kiti, t. y. tinkamomis ir palankiomis darbo sąlygomis.

1.15 Socialiniai partneriai turėtų įtraukti negalios aspektą į visus tarpšakinis, šakinius ir įmonės lygmens veiksmus ir derybas, visų pirma užimtumo, prieinamumo ir socialinės apsaugos klausimais.

Dalyvavimas ir pilietinis dialogas

1.16 EESRK išreiškia visapusišką paramą principui „nieko apie neigaliuosius jiems nedalyvaujant“ ir jo taikymui strategijoje ES 2020 bei valstybės finansuojamose programose, skirtose neigaliesiems.

1.17 ES ir valstybės narės turi skatinti pilietinės visuomenės vystimąsi ir garantuoti jo finansavimą, užtikrinti jos savarankiškumą ir gebėjimą dalyvauti formuojant politiką ir (arba) teikiant socialines paslaugas.

2. Įžanga

2.1 EESRK palankiai vertina pirmininkaujančios Ispanijos prašymą parengti nuomonę „Neigalieji: neigaliųjų užimtumas ir laipsniškas jo prieinamumas ES. Lisabonos strategija po 2010 m.“

2.2 Savo nuomonėse, pradedant pirmąja nuomone savo iniciatyva dėl Neigaliųjų integravimo į visuomenę ⁽¹⁾, priimta

2002 m. liepos mėn., EESRK nuolat kaupė visas sritis apimančią informaciją, kuri padėjo palaikyti vienodą požiūrį į neigaliuosius ir jų šeimos narius bei jų nediskriminavimą ⁽²⁾

2.3 Neigalieji sudaro daugiau nei 16 proc. gyventojų (mažiausiai 80 milijonų) ⁽³⁾, gyventojams senėjant šis skaičius bus dar didesnis.

2.4 EESRK pripažįsta pažangą, padarytą tiek priimant teisės aktus ⁽⁴⁾, tiek įgyvendinant Europos politiką ⁽⁵⁾, kuri kartu su 2002 m. Madrido deklaracija ⁽⁶⁾ padėjo geriau integruoti neigaliuosius. Tačiau dar galima daug ką pagerinti, kadangi pasiekta tik sektorinio pobūdžio pažanga, ji yra nenuosekli ir ją stabdo tai, kad nėra vienos bendros struktūruotos strategijos, kaip buvo patvirtinta 2009 m. liepos mėnesį paskelbtame 2003–2010 m. Europos veiksmų plano laikotarpio vidurio įvertinime ⁽⁷⁾, taip pat reikia stiprinti pačios Komisijos tarnybas, atsakingas už neigalumo politiką.

2.5 EESRK atkreipia dėmesį į neseniai Eurobarometro pateiktus rezultatus ⁽⁸⁾, rodančius labai padidėjusią juntamą diskriminaciją dėl negalios (8 proc. praėjusiais metais, t. y. 53 proc. 2009 m. palyginti su 45 proc. 2008 m.), 2009 m. daugiau nei 33 proc. neigaliųjų jautėsi diskriminuojami.

2.6 EESRK pripažįsta, kad neigalumo politikos pažangos pavyko pasiekti visų pirma dėl Europos neigaliųjų judėjimo ir jį atstovaujančių organizacijų, susibūrusių į Europos neigaliųjų forumą (angl. EDF), kampanijų ir spaudimo, taip pat dėl socialinių partnerių paramos.

2.7 EESRK Tarybai pirmininkaujančių valstybių trejetui norėtų priminti, kad į šią nuomonę svarbu atsižvelgti vykdant veiklą pirmininkavimo laikotarpiu.

⁽²⁾ EESRK nuomonės: OL C 182, 2009 8 4, p. 19, OL C 10, 2008 1 15, p. 80, OL C 93, 2007 4 27, p. 32, OL C 256, 2007 10 27, p. 102, OL C 185, 2006 8 8, p. 46, OL C 88, 2006 4 11, p. 22, OL C 110, 2006 5 9, p. 26, OL C 24, 2006 1 31, p. 15, OL C 110, 2004 4 30, p. 26, OL C 133, 2003 6 6, p. 50, OL C 36, 2002 2 8, p. 72.

⁽³⁾ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/microdata/eu_silc

⁽⁴⁾ 2002 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyva 2000/78/EB, 2006 m. liepos 11 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006; 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1107/2006 [Oficialusis leidinys L 204, 2006 7 26] ir Elektroninių ryšių dokumentų rinkinys COM(2007) 697 galutinis – COD 2007/0247.

⁽⁵⁾ Komisijos pranešimas apie Socialinės politikos darbotvarkę, COM(2005) 33 galutinis, ir Komisijos komunikatas „Lygių galimybių sudarymas žmonėms su negalia. Europos veiksmų planas“, COM(2003) 650 galutinis.

⁽⁶⁾ <http://antiguo.cermi.es/graficos/declaracion-madrid.asp>.

⁽⁷⁾ <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=3784&langId=en>

⁽⁸⁾ Eurobarometras „Diskriminacija Europos Sąjungoje 2009 m.“ (remiantis praktinių tyrimų duomenimis nuo 2009 m. gegužės 29 d. iki birželio 14 d.)

⁽¹⁾ EESRK nuomonė, OL C 241, 2002 10 7, p. 89

3. Nauja Bendrijos neigalumo politika būsimojoje ES 2020 strategijoje

3.1 EESRK sutinka su Komisija, kad „įgyvendinant naująją politiką reikia siekti akivaizdžių rezultatų – spręsti nedarbo problemą ir didinti socialinę aprėptį kartu užtikrinant gerai veikiančias darbo rinkas – ir taip prisidėti prie socialinės sanglaudos didinimo. Todėl būtina persvarstyti švietimo sistemas ir darbo rinkas, skatinti judumą ir Europos dinamiškumą, siekiant išnaudoti mūsų inovacijų ir kūrybinį potencialą.“⁽⁹⁾

3.2 EESRK mano, kad remiantis ES 2020 strategija būtina priimti „**Europos negalios paktą**“, kaip buvo padaryta lyties ir jaunimo klausimais.

3.3 Šis paktas turi būti bendras Ministrų Tarybos tvirtinamas valstybių narių vyriausybių, Komisijos ir Europos neigaliųjų forumo susitarimas, kuriame dalyvaus EP, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, o prireikus ir socialiniai partneriai bei organizuotos pilietinės visuomenės atstovai. Paktą valdyti turėtų Europos negalios komitetas, kuriam pirmininkautų valstybių narių atstovas, o Komisija teiktų vykdomojo sekretoriato paslaugas. Paktas atitiktų bendrų valstybių narių tikslų poreikį, apimtų pažangos rodiklių suvestinę ir privalomą ataskaitą pavarario Vadovų Tarybai⁽¹⁰⁾. Taip negaliai būtų taikoma viena iš AKM rūšių.

3.4 Paktas turėtų apimti vienodas ugdymo galimybes, vienodas sąlygas ir galimybes įsidarbinti, minimalių pajamų ir socialinės apsaugos teisės aktus, judėjimo laisvę, savarankišką gyvenimą ir asmens autonomiją, vienodas neigaliųjų galimybes naudotis prekėmis ir paslaugomis, susitarimą dėl naujų technologijų, transporto ir pastatų prieinamumo programos, sveikatos ir priežiūros paslaugas atsižvelgiant į visas negalios rūšis ir mokesčių politiką, kuri skatintų neigaliųjų įtrauktį ir padengtų papildomas su tuo susijusias kasdieninės veiklos sąnaudas⁽¹¹⁾.

3.5 Pakte turi būti atsižvelgta į visus šiuos aspektus: neigalių moterų ir mergaičių poreikius, neigalius jaunos žmones, senėjimą ir negalią, asmenis, kuriems reikia didelės pagalbos, kad galėtų gyventi savarankiškai, ir neigaliuosius, gyvenančius kaimo vietovėse. Tas pats pasakytina ir apie neigaliesiems skirtų mokslinių tyrimų, technologijų vystymo ir inovacijų skatinimą.

3.6 Paktas turi sudaryti susitarimą, kuris turėtų būti įgyvendintas pagal Lisabonos strategiją, Pagrindinių teisių chartiją ir JT konvenciją dėl neigaliųjų teisių, kurią sudaro trys ramsčiai:

3.6.1 i) istorinis bendrijos politikos peržiūros momentas – Bendrijos politikos dėmesio centre turi būti neigalieji ir jų šeimos

3.6.1.1 EESRK rekomenduoja pagerinti koordinavimą ir atsižvelgti į ribotą dabartinės Lisabonos strategijos ir Atnaujintos socialinės darbotvarkės⁽¹²⁾ poveikį priimant strategiją ES 2020 ir Socialinę darbotvarkę, kurioje dėl šios priežasties neigaliesiems ir jų šeimoms būtų skirtas specialus skyrius ir kuri apimtų, be kita ko, užimtumą, švietimą, socialinę aprėptį, apsaugą ir prieinamumą bei užtikrintų, kad negalia atsisispindėtų trijuose pagrindiniuose strategijos prioritetuose⁽¹³⁾.

3.6.1.2 EESRK primena, kad strategijoje ES 2020 neigalumo politikos priskyrimas ES kompetencijai suteiks papildomą ekonominę naudą visai visuomenei, taip pat paskatins socialinės aprėpties ir nediskriminavimo pažangą, kaip parodė neseniai atlikti sąnaudų ir naudos tyrimai⁽¹⁴⁾.

3.6.1.3 Europos negalios paktas turi atitikti būsimą Komisijos strategiją dėl neigaliųjų⁽¹⁵⁾, kuria bus pakeistas dabartinis 2003–2010 m. neigaliųjų veiksmų planas.

3.6.1.4 Europos užimtumo strategija (EUS) ir atvirasis koordinavimo metodas (AKM) socialinės aprėpties, socialinės apsaugos, pensijų, švietimo, jaunimo ir kitose srityse į valstybėms narėms skirtas gaires ir bendrus tikslus ir toliau turi įtraukti su negalia susijusius klausimus, o jų nagrinėjimą pagerinti taip, kad negalia atsisispindėtų valstybių narių nacionaliniuose planuose ir jos išplėstų šių klausimų nagrinėjimo galimybes ir teiktų reguliarias ataskaitas.

3.6.1.5 Europos politika remia pastangas panaikinti visus radikalius pagrindinių teisų pažeidimus, visų pirma susijusius su neigaliųjų įdarbinimu didelėse uždaroose institucijose, švietimo segregacija, teisinio veiksnio atėmimu, smurtu prieš neigaliuosius, atsižvelgiant į papildomus neigalių moterų ir mergaičių bei asmenų, kuriems reikia didelės pagalbos, patiriamus sunkumus⁽¹⁶⁾.

3.6.1.6 Reikalinga tokia politika, kuri skatintų inovacijas ir būtų paremta statistiniais duomenimis. Paktu turėtų būti siekiama, kad neigaliųjų padėtis būtų geriau atspindima visose atitinkamose statistikos priemonėse⁽¹⁷⁾. Turi būti remiamasi suderintais, naujausiais ir patikimais statistiniais šaltiniais, rodikliais ir priemonėmis. Tai galėtų būti pasiekta, pavyzdžiui, sukūrus nuolatinį negalios modulį Europos darbo jėgos tyrime, taip pat neigaliųjų socialinio dalyvavimo modulį ir įtraukus su negalia susijusius klausimus į atitinkamus bendrus modulius.

⁽¹²⁾ COM(2009) 58 galutinis

⁽¹³⁾ COM(2009) 647 galutinis

⁽¹⁴⁾ „Žmonėms su negalia skirtos užimtumo politikos įvertinimas ir rengimas. Naujų pasiūlymų dėl integravimo į darbo rinką ekonominės sąnaudos“ (*Evaluation of employment policies for persons with disabilities and formulation and economic cost of new proposals for labour integration*), Gregorio Rodríguez Campo, Carlos García Serrano ir Luis Toharia, Colección Telefónica Accessible Nr. 9, Ediciones Cinca, 2009 m. balandžio mėn. ISBN: 978-84-96889-48-4. Madridas, Ispanija.

⁽¹⁵⁾ Tarybos rezoliucija (2008/ C 75/01)

⁽¹⁶⁾ <http://cms.horus.be/files/99909/MediaArchive/EDF%20declaration%20on%20girls%20and%20women%20with%20disabilities.doc>

⁽¹⁷⁾ EESRK nuomonė, OL C 10, 2008 1 15, p. 80

⁽⁹⁾ COM(2009) 647 galutinis

⁽¹⁰⁾ Tarybos rezoliucija (2008/C75/01)

⁽¹¹⁾ EESRK nuomonė, OL C 93, 2007 4 27

(<http://w3.bcn.es/fixters/baccessible/greugecomparatieconmic.683.pdf>).

http://www.feaps.org/actualidad/23_04_09/ultima_hora/sobreesfuerzo_15_04_09.pdf

3.6.1.7 EESRK rekomenduoja ES Tarybai priimti „ES gaires. Žmogaus teisės ir tarptautinė humanitarinė teisė“ ir į jas įtraukti gairę dėl neigaliųjų teisių, paremtą JT konvencija dėl neigaliųjų teisių.

3.6.2 ii) sukurti negaliai tinkamą europinį teisinį pagrindą

3.6.2.1 EESRK mano, kad įsigaliojus Lisabonos sutarčiai buvo sukurti nauji teisiniai pagrindai. Komitetas taip pat pabrėžia Pagrindinių teisių chartijos 10, 11 ir 19 straipsnius, taip pat 21 ir 26 straipsnius, kurie turi sutarties statusą.

3.6.2.2 Iš JT konvencijos dėl neigaliųjų teisių išplaukia nauji įsipareigojimai ES. Todėl EESRK ragina:

3.6.2.2.1 kad ES prisijungtų prie JT konvencijos dėl neigaliųjų teisių ir jos protokolo remdamasi Tarybos sprendimu ⁽¹⁸⁾. Komitetas primena Konvencijos, kaip tarptautinės sutarties, teisinį statusą ir ragina valstybes nares imtis veiksmų skubiai ratifikuoti JT konvenciją dėl neigaliųjų teisių;

3.6.2.2.2 kad visi Bendrijos teisės aktai, susiję su vidaus rinka, transportu, mokesčiais, konkurencija, sveikata, vartojimu, skaitmenine ir elektronine žiniasklaida, užimtumu, švietimu ir nediskriminavimu būtų nagrinėjami remiantis JT konvencija dėl neigaliųjų teisių;

3.6.2.2.3 kad Komisijoje būtų sukurtas koordinavimo mechanizmas ⁽¹⁹⁾, kuriame dalyvautų atitinkami Komisijos nariai kartu su nepriklausoma institucija, kaip reikalaujama JT konvencijoje dėl neigaliųjų teisių ⁽²⁰⁾.

3.6.2.3 EESRK nurodo, kad dabartinis pasiūlymas priimti direktyvą dėl nediskriminavimo kitose srityse nei užimtumas ⁽²¹⁾ gali neatitikti JT konvencijos dėl neigaliųjų teisių. Taryboje vis dar nagrinėjamoje direktyvoje turi būti garantuojama, kad diskriminacijos koncepcijoje tam tikromis aplinkybėmis pirmenybė būtų teikiama neigaliesiems, kad ji apimtų socialinę apsaugą, sveikatą ir švietimą nurodant, jog segreguotas švietimas yra diskriminuojantis; prieinamumas neigaliesiems turi būti užtikrintas visose valstybėse; pagrįsti pakeitimai turi būti taikomi visose srityse, o jiems įgyvendinti turi būti sukurtos valstybės paskatos; prieinamumas turi apimti visas visuomenei siūlomas prekes ir paslaugas; galiausiai, kai kalbama apie įgyvendinimą, reikia patikslinti ES įsipareigojimus šioje srityje, kad jie nedelsiant būtų taikomi naujiems pastatams ir būtų dedamos realios pastangos pritaikyti esamus pastatus neigaliesiems.

⁽¹⁸⁾ 2009 m. lapkričio 24 d. Tarybos sprendimas Nr. 15540/09

⁽¹⁹⁾ [http://cms.horus.be/files/99909/MediaArchive/library/EDF_contribution_OHCHR_contribution_national_frameworks_for_implementation_CRPD\(final\).doc](http://cms.horus.be/files/99909/MediaArchive/library/EDF_contribution_OHCHR_contribution_national_frameworks_for_implementation_CRPD(final).doc).

⁽²⁰⁾ <http://www.efc.be/Networking/InterestGroupsAndFora/Disability/Pages/TheEuropeanConsortiumofFoundationsonHumanRightsandDisability.aspx>

⁽²¹⁾ Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos (COM(2008) 426 galutinis, 2008 m. liepos 2 d.)

3.6.3 iii) tinkamas Europos negalios pakto finansavimas

3.6.3.1 Komitetas primena Bendrojo reglamento dėl struktūrinių fondų nuostatas, pagal kurias nediskriminavimas ir prieinamumas neigaliesiems nurodyti kaip projektų, kuriuos iš dalies finansuoja ES ⁽²²⁾, atrinkimo ir įgyvendinimo kriterijai ir juos būtina išlaikyti ir stiprinti būsimoje sanglaudos politikoje, kuri taip pat turėtų užtikrinti veiksmus, skirtus neigaliesiems, ir neigaliųjų veiklą visose valstybėse narėse kartu su atitinkamomis finansinėmis priemonėmis. Šie principai turėtų būti taip pat taikomi Europos biudžetui ir kitoms Europos programoms, susijusioms su moksliniais tyrimais, konkurencingumu, mokymu, užimtumu, socialiniais reikalais ir vystomuoju bendradarbiavimu, įskaitant *inter alia* naujas nuo 2014 m. prasidedančias programas.

3.6.3.2 EESRK pripažįsta, kad pilietinės visuomenės dalyvavimas tiesioginiame ESF (mokymas ir užimtumas) ir ERPF valdyme davė labai gerų rezultatų, todėl ragina įtraukti šį modelį į nuo 2013 m. vykdomas Struktūrinių fondų veiksmų programas.

3.6.3.3 EESRK mano, kad tolesnis finansinės paramos teikimas Europos neigaliųjų organizacijoms, įskaitant Europos neigaliųjų forumą (angl. EDF), taip pat socialinės integracijos srityje dirbančias institucijas, pasitelkiant PROGRESS programą stiprina demokratiją ES ir organizuotą pilietinę visuomenę.

4. ES ir neigaliųjų užimtumas

4.1 Neigaliųjų užimtumas turi būti neatsiejama Europos užimtumo strategijos dalis. Darbuotojų užimtumo padėtis Europoje sudėtinga, bet neigalių darbuotojų padėtis – dar sudėtingesnė, todėl turi būti stiprinama įtraukioji rinka.

4.2 EESRK nuogaštuoja dėl neigaliųjų užimtumo; netgi prieš krizę 78 proc. žmonių su sunkia negalia negalėjo patekti į darbo rinką, nedirbančių neigaliųjų rodiklis buvo dvigubai didesnis nei likusių gyventojų, o užimtumo rodiklis liko 20 proc. žemesnis nei žmonių be negalios vidurkis ⁽²³⁾.

4.3 Krizė (dėl kurios nedarbo lygis pakilo iki 10 proc. ⁽²⁴⁾) dar labiau apsunkins neigaliųjų padėtį darbo rinkoje dėl dviejų priežasčių: pirma, jiems bus sunkiau patekti į darbo rinką ⁽²⁵⁾, antra, vyriausybės bus linkusios mažinti biudžeto deficitą mažindamos visų rūšių paramą ir pensijas. EESRK įspėja, kad neigalieji neturi tapti pagrindinėmis krizės aukomis ir prieštarauju bet kokiam jiems skirtos paramos mažinimui ⁽²⁶⁾.

⁽²²⁾ http://www.observatoriodeladiscapacidad.es/?q=es/informacion/agenda/18112009/presentaci_n_de_innet16_european_inclusion_network_lanzamiento_del_obser

⁽²³⁾ *Statistics in Focus*, 3 tema „Neigaliųjų užimtumas Europoje 2002 m.“ (*Employment of disabled people in Europe 2002*), Eurostatas 26/2003. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-NK-03-026-EN/PDF.

⁽²⁴⁾ Europos Bendrijų statistikos tarnyba (Eurostatas), 2010 sausio mėn.

⁽²⁵⁾ Eurobarometras, „Diskriminacija Europos Sąjungoje 2009 m.“ ir EESRK nuomonė, OL C 256 2007 10 27, p. 102.

⁽²⁶⁾ <http://www.cermi.es/NR/rdonlyres/6487C9F8-F423-493B-83B8-562CB09201B8/30184/EstudioCERMIcrisisyDiscapacidad.doc> www.cermi.es

4.4 Viena vertus, kyla pavojus, kad krizė gali padidinti neigaliųjų ir jų šeimų skurdą riziką. Kita vertus, krizė gali suteikti galimybę imtis įtraukėsi ūkinės veiklos, kuri suteiktų paskatų, padidintų verslo našumą ir taip pakeltų visą ekonomiką.

4.5 Komitetas teigia, kad neigaliųjų užimtumo skatinimas turi būti vienas iš EUS tikslų ir ragina į Užimtumo gaires įtraukti tikslą, apimančią 2006 m. pavasario Europos vadovų Tarybos⁽²⁷⁾ 34 išvadą: „Pagrindinis tikslas – padidinti pirmiausia ... neigalių asmenų, ... dalyvavimą darbo rinkoje ... Siekiant šių tikslų, reikėtų glaudžiai bendradarbiauti su socialiniais partneriais“. Reikėtų parengti priemonių, kurias valstybės narės turėtų taikyti savo nacionaliniuose planuose, sąrašą.

4.6 Socialiniai partneriai atlieka pagrindinį vaidmenį sudarant neigaliesiems galimybes kolektyvinių derybų būdu patekti į darbo rinką ir įsitvirtinti įmonėse. Jie taip pat gali padėti įgyvendinti žmonių įvairovės politiką ir derėtis dėl žmonių įvairovės planų tarmiesi su darbdaviais, pastariesiems turi būti suteiktos paskatos dalyvauti šiuose planuose: pasiekti šį tikslą gali padėti socialinės atsakomybės politika. Todėl EESRK palankiai vertina tai, kad Europos socialiniai partneriai sėkmingai užbaigė derybas dėl naujo nepriklausomo susitarimo dėl įtraukio darbo rinkų.

4.7 EESRK ragina per metus parengti Direktyvos 2000/78 nuostatų dėl negalios ir užimtumo įgyvendinimo ataskaitą⁽²⁸⁾.

4.8 EESRK patvirtina, kad neigalieji, kaip ir bet kurie kiti žmonės, yra tinkami turėti visavertį profesinį gyvenimą, ir jų gebėjimai neturėtų būti nuvertinami. Neigalieji turi tokią pat teisę dirbti kaip ir visi kiti.

4.9 EESRK atkreipia dėmesį į faktą, nurodytą Eurofound tyrime, kad vis dažniau pasitaiko psichikos sveikatos problemų, ir ši negalios forma tampa pagrindine ankstyvo pasitraukimo iš darbo rinkos priežastimi, o kai kuriose šalyse ji sudaro beveik 40 proc.⁽²⁹⁾ ankstyvo išėjimo į pensiją priežasčių. Reikia, kad pasikeistų bendras visuomenės ir valdžios institucijų požiūris į tokių darbuotojų padėtį.

4.10 EESRK primena, kad šiems gebėjimams pripažinti būtinos žinių, įgytų per (neformalią) patirtį ar formalųjį švietimą, vertinimo priemonės. Todėl EESRK ragina įvesti „kvalifikacijos pasą“⁽³⁰⁾ kuris neigaliesiems suteiktų profesinio judumo galimybes ES.

⁽²⁷⁾ Briuselio Europos Vadovų Tarybos (2006 m. kovo 23–24 d.) pirminkaujančios valstybės narės išvados.

⁽²⁸⁾ Tarybos direktyva 2000/78

⁽²⁹⁾ Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondo tyrimas remiantis Vokietijos Federacijos sveikatos stebėsenos biuro surinktais duomenimis (2007 m.). http://www.gbe-bund.de/gbe10/pkg_isgbe5.prc_isgbe?p_uid=gast&p_sprache=E.

⁽³⁰⁾ Europos viešasis paslaugas teikiančių darbdavių ir įmonių centras (CEEP), <http://www.ceep.eu>,

4.11 Neigaliųjų užimtumo politika turi apimti visą gyvenimo procesą, susijusį su užimtumu („lifestreaming“⁽³¹⁾), ir nagrinėti būsto, pagrindinio ugdymo, mokymo, namų ūkio įsiskolinimo, finansinių sunkumų, sveikatos, nepalankios aplinkos ir ekonomikos klausimus, taip pat skirti dėmesį įdarbinimui, darbo vietos išlaikymui ir sugrįžimui į darbą.

4.12 Kalbant apie neigaliuosius, judėjimo laisvė (Bendrijos principas) nėra visiškai įgyvendinta ir tai daro poveikį jų galimybėms vykti dirbti į kitas ES šalis, studijoms, išėjimui į pensiją ir visai kitai veiklai.

4.13 Viena pagrindinių laisvo judėjimo kliūčių yra tai, jog negalima perkelti teisių, pavyzdžiui, į asmeninę pagalbą; tai taptų įmanoma, jei būtų imamasi praktinių socialinės apsaugos sistemų suderinimo priemonių ir būtų rengiamos Europos masto informavimo ir mokymo kampanijos.

4.14 EESRK nurodo, kad „aktyvi įtrauktis“ turi būti susieta su darbo rinka ir suteikti tinkamas pajamas ir galimybę naudotis aukštos kokybės socialinėmis paslaugomis, o tai turi padėti pagerinti gyvenimo sąlygas, taip pat ir nedirbančiųjų⁽³²⁾.

4.15 EESRK primena, kad įdarbinimas į standartines darbo vietas apima įdarbinimo paslaugas, profesinio perkvalifikavimo galimybes, socialines ir sveikatos paslaugas, taip pat pajamų išlaikymą (tvarkymą) ir paskatų teikimą⁽³³⁾.

4.16 EESRK ragina pritaikyti socialinių išmokų ir mokesčių sistemas taip, kad patekimas į darbo rinką neigaliesiems nereikštų perkamosios galios praradimo, o juos motyvuotų dirbti sąžiningai mokamą kokybišką darbą; taip pat ragina sukurti finansines paskatas įmonėms, kad jos būtų suinteresuotos įdarbinti neigaliuosius, ir palaiko užimtumo įprastoje rinkoje rėmimą, neigaliųjų savisamdą ir jų verslumo skatinimą, be kita ko, pasitelkiant mikrokreditus⁽³⁴⁾, taip pat palaiko NVO, teikiančias paramos paslaugas neigaliams darbuotojams ir jų šeimoms.

4.17 Būtina sukurti būdus padėti dėl nelaimingo atsitikimo ar ligos neigaliais tapusiems žmonėms išlaikyti savo darbo vietas ar rasti jiems naują darbo vietą, kad jie neturėtų per anksti pasitraukti iš darbo rinkos. Komitetas rekomenduoja pritaikyti darbo vietas ir jų aplinką neigaliesiems ir kurti mokymo ir perkvalifikavimo programas, kurios užtikrintų jų karjeros augimą⁽³⁵⁾. Tose šalyse, kuriose taikoma kvotų sistema, būtina užtikrinti, kad, naudojant tinkamas paramos priemones, būtų pasiekti įdarbinimo planiniai rodikliai. Viešųjų pirkimų socialinis matmuo taip pat galėtų paskatinti neigaliųjų įdarbinimą.

⁽³¹⁾ Europos viešasis paslaugas teikiančių darbdavių ir įmonių centras (CEEP), <http://www.ceep.eu>.

⁽³²⁾ Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas.

⁽³³⁾ Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas.

⁽³⁴⁾ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=es&catId=89&newsId=547>

⁽³⁵⁾ Vadovas „Įtraukios visuomenės kūrimas. Negalios klausimų integravimas remiantis socialinės ekonomikos pavyzdžiu“ (*Creating an inclusive society: mainstreaming disability based on the social economy example*) http://www.socialeconomy.eu.org/IMG/pdf/Guide_on_Disability_Mainstreaming_and_Social_Economy.pdf.

4.18 EESRK yra tvirtai įsitikinęs, kad naudingiau finansuoti ne bedarbio pašalpą, bet užimtumą ir skatinti neigaliuosius siekti gauti darbą, darbdavius – juos įdarbinti, taip pat skatinti neigaliųjų savisamdą.

4.19 EESRK palaiko politiką, be kita ko apimančią ir ankstyvąjį ugdymą, skirtą padėti neigaliams jaunuoliams pereiti iš mokyklos į pirmą darbą, taip pat politiką, skirtą užtikrinti neigaliais tapusiųjų išlaikymą darbo vietoje ar perkėlimą į kitą vietą. Šios grupės turi būti būsimosios ES 2020 strategijos prioritetas, jos turi būti įtrauktos į Komisijos strategijos, skirtos neigaliesiems, peržiūrą. Šiuo požiūriu EESRK norėtų priminti nuomonę SOC/349, kurioje jis pasisakė už būtinybę kurti ne tik strategiją jaunimui, bet ir KARTU su jaunimu ⁽³⁶⁾.

4.20 EESRK pripažįsta įmonių, kurios įdarbina daugumą neigaliųjų, ir kitų šioje srityje aktyviai dirbančių subjektų vaidmenį, ir, dar plačiau, socialinės ekonomikos įmonių vaidmenį, pavyzdžiui, kooperatyvų, savitarpio pagalbos bendrijų, asociacijų ir fondų, kurie skatina socialinę aprėptį ir neigaliųjų dalyvavimą darbo rinkoje tokiomis pat darbo teisėmis, suteikiant jiems specialias valstybių narių nustatytas sąlygas.

4.21 EESRK pabrėžia paramą MVĮ, kad jos galėtų laikytis įtraukios darbo rinkos principo ir atlikti pagrindinį vaidmenį užtikrinant dirbantiems neigaliesiems skirtų priemonių veiksmingumą.

4.22 Europos ir valstybių narių institucijos ir tarnybos turi žinoti padėti ir, taikydamos praktinį veiksmų planą dabartiniais užimtumo rodikliais, kurie yra labai žemi, pagerinti, rodyti pavyzdį ir įtraukti neigaliuosius į savo personalo gretas.

4.23 EESRK atkreipia dėmesį į lankstumo ir užimtumo garantijų koncepcijos svarbą neigaliesiems, pavyzdžiui, įmonės žmogiškųjų išteklių lankstumą ir pritaikomumą, paremtą geresnės kokybės darbo vietomis ir užimtumo saugumu. Strategijos turi užtikrinti, kad profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą, mokymasis visą gyvenimą ir galimybės lanksčiai naudotis įvairiomis galimomis socialinėmis priemonėmis ir situacijomis bei užimtumas taptų nuolatinio neigaliųjų gyvenimo būdu.

4.24 EESRK remia siekį kurti naujus palankius aplinkai ir socialius darbo sektorius ir prieinamumo bei principo „tinkamas visiems“ propagavimą, nes tai didina neigaliųjų galimybes įsidarbinti.

4.25 EESRK pasisako už pagalbą ir paslaugas neigaliesiems darbuotojams, kad neigaliųjų šeimų nariai galėtų toliau dirbti.

4.26 Sąmoningumo ugdymo politika griauja neigalių darbuotojų stereotipus ⁽³⁷⁾ ir yra orientuota į socialinius partne-

rius, vidurinės ir aukštesnės grandies vadovus ir darbuotojus, sveikatos priežiūros specialistus ir viešojo administravimo institucijas ⁽³⁸⁾.

4.27 Atitinkamos skatinimo priemonės turi būti tokios, kad jas lengvai galėtų taikyti įmonės ir darbuotojai, o viešosios institucijos turi jas veiksmingai propaguoti ir naudoti.

4.28 Turėtų būti pabrėžiamas išskirtinis žiniasklaidos, kaip pagrindinės informavimo ir viešinimo priemonės, propaguojančios tolerancijos principus, socialinę aprėptį ir žmonių įvairovės Europos visuomenėje pripažinimą, vaidmuo.

4.29 EESRK remia novatoriškas iniciatyvas, tokias kaip pirmiau minėtas „kvalifikacijos pasas“ ir „visą gyvenimą apimantis procesas (angl. *lifestreaming*)“, ir norėtų paminėti dar keletą pavyzdžių:

4.29.1 konsultavimas darbe kaip nuolatinės paramos ir mokymo standartinėje darbo vietoje modelis;

4.29.2 pirminio mokymosi pripažinimo sistemos ⁽³⁹⁾, kuri atspindėtų laipsnišką mokymąsi, sukūrimas;

4.29.3 parama visą profesinės veiklos įmonėse ir viešojo administravimo institucijose laikotarpi;

4.29.4 naujų pagalbinių technologijų, pavyzdžiui, vaizdinių mokymo sistemų ⁽⁴⁰⁾, taikymas ir apskritai aprūpinimas pagalbėmis technologijomis bei prieigos prie technologijų darbo vietoje užtikrinimas;

4.29.5 Negalios valdymo modelio ⁽⁴¹⁾, kaip bendrosios įmonės žmonių įvairovės politikos sudėtinės dalies, sukūrimas.

5. Prieinamumas neigaliesiems

5.1 EESRK primena 2008 m. kovo 17 d. ES Tarybos rezoliuciją: „toks prieinamumas yra įtrauktimi grindžiamos visuomenės, kurioje užtikrinamas nediskriminavimas, pagrindas“ ⁽⁴²⁾, pagal kurią pagrindinis vaidmuo šiame procese tenka socialiniams partneriams, nes prieinamumas yra būtina užimtumo sąlyga.

5.2 EESRK dar kartą patvirtina savo tiriamąją nuomonę dėl lygių galimybių žmonėms su negalia ⁽⁴³⁾, kurioje nurodomos vienodos teisės, bet skirtingi poreikiai ir skirtingos prekių ir paslaugų prieinamumo formos.

5.3 EESRK rekomenduoja laipsnišką įgyvendinimą nustačius bendrus artimiausius, vidutinės trukmės ir ilgalaikius tikslus (su aiškiais ir galutiniais terminais naujoms ir esamoms prekėms, paslaugoms ir infrastruktūroms), tai būtų privaloma valstybėms narėms, taip pat leistų be kitų metodų išnaudoti viešųjų pirkimų potencialą.

⁽³⁶⁾ EESRK nuomonė, OL C 318, 2009 12 23, p. 113.

⁽³⁷⁾ www.fundaciononce.es

⁽³⁸⁾ Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas, <http://www.eurofound.europa.eu/>.

⁽³⁹⁾ Europos viešąsias paslaugas teikiančių darbdavių ir įmonių centras (CEEP), <http://www.ceep.eu>.

⁽⁴⁰⁾ Europos viešąsias paslaugas teikiančių darbdavių ir įmonių centras (CEEP), <http://www.ceep.eu>.

⁽⁴¹⁾ Europos viešąsias paslaugas teikiančių darbdavių ir įmonių centras (CEEP), <http://www.ceep.eu>.

⁽⁴²⁾ Tarybos rezoliucija (2008/C 75/01)

⁽⁴³⁾ EESRK nuomonė, OL C 93, 2007 4 27, p. 32.

5.4 EESRK pripažįsta, kad prieinamumas būtinas norint įgyvendinti tiesiogiai taikomas politines ir pilietines teises ir tai turi atspindėti konkrečiuose prieinamumo planuose kartu su visoms viešosioms institucijoms privalomais standartais ir nuobaudomis, taip pat neigalieji turi turėti galimybę ginti savo teises teisme. Ateityje EP rinkimai neturėtų vykti neužtikrinus balsavimo vietų prieinamumo ir jei tarp kandidatų nėra atitinkamo skaičiaus neigaliųjų: atitinkamų priemonių reikėtų imtis nacionaliniu lygiu.

5.5 EESRK palankiai vertina ES valstybių narių ir Komisijos pastangas užtikrinti prieinamumą, kurio tikslas turi būti visuotinės prieigos užtikrinimas (viešieji pastatai, visuotinės svarbos pastatai; privačios įmonės, prekės ir paslaugos, turizmas, e. ekonomika, informacija, transportas, technologijos ir komunikacija).

5.6 EESRK patvirtina, kad prieinamumas naudingas visai visuomenei (vyresniems žmonėms, nėščioms moterims, riboto judumo žmonėms ir kt.). Prieinamos įmonės pritrauks daugiau klientų (15 proc. klientų). Nauji produktai sukuria daugiau rinkų ir yra tvaraus ekonomikos augimo šaltinis.

5.7 EESRK taip pat pabrėžia, kad prieinamumo išsipareigojimas yra išsipareigojimas Europos piliečių pagrindinėms teisėms, kaip teigiama nuomonėje dėl e. prieinamumo ⁽⁴⁴⁾.

5.8 EESRK nori priminti Europos institucijoms, visų pirma Komisijai, kad jų prieinamų pastatų ir elektroninių informacijos technologijų sistemų (pvz., interneto tinklalapiai, Komisijos tinklalapiai apie viešąsias konsultacijas) skaičius tebėra nedidelis. Todėl turi būti parengtas prieinamumo planas ⁽⁴⁵⁾, iš tiesų parodantis išsipareigojimą neigaliesiems.

5.9 EESRK ragina teikti valstybės pagalbą ⁽⁴⁶⁾ privačioms įmonėms ir privatiems paslaugų teikėjams, kad būtų pasiektas tinkamo pritaikymo tikslas, kaip nustatyta Direktyvoje 2000/78 ⁽⁴⁷⁾. Būtina įgyvendinti į ateitį orientuoto privačių įmonių teikiamų paslaugų prieinamumo principą.

5.10 Turėtų būti tęsiamas prieinamumo standartų, kurie papildytų viešųjų pirkimų teisės aktus, plėtojimas, geras pavyzdys galėtų būti Amerikos teisės aktai. EESRK primena institucijų, pramonės ir pilietinės visuomenės dialogo svarbą nustatant tokius standartus ⁽⁴⁸⁾.

⁽⁴⁴⁾ EESRK nuomonė, OL C 110, 2006 5 9, p. 26, ir 2003 m. vasario 6 d. Tarybos rezoliucija (OL C 39, 2003, p. 5)

⁽⁴⁵⁾ COM(2007) 501 galutinis

⁽⁴⁶⁾ 2008 m. rugpjūčio 6 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 800/200841 ir 42 straipsniai

⁽⁴⁷⁾ 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyva 2000/78

⁽⁴⁸⁾ http://ec.europa.eu/information_society/activities/einclusion/archive/deploy/pubproc/eso-m376/index_en.htm
<http://cms.horus.be/files/99909/MediaArchive/M420%20Mandate%20Access%20Built%20Environment.pdf>

5.11 EESRK remia Europos visuotinės prieigos sostinės paskelbimą, kuris remtųsi apdovanojimų suteikimo sistema, būtų pripažįstamos Europos miestų ir regionų pastangos, susijusios su vietų, prekių ir paslaugų prieinamumu ir vietos valdžios institucijų tvaraus vystymosi skatinimu.

5.12 EESRK tikisi, kad ateityje reglamentuose dėl kelionių laivais, miesto ir tarpmiestiniais autobusais ir taksi bus tinkamai atsižvelgiama į įvairius neigaliųjų poreikius pritaikant transporto priemones ir jų aplinką pagal dabartinių reglamentų dėl kelionių oro ir geležinkelių transportu pavyzdį.

5.13 EESRK palankiai vertino Komisijos komunikatą dėl e. prieinamumo ⁽⁴⁹⁾ ir ragino ES įtraukti veiksmus, pasiūlytus e. prieinamumo komunikate ir Europos strateginėje programoje dėl informacinės visuomenės. Būtina skubiai parengti e. prieinamumo teisės aktus tokiose srityse kaip interneto svetainių prieinamumas, įtraukioji komunikacija, nuotolinės paslaugos, mobilieji telefonai, skaitmeninės technologijos ir bankomatai. Šie tikslai buvo išdėstyti jau 2003 m. Kretos ministrų deklaracijoje ⁽⁵⁰⁾ ir Rygos deklaracijoje. Taigi, yra rimtų priežasčių abejoti, ar šie tikslai bus pasiekti iki nustatytų terminų. Todėl EESRK ragina pateikti intensyvių veiksmų planą šiems tikslams pasiekti iki 2011 m.

5.14 EESRK pakartoja savo išsipareigojimą remti principą „tinkamas visiems“ ir mano, kad būtina šią koncepciją įtraukti į profesinio mokymo ir universitetų mokymo programas, kad ši principą taikytų visų profesijų specialistai.

5.15 EESRK palaiko idėją, kad remiantis Europos automobilių statymo kortelės pavyzdžiu būtų sukurta „Europos neigaliųjų kortelė“, kuri užtikrintų abipusį neigaliųjų teisių pripažinimą tarptautinėse kelionėse, įskaitant tas pačias galimybes naudotis transportu, kultūra, pramogomis.

6. Lytis ir negalia

6.1 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad 60 proc. neigaliųjų Europoje sudaro moterys, bet joms nėra sudaromos vienodos galimybės, jos ir toliau diskriminuojamos dėl teisių pripažinimo ir galimybių naudotis prekėmis ir paslaugomis (be kitų, sveikatos, švietimo ir smurto dėl lyties prevencijos srityse).

6.2 Neigalių moterų užimtumo lygis nesikeitė dešimtmetį, didelis jų skaičius nedirba arba yra bedarbės, jos gauna mažesnę atlyginimą ir joms iškyla papildomų problemų patekti į darbo rinką.

6.3 Kuriant, įgyvendinant, stebint ir vertinant neigalumo politiką reikia atsižvelgti į lytį. Konkrečios priemonės ir veiksmai turi būti skirti patekimo į darbo rinką užtikrinimui ir moterų įdarbinimo skatinimui.

⁽⁴⁹⁾ COM(2005) 425 galutinis, COM (2008) 804 galutinis

⁽⁵⁰⁾ Deklaracija dėl e. įtraukties. Europos Sąjungos transporto ir ryšių ministrai. 2003 m. balandžio mėn.

7. Socialinis dialogas ir negalia

7.1 EESRK ragina socialinius partnerius užtikrinti, kad neigalieji dirbtų vienodais pagrindais su kitais, turėtų tinkamas ir palankias darbo sąlygas, įskaitant vienodas galimybes ir vienodą užmokestį už tos pačios vertės darbą, ir kad jie galėtų pasinaudoti savo darbo ir profesinių sąjungų teisėmis; visų pirma skatina neigaliuosius dalyvauti profesinėse ir profesinių sąjungų organizacijose ir primygtinai siūlo, kad pagal sutartis atliekamam darbui būtų taikomos tos pačios darbo sąlygos⁽⁵¹⁾ (JT konvencijos dėl neigaliųjų teisių 27 straipsnis).

7.2 Socialinis dialogas yra labai svarbus ginant neigaliųjų teises ir siekiant vienodų galimybių ir nediskriminavimo užimtumo, socialinės apsaugos, saugos darbe ir kitose srityse bei apskritai darbo santykiuose. Būtina įgyvendinti teigiamas užimtumo ir prieinamumo priemones, be to, mokyti, skatinti ir padėti neigaliams darbuotojams.

7.3 Socialiniai partneriai, bendradarbiaudami su organizuota pilietine visuomene ir pačiais neigaliaisiais, turi įtraukti neigalumo aspektą į visus tarpšakinius, šakinius ir įmonės veiksmus ir derybas, visų pirma kalbant apie užimtumą, prieinamumą ir socialinės apsaugos klausimus.

7.4 Socialiniai partneriai turi būti įtraukti į tolesnę veiklą, susijusią su Jungtinių Tautų konvencija dėl neigaliųjų teisių ir jos taikymu darbo santykių ir socialinės apsaugos srityje.

8. Dalyvavimas ir pilietinis dialogas

8.1 EESRK visapusiškai remia principą „nieko apie neigaliuosius jiems nedalyvaujant“⁽⁵²⁾ ir tiki politika, kuri sudarytų prielaidas patiems neigaliesiems ginti savo teises.

8.2 EESRK mano, kad pilietinis dialogas su neigaliaisiais ir jų šeimomis yra geriausias būdas pagerinti ES valdymą, t.y. privalomų mechanizmų ir protokolų įdiegimas, *ad hoc* dalyvaujamųjų ir patariamųjų institucijų kūrimas ES.

8.3 Neigaliesiems atstovaujančios organizacijos turėtų dalyvauti rengiant įprastines užimtumo ir prieinamumo politikos, Jungtinių Tautų konvencijos dėl neigaliųjų teisių įgyvendinimo ir Komisijos programų bei finansinių priemonių vertinimo ataskaitas, kad būtų atspindėtas pilietinės visuomenės požiūris (pavyzdžiui, rengiant alternatyvias ataskaitas).

8.4 ES ir valstybės narės turi skatinti pilietinės visuomenės vystimąsi ir užtikrinti jos finansavimą, išsaugoti jos savarankiškumą ir gebėjimą dalyvauti kuriant politiką ir (arba) teikiant socialines paslaugas.

2010 m. kovo 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Mario SEPI

⁽⁵¹⁾ Jungtinių Tautų konvencijos dėl neigaliųjų teisių (UNCRPD) 27 straipsnis

⁽⁵²⁾ The European Disability Forum slogan, EDF General Assembly 2009.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl darbuotojų imigrantų integracijos (tiriamoji nuomonė)

(2010/C 354/03)

Pranešėjas **Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS**

2009 m. liepos 23 d. raštu, vadovaudamasis Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, Ispanijos Užsienio reikalų ir bendradarbiavimo ministerijos Europos Sąjungos reikalų valstybės sekretorius Diego López Garrido Tarybai pirmininkausiančios Ispanijos vardu paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti tiriamąją nuomonę dėl

Darbuotojų imigrantų integracijos.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2010 m. vasario 23 d. priėmė savo nuomonę.

461-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. kovo 17–18 d. (kovo 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 138 nariams balsavus už, 5 – prieš ir 8 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK atkreipia dėmesį į Europos užimtumo politikos, imigracijos ir integracijos politikos papildomą naudą. Vien tik nacionalinė politika nepasiteisina, todėl reikia stiprinti šių sričių politikos europinį pagrindą.

1.2 Imigrantai darbuotojai ir darbuotojos daug prisideda prie Europos ekonominio vystymosi ir gerovės. Dėl savo demografinės situacijos ES reikės priimti daugiau naujų imigrantų.

1.3 Integracijos procesą reikia gerinti tiek dėl ekonominio efektyvumo, tiek dėl socialinės sanglaudos. Užimtumas yra esminis imigracijos aspektas.

1.4 Integracija yra dvikryptis abipusiu kompromisu paremtas socialinis procesas. Geras valdymas ir tinkami teisės aktai turi padėti šiam procesui. EESRK ragina Tarybą priimti direktyvą, kuria būtų garantuotas bendras imigrantų darbuotojų teisių pagrindas, ir pagerinti dabartinius antidiskriminacinius teisės aktus.

1.5 Integracija darbo vietoje, papildyta lygių galimybių ir vienodų sąlygų principais yra iššūkis ir socialiniams partneriams. To jie turi siekti kolektyvinėse derybose ir socialinio dialogo metu, taip pat ir Europos lygmeniu. Imigrantai darbuotojai taip pat turi būti imlūs integracijai.

1.6 Aplinka, kurioje savo veiklą vykdo įmonės, yra vis įvairesnė. Kultūrinę įvairovę įmonės turėtų vertinti pozityviai, kad didintų integraciją ir maksimaliai pasinaudotų savo galimybėmis.

1.7 EESRK siūlo Komisijai pateikti prašymą parengti tiriamąją nuomonę apie Stokholmo programoje numatytą Europos platformą dialogui dėl darbo migracijos valdymo.

2. Nuomonės objektas

2.1 Tarybai pirmininkaujanti Ispanija paprašė EESRK parengti tiriamąją nuomonę ir joje aptarti būdus, kaip ES galėtų geriau integruoti darbuotojus imigrantus. Todėl šioje nuomonėje Komitetas didžiausią dėmesį kreips į darbuotojų imigrantų integraciją užimtumo srityje ir į kitus aspektus, tiesiogiai ar netiesiogiai susijusius darbo rinką.

2.2 Plačiau bus svarstomi tik tie imigracijos ir integracijos politikos aspektai, kurie yra tiesiogiai susiję su šia nuomone. Komitetas priėmė keletą nuomonių dėl integracijos ⁽¹⁾, kuriose pateiktas bendras požiūris, ir parengė nuomonę savo iniciatyva, kuria siekiama užtikrinti, kad į integracijos klausimą būtų labiau atsižvelgiama ES naujojoje socialinės politikos darbotvarkėje, ypač tokiose srityse kaip ugdymas ir profesinis mokymas, lyčių lygybė, sveikatos apsauga, būstas, šeimos ir jaunimo politika, skurdas, socialinė aprėptis ir kt.

2.3 Bendros imigracijos politikos srityje Europa turėtų skirti daugiau dėmesio integracijai. Komitetas sudarė nuolatinę tyrimų grupę dėl imigracijos ir integracijos, kuri bendradarbiaus su Europos integracijos forumu.

⁽¹⁾ OL C 27, 2009 2 3 OL C 128, 2010 5 18, p. 29
OL C 80, 2004 3 30
OL C 318, 2006 12 23
OL C 125, 2002 5 27
OL C 208, 2003 9 3

2.4 Lisabonos sutartyje nustatytas svaresnis teisinis pagrindas ⁽²⁾ ES teikti „paramos valstybių narių veiksmams teikimo priemonės, siekiant skatinti jų teritorijose teisėtai gyvenančių trečiųjų šalių piliečių integraciją“.

3. Imigrantų indėlis į Europos ekonomikos augimą ir gerovę

3.1 Pastaraisiais metais į Europą ieškodami naujų galimybių emigravo daug trečiųjų šalių gyventojų. Tačiau daugelio Europos vyriausybės įgyvendinama imigraciją ribojanti politika neleidžia bendrovėms legaliai įdarbinti darbuotojus imigrantus.

3.2 2008 m. užimtumo Europoje ataskaitoje ⁽³⁾ Europos Komisija teigė, kad „imigrantai gerokai paspartino bendrą ES ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą nuo 2000 m., padėdami šalinti darbo jėgos ir kvalifikuotų darbuotojų trūkumą ir didinti darbo rinkos lankstumą“.

3.2.1 2009–2010 m. Komisijos bendrojoje užimtumo ataskaitoje ⁽⁴⁾ pažymima, kad nepaisant ES apėmusios krizės, dėl kurios sumažėjo darbo vietų skaičius, kai kuriose valstybėse narėse vis dar trūksta tam tikrų užimtumo kategorijų darbuotojų. Todėl Komisija siūlo paspartinti integraciją tų imigrantų, kurie jau yra atvykę ir kurie patyrė ypač skaudžius krizės padarinius, taip pat raginti bendroves samdyti įvairesnę darbo jėgą ir taikyti „įvairovės chartijas“.

3.3 Nuo 2000 m. 21 proc. BVP ir 25 proc. naujų darbo vietų Europos Sąjungoje buvo sukurta imigrantų dėka; jų indėlis toks didelis, kad kai kurių ekonomikos sektorių augimas būtų sustojęs arba sulėtėjęs, jei jie nebūtų buvę sudaryti daugiausia iš darbuotojų imigrantų, tiek vyrų, tiek moterų.

3.4 Būtina atkreipti dėmesį, kad kai kurios šalys (Jungtinė Karalystė, Airija, Švedija ir kt.) jau panaikino apribojimus Europos Sąjungoje dirbantiems kai kurių naujųjų valstybių narių piliečiams.

3.5 Komitetas nori pabrėžti didelį daugumos imigrantų verslumą: jie Europoje steigia įmones ir todėl padeda kurti darbo vietas bei gerovę, nors dažnai imigracijos įstatymais jiems sukuriamos beveik neįveikiamos kliūtys.

3.6 Nors įvairiose ES valstybėse narėse migracijos srautų intensyvumas skyrėsi, galima teigti, kad ekonomikos ir darbo vietų augimas buvo didžiausias tose šalyse, į kurias atvyko daugiausia imigrantų. Kai kuriose valstybėse narėse, įskaitant Ispaniją, Jungtinę Karalystę, Airiją ir Italiją, šie skaičiai dar didesni ⁽⁵⁾.

3.7 Didėjant imigracijai Europos valstybių visuomenei taip pat kyla naujų problemų, be to, šis procesas yra didelis iššūkis socialinei sanglaudai. Europos valstybių visuomenė susiduria su aibe dėl imigracijos kylančių socialinių problemų, kurioms išspręsti reikia veikti kompleksiskai – tai EESRK siūlė kelete savo nuomonių.

3.8 Komitetas mano, kad šios socialinės problemos (rasizmas, smulkūs nusikaltimai, smurtas lyties pagrindu, socialinė marginalizacija, nesėkmės mokykloje ir kt.) daugeliu atvejų parodo, kad reikia siekti didesnės imigrantų integracijos. Valdžia, ypač vietos, dažnai turi spręsti itin daug problemų.

3.9 Žiniasklaidos priemonės imigracijos klausimus kartais pateikia kaip sensacingus ir sukelia visuotinį nerimą. Kai kurie politiniai lyderiai laikosi oportunistinio požiūrio ir neatsakingai pasinaudoja problemomis.

3.10 Komitetas susirūpinęs pažymi, kad įvairiuose visuomenės sluoksniuose plinta rasizmas ir ksenofobija. Ekstremistinės partijos ir judėjimai naudojami dėl imigracijos kylančiomis problemomis baimei tarp gyventojų skleisti ir netolerantiškoms žiaurioms politikos priemonėms, nesuderinamoms su žmogaus teisėmis, diegti.

3.11 Rasizmas priskiriamas baudžiamiesiems nusikaltimams, tačiau politinės valdžios institucijų ir visuomenės pasitikėjimą pelnusių asmenų ir tolerancijos lygis rasizmo atžvilgiu dažnai yra nepriimtinas. Policijai ir teisminėms institucijoms, viešosios nuomonės formuotojams, žiniasklaidos ir politikos atstovams reikia keisti požiūrį ir ryžtingiau kovoti su rasizmu bei imtis vadovaujančio vaidmens ugdant visuomenę.

4. Ateityje imigracija Europoje turėtų didėti

4.1 Iš demografinių ES duomenų galima spręsti, kad dėl visuomenės senėjimo ir mažo gimstamumo lygio darbo rinkoms reikės didelio darbuotojų imigrantų skaičiaus indėlio. Remiantis naujausiomis Eurostato demografinėmis prognozėmis, nuo 2012 m. darbingo amžiaus gyventojų ims mažėti, net jei per dešimties metų laikotarpį imigracijos lygis liktų toks pat – 1,5 milijono per metus. Jei migracijos srautai per kitą dešimtmetį nepadidės, darbingo amžiaus gyventojų sumažės 14 milijonų.

4.2 Tuo pačiu aišku, kad visame pasaulyje išaugs tarptautinis darbuotojų judumas, kadangi daug trečiųjų šalių gyventojų yra priversti emigruoti dėl padoraus darbo trūkumo savo kilmės šalyse, kai kurie jų nori imigruoti į Europą ir čia ieškoti naujo darbo bei asmeninių galimybių.

4.3 EESRK laikosi nuomonės, kad naujųjų imigrantų noras susieti savo migracijos planus su Europa atveria dideles galimybes.

⁽²⁾ 79 straipsnis.

⁽³⁾ COM (2008) 758 galutinis.

⁽⁴⁾ COM (2009) 674 galutinis.

⁽⁵⁾ *The Economic and Fiscal Impact of Immigrants*, National Institute of Economic and Social Research, 2007 m. spalio mėn. ir *Coyuntura española – Los efectos de la inmigración sobre el empleo y los salarios*, Informe Mensual de la Caixa, no. 295 (Ekonomikos padėtis Ispanijoje – imigracijos poveikis užimtumui ir užmokesčio dydžiui, La Caixa taupomojo banko mėnesinė ataskaita), 2006 m. spalio mėn.

4.4 Komitetas mano, kad reikia socialinę integraciją didinančių politikos priemonių, nes tik taip darbuotojai imigrantai ras ieškomas galimybes, o Europos valstybėms pavyks pasiekti didesnę sanglaudą. Migracijos projektų sėkmė – ir darbuotojų imigrantų, ir priimančiosios visuomenės požiūriu – priklauso nuo to, kaip vystosi integracijos procesai.

4.5 Ekonomikos krizė ir didėjantis nedarbas daro poveikį visiems visuomenės sektoriams, vietos darbuotojams ir imigrantams. Iš visos Europos darbo rinkų duomenų matyti, kad nuo krizės daugiausia nukenčia žemos kvalifikacijos darbuotojai imigrantai, dirbantys nekokybiškiausius darbus, ir kad dėl nedarbo moterys imigrantės nukenčia labiau.

4.6 Nepaisant dabartinio ekonomikos nuosmukio ir Europoje didėjančio nedarbo, iš demografinių prognozių matyti, kad kai krizė bus pasibaigusi, o ekonomikos ir užimtumo augimo lygis bus atkurtas, reikės naujų imigrantų Europos darbo rinkos poreikiams patenkinti atsižvelgiant į konkrečias kiekvienos valstybės narės aplinkybes.

5. Atvykimą į Europą reglamentuojantys teisės aktai. Būsimi sunkumai

5.1 Nuo tada, kai prieš dešimt metų ES ėmė kurti bendrą imigracijos politiką, didžiausias sunkumas buvo naujų imigrantų atvykimą reglamentuojančių teisės aktų rengimas, nes kiekvienos valstybės narės teisės aktuose buvo įtvirtintas labai skirtingas požiūris.

5.2 Imigracijos politikos priemonės bei teisės aktai ir galiybės įsidiarinti glaudžiai susiję su darbo rinkos pokyčiais. Todėl socialiniai partneriai turi imtis aktyvių veiksmų, tačiau rengiant politikos priemones ir teisės aktus taip pat turi būti paisoma imigrantų žmogaus teisė.

5.3 Komitetas mano, kad imigracijos teisės aktais turėtų būti siekiama didesnės integracijos, o darbuotojai imigrantai turėtų būti laikomi naujaisiais piliečiais – žmonėmis, turinčiais teises, kurias reikia saugoti, o ne paprasčiausiu darbo jėgos telkiniu, kuris naudojamas darbo rinkos poreikiams tenkinti.

5.4 Socialiniai partneriai turi dalyvauti visais įvairiais lygmenimis. Komitetas palankiai vertina Komisijos pasiūlymą sukurti Europos platformą dialogui darbo jėgos migracijos valdymo tema. Šioje platformoje galėtų dalyvauti socialiniai partneriai.

5.5 EESRK pasiūlė kurti bendrą imigracijos politiką ir priimti suderintus teisės aktus, kad imigrantai atvyktų į Europą teisėtai, su jais būtų elgiamasi teisingai, būtų saugomos jų pagrindinės teisės ir didinama integracija.

5.6 Tačiau Europa pasitiko imigrantus nepriėmusi tinkamų teisės aktų ir nesiėmusi reikiamų politikos priemonių, o dėl

ribojamojo daugelio politikos priemonių ir nacionalinių teisės aktų pobūdžio dauguma imigrantų atvyko neteisėtais kanalais ir yra priversti dirbti neoficialios ekonomikos sąlygomis. Komitetas mano, kad ES turi imtis naujų iniciatyvų, kad neoficialus darbas taptų legalus.

5.7 Komitetas mano, kad supaprastinus legalios imigracijos procedūras sumažėtų neteisėta imigracija ir pavojus, kad kai kurie neteisėti darbuotojai taps nusikalstamų tinklų, kurie vykdo kontrabandą ir prekiauja žmonėmis, aukomis. Stokholmo programoje numatyti nauji ES įsipareigojimai kovoti su tokiais nusikalstamais tinklais.

5.8 EESRK mano, kad ribojamosios politikos priemonės labai žalingos integracijos procesams, nes jas taikant imigrantai išskiriami kaip nepageidaujami ir nepripažįstami asmenys.

5.9 Šias politikos priemones kartais papildo politinis ir socialinis požiūris į imigraciją kaip nusikalstamą veiklą ir taip sukurama atskirtis ir skatinama ksenofobija bei diskriminacija.

5.10 Per kelerius artimiausius metus, vykdant Stokholmo programą, bus įgyvendintas Europos imigracijos ir prieglobsčio paktas. Įsigaliojus Lisabonos sutarčiai veikiausiai bus lengviau pasiekti susitarimus Taryboje, o Europos Parlamente taikant bendro sprendimo procedūrą bus lengviau suderinti teisės aktus.

5.11 EESRK būtų teikęs pirmenybę horizontaliems teisės aktams, tačiau Taryba ir Komisija pasirinko atskirų sektorių direktyvas. Neseniai priimta direktyva dėl mėlynosios kortelės⁽⁶⁾, kuri sudarys palankesnes sąlygas atvykti aukštos kvalifikacijos darbuotojams. Per artimiausius mėnesius Komisija planuoja parengti visiškai naujus pasiūlymus priimti direktyvas.

5.12 Komitetas mano, kad ES būtinai reikia tinkamų imigrantų atvykimą reglamentuojančių teisės aktų, kadangi integracija yra glaudžiai susijusi su vienodo požiūrio bei nediskriminavimo principais. Todėl EESRK palaikė⁽⁷⁾ (nors ir siūlė keletą patobulinimų) Komisijos pasiūlytą pagrindų direktyvą dėl trečiųjų šalių darbuotojų teisių⁽⁸⁾, kuri tebesvarstoma Taryboje. Principai, kuriais vadovautasi šiuo metu Taryboje svarstomoje direktyvos redakcijoje, yra netinkamas ir nepriimtinas pilietinei visuomenei, ir Komitetui.

5.13 Taryba turi priimti pagrindų direktyvą, kad visiems darbuotojams imigrantams būtų užtikrintas tinkamas teisių lygis ir išvengta diskriminacijos. Komitetas siūlo Tarybai pirminkaujančiai Ispanijai suteikti Taryboje vykstančiai diskusijai dėl pagrindų direktyvos naują kryptį, kad būtų galima ją skubiai priimti, su sąlyga, kad joje bus nustatytos tinkamos visai ES bendros teisės, grindžiamos vienodu požiūriu, visų pirma į darbuotojų imigrantų darbo ir socialines teises.

⁽⁶⁾ Direktyva EB/2009/50.

⁽⁷⁾ OL C 27, 2009 2 3, p. 114.

⁽⁸⁾ COM (2007) 638 galutinis.

5.14 Neseniai EESRK priėmė nuomonę savo iniciatyva, kurioje primygtinai raginama, kad migracijos teisės aktuose būtų paisoma pagrindinių teisių ⁽⁹⁾. Nuomonėje siūloma pažangi teisių ir išipareigojimų sistema. Reikia atnaujinti ir direktyvą dėl šeimos susijungimo.

6. Užimtumas – svarbus integracijos proceso elementas

6.1 Integracija yra dviem kryptimis vykstantis socialinis tarpusavio pažinimo procesas, kuriame dalyvauja ir imigrantai, ir priimančiosios valstybės visuomenė. Tai yra pirmasis iš bendrųjų integracijos principų, Tarybos priimtų 2004 m.

6.2 Integracijai reikia tvirtos valdžios institucijų, socialinių partnerių ir organizacijų vadovavimo. Taikant valstybės politikos priemones galima sudaryti palankesnes sąlygas šiems socialiniams procesams, ir, be to, nepaprastai svarbus aktyvus pilietinės visuomenės dalyvavimas. Ankstesnėje nuomonėje ⁽¹⁰⁾ EESRK atkreipė dėmesį į svarbų vietos ir regionų valdžios institucijų vaidmenį.

6.3 Darbuotojai imigrantai taip pat turi būti pasirengę integracijai ir stengtis išmokyti priimančiosios valstybės kalbą, susipažinti su jos įstatymais ir papročiais.

6.4 EESRK kartu su Komisija dalyvauja Europos integracijos forumo veikloje ir nori dar kartą pabrėžti pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimo ir konsultavimosi su jomis įvairiais valdymo lygmenimis svarbą.

6.5 Imigrantų kilmės asmenų integracijos klausimas apima daugiau aspektų nei užimtumas, apie kurį kalbama šioje nuomonėje. Integracija ypač svarbi ir šeimos lygmenyje, taip pat mokyklose, universitetuose, miestuose ir vietos bendruomenėse, religinėse institucijose, sporto ir kultūros organizacijose ir pan.

6.6 Darbas yra pagrindinė socialinės integracijos proceso dalis, nes padorus darbas nepaprastai svarbus imigrantų savarankiškumui, jis sudaro palankesnes sąlygas priimančiosios valstybės visuomenės ir imigrantų socialiniams santykiams bei savitarpio supratimui palaikyti.

6.7 Socialinė Europos gerovė paremta darbu, o integracija yra labai svarbi socialinės Europos kūrimui. Europos įmonės yra svarbūs socialiniai subjektai, kuriems rūpi integracijos klausimai ir kurie dalyvauja integracijos procese.

6.8 Dėl ekonomikos krizės ir didėjančio nedarbo integracijos procesai vykdomi prasčiau ir paaštrėja daugelis visuomenės ir darbo rinkos konfliktų. EESRK mano, kad tokiomis aplinkybėmis visos suinteresuotosios šalys – patys imigrantai, valdžios

institucijos, socialiniai partneriai ir pilietinė visuomenė – turi dėti dvigubai daugiau pastangų siekdamas didinti integraciją.

6.9 Su Europos darbuotojais migrantais turi būti elgiamasi sąžiningai, nes juos saugo tarptautinės žmogaus teisių konvencijos ir Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) konvencijose įtvirtinti principai bei teisės nuostatos. Kitoje nuomonėje ⁽¹¹⁾ EESRK pateikė teisių ir išipareigojimų, kurie pagal europinius teisės aktus turi būti garantuojami darbuotojams imigrantams, sąrašą.

6.10 EESRK mano, kad teisės aktus ir viešosios politikos priemones reikia papildyti bendradarbiavimu su socialiniais partneriais, nes integracija į darbo rinką taip pat priklauso nuo visuomenės požiūrio ir profesinių sąjungų bei darbdavių išipareigojimų.

6.11 Teikiant viešąsias įdarbinimo paslaugas turi būti stiprinamos programos, skirtos padėti imigrantams rasti darbą, ir šiose programose galėtų būti numatyta pagalba profesinių kvalifikacijų pripažinimo srityje, nediskriminacinio kalbų mokymosi bei profesinio mokymo gerinimas ir pakankamas informavimas apie priimančiosios valstybės užimtumo sistemas.

6.12 Profesinės sąjungos, darbdavių organizacijos, imigrantų asociacijos ir kitos pilietinės visuomenės organizacijos atlieka labai svarbų vaidmenį perduodamos informaciją ir padėdamos imigrantams rasti darbą.

6.13 Dauguma Europos įmonių yra mažosios arba vidutinės įmonės (MVĮ). Jose kuriamos darbo vietos didelei dirbančių gyventojų daliai, tarp jų imigrantams. Todėl socialinės integracijos procesai plėtojami daugiausia MVĮ.

7. Vienodas požiūris ir nediskriminavimas – integracijos ramsčiai

7.1 EESRK mano, kad labai svarbu, kaip valdžios institucijos bei įmonės iš pradžių sutinka darbuotojus imigrantus ir kaip su jais elgiasi; dažnai imigrantų padėtis ne tokia palanki kaip priimančiosios valstybės darbuotojų.

7.2 Nors įvairiose valstybėse narėse padėtis, kaip ir darbo teisės aktai bei socialinė praktika, skirtinga, daugumos darbuotojų imigrantų padėtis nepalanki ir jie susiduria su sunkumais ieškodami darbo, be to, nepripažįstamos jų profesinės kvalifikacijos. Dažnai jie dar ir nemoka kalbos bei nenusimano apie vietos įstatymus, papročius bei socialines institucijas.

7.3 Vis dar yra išsamių kovos su diskriminacija nacionalinių teisės aktų, kuriose priimančiosios valstybės darbuotojai ir darbuotojai imigrantai traktuojami skirtingai; daugelyje jų įtvirtintas, tiesiogiai ar netiesiogiai, diskriminacinis požiūris į darbuotojus atsižvelgiant į jų pilietybę, etninę ar kultūrinę kilmę.

⁽⁹⁾ OL C 128, 2010 5 18, p. 29.

⁽¹⁰⁾ OL C 318, 2006 12 23

⁽¹¹⁾ OL C 128, 2010 5 18, p. 29.

7.4 Vienodo požiūrio politika ir nediskriminavimo politika yra integracijos politikos priemonių ramsčiai. Remdamasi savo požiūriu į integraciją kaip dvikryptį procesą Komitetas mano, kad įmonės, profesinės sąjungos ir valdžios institucijos turi užtikrinti vienodą požiūrį į darbuotojus imigrantus ir užkirsti kelią bet kokios formos diskriminacijai.

7.5 Darbdaviai ir darbuotojai imigrantai, vadovaudamiesi nacionaliniais teisės aktais ir praktika, privalo laikytis darbo normų ir kiekvienoje įmonėje ar sektoriuje galiojančių kolektyvinių susitarimų. Komitetas turėtų pabrėžti, kad rasizmas ir diskriminacija yra nusikalstamos veikos formos, už kurias pagal darbo teisę įmonėse taip pat turi būti baudžiama.

7.6 Siekiant palengvinti integraciją į darbo rinką, darbuotojai imigrantai turi būti informuojami apie darbo teisės aktus ir kolektyvinius susitarimus, kuriais reglamentuojamos jų darbo vietos teisės ir įsipareigojimai.

7.7 Užtikrinus integracijai palankias politines ir socialines sąlygas darbuotojams imigrantams bus lengviau siekti integracijos ir pasinaudoti programomis, kurias valdžios institucijos privalo jiems teikti, pavyzdžiui, galimybe mokytis kalbų, susipažinti su įstatymais ir papročiais.

7.8 ES direktyvos dėl vienodo požiūrio užimtumo srityje ⁽¹²⁾ ir dėl vienodo požiūrio į asmenis nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės ⁽¹³⁾ yra svarbiausi teisiniai dokumentai, kuriais reikėtų vadovautis valstybėse narėse rengiant teisės aktus ir įtvirtinant praktiką, skirtą kovoti su diskriminacija ir skatinti integraciją į darbo rinką.

7.9 Neseniai Europos Parlamentas patvirtino rezoliuciją dėl naujos direktyvos, skirtos kovai su diskriminacija ⁽¹⁴⁾, kuria papildomos jau galiojančios direktyvos. EESRK taip pat pateikė nuomonę, kurioje remiamas Komisijos pasiūlymas ir rekomenduojama atsižvelgti į daugialypę diskriminaciją. Kai ši nauja direktyva bus priimta, nediskriminavimo principas bus taikomas ir daugiau sričių, pavyzdžiui, švietimo, sveikatos, socialinės apsaugos ir aprūpinimo būstu.

7.10 EESRK mano, kad kovos su diskriminacija direktyvos nebuvo tinkamai perkeltos į nacionalinius teisės aktus, todėl kai kuriose valstybėse narėse nėra tinkamų kovos su diskriminacija įstatymų. Naujoji direktyva, ją priėmus, bus labai vertinga teisinė priemonė.

7.11 Socialiniai partneriai yra svarbūs darbo rinkų subjektai bei pagrindiniai Europos ekonominio ir socialinio gyvenimo ramsčiai, todėl integracijos procese jiems tenka didelis vaidmuo. Vykstant kolektyvinėms deryboms jie turi priimti jiems tenkančią atsakomybę už imigrantų integraciją dalį ir užtikrinti,

kad kolektyvinėse darbo sutartyse ir darbo teisės aktuose bei darbo metoduose nebūtų jokios tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos.

7.12 Kolektyvinių derybų atžvilgiu, ypač vykdomų pačiose įmonėse, reikia sukurti priemones, kuriomis būtų galima užtikrinti, kad siekiant įsidarbinti ir taikant įdarbinimo metodus būtų laikomasi lygių galimybių principo. Šioje srityje labai svarbu turėti priemones, kuriomis būtų galima užkirsti kelią ne tik tiesioginei, bet ir netiesioginei diskriminacijai.

7.13 Tačiau šiuo metu vienodas požiūris užmokesčio ir darbo sąlygų srityje daugeliui darbuotojų imigrantų nėra garantuojamas praktiškai. Socialiniai partneriai ir darbo institucijos turi nustatyti diskriminacijai kelią užkertančią tvarką ir turi aktyviai skatinti lygybę.

7.14 Europoje pasirodo vis daugiau dvigubų standartų darbo modelių, pagal kuriuos kokybiškas užimtumas suteikiamas daugumai Europos piliečių ir aukštos kvalifikacijos imigrantams, o dauguma imigrantų dirba žemos kvalifikacijos darbą. Taigi žemos kvalifikacijos darbas taip pat yra diskriminacijos veiksnys, kai imigrantai naudojami kaip pažeidžiamiausios darbo jėgos telkinys.

7.15 Keliose nuomonėse EESRK primygtinai reikalavo, kad valstybės narės tobulintų profesinių kvalifikacijų pripažinimo tvarką ⁽¹⁵⁾, o ES sukurtų kvalifikacijų pripažinimo sistemą, kuria darbuotojai imigrantai galėtų naudotis ⁽¹⁶⁾. Daugelis imigrantų Europos įmonėse dirba žemesnės nei jų turima kvalifikacija darbą.

7.16 Daugelio imigrantų padėtis nepalanki ir jie susiduria su diskriminacija iškilus kvalifikacijos kėlimo bei paaugstinimo klausimui. Darbo teisės aktuose, kolektyviniuose susitarimuose ir verslo metoduose reikia patvirtinti darbuotojų lygių galimybių būti paaugštinamiems principą. Socialiniams partneriams dera imtis naujų iniciatyvų šiuo klausimu.

7.17 Profesinis mokymas yra labai svarbi priemonė siekiant didinti darbuotojų imigrantų įsidarbinimo galimybes, nors pagal kai kuriuos nacionalinius teisės aktus ir praktiką trečiųjų šalių piliečiai negali pasinaudoti šia galimybe arba jiems taikomi apribojimai. EESRK mano, kad valdžios institucijos ir socialiniai partneriai turi sudaryti palankesnes galimybes darbuotojams imigrantams vienodomis sąlygomis gauti profesinį mokymą.

7.18 Kai kurios valstybės narės bendradarbiauja su įmonėmis ir kilmės šalyse teikia mokymo programas prieš išduodant leidimą gyventi šalyje, kad padėtų trečiųjų šalių piliečiams integruotis į darbo rinką, kai jie atvyksta į Europą.

⁽¹²⁾ Direktyva EB/2000/78.

⁽¹³⁾ Direktyva EB/2000/43.

⁽¹⁴⁾ P6_TA(2009) 0211.

⁽¹⁵⁾ Žr. visų pirma OL C 162, 2008 6 25, p. 90.

⁽¹⁶⁾ Be kita ko, žr. OL C 218, 2009 9 11.

7.19 Europos Sąjunga iki šiol nėra tinkamai išsprendusi Europos darbuotojų pensijų teisių perkėlimo klausimo. Darbuotojai imigrantai taip pat turi daug sunkumų dėl nacionalinių teisės aktų, pagal kuriuos pensijų teisės, įgytos dirbant Europoje, nėra tinkamai apsaugotos. Taip nutinka dėl daugelio priežasčių ir priklauso nuo nacionalinių teisės aktų bei susitarimų su trečiosiomis šalimis.

7.20 Komitetas siūlo Europos Komisijai imtis teisėkūros priemonių, kad būtų lengviau užtikrinti ES darbuotojams imigrantams teises į pensiją tais atvejais, kai jie keičia gyvenamąją vietą ES, grįžta į savo kilmės šalį arba išsikelia gyventi į kitą šalį.

7.21 Profesinės sąjungos turi įtraukti darbuotojus imigrantus į savo gretas ir padėti jiems užimti atstovų ir vadovų pareigas. Daugelis Europos profesinių sąjungų taiko gerą vienodo požiūrio užtikrinimo ir diskriminacijos problemos sprendimo praktiką.

7.22 EESRK nuomone, siekiant ugdyti palankų visuomenės požiūrį į integraciją, vienodą požiūrį ir kovą su diskriminacija darbe, reikia aktyvių politikos priemonių ir naujų socialinių partnerių įsipareigojimų. Europos socialinis dialogas gali tapti tinkama sistema, kurioje socialiniai partneriai skatinami priimti naujus įsipareigojimus.

7.23 Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra atliko diskriminacijos dėl etninės kilmės Europos darbo rinkose tyrimus⁽¹⁷⁾ ir patvirtino, kad, nepaisant teisės aktų, diskriminacijos lygis yra aukštas.

8. Įvairovės valdymas

8.1 Europos šalių visuomenės įvairovė didėja ir ateityje matyt dar labiau išaugs. Imigrantų nepavyks tinkamai integruoti darbe, jei į kultūrų įvairovę, kuri vis aktualesnė įmonėms ir darbuotojams, nebus žiūrima pozityviai.

8.2 Didelės įmonės turi savo vidinę verslo kultūrą, kuri laikui bėgant buvo formuojama darbuotojų, socialinės aplinkos ir ryšių su klientais.

8.3 Europos bendrovės vykdo veiklą miestuose, kur įvairovė dar didesnė nei kada nors anksčiau. Regionų komitetas ir Dublino fondas, naudodamiesi CLIP tinklu⁽¹⁸⁾, sutelkė savo patirtį, tikėdamiesi prisidėti prie įvairovės užimtumo sektoriuje miestuose.

8.4 Dėl imigracijos atsirandanti kultūrų įvairovė kelia naują problemą, kurią reikia spręsti, jei norima plėsti verslo kultūrą siekiant visais lygmenimis integruoti naujus darbuotojus: aukščiausios ir vidurinės grandies vadovus ir kitus darbuotojus.

8.5 Dėl globalizacijos įmonėms taip pat lengviau veikti naujomis socialinėmis ir kultūrinėmis sąlygomis bei naujose rinkose dirbant su klientais iš skirtingų kultūrų.

8.6 Daugelis įmonių pripažįsta įvairovės valdymo vertę. Pastaraisiais dešimtmečiais išaugus paslaugų ekonomikai imta daugiau dėmesio skirti įmonių bendravimui su klientais. Be to, globalizacija paskatino įmones visame pasaulyje ieškoti naujų rinkų. Įmonės susiduria su vis įvairesniais klientais ir vartotojais.

8.7 Veiksmingai valdant vidinę įmonės įvairovę galima geriau panaudoti visų skirtingos kilmės ir kultūrų darbuotojų kvalifikacijas ir užtikrinti veiksmingesnius įmonės išorės ryšius rinkoje, kuri tokia pat įvairi.

8.8 Sėkmingai valdančios įvairovę įmonės turi daugiau galimybių pritraukti talentingus žmones iš bet kurios pasaulio dalies ir sudominti klientus naujose rinkose. Be to, jos gali didinti savo darbuotojų kūrybiškumą ir novatoriškumą, nes visi jų darbuotojai (tarp jų imigrantai) dirba tam palankiomis sąlygomis.

8.9 Europos mažosios įmonės paprastai neturi žmoniškųjų išteklių valdymo skyrių, todėl joms reikia specialistų ir struktūrų, kuriais turi pasirūpinti valdžios institucijos ir darbdavių organizacijos.

8.10 Įvairovės valdymas grindžiamas griežtu vienodo požiūrio ir nediskriminavimo priemonių taikymu. Be to, tai taip pat yra susiję su darbuotojų imigrantų priėmimo programų, priemonių, skirtų kultūrų skirtumams, komunikacijos sistemų, kuriomis atsižvelgiama į kalbų įvairovę, konfliktų sprendimo tarpininkavimo procedūrų ir pan. kūrimu.

8.11 Įvairovės valdymui reikalingas mokymas. Įmonių vidaus mokymas gali būti skirtas įvairioms grupėms: aukščiausios ir vidurinės grandies vadovams ir apskritai visiems darbuotojams, taip pat profesinėms sąjungoms ir darbdavių organizacijoms.

8.12 Visose įmonėse, profesinėse sąjungose ir darbdavių organizacijose turėtų būti specializuotos įvairovės valdymo tarnybos, kurios siūlytų iniciatyvas, vertintų rezultatus ir skatintų pokyčius.

⁽¹⁷⁾ EU-MIDIS Europos Sąjungos mažumų ir diskriminacijos tyrimas. Pagrindinių rezultatų apžvalga. Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra. 2009 12 9.

⁽¹⁸⁾ Migrantams skirtos vietos integracijos politikos miestų tinklas, apimantis 30 miestų ir veikiantis remiant Eurofound.

8.13 Valdžios institucijų bus prašoma prisidėti prie įvairovės valdymo įmonėse teikiant ne mažiau svarbias ekonomines ir mokesčių paskatas, kuriomis remiamos įmonės, pačios rengiančios įvairovės valdymo planus, ir sudaryti palankesnes sąlygas dalytis gerąja patirtimi, įgyvendinti mokymo programas ir specialias įvairovės propagavimo kampanijas.

9. Integracijos sunkumai neoficialios ekonomikos ir neteisėtos imigracijos sąlygomis

9.1 Dokumentų neturintys darbuotojai imigrantai priversti dirbti neoficialios ekonomikos sąlygomis ir neteisėtus darbus, dėl kurių didėja tokių darbuotojų santykinė svarba tose valstybėse narėse, kuriose daugiausia neteisėtų imigrantų.

9.2 Neteisėtai atvykę imigrantai dažnai patiria didžiulį kai kurių darbdavių išnaudojimą. EESRK priėmė nuomonę⁽¹⁹⁾ dėl pasiūlymo priimti direktyvą, kuria numatomos sankcijos nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams.

9.3 Be dokumentų dirbančių namų darbininkių padėtis yra itin pažeidžiama, kartais ji tampa beveik vergiška. Kai kurie nacionaliniai įstatymai neužtikrina visų darbo ir socialinių teisių dirbant tokio pobūdžio darbą. Šios problemos dar didesnės tiems žmonėms, kurie yra atvykę neteisėtai ir dirba šešėlinės ekonomikos sąlygomis. Komitetas siūlo Europos Komisijai imtis naujų iniciatyvų, kad būtų užtikrinta tinkama tokį darbą dirbančių moterų darbo ir profesinių teisių apsauga.

9.4 Pastaraisiais metais dėl kai kurių nacionalinės teisės aktų už įstatymo ribų atsidūrė humanitarinės organizacijos, padedančios neteisėtai šalyje esantiems asmenims, kad užkirstų kelią jų socialinei atskirčiai ir skatintų jų integraciją. Komitetas perspėja, kad tokie įstatymai prieštarauja žmogaus teisėms ir moraliniam solidarumo principui. Europos Komisija ir Vienos agentūra turi įvertinti susidariusią padėtį ir pasiūlyti būtinas iniciatyvas.

9.5 Kadangi neteisėtai dirbantiems imigrantams sudėtingiau integruotis į visuomenę, Komitetas siūlo nustatyti kiekvienam konkrečiam atvejui pritaikytas neteisėtų darbuotojų įteisinimo

procedūras, kurias taikant būtų atsižvelgiama į jų įsikūrimo šalyje socialiniu ir užimtumo požiūriu mastą. Šis procesas turėtų būti grindžiamas Europos Vadovų Tarybos išpareigojimu, nustatytu Europos imigracijos ir prieglobsčio pakte⁽²⁰⁾, kuriame susitarta humanitariniais ar ekonominiais sumetimais naudoti kiekvienam konkrečiam atvejui taikomą įteisinimo procedūrą pagal nacionalinę teisę, ypač tuose užimtumo sektoriuose, kuriuose yra didelė neteisėtai atvykusių asmenų koncentracija.

10. Stokholmo programoje numatytos iniciatyvos

10.1 Komisija pasiūlė sukurti dialogui darbo jėgos migracijos valdymo klausimais skirtą Europos platformą, kurioje būtų suburti darbdaviai, profesinės sąjungos, įdarbinimo agentūros ir kiti suinteresuotieji subjektai.

10.2 EESRK siūlo Komisijai taikyti tokią pačią tvarką kaip ir Europos integracijos forumo įsteigimo atveju, taip pat 2010 m. paprašyti parengti tiriamąją nuomonę. Tuomet Komitetas, padedamas visų suinteresuotųjų subjektų, galėtų pasiūlyti, kaip sukurti Europos platformą, su kuria jis norėtų bendradarbiauti.

10.3 Komisija taip pat pasiūlė, kad ES būtų priimtas Imigracijos kodeksas siekiant užtikrinti teisėtiems imigrantams tokias pat ir palyginamas teises kaip ir Europos piliečiams. Taip kodifikavus galiojančius teisės aktus bus padaryti visi pakeitimai, kurių gali prireikti supaprastinant arba papildant dabartines nuostatas ir pagerinant jų taikymą.

10.4 EESRK nuomone, Europos imigracijos teisės aktai turi būti visiškai suderinti su horizontaliąja bendrąja teisių sistema (Europos statusas), kuria užtikrinama pagarba imigrantų teisėms bei laisvėms ir jų apsauga Europoje nepriklausomai nuo imigrantų darbo pobūdžio ar jų teisinio statuso. Jeigu šiuo metu Taryboje svarstoma pagrindų direktyva būtų priimta ir ja būtų užtikrinta aukšto lygio apsauga, ji taptų galinga teisine priemone imigrantų teisėms apsaugoti.

10.5 Komitetas palankiai vertina Komisijos iniciatyvą dėl Europos imigracijos kodekso, jeigu jis bus parengtas kaip teisės akto pasiūlymas, kuriuo būtų užtikrinamos imigrantų pagrindinės teisės bei tokios pat ir palyginamos teisės kaip ir Bendrijos piliečiams.

2010 m. kovo 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Mario SEPI

⁽¹⁹⁾ OL C 204, 2008 8 9.

⁽²⁰⁾ 2008 m. rugsejo 24 d., Europos Sąjungos Taryba, 13440/08.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos transporto politikos įgyvendinant Lisabonos strategiją po 2010 m. ir Tvaraus vystymosi strategiją (tiriamoji nuomonė)

(2010/C 354/04)

Pranešėjas **Stéphane BUFFETAUT**

2009 m. birželio 23 d. raštu Europos Sąjungos Tarybai pirmininkaujanti Ispanija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą parengti tiriamąją nuomonę dėl

„Europos transporto politikos įgyvendinant Lisabonos strategiją po 2010 m. ir Tvaraus vystymosi strategiją“.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2010 m. vasario 24 d. priėmė savo nuomonę.

461-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. kovo 17–18 d. (2010 m. kovo 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 152 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pabrėžia, kad konkurencingas, patikimas, sklandus ir pelningas transportas yra Europos klestinčios ekonomikos sąlyga, o laisvas asmenų ir prekių judėjimas – viena iš Europos Sąjungos pagrindinių laisvių. Transporto sektorius turės svariai prisidėti prie strategijos 2020 tikslų įgyvendinimo. Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad visą transporto sektorių stipriai palietė dabartinė ekonomikos krizė. Vis dėlto pripažįsta, kad šiam sektoriui trūksta tvarumo.

1.2 Komitetas remia pastangas užtikrinti veiksmingą įvairių transporto rūšių derinimą, pagerinti ir sujungti į tinklą įvairias transporto rūšis, kad būtų sukurta kompleksinė transporto sistema ir užtikrintas kuo sklandesnis transporto priemonių judėjimas. Vis dėlto pabrėžia, kad nereikėtų atsisakyti tikslo skatinti transporto rūšių keitimą, kadangi dėl to sulėtėtų mažai aplinką teršiančių transporto rūšių plėtojimas ir vis didėtų spūstys ir taršos lygis.

1.3 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pabrėžia, kad transporto sektorius yra priklausomas nuo išskastinių energijos išteklių ir atkreipia dėmesį į su jų naudojimu susijusias pasekmes – teršalų išmetimą, energijos tiekimo saugumą ir priklausomumą – ir žino, kad ištekliai, visų pirma naftos, yra riboti, todėl mano, kad būsima Europos transporto politika, kartu išsaugant sektoriaus konkurencingumą įgyvendinant ES strategiją 2020, turi būti siekiama keturių svarbiausių tikslų: **propaguoti mažai anglies dioksido į aplinką išmetančias transporto rūšis, užtikrinti energijos vartojimo efektyvumą, energijos tiekimo saugumą ir savarankiškumą bei spręsti eismo spūsių problemą.**

1.4 Svarbiausi iššūkiai, kuriuos reikia įveikti, ir uždaviniai, kurie turėtų būti numatyti tvarioje transporto politikoje, yra šie: vis didėjanti urbanizacija ir poreikis užtikrinti patogų kasdieninį susisiekimą, tausoti visuomenės sveikatą šiuo tikslu mažinti

oro taršą ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą, užtikrinti prekybos ekonomiką, kurioje būtų atsižvelgta į būtinybę mažinti taršą, nustatyti panašaus pobūdžio teritorijas, kad būtų galima kurti veiksmingą kompleksinę transporto politiką, skatinti piliečių ir ūkinės veiklos vykdytojų sąmoningumą ir dalyvavimą įgyvendinant naują politiką ir ugdant naujus judumo įpročius. Tačiau viena aišku: jei Europos Sąjunga veiks viena, jos pastangos neduos rezultatų. Akivaizdu, kad atsižvelgiant tiek į klimato atšilimą, tiek į tradicinių energijos išteklių mažėjimą būtina pasirašyti tarptautinį susitarimą dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų.

1.5 Todėl EESRK siūlo tiek vietos ir regionų valdžios institucijoms, tiek valstybėms narėms remiant bei skatinant Europos Sąjungai įgyvendinti tam tikras konkrečias priemones. Europos Sąjunga gali pasinaudoti įvairiomis savo veiklos priemonėmis: priimti teisės aktus, nukreipti sanglaudos fondo arba Europos regioninės plėtros fondo lėšas, taip pat parengti naujas trans-europinio transporto tinklo gaires ir pasitelkti Europos investicijų banką. EESRK, atsižvelgdamas į pirmiau minėtus svarbiausius tikslus, siūlo šias priemones:

- įgyvendinti plataus užmojo mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros planą mobilumo ir transporto srityje (varikliai, degalai, išmetamų teršalų mažinimas, energijos vartojimo efektyvumas);
- sukurti tinklavietę, skirtą keistis gerąja praktika miesto arba tolimojo susisiekimo transporto srityje;
- plėtoti automobilių stovėjimo aikšteles ir viešąjį transportą, visų pirma atskiras eismo juostas autobusams, tramvajaus ir metro linijoms;
- tobulinti IRT, kaip priemonę padedančią užtikrinti viešojo transporto veiksmingumą, patikimumą ir saugumą;

- sukurti geras mobilumo valdymo tarnybas pakankamai plačioje geografinėje zonoje, kad būtų galima užtikrinti sklandų eismą ir geras įvairių transporto rūšių jungtis;
- sukurti vietines pristatymo zonas ir miesto paskirstymo centrus miesto centre;
- išsaugoti geležinkelių transporto infrastruktūrą miestuose;
- taikant mokestines priemones skatinti naudoti transporto priemones ir technologijas, suvartojančias mažiau energijos ir išmetančias mažiau CO₂ bei kitų teršalų;
- kurti saugomas ir patogias poilsio vietas profesionaliems vairuotojams, gerinti jų darbo ir mokymosi sąlygas;
- skubiai sukurti į krovinių vežimą orientuotą geležinkelių tinklą ir šioje konkrečioje srityje plėtoti klientų aptarnavimo kultūrą;
- skatinti naudoti (prireikus, taikant mokestines priemones) automobilius, vartojančius alternatyvių energijos šaltinių energiją ir trečiosios kartos biodegalus;
- įgyvendinti Europos planą, skirtą plėtoti elektra varomas transporto priemones, kuris paskatintų Europos Sąjungą nustatyti arba padėti nustatyti šio ateities sektoriaus tarptautinius standartus;
- plėtoti „žaliųjų uostų“ koncepciją ir kurti jūros greitkelius;
- gerinti jūrininkų darbo sąlygas ir jų profesinį mokymą;
- plėtoti vidaus vandenų ir jūrų bei upių greitkelius, taip pat pradėti naudoti naujas puspriekabių ir konteinerių vežimui tinkamesnes baržas;
- atsižvelgti į tvarumo ir aplinkos apsaugos aspektą pasirenkant transporto infrastruktūrą;
- internalizuoti visų transporto sektorių transporto išorės sąnaudas, kad neteisingai nenukentėtų viena ar kita transporto rūšis, ir nustatyti pagrįstą transporto paslaugų kainą;
- vietos ir regionų valdžios institucijos turėtų nustatyti realius šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir kitų teršalų išmetimo mažinimo ir tvaraus vietos transporto tikslus;
- atsižvelgti į šiuos tikslus kuriant viešojo transporto sistemas ir pasirenkant transporto infrastruktūrą;

- prieš įgyvendinant siūlomą politiką ir priemones reguliariai atlikti išsamų ir realų poveikio vertinimą.

1.6 Svarbiausias naujosios transporto politikos uždavinys – išsaugoti šio sektoriaus dinamiškumą ir jo konkurencingumą kartu mažinant šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir kitų teršalų išmetimą, sudaryti sąlygas keisti transporto rūšis, mažinti atstumus ir užtikrinti sklandų transporto judėjimą per sieną paskatinti daugiau žmonių naudoti mažai teršalų į aplinką išmetančias transporto rūšis (išreikštą km/keleivių arba km/prekių santykiu).

1.7 Šiems tikslams pasiekti yra paprastų sprendimų, kurie sąnaudų požiūriu galėtų turėti tiesioginio, greito ir apčiuopiamo poveikio: rinktis kuo ekologiškesnius ir kuo geriau atsinaujinančiuosius degalus, naudoti atliekų perdirbimo būdu gautas biodegas, atnaujinti turimus objektus (pavyzdžiui, apleistas geležinkelio linijas arba uostus) ir juos pertvarkyti mobilumo tikslams, gerinti esamas jungčių vietas, sudaryti sąlygas suvienodinti regioninių ir miesto maršrutų transporto bilietus, įrengti atskiras eismo juostas autobusams, skatinti drauge važiuoti vienu automobiliu, sudaryti sąlygas geležinkelio operatoriams keistis informacija.

1.8 Tačiau yra sprendimų, kuriems reikalingas ryžtingas politinis apsisprendimas ir kurie susiję su didesniu finansiniu poveikiu: įrengti automobilių stovėjimo aikštes, esančias šalia kitos patikimos transporto rūšies, sukurti centrinę informacijos sistemą, kuri padėtų konkrečioje teritorijoje kontroliuoti visų transporto rūšių išvykimą ir atvykimą, pasirinkti tokią miesto plėtros formą, kuri padėtų išvengti priverstinio judumo, investuoti į tramvajų ir metro linijas, įtraukti išorės sąnaudas į transporto kainą, plėtoti IRT, kurios padėtų užtikrinti patikimą informaciją judumo grandinės dalyviams, įvertinti pasirinktos transporto rūšies efektyvumą, diegti atsinaujinančiųjų energijos išteklių procesus ir šią energiją kuo geriau panaudoti (elektra tramvajams, dujos tam tikroms transporto priemonėms ir pan.).

2. Įžanga

2.1 Norint sukurti bendrąją rinką, būtina užtikrinti veiksmingą ir patikimą keleiviams ir prekėms skirtą transporto sistemą. Prekybos globalizacija tapo įmanoma įvykdžius transporto srities perversmą, sumažinus kainas, išaugus operatorių skaičiui, konkurencijai ir sukūrus infrastruktūrą.

2.2 Transportas yra labai svarbus ne tik ekonomikai ir profesinei veiklai, bet ir asmeniniam bei privačiam gyvenimui. Jis yra būtina prekybos sąlyga, o judėjimo laisvė yra viena iš pagrindinių laisvių.

2.3 Be to, transportas, žinoma, yra labai svarbi Europos ekonomikos sritis. Transporto sektoriuje sukuriamas apie 7 proc. BVP ir apie 5 proc. darbo vietų. Šis sektorius padeda sukurti apie 30 proc. pramonės ir žemės ūkio sektoriuose sukuriamo BVP ir 70 proc. paslaugų sektoriaus BVP.

2.4 Reikėtų pabrėžti, kad transporto sektoriui tenkanti sunki administracinė našta ir tai, kad atskirose valstybėse narėse ji skiriasi, lemia paslėptų sąnaudų atsiradimą ir tampa Bendrijos vidaus prekybos kliūtimi. Šios sąnaudų ir administracinė našta ypač slegia mažas ir vidutines įmones.

2.5 Nors Europos Sąjunga gali pasidžiaugti ekonominiu transporto efektyvumu ir konkurencingumu, šiam sektoriui vis dar trūksta tvarumo. Vis dėlto tvari transporto sistema turėtų padėti ne tik pasiekti ekonominius transporto tikslus, bet atsižvelgti į socialinį tvaraus aplinkos vystymosi aspektą.

2.6 Vadovaujantis tvaraus transporto samprata būtina sudaryti sąlygas augti ekonomikai kartu užtikrinant tinkamas darbo sąlygas ir tinkamas darbo vietas, kad būtų galima vykdyti socialiai atsakingą ir neigiamo poveikio aplinkai nedarančią veiklą.

2.7 Nepaisant transporto priemonių variklių ir degalų kokybės srityje pasiektos pažangos bei gamintojų savanoriškų įsipareigojimų, šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo lygis transporto sektoriuje vis dar yra didžiausias.

2.8 Krovinių vežimo apimtys vis didėjo ir augo sparčiau nei BVP. Tuo tarpu keleivių vežimo apimtys 1995–2007 m. vidutiniškai didėjo 1,7 proc. per metus ir per tą patį laikotarpį išliko žemiau BVP augimo lygio (2,7 proc.).

2.9 Nuo 2001 m. vis dar lėtai vyko kelių transporto keitimas kitomis transporto rūšimis – geležinkelių ir vidaus vandenų transportu. Dar blogiau tai, kad buvo vėl grįžtama prie kelių transporto.

2.10 Galiausiai, sektorius 97 proc. vis dar priklausomas nuo iškastinio kuro, o tai turi neigiamos įtakos tiek aplinkos, tiek energetinės priklausomybės požiūriu.

2.11 Ilgalaikė politika privalo užtikrinti transporto efektyvumą, sumažinti jo poveikį aplinkai ir padidinti saugumą, taip pat dažniau taikyti įvairių transporto rūšių derinimą, skatinti transporto rūšių keitimą, gerinti darbo sąlygas ir užtikrinti reikiamas pastangas investicijų srityje.

2.12 Visa tai yra labai svarbu ypač turint omenyje, kad Komisijos tyrime dėl 2020 m. numatomas, jei nesikeis tendencijos, smarkus transporto srauto padidėjimas:

— Vakarų Europoje vidaus transporto apimtys išaugs 33 proc.,

— Rytų Europoje vidaus transporto apimtys išaugs 77 proc.,

— transporto iš Vakarų Europos į Rytų Europą apimtys išaugs 68 proc.,

— transporto iš Rytų Europos į Vakarų Europą apimtys išaugs 55 proc.

2.13 Jei šios prognozės pasitvirtins, pagrindinėse susisiekimo ašyse susidarys didelės transporto spūstys. Transporto priemonių perteklius galiausiai gali lemti transporto sektoriaus žlugimą. Todėl turime dėti daug pastangų ir vykdyti mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą transporto technologijų srityje (variklių, degalų, energijos efektyvumo, kovos su tarša ir kt.), investuoti į infrastruktūrą, tobulinti įvairių transporto rūšių derinimą, atgaivinti krovinių vežimą geležinkeliais, plėtoti vidaus vandenų ir jūros kelius. Reikėtų sukurti tikrą naujų transporto technologijų ir investicijų į šį sektorių „Maršalo planą“, jei norime pasiekti Komisijos nustatytus anglies dioksido mažinimo tikslus. Transporto srities specialistai išplėtojo transporto rūšių optimalaus naudojimo sąvoką (angl. *opti-modality*), kai techniniu, ekonominiu ir aplinkos požiūriu siekiama optimalaus krovinių transporto grandinės rezultato ir sukuriamas transporto rūšių optimalaus naudojimo ratas. Siektinas tikslas būtų atsieti ekonomikos augimą nuo neigiamo transporto poveikio.

2.14 Iškeltas transporto pobūdžio ir jo socialinės ir ekonominės naudos klausimas. Šis klausimas yra opus. Judėjimo laisvė yra viena iš pagrindinių laisvių, o laisvas asmenų, prekių ir paslaugų judėjimas yra vienas svarbiausių Europos Sąjungos principų ir kertinis Pasaulio prekybos organizacijos taisyklių principas. Be to, kas galėtų nuspręsti, ar transportas naudingas ar ne? Gal tokio klausimo apskritai neverta kelti? Verta, kadangi šiandien būtina nustatyti ekonominiu požiūriu teisingą transporto kainą, t. y. internalizuoti visų transporto rūšių išorės sąnaudas, kurias šiandien padengia visuomenė, ypač aplinkosaugos sąnaudas ir net visuomenės sveikatos bei saugumo sąnaudas. Nustačius ekonominiu požiūriu kuo teisingesnę transporto kainą, taip pat realistiškesnes sąnaudas, būtų galima sumažinti tam tikrus srautos pakeičiant juos vietos transportu.

3. Sausumos transportas

3.1 Svarbiu ES tikslu tapo įvairių transporto rūšių derinimas, t. y. atskirų transporto rūšių optimizavimas ir kuo didesnio visų transporto rūšių papildomumo ir kuo veiksmingesnės sąveikos skatinimas. 80 proc. sausumos transporto važiuoja trumpesnius nei 100 km maršrutus. Į tai atsižvelgiant reikėtų rasti tinkamą sprendimą. Be kelių transporto tokį poreikį galėtų patenkinti vietos geležinkelių transportas. Vidaus vandenų ir jūrų transportas, atrodytų, mažiau tinkamas labai trumpiems atstumams. Bet kuriuo atveju, reikėtų aktyviai skatinti keisti, kai tai reikalinga, transporto rūšį, kadangi priešingu atveju Europos Sąjungai nepavyks sukurti mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančios transporto ekonomikos.

3.2 Miesto ir regioninis transportas

3.2.1 Šiai transporto rūšiai keliami specifiniai reikalavimai. Miesto transporto sukeliama tarša sudaro apie 40 proc. išmetamo CO₂ ir 70 proc. kelių transporto išmetamų kitų teršalų. Be to, miesto transporto spūstys ne tik turi neigiamo poveikio visuomenės sveikatai ir aplinkai – su jomis susijusios sąnaudos siekia 2 proc. Europos Sąjungos BVP. Viešojo transporto plėtojimas – būtinybė, tačiau turi atitikti tam tikrus kriterijus ir visuotinės svarbos paslaugoms keliamus reikalavimus, kad taptų alternatyva lengvajam automobiliui: dažnumo, greitumo, saugumo, patogumo, prieinamumo, prieinamos kainos, tinklo dydžio, transporto jungčių patogumo. Šis plėtojimas padeda spręsti ne tik aplinkos, bet ir socialinės sanglaudos problemas, pavyzdžiui, užtikrinti geresnį susisiekimą su priemiesčiais.

3.2.2 Pageidautina, kad būtų naudojamos elektros energija varomos transporto priemonės, tačiau pati energija turi būti gaminama atsižvelgiant į tvarumo aspektą ir, jei įmanoma, į aplinką neišskiriant anglies dioksido. Taip pat reikėtų skatinti važiavimą vienu automobiliu arba bendrą automobilio naudojimą (angl. *car-sharing* arba *car-pooling*).

3.2.3 Reikėtų sukurti veiksmingą judumo mieste politiką ir joje numatyti: sumažinti naudojamą asmeniniu transportu, pavyzdžiui, įvedant kelių mokestį mieste, tačiau visų pirma gerinant viešojo transporto kokybę ir siekiant, kad jis būtų patogus keleiviams. Šiam tikslui pasiekti reikia plėtoti infrastruktūrą ir paslaugas, būtinas veiksmingam įvairiarūšiam vežimui užtikrinti. Atsižvelgiant į daugelio Europos Sąjungos valstybių narių viešųjų finansų padėtį, tam tikrais atvejais viešųjų ir privačių partnerių sąjunga galėtų padėti kurti naują infrastruktūrą, pavyzdžiui, numatyti atskiras eismo juostas autobusams, tiesti tramvajų, troleibusų arba metro linijas, naujas regionines geležinkelio linijas arba atgaivinti neeksploatuojamas linijas, plėtoti transportui skirtas informacijos ir ryšių technologijas, modernizuoti ir supaprastinti bilietų pardavimą.

3.2.4 Praktikoje apgalvotos priemonės, tokios kaip automobilių stovėjimo aikštelės, įrengtos šalia linijų, jungiančių su aglomeracijos centrais, atskirų eismo juostų autobusams įrengimas arba nenaudojamų geležinkelio linijų atnaujinimas, galėtų padėti pasiekti realios pažangos už prieinamą kainą.

3.2.5 Informacijos ir ryšių technologijų tobulinimas įgyvendinant veiksmingą transporto valdymo teritorinę politiką būtų veiksminga priemonė plėtoti įvairiarūšio transporto naudojimą. Šios technologijos sudaro sąlygas veiksmingiau valdyti eismą ir turėtų padėti sukurti kelių tinklo transporto priemonių energinio optimizavimo sistemą. Be to, jos sudaro sąlygas visos kelionės metu realiu laiku informuoti keleivius ir supaprastinti bei patobulinti bilietų pardavimą, sudaryti paprastesnes jų rezervavimo sąlygas. Šios technologijos sudarys galimybes keleiviui kuo geriau pasirinkti maršrutą, žinoti tvarkaraštį, reisų dažnumą ir netgi įvertinti transporto priemonės, kurią jis pasirinks, suvartojamą energiją. IRT bus kaip sinergiją tarp transporto rūšių,

infrastruktūros naudojimo ir energinio efektyvumo užtikrinanti priemonė.

3.2.6 Transporto sistemos valdymo problemos dažnai neapsiriboja viena savivaldybe ir yra susijusios su didele miesto centru supančia teritorija. Susijusių vietos valdžios institucijų iniciatyva būtų galima sukurti mobilumo valdymo tarnybas didelėse ir aiškiai apibrėžtose geografinėse teritorijose, pavyzdžiui, joms deleguojant viešųjų paslaugų teikimo funkciją. Mobilumo paslaugų valdymo tarnybai būtų pavesta vykdyti šiuos uždavinius:

- analizuoti keleivių srautą, geografines bei miesto problemas tam tikroje teritorijoje atsižvelgiant į vietos operatorius;
- optimizuoti ir pritaikyti mobilumo paslaugas nustatytiems poreikiams;
- valdyti tarpusavyje susijusias paslaugas – informacijos teikimo, bilietų pardavimo, elektroninių bilietų pardavimo, užsakomojo transporto paslaugas, transportą riboto judumo žmonėms, važiavimą drauge vienu automobiliu – siekiant sudaryti sąlygas įvairiarūšiam vežimui;
- atlikti mobilumo valdymo ir mobilumo poveikio aplinkai auditą.

3.2.7 Institucija organizatorė, žinoma, išsaugos teisę pasirinkti vietos operatorius, nustatyti tarifus, nustatyti įgyvendinamą transporto politiką ir maršrutus, taip pat vietos planavimo politiką. Ji užtikrins sutarčių sudarymo skaidrumą, apibrėš tikslines sutartis, numatančias išpareigojimus valdymo tarnybai ir susijusioms vietos valdžios institucijoms, nustatys paslaugų kokybės tikslus.

3.2.8 EESRK jau yra pabrėžęs esminių vietos ir regionų valdžios institucijos vaidmenį organizuojant viešąjį transportą ir vykdančias teritorijų planavimą. Šioje srityje, žinoma, turi būti laikomasi subsidiarumo principo, vis dėlto Europos Sąjunga pagrįstai siekia skatinti tvariausius miesto transporto modelius. ES šiam tikslui jau skyrė struktūrinių ir sanglaudos fondų finansavimą, taip pat CIVITAS programos lėšų. Reikėtų, kad ES skatintų keistis gerąja praktika miesto transporto srityje ir būsimuojuose pagrindų programoje numatytų finansuoti mokslinius tyrimus, skirtus transporto ir miestų planavimo sąveikai užtikrinti.

3.3 Miesto krovininis transportas

3.3.1 Ši transporto rūšis sudaro didelę eismo dalį. Pavyzdžiui, Paryžiuje krovininis transportas sudaro 20 proc. viso eismo ir jo išmetamos šiltnamio efektą sukeliančios dujos siekia 26 proc. Todėl būtina derinti miesto logistiką ir, kai įmanoma, skatinti keisti transporto rūšį ir naudoti geležinkelių arba vidaus vandenų transportą.

3.3.2 Būtų galima numatyti:

- grupuoti pristatymus sukuriant vietines pristatymo zonas, įrengiant stovėjimo ir krovimo aikšteles, esančias netoli kaimyninių įstaigų ir įmonių;
- įkurti miesto paskirstymo centrus siekiant užtikrinti pristatymus į miesto centrą kartu apriboti tonažą, nustatyti privalomą reikalavimą naudotis logistikos platformomis, optimizuoti degalų papildymą, naudoti elektros energija varomas transporto priemones;
- kai įmanoma, išsaugoti geležinkelių linijas miestuose ir užtikrinti visiems operatoriams galimybę jomis naudotis;
- prie upių esančiuose didžiuosiuose miestuose plėtoti upių uostų infrastruktūrą.

3.4 Krovinių vežimas kelių transportu

3.4.1 Padidėjus krovinių vežimui kelių transportu būtina įveikti tam tikrus iššūkius: spręsti išmetamo CO₂ kiekio didėjimo, didelės transporto sektoriaus priklausomybės nuo išskatinio kuro problemą, tobulinti infrastruktūrą, visų pirma saugumo požiūriu, gerinti vairuotojų darbo ir darbo aplinkos sąlygas.

3.4.2 Reikėtų aktyviau vykdyti mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą išmetamo CO₂ kiekio srityje siekiant mažinti taršą, visų pirma kurti naujos kartos variklius bei plėtoti alternatyvios energijos rūšis. Gaminių ir (arba) priemonių, kurios yra susijusios su alternatyviomis varomosios jėgos technologijomis ir išmetamo CO₂ kiekio mažinimu, skatinimas mokestinėmis priemonėmis bus veiksmingesnis, jei bus įgyvendinama plataus užmojo mokslinių tyrimų politika. Šiuo požiūriu išorės sąnaudų internalizavimas ⁽¹⁾ turėtų būti taikomas vienodai visoms transporto priemonėms.

3.4.3 Technologinių sprendimų plėtojimas ir informacinių bei ryšių technologijų diegimas krovinių vežimo keliais srityje bus esminis veiksnys sprendžiant sektoriui kylančias problemas: mažinant energetinę priklausomybę, transporto priemonių išmetamus teršalus ir tinklo perkrovos problemą. Reikėtų apibrėžti aiškų naujų technologijų taikymo pagrindą ir nustatyti atviruosius standartus, kurie padėtų užtikrinti sąveikumą ir padidinti su moksliniais tyrimais ir technologijų plėtra susijusios veiklos išlaidas technologijoms, kurias dar būtina plėtoti, kad būtų galima pateikti į rinką. Šios technologijos taip pat turėtų būti diegiamos kelionių be krovinių skaičiui mažinti užtikrinant geresnį informacijos taikymą logistikoje. Jos taip pat gali padėti užtikrinti didesnę transporto saugumą.

3.4.4 Be to, reikėtų gerinti infrastruktūrą, visų pirma įrengiant saugias, saugomas stovėjimo ir poilsio aikšteles, kad

būtų užkirstas kelias vagystėms ir nusikalstamai veiklai ir užtikrintas vairuotojų saugumas.

3.4.5 Reikia dėti pastangas, kad vairuotojo profesija išliktų patraukli. Šiuo tikslu reikia užtikrinti palankią vairuotojų darbo aplinką ir palankias darbo sąlygas, kad ne tik teisės aktuose, bet ir praktikoje būtų laikomasi nustatytos darbo dienos trukmės ir derinami vairavimo ir poilsio periodai ⁽²⁾.

3.5 Geležinkelių transportas

3.5.1 Vis daugėja geležinkelių transportu besinaudojančių keleivių, ypač greitaisiais traukiniais keliaujančių ilgus atstumus, tuo tarpu krovinių vežimas geležinkeliais vis dar retai naudojamas (sudaro apie 8 proc. visų vežamų krovinių). Apskritai, reikia stebėti, kad geležinkelių modernizavimas ir konkurencingumo didinimas vyktų kuo geriau atsižvelgiant į saugos reikalavimus, taip pat užtikrinant paslaugos tęstinumą esant blogoms sezoninėms oro sąlygoms.

3.5.2 EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui sukurti į krovinių vežimą orientuotą geležinkelių tinklą, tačiau būtina įdiegti klientų aptarnavimo, kuris būtų konkurencingas ir efektyvus, kultūrą. Paslaugų atvėrimas konkurencijai turėtų palengvinti perėjimą prie tokio aptarnavimo.

3.5.3 Į krovinių vežimą orientuoto geležinkelių tinklo idėjos esmė – nustatyti laiko tarpusius ir geografinę padėtį, kuriuose krovinius vežantiems traukiniais bus teikiamas važiavimo pirmumas ir tuo pat metu netrikdomas keleivinių traukinių eismas.

3.5.4 Reikėtų priminti, kad Europos Sąjungoje jau yra keletas tokių pavyzdžių ir tam tikros linijos netgi skirtos tik krovinių vežimui, pavyzdžiui Roterdamo uostą ir Vokietiją jungianti *Betuwe* linija. Galima taip pat paminėti *New opera* ir *Fermed* projektus.

3.5.5 Plėtoti krovinių vežimą geležinkeliais bus įmanoma, jei bus įvykdytos tam tikros sąlygos:

- pasiūlytos veiksmingos logistikos paslaugos vietoje paprastų transporto paslaugų;
- sumažintos kainos, kad būtų galima užtikrinti krovinių vežimo geležinkeliais konkurencingumą;
- užtikrintas didesnis teikiamų paslaugų patikimumas;
- užtikrintas racionalus kelionės „iš – į“ laikas;
- užtikrintas didesnis pasiūlos lankstumas, taip pat geriau reaguojama į eismo nesklandumus.

⁽¹⁾ EESRK nuomonė 1947/2009 dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, kuria iš dalies keičiama Direktyva 1999/62/EB dėl sunkiasvorių krovinių transporto priemonių apmokestinimo už naudojimąsi tam tikra infrastruktūra – dar neskelbta OL ir 2009 12 23 EESRK nuomonė OL C 317 p. 80.

⁽²⁾ OL C 161, 2007 7 13, p. 89. OL C 27, 2009 2 3, p. 49. OL C 228, 2009 9 22, p. 78.

3.5.6 Norint plėtoti krovinių vežimą geležinkeliais taip pat būtina kurti įvairiarūšes kelių transporto priemonių vežimo geležinkeliais platformas. Šiuo požiūriu galima tik pasidžiaugti, kad atnaujintas kelių transporto priemonių vežimas geležinkeliu maršrutu Lijonas ir Turinas, vis dėlto po netikrumo laikotarpio plėtojant kelių–geležinkelių transportą, atėjo laikas skatinti tiesti kelių transporto priemonių vežimo geležinkeliais greitkelius (kaip, pavyzdžiui, Alpių greitkelis arba *Lorry* linija Perpinjanas–Liuksemburgas), taip pat jūrų greitkelius, pavyzdžiui, Prancūzijos ir Ispanijos projektas *Fres Mos* tarp Nanto Saint–Nazaire ir Chichono (Gijon).

3.6 Lengvieji automobiliai

3.6.1 Klimato ir energetikos priemonių pakete numatyti dideli reikalavimai automobilių gamintojams. Reikėtų kurti naujus alternatyviais degalais varomus automobilius, visų pirma automobilius elektriniais arba hibridiniais varikliais. Taip pat svarbu toliau tęsti diskusiją biodegalų tema. Šiandien pažangesnių trečiosios kartos biodegalų plėtojimas, visų pirma gaminamų iš dumblių, gali padėti išvengti konfliktų dėl dirbamosios žemės, skirtos žemės ūkio maisto produktų gamybai.

3.6.2 Šalia technologijų pažangos ir rinkoje esamų transporto priemonių yra ir kitų sričių, kuriose pasiekta pažangos, visų pirma energijos ir erdvės, kuri šiandien perkrauta dėl automobilių gausos, taupymo srityje. Šioje srityje galima paminėti šias priemones: kai kurių didžiųjų įmonių arba viešųjų institucijų organizuojamus ekonomišką vairavimo kursus, važiavimo vienu automobiliu arba bendro naudojimosi vienu automobiliu skatinimą arba kai kuriuose miestuose sudarytą galimybę išsinuomotį mažus elektra varomus automobilius.

3.7 Ėjimas pėsčiomis ir važiavimas dviračiu

3.7.1 Reikėtų skatinti šias judėjimo formas miestuose, tačiau jos susijusios su topografiniais, klimato, taip pat amžiaus suvaržymais. Vis dėlto akivaizdu, kad vietos ir regionų valdžios institucijos turėtų įrenginėti saugius dviračių takus, kadangi automobilių eismo keliamas pavojus yra viena iš kliūčių plėtoti važiavimą dviračiu.

4. Jūrų transportas

4.1 Jūrų transportas sudaro tarptautinės prekybos pagrindą. Sektorius patiria krizės pasekmes ir šiandien susiduria su perteklinių pajėgumų problema. Reikėtų siekti, kad nemažėtų šiam sektoriui skirtos investicijos, nebūtų prarandami igūdžiai ir praktinė patirtis, kadangi tai gali turėti neigiamos įtakos ekonomikos atsigavimo laikotarpiu, juo labiau, kad Europos jūrų transportas užima pirmąją poziciją pasaulio mastu. Be to, reikia ir toliau užtikrinti sąžiningos konkurencijos sąlygas ir Europos laivyną, kurie yra tikras Europos Sąjungos turtas, konkurencingumą.

4.2 Degalai

4.2.1 Laivai vartoja labai taršius naftos šalutinius produktus. Be būtinybės siekti technologijų pažangos, taip pat būtina kartu

su specialistais išanalizuoti, kaip kompensuoti neigiamą poveikį aplinkai. Jei CO₂ išmetimo kvotų sistema yra netinkama, galbūt reikėtų įvesti ekologinį mokestį? Šį klausimą reikėtų aptarti tarptautinėse jūrų transporto struktūrose.

4.2.2 Bet kuriuo atveju Komitetas dar kartą pakartoja, kad remia su laivais, degalais ir ekologiškais uostais susijusias investicijas į mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą, taip pat pabrėžia, kad būtina baigti kurti TEN programoje numatytus jūrų greitkelius.

4.3 Saugumas

4.3.1 Pavojus jūroje ir laivų avarijos neišvengiamos, tačiau kuriant laivus ir vykdam jį priežiūrą būtina padaryti viską, kad būtų užtikrintas tiek keleivių, tiek igulos saugumas. Europos saugumo jūroje nuostatos yra vienos iš išsamiusių pasaulyje. Vis dėlto būtina ryžtingai ir griežtai kovoti su savavališku nuotekų išleidimu į jūrą.

4.4 Mokymas

4.4.1 Norint išsaugoti ir išvystyti Europos jūrų transportą reikia, kad jaunimas rinktųsi jūrininko karjerą ir norėtų likti dirbti šioje srityje. Todėl būtina gerinti jūrininkų mokymo kokybę, darbo ir gyvenimo sąlygas laivuose, taip pat dėti pastangas, kad būtų didinamas igulos narių skaičius.

5. Vidaus vandenų transportas

5.1 Vidaus vandenų transportas gerai išvystytas Europos šiaurinėje dalyje. Kitos šalys taip pat galėtų labiau išplėtoti šią transporto rūšį. Remiantis jūrų sektoriuje įgyvendintų priemonių pavyzdžiu, reikėtų apsvaistyti vidaus vandenų ir jūrų–upių greitkelių idėją, juo labiau kad ši transporto rūšis suvartoja tris–keturis kartus mažiau energijos ir išmeta teršalų nei kelių transportas. Ši novatoriška idėja gali būti plėtojama tik, jei bus pradėti eksploatuoti naujo tipo laivai ir sukurta uosto ir logistikos struktūra.

5.2 Hibridiniai laivai, galintys plaukioti upėmis ir jūra bei upinės baržos yra vidaus vandenų naujų paslaugų kūrimo, jų veiksmingumo ir pelningumo svarbiausi veiksniai. Pajėgumo bei greičio požiūriu jie turi atitikti eismo, uostų ir navigacijos reikalavimus. Todėl būtina optimizuoti laivų ir baržų metmenis, kad jie būtų tinkami visų pirma puspriekabių ir konteinerių vežimui.

6. Oro transportas

6.1 Oro transporto išmestas anglies dioksidas sudaro 3 proc. į atmosferą išmetamų teršalų. Reikėtų pabrėžti, kad nuo 1990 m. išmetamų teršalų kiekis didėjo du kartus lėčiau nei transporto srutai. Oro transportui bus taikoma apyvartinių taršos leidimų sistema, ir Komisija iškėlė ES transportui taikomą aviacinio žibalo apmokestinimo klausimą (panašiai kaip PVM).

6.2 Sąlygas plėtoti oro transportą sudarė šio sektoriaus liberalizavimas bei pigius skrydžius siūlančių oro linijų atsiradimas. Be to, tokių oro bendrovių atėjimui į šalį dažnai skiriamos valstybės subsidijos, todėl būtų tikslinga paramą gavusioms bendrovėms nustatyti reikalavimą įgyvendinti subsidijų kompensavimo politiką.

6.3 Skrydžių sauga, žinoma, yra pats svarbiausias oro transporto politikos klausimas. Europos Sąjunga turėtų užimti pirmaujančią poziciją nustatant tarptautinę skrydžių saugos sistemą ir kelti šį klausimą kovo mėn. Monrealyje įvyksiančioje Tarptautinės civilinės aviacijos organizacijos (ICAO) tarptautinėje konferencijoje.

6.4 Galiausiai reikėtų gerai parengti perėjimą į antrąjį plano „Bendras Europos dangus“ etapą po 2012 m. ir užbaigti Jungtinių Valstijų ir Europos Sąjungos nelengvas derybas dėl oro transporto.

7. Infrastruktūra

7.1 EESRK visuomet rėmė Transeuropinių transporto tinklų programą. Jis dar kartą reiškia paramą šiai programai, tačiau nerimauja dėl finansavimo sunkumų ir vėlavimų.

7.2 Komitetas pabrėžia, kad išsiplėtusioje Europos Sąjungoje išaugo transporto infrastruktūros poreikiai, todėl reikėtų apsvarstyti esamų finansinių priemonių pritaikymo arba naujų priemonių sukūrimo galimybes. Visi svarstymai turėtų būti sutelkti į tikslą – sukurti tvarią infrastruktūrą, pavyzdžiui, numatant bendrą viešąjį ir privatų finansavimą, sutelkiant naujus ne biudžetinius išteklius ir pan.

7.3 Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad transporto infrastruktūra atlieka labai svarbų vaidmenį socialinio ir ekonominio vystymosi ir regioninės sanglaudos srityje. Be to, transporto infrastruktūra yra pagrindas tvariai ir aplinkai žalos nedarančiai

transporto sistemai užtikrinti. Taigi labai svarbu pasirinkti infrastruktūros tipą. Regionų prieinamumas ir jų integravimas į nacionalinę ir europinę struktūrą turėtų būti užtikrinamas skatinant kurti tvarią ir aplinkai žalos nedarančią infrastruktūrą.

7.4 Reikėtų, kad būsimosiose TEN-T gairėse, kurios bus pristatytos 2011 m. pradžioje, aiškiai atsispindėtų Europos Sąjungos apsisprendimas teikti pirmenybę mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančiam transportui.

7.5 EESRK dar kartą pabrėžia, kad visiškai pritaria GALILEO programai ir atkreipia dėmesį į tai, kad būtina užbaigti jos įgyvendinimą be tolesnių vėlavimų.

8. Aplinkos sąnaudų internalizavimas

8.1 Dauguma pritaria, kad transporto aplinkos sąnaudas būtina internalizuoti. Jų neinternalizavus šias sąnaudas patiria visuomenė. Be to, tai gali paskatinti nepriimtina ekonominę praktiką, kai prekės, kurias galima įsigyti netoliese, bus gabenamos didžiausius atstumus.

EESRK mano, kad mokesčio už išmetamą anglies dioksidą mokesčio įvedimas būtų veiksmingiausia priemonė internalizuoti didelę dalį poveikio aplinkai pasekmių. Toks mokestis būtų gera paskata įmonėms pačioms siekti mažinti CO₂ teršalus ir jų veiklos poveikį aplinkai.

8.2 Ekovijetė – tai procedūra, kurios negalima iš karto atmesti, netgi jei būtina nuodugnai ištirti jos įvedimo tvarką ir poveikį. Šį principą kompetentingos tarptautinės struktūros (Tarptautinė civilinės aviacijos organizacija (ICAO) ir Tarptautinė jūrų organizacija) turėtų taikyti tiek oro, tiek ir jūrų transportui. Būtų naudinga atnaujinti diskusiją dėl „Eurovinjetės“ direktyvos peržiūros, tačiau būtina turėti omenyje tai, kad išorės sąnaudų internalizavimo principas turėtų būti taikomas visoms transporto rūšims.

2010 m. kovo 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Mario SEPI

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl dviračių motorinių transporto priemonių sektoriaus pramonės permainų ir perspektyvų (nuomonė savo iniciatyva)

(2010/C 354/05)

Pranešėjas **Virgilio RANOCCHIARI**

Bendrapranešėjis **Patrizio PESCI**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2009 m. liepos 16 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Dviračių motorinių transporto priemonių sektoriaus pramonės permainų ir perspektyvų.

Pramonės permainų konsultacinės komisija (CCMI), kuri buvo atsakinga už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2010 m. vasario 4 d. priėmė savo nuomonę.

461-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. kovo 17–18 d. (kovo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 140 narių balsavus už ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Dviračių motorinių transporto priemonių sektorius labai svarbus ES ekonomikai ir užimtumui. Šio sektoriaus gamintojų padėtis labai įvairi: vieni jų vykdo veiklą pasaulio mastu visuose arba atskiruose specializuotuose sektoriaus segmentuose, kiti – nacionaliniu ar tik vietos lygiu, o kai kurie jų yra veiklą šioje srityje vykdančios amatininkai. Tokia pati padėtis susiklostė ir transporto priemonių dalis gaminančiuose sektoriuose, kurių didžiąją dalį sudaro MVĮ⁽¹⁾.

1.2 Dėl 2008 m. paskutinįjį ketvirtį ištikusios krizės sumažėjo paklausa, tai neigiamai paveikė visą sektorių, kartu jo struktūrą ir užimtumo lygį (paklausa sumažėjo 31 proc., todėl 35 proc. sumažėjo apyvarta ir užsakymų skaičius, be to, šie pokyčiai turėjo labai neigiamos įtakos užimtumui). Negalutiniai 2009 m. duomenys taip pat patvirtina neigiamus pokyčius rinkoje: 21 proc. nuosmukis, palyginti su 2008 m., o su 2007 m. – 25 proc.

1.3 EESRK nerimauja, kad 2010 m. bus prarasta dar daugiau darbo vietų, jei bus delsiama pradėti įgyvendinti sektoriaus palaiškymo politiką.

1.4 Norėdamas sužinoti gamintojų, dalių tiekėjų, profesinių sąjungų, vartotojų, nevyriausybinių organizacijų ir mokslo pasaulio atstovų nuomonę, EESRK surengė viešąjį klausymą Milane 67-osios dviračių motorinių transporto priemonių parodos (2009 m. lapkričio 12 d.) metu. Klausymo rezultatai iš esmės patvirtino darbo grupės narių išvadas.

1.5 Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, EESRK:

a) mano, kad valstybėse narėse būtina taikyti dviračių motorinių transporto priemonių paklausą palaikančias priemones

⁽¹⁾ Gamintojų sąrašas ir kita informacija apie dviračių motorinių transporto priemonių sektorių pateikiama CCMI interneto svetainėje: http://www.eesc.europa.eu/sections/ccmi/opinions_reports/total_list/index_fr.asp#PTW

ir prašo Europos Komisijos ir valstybių narių skatinti įgyvendinti šias priemones arba jas atnaujinti vidutinės trukmės laikotarpiu ypatingą dėmesį skiriant mažą poveikį aplinkai darančioms ir saugioms transporto priemonėms;

b) norėtų, kad Komisija rengdama būsimą dviračių motorinių transporto priemonių reglamentą pasiūlytų tikslus, kuriuos sektoriuje būtų galima laipsniškai įgyvendinti ir kurie būtų suderinti su projektavimo, gamybos ir rinkos reikalavimais. Be to, svarbu priimti lanksčius ir pramonei priimtinius sprendimus, kad vartotojų sąnaudų kuo mažiau padidėtų, taip pat atsižvelgti į ekonomines sąlygas ir didelę produkcijos įvairovę;

c) mano, kad sąžiningai konkurencijai užtikrinti būtina griežtesnė tipo patvirtinimo ir rinkų kontrolė, taip pat svarbu laikytis abipusiškumo principo ES ir Pietryčių Azijos šalių laisvosios prekybos susitarimuose;

d) ragina Europos Komisiją dviračių motorinių transporto priemonių sektoriuje laikytis panašios į CARS 21⁽²⁾ strategijos, t. y. skatinti partnerystę, konkurencingumą ir darbo vietų kūrimą;

e) mano, kad Septintąją bendrąją programą galima prisidėti siekiant minėtų tikslų ir ragina sukurti dviračių motorinių transporto priemonių sektoriaus platformą ir taip paremti Europoje gaminančias ir Europos gamybos grandine naudojančias įmones;

f) ragina pramonės sektorių tęsti restruktūrizavimą, įmonių susijungimą ir įsigijimą bei plėtoti kitas bendradarbiavimo formas su dalių tiekėjais siekiant kiek įmanoma didesnės šių sektorių sąveikos;

⁽²⁾ Konkurencinga XXI a. automobilių pramonės reglamentavimo sistema (aukšto lygio grupė CARS 21, 2007 m.).

- g) mano, kad, siekiant sudaryti palankias sąlygas darbo vietų kūrimui sektoriuje, būtina plėtoti socialinį dialogą, nustatyti darbuotojų mokymo visą gyvenimą ir profesinio tobulinimosi Europos standartus ir padėti spręsti neužtikrintų darbo vietų problemas;
- h) ragina Europos Komisiją įgyvendinant priemones pagal Mobilumo mieste veiksmų planą didelį dėmesį skirti dviračiams motorinėms transporto priemonėms, kadangi šis sektorius tikrai gali prisidėti siekiant tvaresnio mobilumo.

2. Europos dviračių motorinių transporto priemonių sektorius

2.1 Dviračių motorinių transporto priemonių sektorius labai svarbus ES ekonomikai ir užimtumui. Pastebimi kai kurie dviračių motorinių transporto priemonių ir automobilių sektorių panašumai ⁽³⁾, tačiau visų pirma reikėtų paminėti keletą pirmojo sektoriaus specifinių charakteristikų: jis yra mažesnės apimties, šio sektoriaus struktūra susiskaldžiusi, didesnė produkcijos įvairovė.

2.2 Pastaraisiais dešimtmečiais dviračių motorinių transporto priemonių sektoriuje įvyko didelių permainų, kadangi tradicinės Europos markės susiduria su nuolat didėjančia japoniškų markių konkurencija. Japonijos gamintojai – jie šiuo metu vieni svarbiausių šio sektoriaus dalyvių – išvystė savo gamybinę veiklą tiesiogiai Europoje. Tuo pat metu Europoje kito šio sektoriaus struktūra, kadangi vyko restruktūrizavimas, įmonių susijungimai ir išsigijimas, kūrėsi vidutinio dydžio pramonės grupės, vykdančios veiklą greta jau veikiančių specializuotų sričių gamintojų ir gausių MVL.

Nors šiuo metu rinkoje vis dar dominuoja „tradiciniai“ Europos, Japonijos ir JAV gamintojai, nuo pereito šimtmečio paskutiniojo dešimtmečio jie susiduria su nuolat didėjančia sparčiai augančios ekonomikos šalių konkurencija. Pagamintų transporto priemonių ES rodiklis gana žemas (1,4 milijono) palyginti su Kinijos (daugiau nei 20 milijonų), Indijos (daugiau nei 8 milijonai) ir Taivano (1,5 milijono) gamybos apimtimis, tačiau ES produkcija pasižymi didesne pridėtinė verte, naujovėmis, geresne kokybe ir saugumu.

2.3 Dviračių motorinių transporto priemonių sektorius Eurostat statistikoje žymimas NACE 35.41. kodu. Naujausiais duomenimis (2006 m.) ES 27 dviračių motorinių transporto priemonių sektoriui priklauso 870 įmonės, kurių 80 proc. įsteigta 6 valstybėse narėse (Italijoje, Jungtinėje Karalystėje, Vokietijoje, Prancūzijoje, Ispanijoje ir Austrijoje). Kadangi šio sektoriaus įmonių vidutinė apyvarta yra 8 milijonai eurų, galima spręsti, kad jo didžiąją dalį sudaro MVL. Jų yra apie 650, t. y. apie 75 proc. visų sektoriui priklausančių įmonių.

2.4 90 proc. visos Europos produkcijos pagamina apie šimtas vidutiniškai didelių ir vidutiniškai mažų gamintojų, kurie vykdo veiklą įvairiose ES valstybėse narėse (t. y. pirmiau minėtose šalyse, taip pat Čekijoje, Nyderlanduose, Portugalijoje,

Slovėnijoje ir Švedijoje) bei Norvegijoje ir Šveicarijoje. Likusius 10 proc. gamina mažos ir labai mažos įmonės.

2.5 Šio sektoriaus gamintojų padėtis labai įvairi: vieni jų vykdo veiklą pasaulio mastu visuose sektoriaus segmentuose (jie gamina įvairios paskirties ir įvairaus variklio tūrio motociklus, įvairaus variklio tūrio motorolierius, motorinius dviračius, triračius ir keturračius) arba atskiruose labai specializuotuose sektoriaus segmentuose, o kiti – nacionaliniu ar tik vietos lygiu, kai kurie jų, atsižvelgiant į jų įmonės dydį ir gamybos metodus, galėtų būti prilyginami amatininkams.

2.6 Pagal techninius reglamentus (Europos tipo patvirtinimo reglamentai) yra nustatyta įvairių dviračių motorinių transporto priemonių kategorijų su skirtingomis charakteristikomis (variklio tūrio, naudojimo požiūriu). Europos direktyvoje dėl vairuotojų pažymėjimų nustatytos įvairios dviračių motorinių transporto priemonių (AM motorinių dviračių, A1, A2 ir A kategorijos motociklų ir kt.) vairavimo sąlygos. Tokia sudėtinga padėtis skatina gamybos susiskaidymą ir mažina masto ekonomiją.

2.7 Dviračių motorinių transporto priemonių sektoriaus susiskaidymo ištakos senos, tačiau iš esmės susijusios su pačiu dviračių motorinių transporto priemonių rinkos pobūdžiu. Jei labiausiai su praktiniu mobilumu (ypač su mobilumu mieste) susijusiuose, pavyzdžiui, motorolierių segmentuose, galima didesnė gamybos – visų pirma turint omenyje variklius – sąveika, tai motociklų sektorius mažiausiai palankus sąveikai, pavyzdžiui, to paties tipo variklių ir dalių naudojimui skirtinguose motociklų modeliuose. Reikėtų pabrėžti, kad labai skirtingos šio sektoriaus transporto priemonių dinaminės savybės, kurios priklauso nuo jų dydžio, be to, reikėtų paminėti su konkrečia transporto priemonių paskirtimi ir galiausiai su skirtingais naudotojų poreikiais susijusius skirtumus. Labai dažnai skirtingų markių transporto priemonės išsiskiria specifinėmis variklio konfigūracijomis ir variklio darbo ciklu (pvz., BMW markės automobilių *boxer* tipo variklis, desmodrominis *Ducati* motociklų variklio paskirstymas, motociklų *Guzzi V-twin* variklis, trijų cilindrų *Triumph* variklis ir kt.). Tai atspindi paklausos tendencijas Europos ir eksporto rinkose, kurias iš esmės formuoja aistringi šių transporto priemonių mėgėjai.

2.8 Be to, gaminama mažiau to paties modelio dviračių motorinių transporto priemonių, todėl investuoto kapitalo grąža yra mažesnė, nei automobilių sektoriuje. Panaši padėtis susiklosčiusi ir dviračių motorinių transporto priemonių dalių ir prekybos sektoriuose.

2.9 Nuo 2002 m. išaugus ES dviračių motorinių transporto priemonių rinkai (2002–2007 m. išaugo 22 proc.), 2006 m. ES motociklų gamybos apyvarta pasiekė 7 milijardus eurų (bendra dviračių motorinių transporto priemonių gamybos apyvarta ES buvo 34 milijardai eurų). Įdomu tai, kad 2004–2006 m. ES šio sektoriaus pajėgumai išaugo 12 proc., t. y. daugiau nei apskritai gamybos ir automobilių sektoriuose (abejuose sektoriuose bendrai paėmus pajėgumai išaugo apie 8 proc.), taigi tai turėjo teigiamos įtakos ir užimtumui.

⁽³⁾ Žr. CCMI informacinį pranešimą „Europos automobilių pramonė. Dabartinė padėtis ir perspektyvos“, priimta CCMI 2007 m. lapkričio 13 d.

3. Dviračių motorinių transporto priemonių dalių gamybos, prekybos ir garantinės priežiūros sektorių vaidmuo

3.1 Dviračių motorinių transporto priemonių dalių gamybos ir šių transporto priemonių pardavimo sektoriai taip pat labai susiskaidę.

3.2 Dalis transporto priemonių dalių tiekėjų priklauso automobilių sektoriui, kurie papildomai vykdo veiklą dviračių motorinių transporto priemonių sektoriuje (pvz., tiekia maitinimo sistemas), tačiau daugiausia dalių tiekia specializuotų dalių (ratų, išmetamųjų vamzdžių, sankabų ir kt.) tiekėjai. Šiame sektoriuje dirba apie 500 tiekėjų. Tradiciškai tai yra Europos tiekėjai, susitelkę Italijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje, Jungtinėje Karalystėje, Vokietijoje ir Nyderlanduose, tačiau pastaraisiais metais išaugo Azijos šalių tiekėjų skaičius. Siekiami su jais konkuruoti, kai kurie Europos tiekėjai perkėlė savo veiklą į Azijos šalis. Vis dėlto Europos dalių tiekėjų veikla išskirtinai priklauso nuo Europos gamintojų užsakymų.

3.3 Pardavimo ir garantinės priežiūros tinklas atitinka dviračių motorinių transporto priemonių sektoriaus vietos poreikius (visų pirma poreikius, susijusius su motoriniais dviračiais ir motoroleriais): ES veikia apie 37 000 pardavimo ir garantinės priežiūros centrų, kurie dažniausiai yra šeimos verslo įmonės. 91 proc. bendros pardavimo ir garantinės priežiūros sektoriaus apyvartos sudaro Italijos, Prancūzijos, Jungtinės Karalystės, Vokietijos, Ispanijos, Nyderlandų, Graikijos ir Švedijos įmonių apyvarta; nuo 2004 m. iki 2006 m. šis skaičius išaugo 5 proc.

4. Užimtumas ir socialiniai aspektai

4.1 2002–2007 m. ES dviračių motorinių transporto priemonių sektoriuje užimtumo lygis nuolat augo, 2007 m. jame dirbo 150 000 darbuotojų. Reikėtų pabrėžti, kad 2004–2006 m. užimtumas šiame sektoriuje padidėjo 4 proc., tuo tarpu visame gamybos sektoriuje užimtumas sumažėjo 3 proc., o automobilių sektoriuje – 5 proc. Tokia tendencija rodo, kad dviračių motorinių transporto priemonių sektoriuje vyksta pokyčiai ir diegiamos naujos, jo veiklą skatina auganti transporto priemonių, skirtų judėti mieste ir laisvalaikio tikslais, paklausa.

4.2 25 000 darbo vietų tiesiogiai susiję su dviračių motorinių transporto priemonių gamyba, jos iš esmės tenka šioms šalims: Italijai, Ispanijai, Prancūzijai, Jungtinei Karalystei, Vokietijai, Austrijai ir Nyderlandams. Dviračių motorinių transporto priemonių rinkos sezoniskumas (jos visų pirma naudojamos pavasarį ir vasarą) lemia gamybos suintensyvėjimą tam tikrais metų laikotarpiais, būtent tada gamintojai samdo sezoninius darbuotojus. Todėl siekiant patenkinti rinkos poreikius tam tikrais laikotarpiais, būtinas didesnis lankstumas užimtumo srityje.

4.3 20 000 darbo vietų tiesiogiai susiję su dviračių motorinių transporto priemonių dalių gamyba. Didžioji dalis šių darbuo-

tojų dirba Italijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje, Jungtinėje Karalystėje, Vokietijoje, Nyderlanduose ir Vengrijoje.

4.4 105 000 darbuotojų dirba prekybos ir garantinės priežiūros sektoriuje. Jų veiklos pobūdis toks, kad šių darbuotojų yra visoje ES, nors didžioji dalis – 92 proc. – dirba Italijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje, Jungtinėje Karalystėje, Ispanijoje, Nyderlanduose, Graikijoje, Belgijoje ir Švedijoje.

5. Dabartinės ekonominės aplinkybės ir tarptautinės tendencijos

5.1 Pirmiau pateikti duomenys rodo, kad pastaraisiais metais dviračių motorinių transporto priemonių sektorius sparčiai vystėsi, išsiplėtė Europos rinka: 2007 m. buvo apie 2,7 milijono šio tipo transporto priemonių (visoje Europoje yra apie 34 milijonus transporto priemonių). Vis dėlto dėl pastarųjų dviejų metų krizės 2008 m. rinka susitraukė 7,4 proc., palyginti su 2007 m. Ypač didelis nuosmukis (net 34 proc.) užfiksuotas 2008 m. paskutinįjį ketvirtį, palyginti su tuo pačiu laikotarpiu 2007 m. Tokia neigiamą tendenciją pasitvirtino ir pirmąjį 2009 m. ketvirtį, per kurį dviračių motorinių transporto priemonių pardavimas sumažėjo 37 proc., palyginti su tuo pačiu 2008 m. laikotarpiu. Išankstiniai 2009 m. duomenys patvirtina neigiamą rinkos pokyčių tendenciją: palyginti su 2008 m., pardavimas sumažėjo 21 proc., o su 2007 m. – 25 proc.

5.2 Krizė palietė visą sektorių. Dėl sumažėjusio pardavimo sumažėjo ne tik gamintojų pelnas – jie taip pat privalėjo sumažinti gamybos apimtį, kadangi turėjo realizuoti perteklinę produkciją. Sumažėjus gamybos apimtims, savo ruožtu sumažėjo ir išdirbtų valandų skaičius, buvo sustabdyta gamyba ir mažiau samdoma sezoninių darbuotojų, peržiūrėti trumpalaikiai ir vidutinės trukmės įmonių gamybos planai. Dalis įmonių turėjo sumažinti darbuotojų skaičių, kai kurios jų atleido net iki 25 proc. dirbančiųjų. Kai kurių vidutinių ir mažų gamintojų įmonės kontroliuoja teismo paskirti administratoriai ir jos šiuo metu yra parduodamos, kitos įmonės tiesiog sustabdė savo veiklą. Šie pokyčiai leidžia manyti, kad bus kita restruktūrizavimo banga, nors ir sunku iš anksto numatyti galimo įmonių perkėlimo į kitas ne ES šalis pasekmes bendrai ekonominei ir socialinei struktūrai.

5.3 Sumažėjo dalių paklausa, todėl dalių tiekėjai priversti taip pat mažinti gamybos apimtį, taigi ir darbuotojų skaičių. Kai kurie jų turėjo sustabdyti veiklą; manoma, kad šiuo metu apie 10 proc. dviračių motorinių transporto priemonių sektoriaus dalių tiekėjų gresia bankrotas. Dėl to gamintojams susidaro papildomų išlaidų, t. y. jie priversti skirti nenumatytas investicijas dalių tiekėjams paremti arba ieškoti naujų tiekėjų, o kartais net kurti naujas aliuminio ar plastiko detalių, kurių atsargos yra pasibaigusios, liejimo formas. Šiuo metu užsakymai ir pardavimų pajamos sumažėjo apie 40 proc. Neretas atvejis, kai gamintojai, norėdami išlikti konkurencingais, pasirenka Pietryčių Azijos šalių dalių tiekėjus.

5.4 Pardavimo ir garantinės priežiūros sektorius patyrė sunkias krizės ir sumenkusios veiklos pasekmes, visų pirma todėl, kad jį sudaro mažos įmonės (MVĮ ir šeimos verslo įmonės). Pavyzdžiui, Ispanijoje 2008 m. pardavimo centrų sumažėjo 25 proc., dėl to darbo neteko daugiau nei 6 000 asmenų. Jei padėtis nepasikeis, manoma, kad 2009–2010 m. Ispanijoje veiklą sustabdys apie 25 proc. įmonių ir įgaliotųjų platintojų ir 60 proc. pardavimo agentų. Dėl krizės poveikio pardavimo tinklui gamintojai turės papildomų išlaidų, kadangi jie bus priversti remti pardavimo tinklą norėdami išsaugoti produkcijos realizavimo rinką, o atsigavus ekonomikai – pasinaudoti atsiversiančiomis galimybėmis.

5.5 EESRK nerimauja, kad 2010 m. bus prarasta dar daugiau darbo vietų, jei nebus pradėta nedelsiant taikyti sektoriaus palaikymo politikos. Be to, siekiant išlaikyti darbo vietas šiame sektoriuje, būtina plėtoti socialinį dialogą, sudaryti sąlygas darbuotojų mokymuisi visą gyvenimą ir profesiniam tobulinimuisi, įskaitant ir universitetines studijas, ir padėti spręsti neužtikrintų darbo vietų problemą.

5.6 Iki šiol buvo imtasi pavienu ir nepakankamų priemonių dviračių motorinių transporto priemonių paklausai palaikyti. Kitaip nei automobilių sektoriuje, Italija yra vienintelė Europos šalis, kurioje buvo neatidėliojant įvesta kompensacija už į metalo laužą atiduotas netinkamas naudoti dvirates motorines transporto priemonės, ir ši iniciatyva davė teigiamų rezultatų Italijos, taigi ir Europos, rinkose, be to, ji padėjo sumažinti labiausiai aplinką teršiančių transporto priemonių skaičių. Italijoje po 35 proc. nuosmukio rinkoje pirmaisiais dviem 2009 m. mėnesiais užfiksuoti teigiami rezultatai mažo variklio tūrio motorolerių sektoriuje, kuriame už į metalo laužą atiduotą netinkamą naudoti transporto priemonę buvo numatyta 500 eurų kompensacija. Tačiau motociklų ir motorinių dviračių sektoriuose rezultatai išliko neigiami ir nuosmukis siekė daugiau nei 20 proc. Ispanijoje ši priemonė dar nepradėta taikyti, nors liepos mėnesį ir buvo pritarta seniai skelbtos kompensacijos už į metalo laužą atiduotas netinkamas naudoti dvirates motorines transporto priemonės įvedimui, todėl vartotojai vis dar lūkurioja ir neskuba įsigyti transporto priemonių (2009 m. sausio–rugpjūčio mėn. motorinių dviračių transporto priemonių pardavimas sumažėjo 52 proc., o motociklų – 43 proc., palyginti su tuo pačiu 2008 m. laikotarpiu). Šis pavyzdys akivaizdžiai patvirtina, kad būtina Europos reglamentavimo sistema, kuri užtikrintų nacionalinių rinkų stabilumą ir sustiprintų vartotojų pasitikėjimą.

5.7 Nors paklausos palaikymo priemonės naudingos vartotojams, jos nepadės išspręsti dalių tiekėjų ir Europos dviračių motorinių transporto priemonių sektoriaus problemų. Pavyzdžiui, Italijoje įvedus 500 eurų kompensaciją, pradėta dideliais kiekiais importuoti iš Taivano 125 ir 150 cm³ cilindrų darbinio tūrio motorolerius, kurių kaina svyruoja nuo 1 500 iki 2 000 eurų, ir mažiau parduota Europoje pagamintų motorolerių, kurie yra brangesni; ši kompensacija nepadėjo palaikyti vidutinės klasės dviračių motorinių transporto priemonių, kainuojančių 6 000–8 000 eurų, paklausos. Europos dalių tiekėjams ši priemonė buvo visiškai nenaudinga, kadangi jie neaprupina dalimis Azijos transporto priemonių gamintojų. Siekiant naudoti

visiems sektoriaus dalyviams, būtina taikyti paklausos palaikymo priemones, užtikrinančias, kad kompensacijos dydis priklausys nuo skatinamų įsigyti transporto priemonių kainos, t. y. transporto priemonių, kurios pagamintos taikant pažangius sprendimus, daro mažą poveikį aplinkai ir kuriose įdiegtos pažangios saugos sistemos.

5.8 Labai svarbu kuo skubiau sudaryti geresnes finansavimo galimybes šiame sektoriuje veikiančioms ES įmonėms (gamintojų ir dalių tiekėjų), kad jos galėtų spręsti dėl krizės patiriamų papildomų išlaidų problemą ir investuoti į tyrimus bei vystymąsi; tai joms padėtų išlikti konkurencingoms, skirti dėmesį kokybei ir naujovėms ir gaminti vis ekologiškesnes ir saugesnes transporto priemones.

6. Sektoriaus ateities perspektyvos. Iššūkiai ir galimybės

6.1 Jei pirmojo pusmečio neigiami rezultatai pasitvirtins analizuojant visus 2009 metus, 2010 m. visų sektoriaus įmonių galimybės gauti bankų kreditus labai sumažės. Net jei ekonomika turėtų netrukus atsigauti, įmonių investicijų ir mokslinių tyrimų bei technologijų plėtros pajėgumai bus mažesni, o tai savo ruožtu turės neigiamą poveikį vidutinės trukmės laikotarpiu, padidins įmonių pažeidžiamumą, paskatins papildomas užimtumo problemas.

6.2 1999 m. įvedus *Euro 1* standartą ir pradėjus taikyti dabartinius standartus, pastarąjį dešimtmetį šio sektoriaus dalyviams pavyko labai sumažinti išmetamų teršalų kiekį, t. y. 90 proc. sumažėjo išmetamo anglies oksido ir angliavandenilių kiekis, 50 proc. – azoto oksido kiekis. Teigiamų rezultatų pavyko pasiekti ir mažinant triukšmo taršą. Visi sektoriaus dalyviai (įskaitant vartotojų asociacijas) deda pastangas dar labiau pagerinti padėtį keliuose, o šio tikslo pasiekti visų pirma galima naudojant vieno tipo patvirtintus išmetamuosius vamzdžius ir formuojant aplinką tausojančio vairavimo įgūdžius. Saugos srityje sektorius buvo atviras naujovėms ir įdiegė pažangias stabdžių sistemas įvairių tipų dviratėse motorinėse transporto priemonėse (įskaitant ir naujos kartos priemones, pavyzdžiui, triračius ir keturračius motorinius dviračius).

6.3 Komisija šiuo metu rengia pasiūlymą priimti dviračių motorinių transporto priemonių reglamentą, kurį ketina pateikti 2010 m. pradžioje. Žinoma, būtina toliau siekti pažangos aplinkos apsaugos ir saugumo srityse, tačiau vertinant dabartines ekonomines aplinkybes, labai svarbu išvengti pernelyg didelę sumaištį galinčių paskatinti permainų ir atsižvelgti į realius sektoriaus pajėgumus ir įvairių sektoriaus dalyvių veiklos apimtį. Taikant naujus *Euro* standartus, reikėtų nustatyti tikslus, kuriuos sektoriaus subjektai būtų pajėgūs laipsniškai įgyvendinti ir kurie būtų suderinti su projektavimo, gamybos ir rinkos terminais. Norėdami, kad naujajame reglamente būtų pasirinkta strategija, sudaranti galimybes sektoriui naudingai panaudoti savo inovacinius pajėgumus ir užtikrinti pakankamą lankstumą, leidžiantį reaguoti į ekonomines aplinkybes ir prisitaikyti prie plataus gaminių asortimento (turint omenyje technines charakteristikas ir rinkos sąlygas), visų pirma pažangių stabdžių sistemų srityje. Gamintojai jau pateikė Komisijai pasiūlymų dėl aplinkos apsaugos ir eismo saugumo.

6.4 „Tradicinių“ gamintojų produkcija turi konkuruoti su Pietvakarių Azijos šalių žemos kainos ir prastos kokybės gaminiiais ir ši konkurencija, atsižvelgiant į dabartines ekonomines sąlygas, tik dar labiau stiprės, visų pirma mažo ir vidutinio variklio tūrio dviračių motorinių transporto priemonių sektoriuje, kuriam būdingos mažos maržos. Atlikti tyrimai rodo, kad šie įvežtiniai gaminiai neatitinka Europos tipo patvirtinimo reikalavimų ir kelia grėsmę vartotojų saugumui bei teršia aplinką. Bandymai, atlikti su į ES įvežtų kinų dviračių motorinių transporto priemonių pavyzdžiais parodė, kad jos neatitinka reikalavimų – jų stabdymo kelias yra iki 35 proc. ilgesnis nei numatyta pagal ES tipo patvirtinimo reikalavimus, o jų skleidžiama tarša iki 20 kartų viršija šiuos reikalavimus. Be to, susiduriama ir su Europoje pagamintų transporto priemonių ar jų dalių klastojimo augančios ekonomikos šalių įmonėse problema bei prekybos bendrovių, kurios į ES įveža reikalavimus neatitinkančias transporto priemones, atitikties liudijimų klastotėmis. Siekiant užtikrinti sąžiningą konkurenciją, reikėtų viename iš labiausiai į kainų pokyčius reaguojančių ES rinkos segmentų sustiprinti tipo patvirtinimo ir rinkų stebėseną, o kompetentingos institucijos ir (arba) techninės kontrolės tarnybos turėtų atidžiai tikrinti parduodamų transporto priemonių „produkcijos atitiktį“, ar laikomasi tipo patvirtinimo ir intelektinės nuosavybės reikalavimų.

6.5 „Tradiciniai“ gamintojai sulaukia teigiamo vartotojų įvertinimo dėl jų gaminių dizaino ir kokybės bei sugebėjimo diegti su saugumu susijusias naujoves. Tai pasakytina apie aukštos klasės mažo ir vidutinio variklio tūrio transporto priemones ir ypač apie didelio variklio tūrio transporto priemones, kurių pridėtinė vertė labai didelė ir kurios išsiskiria įdiegtais technologiniais sprendimais, garsinančiais prekinį ženklą. Dabartinėmis ekonominėmis aplinkybėmis šių gaminių paklausa ypač sumažėjusi. Pažangių technologijų transporto priemonių (pvz., rinkoje jau pasirodančių hibridų ar elektra varomų transporto priemonių) spartesnį plitimą iš esmės lems viešojo sektoriaus parama ir apskritai gebėjimas įveikti dabartinę krizę.

6.6 Būtina skirti didesnę dėmesį laisvosios prekybos susitarimams siekiant užtikrinti, kad ES ir Pietryčių Azijos šalių muitų sistemos liberalizavimo naudą pajustų abi šalys ir būtų pašalintos nemokestinės kliūtys (pvz., Kinijoje galiojantis draudimas važinėti galingesnėmis nei 250 cm³ cilindrų darbinio tūrio dviratėmis motorinėmis transporto priemonėmis), dėl kurių kyla didelių problemų Europos eksportuotojams.

6.7 Siekdami įveikti dabartinius iššūkius, Europos gamintojai turi kaip ir praityje tęsti restruktūrizavimo, susiliejimo ir įsigi-

jimo procesą bei plėtoti kitas bendradarbiavimo formas su dalių tiekėjais siekdami kiek galima didesnės šių sektorių sąveikos.

6.8 Europos transporto priemonių dalių tiekėjų išlikimas turės lemiamos reikšmės išsaugant Europos gaminių, kurių išskirtinumą pripažįsta vartotojai, autentiškumą. Todėl reikėtų dėti pastangas, kad būtų išvengta dviračių sektoriuje susidariusios padėties: išnykus Europos pagrindinių dviračių dalių (pvz., dviračių rėmų) tiekėjams, šiandien Europos dviračių surinkimo sektorius priklauso nuo Kinijos tiekėjų.

6.9 Europos dalių tiekėjai nepajėgūs susidoroti su kainų konkurencija, todėl privalo pagrindinį dėmesį skirti naujovėms ir bendradarbiauti su transporto priemonių gamintojais projektavimo klausimais bei siekti, kai tai įmanoma, masto ekonomijos, be to, labai svarbu, kad tiekėjai plėtotų tikrąją partnerystę, galinčią užtikrinti nenutrūkstamą užsakymų srautą tarp gamintojų ir aukštos kokybės gaminių tiekėjų.

6.10 Dviračių motorinių transporto priemonių sektoriuje būtų naudinga laikytis panašios į CARS21 strategijos, kuri padėtų lengviau įveikti problemas bei skatinti konkurencingumą ir užimtumą sektoriuje.

6.11 Septintosios bendrosios programos moksliniams tyrimams skirtomis lėšomis galima prisidėti siekiant minėtų tikslų, jei pirmenybė būtų teikiama Europoje gaminančioms įmonėms, kurios naudoja Europos gamybos grandinę. Šiuo požiūriu lemiamą vaidmenį galėtų atlikti dviračių motorinių transporto priemonių sektoriaus mokslinių tyrimų platforma, visų pirma pagalba būtų suteikta MVĮ. Ši platforma suteiktų galimybę dalyvauti tyrimų prioritetus nustatančiose grupėse, kaip tai buvo daroma automobilių sektoriuje.

6.12 Europos Komisija neseniai pateikė miestų mobilumo veiksmų planą, kurio vienas tikslų – didesnis eismo srauto pralaidumas, prie kurio įgyvendinimo dėl savo ypatingų savybių galėtų prisidėti dviratės motorinės transporto priemonės. Nors krizė labai susilpnino dviračių motorinių transporto priemonių sektorių, ilguoju laikotarpiu jis gali tikėtis teigiamų rezultatų dėl nuolat didėjančio alternatyvių ir mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių transporto priemonių poreikio, kurį lemia tvaresnio mobilumo, visų pirma miestuose, siekis, tačiau tam būtina įveikti dabartinius ekonomikos sunkumus vidutinės trukmės laikotarpiu ir tai daryti nelaukiant, kol padaryta žala taps neatitaisoma.

2010 m. kovo 18 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Mario SEPI*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl 2013 m. bendrosios žemės ūkio politikos reformos (nuomonė savo iniciatyva)

(2010/C 354/06)

Pranešėjas **Lutz RIBBE**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2009 m. liepos 16 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

2013 m. bendrosios žemės ūkio politikos reformos.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2010 m. vasario 25 d. priėmė savo nuomonę.

461-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. kovo 17–18 d. (kovo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 163 nariams balsavus už, 5 – prieš ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas labai susirūpinęs dėl tebesitęsiančio ir vis gilėjančio atotrūkio tarp žodžiais palaikomo Europos žemės ūkio modelio ir Europos žemės ūkio daigafunkciškumo bei kasdienio gyvenimo ūkiuose tikrovės. Todėl Europos žemės ūkio modelis, kuriam dabar kaip niekada kyla grėsmė dėl vykstančių permainų, turi būti remiamas ir skatinamas ryžtingiau ir tikslingiau taikant stiprią BŽŪP.

1.2 Dėl rinkos – jos kainos dažnai per žemos arba labai svyruoja – ūkininkai patiria didelį spaudimą prisitaikyti, t. y. specializuoti ūkius ir juos racionalizuoti. Dėl šių procesų gali atsirasti problemiška regioninė koncentracija, o mažiau palankiose ūkininkauti vietovėse gali būti atsisakoma žemės ūkio. Atsižvelgdamas į šį spaudimą prisitaikyti EESRK mano, kad absoliučiai būtina panaudoti BŽŪP lėšas ateityje visoje Europoje išlaikyti ir vystyti daigafunkcij žemės ūkį, kuriuo siekiama tvarumo tikslų.

1.3 Komiteto nuomone, atsakymas aiškus: nepakanka vien tik didinti konkurencingumą siekiant tenkinti pasaulinės rinkos reikmes. Pagrindinis BŽŪP tikslas po 2013 m. turi būti orientuotas ne į žemiausią kainą, optimalius ekonominius rezultatus, tam tikruose regionuose sutelktą specializuotą gamybą, o į Europos žemės ūkio modelį, kuris grindžiamas nepriklausomu apsirūpinimu maistu, tvarumu ir atitinka realius ūkininkų ir vartotojų poreikius.

1.4 Tam reikia nustatyti kitokius žemės ūkio politikos parametrus, nes pasaulio rinkos sąlygomis ir pasaulinėmis rinkos kainomis pageidaujamo daigafunkcio žemės ūkio užtikrinti neįmanoma.

1.5 Komitetas ragina Komisiją, Tarybą ir Europos Parlamentą nustatyti aiškų BŽŪP tikslą, tuomet nurodyti šiam tikslui pasiekti reikalingas priemones ir su tuo susijusias būtinas sąnaudas. Tik atlikus šį darbą reikėtų pradėti nagrinėti finansavimo klausimą. Komitetas mano, kad būtų neteisinga pirma paskirti tam tikrą lėšų sumą konkrečiai veiklos sričiai ir tik po to tą sumą dalyti įvairioms priemonėms ir valstybėms narėms.

1.6 Pagal Sutartį vienas iš BŽŪP tikslų yra rinkos stabilizavimas. Stabilios rinkos yra labai svarbu, todėl EESRK laikosi nuomonės, kad ir ateityje reikėtų taikyti rinkos priemones siekiant stabilizuoti kainas ir išvengti pernelyg didelių kainų svyravimų. Tačiau rinkų reguliavimui ar gamintojų kainų apsaugai skirtų priemonių labai sumažėjo ir ES žemės ūkio rinkos yra vienos atviriausių palyginti su trečiosiomis šalimis. Tai yra pagrindinė daugelio sunkumų, kurių laikui bėgant negalima išspręsti vien tik teikiant išmokas, priežastis.

1.7 Taigi, žemės ūkio politika yra daugiau nei pinigų skyrimas. Ūkininkai teisėtai tikisi gauti sąžiningai uždirbtas pajamas už savo rinkoje parduotus produktus ir atlygį už paslaugas, kurias jie teikia visuomenei dirbdami pagal Europos žemės ūkio modelį.

1.8 Todėl labai svarbu skatinti ir remti su išskirtiniais tam tikro regiono ypatumais siejamą ir ES kaimo vietovių įvairovę atspindinčių kokybiškų produktų gamybą ir prekybą teikiant pirmenybę trumpiems platinimo maršrutams ir sudarant geresnes sąlygas ūkininkams ar susijungusiems gamintojams tiesiogiai pasiekti vartotojus ir tokiu būdu didinti ūkių konkurencingumą ir varžytis su dominuojančia didmenininkų derybine pozicija. Reikia saugoti Europos produktų įvairovę ir išskirtinumą, visų pirma tinkamai informuojant vartotojus.

1.9 Svarbi reformos užduotis bus dabartinę netolygią ES paramos žemės ūkiui sistemą pertvarkyti į vienodą, objektyviais kriterijais pagrįstą ir visuomenei priimtina sistemą.

1.10 Išmokos ūkininkams daugiau nebegali būti grindžiamos istoriniais sprendimais arba reikalavimais, jų tikslas turėtų būti atlyginti už tiksliai apibrėžtas paslaugas, kurias žemės ūkio sektorius teikia visuomenei, kurios yra būtinos Europos žemės ūkio modeliui išlaikyti ir kurios neatsispindi rinkos kainose. Todėl išmokos turėtų būti orientuotos į tikslus.

1.11 Nėra jokio pagrindo įvesti Europos vienkartinės išmokas už plotus, iš dalies dėl didelių struktūrų ir klimato skirtumų, labai besiskiriančių vidutinių nacionalinių ir regioninių pajamų, labai besiskiriančių gamybos sąnaudų bei nevienodų paslaugų, kurias įvairūs ūkiai ir ūkių tipai teikia visuomenei Europos žemės ūkio modeliu išlaikyti. Reikėtų ieškoti tinkamų sprendimų, kuriuose būtų atsižvelgiama į regionines sąlygas ir susijusių ūkių tipus.

1.12 Reikia toliau įgyvendinti kaimo plėtros programas ir didinti jų efektyvumą. EESRK griežtai atmeta bet kokių tokių užduočių perdavimą bendrajai struktūrinei ar regioninei politikai. Komitetas taip pat mano, kad dabartinio Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) priemonės turėtų būti aiškiai susijusios su žemės ūkiu. Šios priemonės nėra skirtos kelių ar plačiajuosčio ryšio kabelių tiesimui.

2. Dabartiniai uždaviniai

2.1 2010 m. Europos Komisija teiks komunikatą dėl būsimų savo politikos prioritetų ir būsimos finansinės programos po 2014 m. Komunikate taip pat bus išsamiai apibūdintos Bendrijos politikos sričių, pavyzdžiui, BŽŪP ir struktūrinių fondų, gairės.

2.2 Šios nuomonės savo iniciatyva tikslas yra pateikti kai kuriuos pagrindinius organizuotos pilietinės visuomenės **svartymus** dėl būsimos BŽŪP pobūdžio ir krypties. Siekiama Komisijai pateikti rekomendacijų ir argumentų, kuriais ji galėtų remtis rengdama komunikatą.

3. Atskaitos taškas: Europos žemės ūkio modelis – Europos žemės ūkio politikos etalonas – yra pavojuje

3.1 Smarkiai pasikeitė tai, ko iš žemės ūkio tikisi visuomenė. Pastaruoju metu tikimasi daugiau nei tiesiog pasiekti EB sutarties 33 straipsnio (kuris į naująją Lisabonos sutartį buvo įtrauktas nepakeistas) tikslus, pavyzdžiui, didinti našumą siekiant užtikrinti pakankamą maisto produktų tiekimą priimtinomis kainomis.

3.2 Atsirado naujų iššūkių, pavyzdžiui, biologinės įvairovės apsauga, dirbamos žemės kraštovaizdžio išsaugojimas visoje ES, kaimo plėtra, įskaitant darbo vietų kūrimą ir išsaugojimą bei regionų gaminių kaip kultūros vertybių samprata. Be to, žemės ūkio sektoriuje taip pat reikia atsižvelgti į klimato kaitos poveikį ir prisidėti prie anglies dioksido rinkimo.

3.3 Dėl pasaulinės maisto krizės ir sunkumų energetikos rinkose vis svarbesnės tampa kitos žemės ūkio sektoriaus funkcijos, visų pirma vietos lygmens (t. y. regioninio pagrindo), pavyzdžiui, aprūpinimo maistu saugumas, nepriklausomas apsirūpinimas maistu ir energijos tiekimas.

3.4 Aprūpinimas maistu turi būti pagrindinė visų žmonių teisė. Kadangi visiškai apsirūpinimas maistu nėra svarbiausias

dalykas, reikėtų stengtis pasiekti didžiausią įmanomą lygmenį (t. y. nepriklausomą apsirūpinimą maistu).

3.5 Žemės ūkio produktų gamyba dažnai atspindi kultūrinę ir regionų tapatybę, o maisto produktai gali simbolizuoti išskirtinius atitinkamų šalių ir regionų bruožus ar jų istorinę tikrovę. Teoriškai šiuos maisto produktus galima importuoti, tačiau dirbamos žemės kraštovaizdžius, biologinę įvairovę ir kultūrą galima išlaikyti tik taikant aktyvų, tradiciniais principais paremtą požiūrį į žemės dirbimą; šių vertybių importuoti neįmanoma. Todėl maisto produktus reikia vertinti visiškai kitu požiūriu nei, tarkim, pramonines prekes: ten renkantis gamybos vietą pagrindinis veiksnys yra sąnaudos.

3.6 Taigi, diskusijos dėl tvarios ekonomikos dabar pasiekė ir žemės ūkio sektorių. Politikai, kalbėdami apie nuoseklų tvarumo tikslų siekimą, vartoja terminą „Europos žemės ūkio modelis“.

3.7 EESRK mano, kad tik išsaugant ir vystant Europos žemės ūkio modelį, kitaip tariant, daugiafunkcį žemės ūkį pagal tradicinius⁽¹⁾ principus ES, kurioje ūkininkų pajamas būtų galima prilyginti vidutinėms nacionalinėms arba regioninėms pajamoms, būtų galima pakankamu mastu išlaikyti aukštos kokybės, įvairių regionų ekologišką maisto produktų gamybą, kuri apsaugo Europą ir ją rūpinasi, išsaugo produktų įvairovę ir išskirtinumą, skatina plėtoti įvairių ir daugiarūšių Europos dirbamos žemės kraštovaizdį ir kaimo vietas.

3.8 Komitetas norėtų pabrėžti, kad jau yra didelių skirtumų – netgi Europoje – tarp daugiafunkcio žemės ūkio ir žemės ūkio, kuris turi (arba turėtų) pirmiausia orientuotis į globalizuotas ir liberalizuotas rinkas.

3.9 Komitetas labai susirūpinęs dėl tebesitęsiančio ir vis gilėjančio atotrūkio tarp žodžiais palaikomo Europos žemės ūkio modelio ir daugiafunkciškumo bei kasdienio gyvenimo ūkiuose tikrovės.

3.10 Viena iš tokio atotrūkio priežasčių yra ta, kad Europos ūkininkams, kurių pareiga – ne vien gaminti, bet ir plėtoti daugiafunkcę veiklą kaimo vietovėse, iškyla brangiai kainuojančių, bet pinigų neatnešančių užduočių, kadangi į žemės ūkio produktų rinkos kainas neįtrauktos paslaugos, kurias, vykdydamas savo daugiafunkcę veiklą, teikia žemės ūkio sektorius.

3.11 Taigi, kad išgyventų, šiandien ūkiai yra priversti verstis visų rūšių veikla ir taip kelti savo našumą. Taip ES nepastebimai pamažu tolsta nuo Europos žemės ūkio modelio ir matyti, kad linkstama prie labiau pramoninio ūkininkavimo. Randasi pagal Amerikos modelį veikiančių Europos žemės ūkio gamybos formų, o daugelis ūkių, kurie galėjo suvaidinti svarbų vaidmenį išlaikant žemės ūkio daugiafunkciškumą, yra priversti visiškai nutraukti veiklą.

⁽¹⁾ Kalbant apie žemės ūkį, pagal tradicinius principus nenurodomas ūkio dydis, veikiau apibūdinama, kaip ūkininkas dirba ir planuoja savo veiklą: ar organizuojami tarpusavyje susiję ir vienas kitą papildantys ciklai kuo arčiau ūkio, ar orientuojamasi į su vietos ir regionų bendruomenėmis susijusių kvalifikuotų ir įvairių darbo vietų išsaugojimą, ar vykdant veiklą atsižvelgiama į gamtos ir gyvūnų apsaugos reikalavimus bei būsimų kartų gerovę.

3.12 Tokių pokyčių paplitimo mastas labai skiriasi ir priklauso nuo ūkininkavimo šakos ir regiono. Didelių pasikeitimų pastebėta pastaraisiais metais, kai kuriose srityse vyksta tiesiog esminiai struktūriniai perversmai: pavyzdžiui, vien tik 2008 m. Vokietijos Žemutinės Saksonijos žemėje buvo uždaryta 20 proc. kiaulių fermų, nors bendras auginamų kiaulių skaičius visiškai nepakito.

3.13 Sunku pasakyti, kuo baigsis tokie pokyčiai. Jau tampa aišku, kad kaip ir pramonėje gali būti prarasti ištisi Europos gamybos sektoriai. Pirmiausia poveikis gali būti padarytas paukštininkystės sektoriui, kuris ir dabar jau yra labai pramoninis (labiau už bet kurį kitą sektorių). Viena didžiausių Europos įmonių Prancūzijos paukštienos gamybos grupė *Doux* perkėlė keletą savo gamyklų iš Prancūzijos į Braziliją, nes ten gamybos sąnaudos yra mažesnės.

3.14 Tai rodo, kad galiausiai netgi nuolatinis gamybos augimas neužtikrina, jog Europos žemės ūkis išgyvens nereguliuojamų pasaulinių rinkų sąlygomis. Toks augimas niekuomet nebuvo didelio masto ūkininkavimo Europoje garantas.

3.15 EESRK pabrėžia, kad didelė gamybos koncentracija lemia didesnę Europos žemės ūkio sektoriaus pažeidžiamumą krizių metu.

3.16 Vienas Europos žemės ūkio modelio požymių yra sąmoningas sprendimas mažinti produktyvumą, o tai, savaime suprantama, ūkininkams sudaro nepalankias konkurencines sąlygas. Tačiau būtent to norima ir politiniu lygmeniu, ir apskritai visuomenėje. Paprastaiariant, Europos visuomenė turi kitokią, nei kai kurios ne Europos šalys, nuomonę apie GMO, hormonų ir augimo stimuliatorių naudojimą, apie bandymus išspręsti salmoneliozės problemą ar išlaikyti nepaliestą kraštovaizdį. Tačiau akivaizdu, kad tokie aukšti tarptautiniai reikalavimai gaminiams lemia didesnes sąnaudas, kurios negali būti perkeltos vien ant ūkininkų pečių.

3.16.1 Šiuo požiūriu ypač svarbu stiprinti sienų kontrolės mechanizmus pasirašant sanitarijos garantinius protokolus, kurie leistų patikrinti atsekamumo ir saugos sąlygas, kuriuose būtų nurodyta, ar produktuose nėra ES uždraustų medžiagų ir kurie numatytų vienodus reikalavimus tiek Bendrijos, tiek importuotiems produktams.

3.17 Taigi, Europos politikos kūrėjams iškyla užduotis išlaikyti tokį žemės ūkio sektorių, kuriame negalima didinti našumo, bet vis dėlto reikia suteikti pakankamas pajamas ūkininkams.

3.18 Europos žemės ūkio modelio negalima nusipirkti pasaulio rinkos sąlygomis ir kainomis. Neįmanoma turėti tokį žemės ūkio sektorių, kuris:

- galėtų gaminti esant (dažnai iškraipytomis) pasaulio rinkos sąlygoms visuose Europos regionuose,
- tuo pat metu atitiktų visus gamybos reikalavimus (kokybės, saugumo, gamtinių išteklių apsaugos, gyvūnų gerovės ir pan.) ir neviršytų Europos lygmens sąnaudų,

— kartu užtikrintų šiuolaikišką ir atlyginimo požiūriu patrauklią darbo rinką, kuriai būdingas aukštas užimtumo ir saugumo lygis, taip pat puikios mokymo ir papildomos kvalifikacijos įgijimo sąlygos.

3.19 Taigi, dėl dabartinių pokyčių šiandien Europos žemės ūkio modeliui labiau nei iki šiol yra iškilęs pavojus, todėl ši modelį turi remti ir skatinti stipri BŽŪP.

4. Žemės ūkio politika po 2014 m. Strateginis sprendimas dėl būsimos BŽŪP krypties

4.1 Nors bendrosios žemės ūkio politikos istorijoje dažnai vykdavo esminės dalinės permainos ir reformos, šiuo metu vėl svarstoma nauja reforma (po 2000, 2003 ir 2008 m.). Tai rodo, kad iki šiol dar yra spęstinių su BŽŪP susijusių visuomenės gyvenimo klausimų. Todėl BŽŪP dažnai griežtai kritikuojama, o kai kada netgi pasigirsta tam tikrų abejonių, ar BŽŪP apskritai reikalinga. EESRK nuomone, žemės ūkis, savaime suprantama, negali būti radikaliai orientuotas į rinką, jei iš tikrųjų laikomasi Europos žemės ūkio modelio.

4.2 Suinteresuotieji subjektai turėtų ne tik dalyvauti šioje visuomeninėje diskusijoje (tiesą pasakius, toks dalyvavimas yra būtinas), bet ir imtis vadovavimo. Tai yra puiki galimybė parodyti visuomenei, kodėl žemės ūkis užima tokią išskirtinę padėtį. Tvarus ūkininkavimas ir gyvulininkystė pagal Europos žemės ūkio modelį sudaro mūsų visuomenės aprūpinimo maistu pagrindą ir yra strateginės svarbos sektorius tinkamam žemės naudojimui ir planavimui, kraštovaizdžio puoselėjimui, aplinkosaugos užtikrinimui ir klimato kaitos problemų sprendimui.

4.3 Komitetas mano, kad tiesiog būtina susitarti su visuomene dėl būsimos Europos žemės ūkio, kitaip tariant, nustatyti politinį žemės ūkio modelį. Trumpiau, reikia atsakyti į klausimą, ar BŽŪP turėtų būti siekiama ginti ir plėtoti Europos žemės ūkio modelį, ar šioje politikoje didžiausias dėmesys turėtų būti skiriamas mažesniai skaičiui, bet labiau specializuotų, tam tikruose regionuose sutelktų moderniausių ūkių, galinčių atlaikyti vis didesnę pasaulinę konkurenciją ir užtikrinti mažiausias kainas.

4.4 Komiteto nuomone, atsakymas aiškus: nepakanka vien tik didinti konkurencingumą siekiant tenkinti pasaulinės rinkos reikmes. Pagrindinis BŽŪP tikslas po 2013 m. turi būti orientuotas ne į žemiausią kainą, optimalius ekonominius rezultatus, tam tikruose regionuose sutelktą specializuotą gamybą, o į Europos žemės ūkio modelį, kuris grindžiamas nepriklausomu apsirūpinimu maistu, tvarumu ir atitinka realius ūkininkų ir vartotojų poreikius.

4.5 Europos žemės ūkio modelis išliks gyvybingas, jeigu daigafunkcis žemės ūkis bus konkurencingesnis palyginti su žemės ūkio gamyba, kuria siekiama vien tik optimalaus ekonominio rezultato. Tai turi būti svarbiausias BŽŪP uždavinys ir visų ūkininkavimo politikos priemonių pagrindas, todėl paramos struktūra turi būti pakeista iš esmės. Bet koks tolesnis valdymo priemonių naikinimas prieštarautų šiam tikslui.

4.6 Komitetas ragina Komisiją, Tarybą ir Europos Parlamentą nustatyti aiškų BŽŪP tikslą, tuomet nurodyti šiam tikslui pasiekti reikalingas priemones ir su tuo susijusias būtinas sąnaudas. Tik atlikus šį darbą, reikėtų pradėti nagrinėti finansavimo klausimą. Komitetas mano, kad būtų neteisinga pirma paskirti tam tikrą lėšų sumą konkrečiai veiklos sričiai ir tik po to tą sumą dalyti įvairioms priemonėms ir valstybėms narėms.

4.7 Komitetas pažymi, kad, svarstant, kokią kryptį po 2013 m. suteikti BŽŪP, būtina atsižvelgti į tai, kad šeštadalio Europos darbo vietų yra tiesiogiai ar netiesiogiai susijusios su žemės ūkio produktų gamyba. Todėl BŽŪP taip pat yra svarbi užimtumui ES, visų pirma kaimo vietovėse, užtikrinti. Jei išnyks žemės ūkio produktų gamyba, tuomet išnyks ir darbo vietos su gamyba susijusiose veiklos srityse, įskaitant ir maisto pramonę. Be to, žemės ūkio sektoriaus reikmėms naudojama apie 80 proc. ES teritorijos, todėl jam tenka svarbus vaidmuo tvariai naudojant išteklius, saugant natūralias buveines, biologinę įvairovę ir t. t. Jis taip pat turi atlikti vis didesnę vaidmenį sprendžiant klimato kaitos problemas.

5. Platus ūkininkavimo priemonių paketas

5.1 Rinka grindžiama kainomis, beveik niekada – vertybėmis. Ūkininkams mokama kaina yra vis labiau derinama prie pačių palankiausių pasaulinės gamybos sąlygų ir sąnaudų. Kita vertus, Europos žemės ūkio modelyje labai svarbią vietą užima vertybės, į kurias pasaulio rinkos kainose neatsižvelgiama.

5.2 Pagal Sutartį vienas iš BŽŪP tikslų yra rinkos stabilizavimas. Stabilios rinkos yra labai svarbu, todėl EESRK laikosi nuomonės, kad ir ateityje reikėtų taikyti rinkos priemones siekiant stabilizuoti kainas ir išvengti pernelyg didelių kainų svyravimų. Tačiau rinkų reguliavimui ar gamintojų kainų apsaugai skirtų priemonių labai sumažėjo ir ES žemės ūkio rinkos yra vienos atvirausių palyginti su trečiosiomis šalimis. Tai yra pagrindinė daugelio sunkumų, kurių laikui bėgant negalima išspręsti vien tik teikiant išmokas, priežastis.

5.3 Taigi, žemės ūkio politika yra daugiau nei pinigų skyrimas. Ūkininkai teisėtai tikisi gauti sąžiningai uždirbtas pajamas už savo rinkoje parduotus produktus ir atlygį už paslaugas, kurias jie teikia visuomenei dirbdami pagal Europos žemės ūkio modelį.

5.4 Jei visuomenė nori apginti Europos žemės ūkio modelį, ji privalo tokį modelį remti per žemės ūkio politiką. Savo ruožtu ūkininkai turės pripažinti, kad jeigu visuomenė teikia paramą, ji taip pat tikisi rezultatų iš daugiafunkcio žemės ūkio.

5.5 Prekyba, rinkos ir rinkos organizavimas

Nepastovios ir stabilios rinkos

5.5.1 Kalbant apie rinkas ir kainas, reikia apsvarstyti ir išspręsti mažiausiai tris skirtingas problemas:

- vis nepastovesnės rinkos ir mažėjančios gamybos kainos,
- vis didesnę galią gamintojų atžvilgiu rinkoje igyjantys paskirstymo ir prekybos sektoriai,
- akivaizdžios problemos, susijusios su kokybiškų vietos ir regioninių produktų gamyba ir pardavimu. Šiuo požiūriu trūksta konkrečių teisės aktų, skirtų į vietos ir regionų rinkas orientuotam žemės ūkiui.

5.5.2 Iš dalies dėl to, kad buvo atsisakyta veiksmingų rinkų stabilizavimo priemonių, prasidėjo spekuliacijos ir rinkų svyravimai. Tai prieštarauja dabartinėms ir ankstesnėms ES sutartims.

5.5.3 Dėl didelių kainų svyravimų paprastai mažėja gamintojų dalis vertės grandinėje ir didėja prekybos maržos.

5.5.4 Pastarųjų metų tendencijos rodo, kad vartotojai iš tokių pokyčių irgi gauna mažai naudos: 40 proc. nukritus cukrinių runkelių kainoms, tai iš esmės nepadarė jokio poveikio galutinėms produktų kainoms. Panašiai nutiko ir smarkiai sumažėjus pieno ir grūdų kainoms.

5.5.5 Patirtis rodo, kad reguliavimas (tinkamos priemonės tinkamu laiku) ekonomikos požiūriu yra veiksmingesnės nei žalos padarinių taisymas vėlesniais etapais.

5.5.6 Kaip aiškiai rodo pieno sektoriaus krizė, neįmanoma visiškai sumažinti rinkos ir gamybos apimčių reguliavimo nesukeliant pavojaus aukštesiems gamybos standartams ir daugiafunkciškumui, kurio tikisi visuomenė.

5.5.7 Yra pavojus, kad pasibaigus pieno kvotų sistemos taikymui, daugelis pieno gamintojų, ypač dirbančių mažiau palankiuose ūkininkauti regionuose, paprasčiausiai nutrauks veiklą. Daugeliu atvejų tai reiškia, kad konkrečioje vietovėje bus visiškai nutraukta ūkininkavimo veikla. Be abejo, pavyzdžiui, Estijoje suvartojamo pieno kiekis kituose, našesniuose Europos regionuose gali būti pagaminamas pigiau nei vietoje. Tačiau gamybos perkėlimas taip taupant sąnaudas visiškai prieštarauja tam, ko siekiama taikant Europos žemės ūkio modelį. Komitetas remia tokią žemės ūkio politiką, kuri būtų pagrįsta savarankiškumo apsirūpinant maistu principu. Svarbu nepamiršti, kad to negalima pasiekti vien tik perskirstant finansus, reikia sureguliuoti rinkas ir gamybą.

5.5.8 Rinkų stabilizavimas, įskaitant „saugumo tinklo“ sukūrimą, turi būti vienas svarbiausių BŽŪP reformos uždavinių.

5.5.9 Todėl Komitetas siekia:

- kad būtų išsaugotos ir prireikus rinkoje taikomos likusios rinkos stabilizavimo priemonės ir būtų sukurti ir įdiegti nauji su PPO taisyklėmis suderinami rinkos stabilizavimo metodai,
- kad, atsižvelgiant į tai, jog tarptautinėse žemės ūkio rinkose nuolat daugėja nenuspėjamų dalykų, būtų imamasi tinkamų strateginių priemonių žemės ūkio maisto produktų krizių prevencijai ir kaupiamos šių produktų atsargos,
- kad būtų apsvarstyta galimybė pasitelkti gamintojų organizacijas ir (arba) taikyti sektorialius susitarimus rinkoms stabilizuoti.

Problemos maisto grandinėje

5.5.10 Kainų nustatymo derybos vyksta netinkamai. Ūkininkams keliamos nesąžiningos sutartinės sąlygos, nes maisto produktų didmenininkų derybinė padėtis yra geresnė.

5.5.11 Remiantis laisvosios rinkos logika, pati rinka šiuo metu atsako į pagrindinį klausimą: kam tenka kuri vertės grandinės dalis. Ši padėtis yra nepatenkinama, visų pirma ūkininkams, nes gamintojų kainos dažnai ir toliau mažėja, nors gaminių kainos už vienetą daugeliu atvejų didėja, todėl ūkininkai dažnai priversti taikyti priemones, kurios prieštarauja Europos žemės ūkio modelio tikslams.

5.5.12 Kadangi 77 proc. 27 ES valstybių narių maisto rinkos yra kontroliuojama vos penkiolikos prekybos grandinių, Komitetas mano, kad panašiai, kaip šiuo metu vyksta JAV, reikėtų apsvarstyti, ar konkurencijos teisės aktų užtenka, kad būtų užkirstas kelias dominavimui rinkoje ir abejotinai sutarčių sudarymo praktikai atsirasti. Labai svarbu, kad šiame darbe dalyvautų visi suinteresuotieji subjektai. Ši analizė turėtų paskatinti iš dalies pakeisti Bendrijos konkurencijos teisės aktus, reguliuojančius žemės ūkio maisto produktų sektorių, kad būtų atsižvelgta į šio sektoriaus ypatumus ir kad šie teisės aktai būtų priderinti prie šalių, konkuruojančių su ES pasaulio rinkose, teisės aktų, kaip teigiama aukšto lygio darbo grupės pieno klausimu išvadoje.

5.5.13 EESRK tikisi, kad Komisija dės pastangas ir sieks didesnio kainodaros skaidrumo bei pateiks pasiūlymų, kaip išvengti vadinamosios „asimetriškos kainodaros“⁽²⁾.

Vietos, regioninių, specialiųjų aukščiausios kokybės produktų tiekimas rinkai

5.5.14 Pagrindiniai mažmeninės maisto produktų prekybos tinklai ir didieji perdirbėjai reikalauja tiekti pigių pirminių produktų, kurie būtų vis vienodesni, praktiškai standartizuoti. Taip beveik išstumiami regioniniai gaminiai ir nyksta produktų įvairovė.

⁽²⁾ Didėjant gamintojų kainoms, galutinės produktų kainos kyla labai greitai, tačiau mažėjant gamintojų kainoms, galutinės produktų kainos vartotojams krinta iš lėto.

5.5.15 Tačiau būtent aukščiausios kokybės produktų gamyba ir prekyba, atspindinti išskirtinius tam tikro regiono bruožus ir ES kaimo vietovių įvairovę, yra svarbus uždavinys stengiantis išlaikyti Europos žemės ūkio modelį. Taigi, šiam aspektui reikia skirti daug didesnę paramą. Trumpinant platinimo maršrutus ir suteikiant galimybes ūkininkams ar gamintojų grupėms greičiau pasiekti vartotojus, galima padidinti mažesnių ūkių, kuriuose reikia įdėti daugiau darbo, konkurencingumą.

5.5.16 Daug didesnį dėmesį reikia skirti geografinėms nuorodomis ir gamybos technologijų skirtumams, nei tai buvo daroma anksčiau. Tai reikėtų vertinti kaip „intelektinės nuosavybės teisę“ ir tinkamai apsaugoti. Tokia informacija gali susieti konkrečius žemės ūkio produktus su konkrečiais regionais, kad, kitaip tariant, produktai turėtų ne tik „patikimą“ kilmės vietą, bet ir konkrečių „kokybės“ savybių, kurios susiformuoja laikui bėgant. Tačiau būtina tiksliai apibrėžti, kas yra regioniniai produktai.

5.5.17 Produktų ženklavimo srityje labai dažnai pasitaiko klaidinančių ir dviprasmiškų atvejų. Pavyzdžiui, ateityje nebūtų reikėtų būti leidžiami:

- ant pieno pakuočių vaizduoti besigančias karves, jeigu pakuotėje esantis pienas yra pievose neganomų gyvulių; rinkoje turi būti skatinama diferenciacija (pradedant žole šeriamų ar pievose ganomų karvių pieno rėmimo schemomis ir baigiant regioninėmis gamintojams ar mažiems kooperatyvams skirtomis prekybos strategijomis),
- reklamuotis naudojant regionines nuorodas, nors reklamuojami produktai buvo pagaminti kitur.

5.5.18 Reikia didinti ir kontroliuoti rinkos skaidrumą bei gerinti vartotojų informavimą (pavyzdžiui, apie kilmės ženklinimą). Kad gyventojai geriau žinotų, kokių taisyklių turi laikytis Europos ūkininkai, reikia pradėti rengti vartotojų informavimo apie Europos gamybos sistemas kampanijas. Be to reikėtų daugiau dėmesio skirti ženklavimo sistemai. Šiuo klausimu EESRK mano, kad reikėtų atsižvelgti į rekomendacijas, pateiktas nuomonėje dėl informacijos apie maistą teikimo vartotojams⁽³⁾.

5.5.19 Ateityje iš mokesčių gaunamos pajamos pirmiausia turėtų būti investuojamos į regioninių gaminių ir rinkų stiprinimą.

5.6 BŽŪP finansinės priemonės

Dabartinė padėtis

5.6.1 Šiuo metu ES paramos žemės ūkiui sistema yra netolygi: 15 ES valstybių narių taikomos bendrosios išmokos, kurios arba grindžiamos anksčiau suteiktomis teisėmis į išmokas, arba artėja prie vienkartinį išmokų už plotus formos. 12 ES naujųjų valstybių buvo iš karto pradėta taikyti vienkartinį išmokų už plotus sistema, nors išmokų dydis šiose valstybėse yra mažesnis už tą, kuris mokamas 15 ES valstybėse.

⁽³⁾ OL C 77, 2009 3 31, p. 81.

5.6.2 Todėl nauda, kurią ūkininkai gauna iš dabartinės sistemos, labai skiriasi. Viena vertus, ši padėtis dažnai laikoma neteisinga, kita vertus, sistema sunkiai suprantama mokesčių mokėtojams.

5.6.3 Svarbiausia būsimos reformos užduotis bus parengti vienodą, objektyviais kriterijais pagrįstą ir visuomenei priimtina sistemą.

5.6.4 Pirmojo ramsčio tiesioginės išmokos iš pradžių buvo nustatytos dėl to, kad 1992 m. buvo sumažintos garantuotosios kainos. Jos buvo mokamos iki 2003 m. kaip susietos kompensacinės išmokos, kol Liuksemburgo sprendimais buvo įdiegtas „atsiejimas“. Kadangi dauguma valstybių narių pasirinko tradicinę bendrosios išmokos schemą, nauda, kurią ūkininkai gauna iš dabartinės sistemos, vis dar labai skiriasi. Atsiejimas reiškia, kad jie nebeturi jokios tiesioginės įtakos gamybos būdams.

5.6.5 Tiesioginės išmokos (vienkartinės išmokos už plotus) pagal antrąjį ramstį mokamos ūkininkams kaip atlygis už tam tikras papildomas, socialinę reikšmę turinčias paslaugas, kurios neapsiriboja pagrindiniais reikalavimais ir neatsispindi rinkos kainoje, o mažiau ūkininkauti palankiose vietovėse – kaip paskata ūkininkams tęsti gamybą visuomenės labui.

5.6.6 Pirmojo ramsčio tiesioginės išmokos šiuo metu yra visiškai finansuojamos iš ES, o mokėjimus pagal antrąjį ramstį privalo bendrai finansuoti ir valstybės narės. Šie skirtingi finansavimo metodai daugelyje valstybių narių turi įtakos programų „patrauklumui“. EESRK ragina Komisiją ateityje planuojant programas užtikrinti, kad dėl skirtingų bendro finansavimo normų valstybės narės neignoruočiau tam tikrų šių programų dalių arba neteiktų priemonių konkrečioms punktomis.

5.6.7 Greta tiesioginių išmokų taip pat yra teikiami antrojo ramsčio trečiosios krypties kaimo plėtrai skatinti skirti ištekliai, investicinė parama ūkiams pagal antrojo ramsčio pirmąją kryptį ir LEADER programai skirtos lėšos.

5.6.8 Dėl rinkų nestabilumo ir kintamumo tiesioginiai lėšų pervedimai kai kuriais atvejais yra labai svarbus ūkių pajamų šaltinis. Be šių pervedimų struktūriniai žemės ūkio pokyčiai būtų daug dramatiškesni, nors skirtingi ūkiai gauna labai nevienodą naudą iš pačios svarbiausios šiuo metu turimos priemonės – tiesioginių pirmojo ramsčio išmokų.

Būsimos išmokų schemas

5.6.9 Komitetas laikosi savo dabartinės nuomonės dėl pirmojo ramsčio tiesioginių išmokų. EESRK ne kartą pabrėžė, kad su **konkrečiais uždaviniais susietos** tiesioginės išmokos, nors ir yra svarbios, gali suvaidinti tik pagalbinį vaidmenį⁽⁴⁾. Ūkininkai pajamas turi gauti iš pardavimų ir iš visuomenei teikiamų paslaugų, už kurias rinkoje neatlyginama.

5.6.10 Dėl iki šiol nemokėtų, tačiau už tokias paslaugas būtinų išmokų reikės rasti bendrą susitarimą ir numatyti, kokias paslaugas ūkininkai turi teikti individualiai ar kolektyviai. Tai bus svarbus veiksnys nustatant aiškius principus, kaip tiesioginės išmokos turėtų būti mokamos ateityje. Jos turi būti grindžiamos objektyviais kriterijais ir susietos su konkrečiais tikslais, kad būtų galima tikėtis ir visuomenės pritarimo.

5.6.11 Iš esmės turėtų būti taikomos tokios prielaidos:

- pirmojo arba antrojo ramsčio tiesioginės išmokos turi būti skiriamos tik veiklą vykdančioms ūkininkams, kraštovaizdžio apsaugos asociacijoms ar kitoms institucijoms, prižiūrinčioms dirbamos žemės kraštovaizdį,
- pirmojo arba antrojo ramsčio tiesioginės išmokos turi būti skiriamos atsižvelgiant į kiekviename ūkyje sukuriamas darbo vietas,
- pirmojo arba antrojo ramsčio tiesioginės išmokos turėtų būti kompensacija ūkininkams už visuomenei teikiamas paslaugas, būtinas Europos žemės ūkio modeliui išlaikyti. Ūkininkų pajamos iš esmės turėtų priklausyti nuo kainų reguliuojamoje rinkoje, kurioje gamybos sąnaudas nustato pati rinka,
- dėl labai skirtingų agrarinio klimato sąlygų mokant ES pirmojo arba antrojo ramsčio tiesiogines išmokas reikėtų numatyti punktus, kurie išlygintų visose valstybėse narėse dėl agrarinio klimato sąlygų patiriamas sąnaudas⁽⁵⁾.

5.6.12 Todėl reikia nuspręsti, už kokias konkrečias paslaugas turėtų būti mokamos tiesioginės išmokos ir kokio dydžio jos turėtų būti. Ūkiai arba gamybos vietos, kurios neteikia arba nenori teikti tokių paslaugų, taigi, nedalyvauja įgyvendinant Europos žemės ūkio modelį, neturėtų gauti jokių tiesioginių išmokų.

5.6.13 Dėl poreikio tiesioginėmis išmokomis atlyginti už viešąsias paslaugas, už kurias nenustatyta rinkos kaina (pavyzdžiui, už konkrečias tinkamai apibrėžtas aplinkosaugos paslaugas), neturėtų kilti jokių diskusijų. Komitetas mano, kad šios programos turi būti ne tik kuriamos toliau, bet jos taip pat turi būti patrauklesnės ir lankstesnės. Todėl būtina grąžinti paskatas. Čia svarbus veiksnys turėtų būti gebėjimas lanksčiau reaguoti į individualią ūkininkų veiklą. Programos turėtų būti labiau orientuotos į rezultatus, o ne į priemones.

5.6.14 Šiai kategorijai ateityje bus priskirta daug naujų priemonių, pavyzdžiui, ūkininkavimo metodai, padedantys spręsti klimato kaitos problemas ar skatinantys dirvožemio anglies sekvestraciją. Be jokios abejonės, kitas svarbus dalykas – ganyklų naudojimas.

⁽⁴⁾ OL C 368, 1999 12 20, p. 76–86, žr. 7.6.1 punktą.

⁽⁵⁾ OL C 318, 2009 12 23, p. 35.

5.6.15 Taip pat visiškai pateisinamos tiesioginės išmokos už esamas ir neįkintamas gamtines kliūtis, ir išmokos, skirtos kompensuoti už nustatytus naudojimo apribojimus, pavyzdžiui, kai laikomasi gamtos saugos reikalavimų. Norint, kad daugelis saugomų vietovių išlaikytų savo ypatybes, svarbu, kad būtų plėtojama tam tikra ūkio rūšis. Komitetas mano, kad nerealu atsisakyti išmokų remiantis tuo, kad ūkininkai turi laikytis konkrečių saugomų vietovių reglamentavimo taisyklių.

5.6.16 Būsima žemės ūkio politika turi būti grindžiama su konkrečiais uždaviniais susietomis, t. y. diferencijuotomis tiesioginėmis išmokomis, skiriamomis už visuomenei teikiamas paslaugas. Tai, žinoma, apima kompensacines išmokas.

5.7 *Vienartinės išmokos už plotus, skirtos kompensuoti už nepalankią konkurencinę padėtį?*

5.7.1 Viena iš galimybių, dėl kurios diskutuojama, yra dabartinės pagal pirmąjį ramstį mokamas tiesiogines išmokas pakeisti Europos vienartinėmis išmokomis už plotus grindžiant ta aplinkybę, kad Europos žemės ūkio sektoriaus gamybos standartai yra aukštesni nei jos konkurentų iš ne Europos valstybių, taigi, Europos žemės ūkio sektorius atsiduria nepalankioje konkurencinėje padėtyje.

5.7.2 Komitetas laikosi nuomonės, kad reikia apsvarstyti galimybę kompensuoti už nepalankią konkurencinę padėtį. Prekybos susitarimuose nustatyta, kad socialiniai ir aplinkosaugos standartai, kurie yra svarbiausi Europos žemės ūkio modelio elementai, yra netarifinės prekybos kliūtys, o tai visiškai nepriimtina. PPO sistema turi būti nedelsiant pertvarkyta, nes pasaulinė prekybos sistema, kurioje neatsižvelgiama į socialinius ir ekologinius standartus, taip pat yra nepriimtina.

5.7.3 Siekiant panaikinti nepalankias konkurencines sąlygas, svarbu nustatyti, kokių konkrečių gamybos sektorių Europos standartai skiriasi nuo pagrindinių konkurentų standartų ir kokios patikrinamos kliūtys sąnaudų požiūriu susidaro atskiriems ūkiams ir (arba) ūkių rūšims ir (arba) gamybos rūšims.

5.7.4 Europos gamybos sąlygos (taigi, ir sąnaudos) yra labai nevienodos: egzistuoja dideli struktūriniai ir agrarinio klimato skirtumai, labai skiriasi ir regionų pajėgumai bei pragyvenimo išlaidos. Masto ekonomija atskirose valstybėse narėse, regionuose ir skirtingų rūšių ūkiuose taip pat lemia nevienodą neigiamą poveikį sąnaudoms.

5.7.5 Nesunku suprasti, kad, pavyzdžiui, aiškiai matomų gyvulius auginančių ūkių gamybos trūkumų negalima išspręsti mokant vienkartines išmokas už plotus, kurios duotų naudos ir tiems ūkiams, kuriuose gyvuliai neauginami.

5.7.6 Tai reiškia, kad kompensavimo už nepalankią konkurencinę padėtį klausimo negalima išspręsti mokant vienkartines išmokas už plotus visoje Europoje, sprendimo reikia ieškoti atsižvelgiant į kiekvieno regiono ypatybes, jų agrarinio klimato sąlygas ir ūkių rūšis.

5.8 *Vienartinės išmokos už plotus, mokamos už pajamų perdidimą?*

5.8.1 Nekyla jokių abejonių dėl to, kad dabartinėmis sąlygomis daugelio ūkių išlikimas priklauso nuo maždaug 50 mlrd. eurų, kurie iš ES žemės ūkio biudžeto kiekvienais metais skiriami Europos žemės ūkio sektoriui.

5.8.2 Ūkiams šiuo metu mokamos kainos yra ne tik per mažos Europos žemės ūkio modeliui išlaikyti, bet jos kelia pavojų ir visam Europos žemės ūkio sektoriui.

5.8.3 Todėl iškeltas klausimas, ar „pagrindinės“ ir „pragyvenimą užtikrinančios“ Europos vienartinės išmokos už plotus turėtų būti mokamos visiems ūkininkams.

5.8.4 Skirtingų ūkių ir skirtingų regionų pajamos yra labai nevienodos. Todėl 5.7.4 punkte nurodytiems skirtumams tenka esminis vaidmuo. Tai reiškia, kad sprendžiant pajamų klausimą reikia atsižvelgti į konkrečią situaciją. Ir šio klausimo negalima išspręsti mokant vienkartines išmokas už plotus, nes tokios išmokos, pavyzdžiui, duotų neproporcingai didelę naudą dideliems plotams užimantiems ir mažai darbuotojų turintiems ūkiams.

5.8.5 Vietoj vienkartinių išmokų už plotus reikėtų pagalvoti apie išmoką, kuri būtų mokama už vieną asmenį ar už vieną darbuotoją, tačiau reikėtų apriboti jos dydį. Tokiu atveju taip pat reikėtų atsižvelgti į 5.7.4 punkte išdėstytus skirtumus. Be to, taikant tokią išmokų sistemą, turėtų būti atsižvelgta ir į tai, kad ūkių pajamos labai priklauso nuo gamintojų kainų ir gamybos sąnaudų, kurios vis labiau svyruoja. Pajamomis grindžiama sistema turi būti pajėgi pakankamai lanksčiai reaguoti į vis didesnius kainų svyravimus.

Pereinamieji laikotarpiai

5.9 Vienoda Europos mokėjimo sistema (nepainioti su vienartinėmis išmokomis už plotus), kuri daugiau nebėra pagrįsta anksčiau suteiktomis teisėmis į išmokas, o remiasi konkrečiais apibrėžtomis, dabartinės sąlygas atitinkančiomis paslaugomis, lems esminius pokyčius tiek finansiniuose srautuose tarp valstybių narių, tiek ūkiuose. Finansiniu požiūriu bus ir laimėjusių, ir pralaimėjusiųjų. EESRK nuomone, šį klausimą reikia spręsti atsargiai ir, prireikus, numatyti pereinamuosius laikotarpius. Tačiau jie turėtų būti suplanuoti taip, kad naujoji sistema visapusiškai veiktų naujojo finansinio laikotarpio viduryje (vėliausiai – pabaigoje).

5.10 Antrojo ramsčio ateitis

5.10.1 Dauguma žmonių mano, kad kai kurios BŽŪP antrojo ramsčio dalys yra sukurtos tam, kad atlygintų politikos kūrėjų padarytą žalą iš pradžių nustačius netinkamus parametrus.

5.10.2 Visuomenei reikia aiškiai parodyti, kad pagal BŽŪP antrąją ramstį siūlomos būsimos priemonės papildys su konkrečiais uždaviniais susietas tiesiogines išmokas ir bus naudojamos dar tikslingiau, kad būtų išlaikytas, apsaugotas ir toliau taikomas Europos žemės ūkio modelis. Tai reiškia, kad bus optimizuotos įvairios turimos priemonės.

5.10.3 Tai taikoma ne tik dabartinei antrojo ramsčio antrajai kryptčiai. Investicinė parama ūkiams taip pat turėtų būti grindžiama dar didesniu tvarumo lygiu. Be to, EESRK mano, kad neabejotinai būtina daug investuoti Europoje, kad ūkiai galėtų dirbti kuo veiksmingiau laikydamiesi tvarumo principų ir kad nors iš dalies būtų iš naujo sukurtas mūsų dirbamos žemės

kraštovaizdis, kuris praeityje kai kuriais atvejais buvo keičiamas vien tam, kad geriau atitiktų gamybos reikalavimus (pavyzdžiui, žr. vandentvarką ir Vandens pagrindų direktyvą).

5.10.4 Komitetas taip pat pritaria tam, kad pagal antrojo ramsčio trečiąją kryptį šiuo metu siūlomos veiklos sritys būtų išplėstos ir optimizuotos. EESRK kategoriškai atmeta bet kokių tokių užduočių perdavimą bendrajai struktūrinei ar regioninei politikai. Komitetas taip pat mano, kad dabartinio Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) priemonės turėtų būti aiškiai susijusios su žemės ūkiu. Šios priemonės nėra skirtos kelių ar plačiajuosčio ryšio kabelių tiesimui.

2010 m. kovo 18 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Mario SEPI

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl naujo tarptautinių organizacijų valdymo

(2010/C 354/07)

Pranešėja **Annie VAN WEZEL**Bendrapranešėjis **Claudio CAPPELLINI**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2009 m. vasario 25 d. plenarinėje sesijoje nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Naujo tarptautinių organizacijų valdymo.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2010 m. kovo 4 d. priėmė savo nuomonę.

461-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. kovo 17–18 d., (kovo 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 132 nariams balsavus už ir 4 – susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Dar niekada pasaulio ekonomika nebuvo tokia kompleksiška kaip yra dabar. Atsižvelgiant į tai, kad daugiapoliame pasaulyje vyksta gilios visuotinės krizės, reikalingas naujas tarptautinių organizacijų valdymas ir didesnis jų legitimumas. Šis legitimumas turi būti grindžiamas bendromis vertybėmis, standartais ir tikslais, darna ir efektyvumu bei atvirumu visoms šalims ir jų piliečiams. **EESRK remia Europos Sąjungos pastangas aktyviai dalyvauti plėtojant šį naują tarptautinių organizacijų valdymą.**

1.2 Dar prieš dabartinę krizę buvo pripažįstama, kad būtina reformuoti tarptautines organizacijas, JT organizacijas ir Bretton Woods institucijas, tačiau prasidėjusi finansų ir ekonomikos krizė paspartino šį reformų procesą. Kai tapo aišku, kad finansų krizės poveikis yra negrįžtamas, **Didysis dvidešimtukas (G20)** ėmėsi vadovaujančio vaidmens ieškant atsako. Nepaisant palankiai vertinamų G20 proceso rezultatų, suabejota priimtų sprendimų legitimumu. **EESRK prašo ES veiksmingai susieti G20 procesą su atstovaujamosiomis Jungtinių Tautų institucijomis ir sustiprinti Ekonominę ir socialinę tarybą (ECOSOC).**

1.3 Tarptautinių organizacijų valdyme svarbesnį vaidmenį turėtų atlikti besiformuojančios ekonomikos ir besivystančios šalys. **EESRK remia tolesnį Pasaulio banko ir Tarptautinio valiutos fondo restruktūrizavimą, kad būtų galima užtikrinti geresnį šių šalių atstovavimą.**

1.4 Tarptautinių organizacijų valdymas turėtų remtis JT Chartija ir JT Visuotine žmogaus teisių deklaracija. ES visada aktyviai propagavo daugiašalį bendradarbiavimą ir EESRK

visiškai pritaria tokiai politikai. **Vis dėlto EESRK norėtų pažymėti, kad pasikeitė daugiašalių vertybių skatinimo sąlygos, todėl mano, jog reikia peržiūrėti EK komunikatus dėl daugiašalės ES politikos orientacijos⁽¹⁾.**

1.5 Nors tarptautinių organizacijų tikslai gali būti aiškūs, tačiau jos nepakankamai efektyvios, nes netinkamai atliekama su šių organizacijų sprendimais susijusios tolesnės veiklos stebėseną ir neadekvačiai vertinamas šių sprendimų poveikis. ES yra sukūrusi ne vieną stebėsenos sistemą, kurios, kaip geriausios praktikos pavyzdžiai, galėtų būti taikomos tarptautiniu lygiu atliekant kompleksinių daugiapakopių intervencijų stebėseną. **EESRK ragina ES šias stebėsenos sistemas pradėti taikyti tarptautinėms organizacijoms.**

1.6 **EESRK remia siekį sustiprinti tarptautinių organizacijų įgaliojimus tarptautiniu lygiu reguliuoti finansų rinkas, kad būtų išvengta naujos finansų krizės.** Komitetas pritaria griežtesniam reguliavimui Europos ir tarptautiniu lygiu šiose srityse: rezervo didinimas, alternatyvaus investavimo fondų reguliavimas, informacijos apie mokesčių rojų prieinamumas, pernelyg didelių ir nepagrįstų atlygių apribojimas, su finansiniu svertu susijusios rizikos mažinimas ir priežiūros institucijų konsolidacija supranacionaliniu lygiu.

1.7 **EESRK remia bet kurią ES iniciatyvą skatinti tarptautines organizacijas bendradarbiauti ir derinti veiklą.** Komitetas primygtinai ragina ES imtis iniciatyvos įgyvendinti Angela Merkel pasiūlytą iniciatyvą ir palengvinti oficialių tarptautinių organizacijų dialogą bedarbiavimui pagal Tarptautinės darbo organizacijos Padoraus darbo darbotvarkę skatinti.

⁽¹⁾ *Efektvyios partnerystės su Jungtinėmis Tautomis vystymosi ir humanitarinių reikalų srityse kūrimas, COM(2001) 231 ir Europos Sąjunga ir Jungtinės Tautos: daugiašališkumo pasirinkimas, COM(2003) 526.*

1.8 EESRK palankiai vertina Europos Parlamento rezoliuciją, kuria ES valstybės narės raginamos ratifikuoti naujausias TDO konvencijas, ir remia Europos Parlamento raginimą Komisijai parengti rekomendaciją valstybėms narėms ratifikuoti naujausias TDO konvencijas ir aktyviai prisidėti prie jų įgyvendinimo. **EESRK norėtų aktyviai dalyvauti rengiant šią rekomendaciją.**

1.9 EESRK pripažįsta tarptautinių organizacijų valdymo struktūroje ES naudojamą „švelniąją galią“, bet, nepaisant to, Komitetas mano, kad ES kiekvienai tarptautinei organizacijai turėtų parengti savo galių didinimo ir pozicijos stiprinimo strategiją. **Rengiant šias strategijas, konsultaciniuose susitikimuose turėtų būti įsiklausoma į EESRK nuomonę.**

1.10 EESRK tikisi, kad naujoji Lisabonos sutartis, naujas vyriausiasis įgaliotinis užsienio reikalams ir sustiprintas diplomatinis bendradarbiavimas leis Europos Sąjungai tarptautinėse organizacijose išreikšti vieningesnę nuomonę ir pagerinti savo poziciją. **EESRK ragina ES užtikrinti išorės politikos vientisumą ir nuosekliai siekti savo tikslų.**

1.11 Naujojo valdymo struktūra kuriama nepakankamai skaidriai. Šiame procese turėtų dalyvauti socialiniai partneriai ir atstovaujamosios pilietinės visuomenės organizacijos. **EESRK tikisi, kad ES užtikrins lengvą prieigą prie informacijos apie šį procesą.**

1.12 Tarptautinių organizacijų veikla bus veiksmingesnė, jei jos bus atviros konsultacijoms su atstovaujamosiomis pilietinės visuomenės organizacijomis ir profesinių sąjungų bei darbdavių organizacijomis. Šios organizacijos turi būti skaidraus tarptautinių organizacijų konsultavimosi proceso ir jų stebėsenos sistemos dalis. **EESRK tikisi, jog nustatant būsimas tarptautinių organizacijų valdymo struktūras ES (EK ir valstybės narės) skatins geresnį konsultavimąsi su pilietinės visuomenės organizacijomis ir socialiniais partneriais ir sudarys tam palankesnes sąlygas.**

2. Įžanga

2.1 Nors diskusijos dėl tarptautinių organizacijų valdymo nėra naujos, tačiau greitai išplitusi bei didelį poveikį padariusi pasaulinė finansų krizė atskleidė globaliojo valdymo globalizuotoje ekonomikoje trūkumus. Ji parodė didesnę visų šalių **tarpusavio priklausomybę**. Krizė ne tik pakenkė visų šalių ekonomikai, bet ir virto rimta užimtumo krize, su kuria susiduria milijonai dar prieš krizę nepalankioje padėtyje buvusių darbuotojų ir įmonių. Kad būtų galima kiek įmanoma sumažinti neigiamą krizės poveikį ir išvengti krizės ateityje, reikės geriau reguliuoti finansų sektorių, kuriame krizė ir prasidėjo. Tačiau vien to neužtenka. Norint užtikrinti tvarią ir vertybėmis grindžiamą ekonomiką, reikia siekti naujo, veiksmingesnio, atsakingesnio ir skaidresnio pasaulio ekonomikos valdymo.

2.2 Atsižvelgiant į vykstantį tarptautinių organizacijų reformų procesą ir finansų krizę, nuomonėje daugiausia dėmesio bus skiriama šioms organizacijoms, valdančioms socia-

linę, ekonominę ir finansų politiką: JT, PPO, TDO, Pasaulio bankui, Tarptautiniam valiutos fondui, OECD, G20 bei Finansinio stabilumo tarybai.

2.3 Pasaulį krečia **gilio visuotinė krizė**, kurias veiksmingai įveikti galima tik pasaulio lygiu. Tai pasakytina ne tik apie dabartinę finansų ir ekonomikos krizę iššūkius, bet ir apsirūpinimą maistu, vandeniu ir energija, padidėjusį skurdą, aplinkos problemas, įskaitant klimato kaitos poveikį, saugumą ir išaugusią migraciją.

2.4 Globalizacija pakeitė ekonominius santykius, ir tai turi atspindėti globaliojo ekonomikos valdymo struktūroje. Galios santykiai keičiasi, ir ekonominiu, politiniu bei strateginiu požiūriu vis svarbesnės tampa BRIC šalys. Nuo dvipolio pasaulio (Šaltasis karas) per vienpolį (JAV dominavimas) judame **daugia-polio pasaulio** link. Besiformuojančios ekonomikos ir besivystančios šalys turi dalyvauti naują globaliojo valdymo modelį kuriančių institucijų veikloje.

2.5 Šiuos iššūkius gali įveikti tik **legitimios** institucijos. Naujoji valdymo struktūra šį legitimumą įgis tik tada, kai šių institucijų politika bus **nuosekli** ir **veiksmingai** įgyvendinama ir kai jos bus **atviros** visoms šalims ir jų žmonėms.

2.6 Pastaraisiais metais buvo imtasi ne vienos iniciatyvos globaliojo tarptautinių organizacijų valdymo sistemai peržiūrėti ir JT reformuoti. Pasiiekta pažanga nacionaliniu lygiu įgyvendinant JT projektą „Veikti išvien“, kuriam vadovauja JT sistemos nuolatinis koordinavimas. 2009 m. JT sistemos direktorių koordinacinė valdyba paskelbė devynias iniciatyvas, kurias turėtų kartu įgyvendinti JT organizacijos ir Bretton Woods institucijos. Ieškant naujos pasaulio ekonomikos valdymo struktūros, siūloma sustiprinti ECOSOC vaidmenį ir kompetenciją. Prasidėjusi finansų ir ekonomikos krizė paspartino reformų procesą, kuriam ėmėsi vadovauti Didysis dvidešimtukas.

2.7 2009 m. rugsėjo 24–25 d. Pitsberge, JAV vykusiame G20 susitikime šalių vadovai nusprendė iš esmės pakeisti tarptautinių organizacijų valdymą. Buvo nuspręsta, kad G20 bus pagrindinis šių šalių tarptautinio ekonominio bendradarbiavimo forumas. Šalių vadovai nusprendė ir toliau dėti pastangas finansų rinkoms sureguliuoti, o atgaivinant ekonomiką daugiausia dėmesio skirti kokybiškų darbo vietų kūrimui. Jie susitarė sukurti tvirtą, tvarią ir darnią ekonomikos augimo struktūrą ir išipareigojo suformuluoti bendrus vidutinės trukmės makroekonomikos, mokesčių ir prekybos politikos tikslus, kurie atitiktų tvarų ir darnų pasaulio ekonomikos augimą. Susitikime dalyvavusios šalys Tarptautiniam valiutos fondui suteikė įgaliojimus padėti joms įvertinti įgyvendinamą politiką, kad dialogas vyktų sklandžiau. Taip buvo gerokai sustiprintas TVF vaidmuo, kuriam jau suteiktas papildomas 500 mlrd. JAV dolerių finansavimas. Pasaulio banko funkcija mažinti skurdą buvo dar kartą patvirtinta suteikiant jam papildomą (100 mlrd. JAV dolerių) paskolą, kuri pirmiausia turėtų būti naudojama neturtingųjų

apsirūpinimui maistu ir energija užtikrinti. Kiti Didžiojo dvidešimtuko šalių vadovų susitikimai įvyks 2010 m. birželį Kanadoje, 2010 m. lapkritį Korėjoje ir 2011 m. Prancūzijoje.

2.8 G20 šalių vadovai susitarė modernizuoti ekonominio bendradarbiavimo struktūrą. Balsavimo teisės TVF besiformuojančios ekonomikos šalims bus padidintos 5 proc. sumažinant mažesnių pernelių plačiai atstovaujamų šalių balsavimo teises. Pasaulio banko taip pat buvo paprašyta peržiūrėti besiformuojančios ekonomikos šalių atstovavimą banko sprendimų priėmimo sistemoje.

2.9 Nepaisant palyginti palankiai vertinamų G20 susitikimų rezultatų, buvo suabejota G20 lyderystės **legitimumu**. Neturtiniausios pasaulio šalys diskusijose dalyvauti negali. G20 darbotvarkė nėra pagrįsta suderinta politika, o jos įgyvendinime aktyviai nedalyvauja visos susijusios tarptautinės organizacijos. Jungtinės Tautos didelį susirūpinimą kelia tai, kad pamažu silpninamas šios organizacijos vaidmuo, visų pirma socialinės ekonomikos srityje. Turi būti rasta nauja pusiausvyra tarp naujo G20, JT ir jų specializuotųjų įstaigų bei Bretton Woods institucijų vaidmens. Galima tikėtis naujų iniciatyvų ir idėjų, nes ekonominiai ir politiniai santykiai nuolat ir labai greitai keičiasi.

2.10 G20 šalys turi plėtoti veiksmingas sąsajas su Jungtinių Tautų atstovaujamaisiais procesais, kad naujoje įtraukioje globalioje struktūroje būtų atsižvelgta į visų pasaulio šalių interesus; be to, reikia sukurti „JT Ekonominio ir socialinio saugumo tarybą“, iš esmės pertvarkytą ECOSOC sustiprinant sprendimų priėmimo galias, arba „Globaliosios ekonomikos tarybą“ (2). Atsižvelgdama į visus šiuos pokyčius, ES turi užsiimti padėti, suteikiančią jai strateginį pranašumą, vis dėlto kai kurie stebėtojai būkštauja, kad, pasikeitus galios pusiausvyrai, Europos įtaka tarptautinėje arenoje sumažės.

2.11 Šiame procese nepakankamai dėmesio skiriama pilietinės visuomenės ir socialinių partnerių vaidmeniui. EESRK rekomenduoja G20 suteikti oficialią erdvę pilietinei visuomenei ir socialiniams partneriams ir ragina G20 darbo ministrus į savo veiklą įtraukti socialiniams partneriams tarptautiniu lygiu atstovaujančias institucijas. Nors kai kurios tarptautinės organizacijos socialiniams partneriams ir pilietinės visuomenės organizacijoms suteikia konsultacinį statusą, tačiau iš esmės procesui trūksta skaidrumo, todėl tokios atstovaujamosios organizacijos kaip EESRK ir Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos turėtų šiame procese aktyviau dalyvauti.

3. Naujas valdymas. Principai

3.1 Koks bebūtų naujasis tarptautinių organizacijų valdymas – jis turi būti pagrįstas **JT principais ir vertybėmis**. Nors

(2) Kaip rekomendavo ekspertų komisija, pirmininkaujama prof. Joseph Stiglitz, kuri teikė rekomendacijas JT konferencijai dėl pasaulio finansų ir ekonomikos krizės ir jos poveikio vystymuisi, 2009 m. birželis. J. Stiglitz komisija taip pat pasiūlė sukurti ekspertų grupę, kuri teiktų rekomendacijas Tarybai.

tarptautinės organizacijos gali turėti savo valdymo struktūrą, tačiau visų jų funkcionavimas turi remtis Jungtinių Tautų chartija, pagrindinėmis žmogaus teisėmis, žmogaus orumu ir lygiomis vyrų ir moterų teisėmis. Be to, turėtų būti remiamasi teisingumu ir laikomasi tarptautinių sutarčių ir standartų. Turėtų būti skatinama socialinė pažanga, aukštesnė gyvenimo kokybė ir didesnė laisvė. Nauja tarptautinių organizacijų valdymo struktūra turi skatinti tvarų vystymąsi ir socialinę aprėptį ir padėti veiksmingai spręsti pagrindines pasaulio problemas.

3.2 JT chartijos ir JT Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos vertybės yra ir Europos Sąjungos vertybės. ES yra grindžiama laisvės ir orumo principais, dialogu ir stabilumu bei tarptautinių susitarimų laikymusi. ES visada aktyviai propagavo multilateralizmą, JT ir šios organizacijos sutartis. EESRK tai remia. **Vis dėlto EESRK norėtų pažymėti, kad pasikeitė daugiašalių vertybių skatinimo sąlygos, todėl mano, jog reikia peržiūrėti EK komunikatus dėl daugiašalės ES politikos orientacijos** (*Efektvios partnerystės su Jungtinėmis Tautomis vystymosi ir humanitarinių reikalų srityse kūrimas*, COM(2001) 231 ir *Europos Sąjunga ir Jungtinės Tautos: daugiašališkumo pasirinkimas*, COM(2003) 526).

3.3 Nauja pasaulinės ekonomikos valdymo struktūra turėtų būti grindžiama Tarptautiniu ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktu ir orientuota į neatidėliotinių socialinių problemų – nedarbo, skurdo, apsirūpinimo maistu ir didėjančios nelygybės – sprendimą. Ji turi padėti užtikrinti socialinį teisingumą ir sukurti teisingesnį pasaulį. Be to, turėtų būti labiau skatinama ekologiška ekonomika ir saugomos viešosios gėrybės: švarus vanduo ir oras, biologinė įvairovė, ir mažinamos CO₂ išlakos.

4. Naujas valdymas. Aktyvesnis bendradarbiavimas, didesnis nuoseklumas ir veiksmingumas

4.1 EESRK ragina Europos Komisiją ir kitas Europos institucijas aktyviai remti naują tarptautinių organizacijų valdymą, kuriuo norima sustiprinti šių organizacijų **sąsajas** ir padidinti jų **veiksmingumą** siekiant tvaraus vystymosi ir užtikrinant padorų darbą ir įmonių tvarumą.

4.2 Tarptautinės organizacijos, JT ir visų pirma jų specializuotosios įstaigos turi aiškius tikslus, tačiau jų veikla ne visada yra **efektyvi**. Net jei tikslai yra oficialiai įtvirtinti tarptautinėse sutartyse ir standartuose, vis dėlto jie dažnai netinkamai įgyvendinami ir trūksta veiksmingos poveikio įvertinimo sistemos. Naują tarptautinių organizacijų valdymą daugiau dėmesio turėtų skirti sprendimų įgyvendinimui ir su jais susijusiai tolesnei veiklai.

4.3 Stebėseną tampa svarbia nuoseklaus politikos įgyvendinimo priemone ir suteikia vadovams bei politikos formuotojams gaires, kaip sutelkti dėmesį į jiems labiausiai rūpimas sritis. Ji taip pat svarbi dėl „ankstyvojo išpėjimo“, kuris leidžia laiku imtis tinkamų intervencinių priemonių. EESRK siūlo plačiau tarptautiniu mastu taikyti ir toliau plėtoti šį metodą bei atsižvelgti į tarptautinių organizacijų poreikius, nes Europos kompleksinių daugiaapakopių intervencijų stebėseną buvo sėkmingai įgyvendinama ir sustiprino valdžios institucijų, specialistų ir privačiojo sektoriaus bendruosius valdymo gebėjimus.

4.4 Tarptautinės organizacijos bus efektyvesnės, jei jos stiprins viena kitos tikslus. Kai kurios tarptautinės organizacijos turi skundų ir privalomojo arbitražo mechanizmus (PPO), kitos – gerai parengtus priežiūros mechanizmus, tačiau neturi vykdymo užtikrinimo kompetencijos (TDO). Tarptautinių organizacijų politika turėtų viena kitai neprieštarauti. Jų tikslai bus pasiekti tik tada, kai JT organizacijos, tarptautinės finansų įstaigos ir ES veiks kartu ir propaguos viena kitos standartus, pavyzdžiui, lyčių lygybės, tvarumo, padoraus darbo ir prekybos liberalizavimo.

4.5 Finansų institucijų TVF, Pasaulio banko ir Finansinio stabilumo tarybos valdymas buvo pagrindinė diskusijų dėl tarptautinio pasaulinės ekonomikos valdymo tema. Kaip niekad svarbu kuo skubiau sureguliuoti finansų rinkas ir užtikrinti didesnę jų skaidrumą, nes jau nebepakanka atitinkamų nacionalinio lygmens priemonių. Kad tarptautinių organizacijų veikla užkertant kelią krizėms ateityje būtų efektyvesnė, EESRK remia nešališką jų įgaliojimų reguliuoti finansų rinkas tarptautiniu lygiu išplėtimą, kartu reikėtų išvengti pernelyg didelio jų griežtumo, nelankstumo ir biurokratijos. EESRK remia didesnę Europos ir tarptautinio lygmens reguliavimą šiose srityse: rezervo didinimas, alternatyvių investavimo fondų reguliavimas, informacijos apie mokesčių rojų prieinamumas, pernelyg didelių ir nepagrįstų atlygių apribojimas, su finansiniu svertu susijusios rizikos mažinimas, priežiūros institucijų konsolidacija supranacionaliniu lygiu ir kt.

4.6 Norint išanalizuoti finansų krizės poveikį realiajai ekonomikai, būtinas glaudesnis bendradarbiavimas tarptautiniu lygiu. Kad pasaulio ekonomika būtų saugesnė, reikia išsamesnio reguliavimo, kuris būtų labiau grindžiamas vertybėmis. Vokietijos kanclerė Angela Merkel ėmėsi svarbios iniciatyvos. 2009 m. pradžioje vykusiame PPO, Pasaulio banko, TVF, TDO ir OECD atstovų susitikime kanclerė pasiūlė Tvaraus ekonomikos valdymo chartiją⁽³⁾, kuri padėtų pamatus **bendriems nuoseklos politikos tikslams** pasiekti, o kiekviena organizacija veiktų laikydamasi savo įgaliojimų. Remdamiesi šia chartija, G20 šalių vadovai Pitsberge apibrėžė „Pagrindines tvarias

ekonominės veiklos vertybes“, kuriomis remdamiesi išsipareigojo įvairiems suinteresuotiesiems subjektams – vartotojams, darbuotojams, investuotojams ir verslininkams – didinti žmonių gerovę pasitelkus nuoseklias ekonomikos, socialinę ir aplinkosaugos strategijas. OECD, remdamasi esamais bendrovių valdymo, transnacionalinių įmonių, kovos su korupcija ir bendradarbiavimo mokesčių srityje standartais, parengė „Visuotinę XXI a. standartą“⁽⁴⁾. J. Stiglitz komisija rekomenduoja imtis griežtų priemonių paklausos mažėjimui sustabdyti, darbo vietoms kurti ir Tūkstantmečio vystymosi tikslams įgyvendinti. **EESRK rekomenduoja ES ir valstybėms narėms remti šias iniciatyvas.**

4.7 Naujoje valdymo struktūroje ypatingas vaidmuo turi tekti TDO. Pagrindiniai šios organizacijos darbo standartai ir padoraus darbo bei tvarių įmonių koncepcija gali padėti įveikti užimtumo krizę. 2009 m. birželio mėn. vykusioje 98-oje konferencijoje trys TDO šalys steigėjos susitarė dėl Pasaulio darbo vietų pakto – priemonių rinkinio neigiamoms užimtumo ir augimo tendencijoms pakeisti. EESRK primygtinai ragina ES paspartinti oficialų tarptautinių organizacijų dialogą, kuris remtųsi TDO Padoraus darbo darbotvarke, skirta užimtumui, įmonių plėtojimui, socialinei apsaugai, humaniškomis darbo sąlygoms, tvirtais darbo santykiais ir teisėmis darbe.

4.8 Norint užtikrinti didesnę nuoseklumą, Komitetas rekomenduoja Europos Sąjungai tiek viduje, tiek už Sąjungos ribų skatinti ratifikuoti naujausias TDO konvencijas ir įgyvendinti Padoraus darbo darbotvarkę. Komitetas ypač primygtinai ragina ratifikuoti ir įgyvendinti konvencijas, kurios labiausiai susijusios su Padoraus darbo darbotvarke, tarp jų Konvencijas dėl darbuotojų sveikatos ir saugos, Konvencijas dėl socialinės apsaugos ir 94-ąją Konvenciją dėl darbo nuostatų viešosiose sutartyse. ES taisyklės valstybių narių neatleidžia nuo išsipareigojimų, numatytų ratifikuotose TDO konvencijose. EESRK remia Komisijai skirtą Europos Parlamento raginimą, išdėstytą 2009 m. lapkričio 26 d. Rezoliucijoje, parengti rekomendaciją valstybėms narėms ratifikuoti naujausias TDO konvencijas ir aktyviai prisidėti prie jų įgyvendinimo. Remdamasis savo nuomonėmis dėl socialinio globalizacijos aspekto⁽⁵⁾ ir padoraus darbo visiems skatinimo⁽⁶⁾, **EESRK pageidautų aktyviai dalyvauti rengiant šią rekomendaciją.**

4.9 Be to, EESRK remia ES iniciatyvą skatinti tarptautinių organizacijų bendradarbiavimą tam tikrose srityse. Galima pateikti puikių pavyzdžių: PPO ir TDO bendradarbiavimas užimtumo srityje, Pasaulio banko ir TDO – socialinės apsaugos klausimais, Pasaulio banko ir TDO bendradarbiavimas įgyvendinant Pagrindinius darbo standartus. Pačios svarbiausios sritys – jaunimo užimtumas, mikrofinansavimas ir socialinė apsauga.

⁽³⁾ Kanclerės A. Merkel bendras pranešimas spaudai, 2009 m. vasario 5 d., Berlynas.

⁽⁴⁾ Angel Gurría, OECD generalinis sekretorius, 2009 m. gegužės 12 d., Roma.

⁽⁵⁾ OL C 234, 2005 9 22, p. 41.

⁽⁶⁾ OL C 93, 2007 4 27, p. 38.

5. Naujas valdymas. Daugiau dėmesio besivystančių šalių interesams

5.1 Besivystančios ir besiformuojančios ekonomikos šalys turi užimti svarbesnę vietą naujose tarptautinių organizacijų globaliojo valdymo struktūrose. Tačiau šių šalių integravimas turi būti grindžiamas JT taisyklėmis ir žmogaus teisių laikymusi. Tarptautinių organizacijų politika turi būti siekiama besiformuojančios ekonomikos ir besivystančiose šalyse užtikrinti padorų darbą ir TDO pagrindinių darbo standartų įgyvendinimą. Pasaulio bankas ir TVF turi būti toliau restruktūrizuojami, kad būtų užtikrintas geresnis neturtingesnių šalių atstovavimas ir jos įgytų daugiau įtakos šių organizacijų institucijose ir procesuose.

5.2 Būtina padėti besivystančioms šalims, kad jos galėtų veiksmingai dalyvauti PPO sprendimų priėmimo procese. Reikia sudaryti palankesnes sąlygas joms dalyvauti prekybos derybose, jos turi būti skatinamos gilinti žinias prekybos srityje, taip pat tobulinti techninius gebėjimus ir didinti kompetenciją rinkos integracijos srityje. Prekybos santykiuose besivystančioms šalims turi būti suteikta tam tikra teisėtų politinių veiksmų laisvė.

5.3 2009 m. kovo mėnesį TVF atliko pasaulinės finansų krizės ir su tuo susijusio nuosmukio neigiamo poveikio nedidelių pajamų šalims analizę⁽⁷⁾. Pagal TDO vertinimą, daugiau nei 200 mln. žmonių, kurių dauguma gyvena besivystančiose ir besiformuojančiose ekonomikos šalyse, gali atsidurti dideliame skurde. Skurstančių dirbančiųjų, kurie uždirba mažiau nei 2 JAV dolerius per dieną, skaičius gali išaugti iki 1,4 mlrd. ir niekais paversti pažangą, kuri pastaraisiais dešimtmečiais buvo pasiekta mažinant skurdą pasaulyje. Nuo didėjančio skurdo labiausiai nukentės moterys, nes 60 proc. visų pasaulio neturtingų asmenų yra moterys. Šiomis sąlygomis reikalingos papildomos pastangos Tūkstantmečio vystymosi tikslams pasiekti. **EESRK primygtinai ragina ES ryžtingai įgyvendinti savo įsipareigojimą pasiekti Tūkstantmečio vystymosi tikslus.**

6. Kokį vaidmenį galėtų atlikti ES propaguojant naują įvairių tarptautinių organizacijų valdymą

6.1 ES tarptautinėje arenoje turi atlikti ypatingą vaidmenį. Europos Sąjunga yra svarbiausia eksportuotoja pasaulyje, teikia daugiausia pagalbos besivystančioms šalims ir yra rinkos etalonas pasaulio mastu. Nepaisant to, kai kurie moksliniai tyrimai rodo, kad ES praranda savo poziciją JT⁽⁸⁾. ES žmogaus teisių rezoliucijos Generalinėje Asamblėjoje mažiau remiamos

nei prieš dešimt metų, nes išaugo tokių šalių kaip Kinija ir Rusija, kurios priešinasi „kišimuisi į vidaus reikalus“, įtaka⁽⁹⁾.

6.2 ES yra labai svarbi globaliojo valdymo sistemos dalis. ES socialinės rinkos modelis yra unikalus, ir patirtis parodė, kad jis yra ypač tinkamas spręsti sudėtingas dabartinės ekonomikos krizės problemas. ES ir jos institucijos turi aktyviai ginti savo interesus ir propaguoti vertybes.

6.3 ES vienu ar kitu būdu yra atstovaujama visose tarptautinėse organizacijose, susijusiose su pasaulio ekonomikos valdymu, pavyzdžiui, kai ES valstybės narės yra šių organizacijų valdybos narės, arba kai šiose organizacijose koordinuojama narių politika, kai valstybė narė tiesiogiai pirmininkauja organizacijai arba kai pati EK turi atstovo statusą. Daugelyje tarptautinių organizacijų ES turi tik stebėtojo statusą (išimties PPO ir FAO) ir įtaką gali daryti naudodama „švelniąją galią“. Net jei ši „švelnioji galia“ ir ES geros valios tinklas yra veiksmingi, vis dėlto ES turėtų aktyviai siekti, kur tik įmanoma, oficialiai įtvirtinti savo poziciją. **ES turėtų kiekvienai tarptautinei organizacijai parengti savo galių didinimo ir pozicijos stiprinimo strategiją, kad tokiu būdu galėtų propaguoti veiksmingesnę ir teisingesnę šių organizacijų valdymą.**

6.4 Tarptautiniame valiutos fonde ES turimų atstovų (EURIMF pirmininkas, ECB, Eurogrupės pirmininkas, ES pirmininkaujančios valstybės narės finansų ministras) įvairovė ir skirtinga valstybių narių nuomonė finansiniais ir vystymosi klausimais neleidžia Europai kalbėti vienu balsu. Europos Komisijai yra suteikti įgaliojimai kalbėti ES vardu prekybos klausimais, tačiau kitais, su finansais ir ekonomika susijusiais klausimais, ES ne visada gina vieningą poziciją, nors 16 ES valstybių narių turi tuos bendrą valiutą ir tam tikras savo kompetencijos sritis yra perdavusios ECB. Atsižvelgdamas į išaugusią Bretton Woods institucijų, visų pirma TVF, svarbą, EESRK ragina ES ir jos institucijas kuo skubiau pagerinti šių institucijų valdymo veiksmų koordinavimą. Visos ES šalių Tarptautiniame valiutos fonde turimos balsavimo teisės sudaro 32 proc., kai tuo tarpu JAV – 17 proc. Mažesnių ES valstybių narių įtakos sumažinimą besiformuojančios ekonomikos šalių labui galima kompensuoti geresniu ES politikos koordinavimu.

6.5 EESRK siūlo ES raginti TVF propaguoti politiką, **suteikiančią galimybes gauti kreditus** ir finansavimą, visų pirma MVĮ ir ūkininkams, nes šie sektoriai visų valstybių ekonomikoje yra svarbiausi ir sukuria daugiausia darbo vietų. EESRK taip pat ragina ES primygtinai prašyti tarptautinių finansų institucijų suteikti lėšų besivystančioms šalims, kad jos galėtų įgyvendinti anticiklines priemones ir **netaikyti prociklinių suvaržymų.**

⁽⁷⁾ TVF „Visuotinės finansų krizės poveikis nedidelių pajamų šalims“, 2009 m. kovas.

⁽⁸⁾ Richard Gowan, Franziska Brantner. „Žmogaus teisių rėmimas pasaulio lygiu?“ (angl. A global Force for Human Rights?) Europos galių JT įvertinimas. Europos išorės santykių taryba, 2008 m. rugsėjis, www.ecfr.eu

⁽⁹⁾ OL C 182, 2009 8 4, p. 13.

6.6 Nuo 2000 m. ES labai išsiplėtė, jos finansinis įnašas į Pasaulio banką 2008 m. sudarė 241 mln. eurų. EESRK pripažįsta svarbų Pasaulio banko vaidmenį, kurį jis atlieka šalinant skurdą, ir rekomenduoja ES skatinti Pasaulio banką įgyvendinti ekonomikos vystymosi politiką, užtikrinančią padorų darbą, galimybes naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, mokymosi galimybes ir kitas viešąsias gėrybes. **EESRK primygtinai ragina ES remti Pasaulio banką, finansuojantį** nuo dabartinės finansų ir ekonomikos krizės nukentėjusių šalių **ekonomikos atgaivinimo planus**, kuriais siekiama skatinti tvarų įmonių vystymąsi, darbo vietų kūrimą, viešąsias investicijas, aktyvią darbo rinkos politiką, pagrindinės socialinės apsaugos užtikrinimą visiems, papildomas apsaugos priemones labiausiai pažeidžiamoms gyventojų grupėms ir investicijas į ekologišką ekonomiką.

6.7 Pagal naująją Lisabonos sutartį Europos Parlamentas gali dalyvauti bendro sprendimo procedūroje prekybos politikos srityje. EESRK tai reiškia naujas galimybes sustiprinti bendradarbiavimą su Parlamentu ir Komisija prekybos klausimais. Komitetas yra parengęs keletą labai svarbių nuomonių dėl prekybos ir būtinybės suderinti prekybos politiką su ES socialinės ir aplinkos sričių politika⁽¹⁰⁾.

6.8 ES daug laiko skiria nuomonės ir pozicijų derinimui tarptautinėse organizacijose, todėl lieka mažiau laiko ir jėgų įtikinti kitus tarptautinių organizacijų narius šias pozicijas remti. Šiuo požiūriu teigiama išimtis yra JT Neigaliųjų teisių konvencija. Bendrą poziciją gali paremti pilietinės visuomenės organizacijos. EESRK pastebi, kad ES valstybės narės panašiai balsuoja, ir ragina ES pasirengti kalbėti vienu balsu, kad dėl narių nesutarimo nebūtų prarandama įtaka. Tikimasi, kad Lisabonos sutartis padės šią padėtį ištaisyti. Pritarimas naujai Sutarčiai, nauja vyriausiojo įgaliojimo pareigybė ir sustiprintas diplomatinis bendradarbiavimas suteikia ES galimybę padidinti savo įtaką tarptautinėje arenoje.

6.9 Pirmiausia reikia patiemis gerinti tarptautinių organizacijų valdymą ir užtikrinti jų darną, taigi ir didesnę veiksmingumą. ES politika JT ir jų specializuotųjų įstaigų veikloje, G20 ir *Bretton Woods* institucijose turėtų būti grindžiama tokiais pat principais ir turėtų būti siekiama tų pačių tikslų, tik, žinoma, atsižvelgiant į atskirų organizacijų įgaliojimus ir struktūrą. Reikia daug daugiau pastangų, kad tarptautinių organizacijų politika būtų nuosekli. Tinkamas pavyzdys būtų ES politikos suderinamumas vystymosi labui. EESRK taip pat norėtų atkreipti dėmesį į Lisabonos strategijoje numatytą vidaus ir išorės politikos dermę⁽¹¹⁾.

7. Geresnis konsultavimasis su socialiniais partneriais ir pilietinės visuomenės organizacijomis ir jų dalyvavimas

7.1 Socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimas yra tarptautinių organizacijų pagrindinių vertybių išsaugojimo ir propagavimo prielaida. Pilietinei visuomenei yra labai svarbus tarptautinių organizacijų valdymas. Dabartinė krizė parodė, kad pilietinei visuomenei, t. y. mokesčių mokėtojams, darbuotojams, vartotojams, indėlininkams, namų savininkams ir verslininkams brangiai kainuoja nepakankamas ir neefektyvus globalusis valdymas.

7.2 Naujoji valdymo struktūra formuojama aukšto rango diplomatų aukščiausiojo lygio susitikimuose. Tačiau šiam procesui trūksta skaidrumo. Pilietinės visuomenės organizacijų ir socialinių partnerių galimybės gauti informacijos apie šį procesą, jau nekalbant apie sprendimų priėmimą, yra labai ribotos. Profesinės sąjungos ir pilietinės visuomenės organizacijos bando sutelkti plačiąją visuomenę ir paskatinti savo vyriausybes, kad šios skleistų jų idėjas apie būsimą pasaulinės ekonomikos valdymo struktūrą. Su vienais verslo atstovais konsultuojamasi, o su kitais – visiškai ne. ES turi būti labiau išsiklausoma į pilietinės visuomenės organizacijų ir socialinių partnerių nuomonę formuojant tarptautinių organizacijų politiką.

7.3 Nacionaliniu, regionų ir tarptautiniu lygiu galima rasti ne vieną geriausios praktikos pavyzdį, kai tarptautinių organizacijų valdyme dalyvavo pilietinė visuomenė. Tarptautiniu lygiu galima išskirti TDO pavyzdį. Darbdavių ir darbuotojų atstovai lygiomis teisėmis su vyriausybėmis dalyvauja visuose TDO organuose, ar tai būtų valdymo, sprendimų priėmimo, standartų nustatymo arba stebėsenos. OECD Patariamiosios verslo (BIAC) ir profesinių sąjungų (TUAC) tarybos taip pat yra geri oficialiai įtvirtintų konsultacijų su socialiniais partneriais pavyzdžiai. Visos kitos tarptautinės organizacijos menkai konsultuojasi su socialiniais partneriais ir kitomis pilietinės visuomenės organizacijomis, pavyzdžiui, JT konsultuojasi su NVO, o G20 nė su viena iš jų nesikonsultuoja. Tarptautinių organizacijų valdymas bus veiksmingesnis, kai užtikrinus skaidrumą bus oficialiai įtvirtintas atstovaujamojo pilietinės visuomenės organizacijų ir socialinių partnerių dalyvavimas. Tarptautinių organizacijų veikla taip pat gali būti veiksmingesnė pilietinės visuomenės organizacijas ir socialinius partnerius įtraukus į susijusių tolesnę šių organizacijų veiklą, stebėsenos mechanizmus ir ankstyvojo įspėjimo sistemas.

7.4 EESRK ragina ES užtikrinti pilietinės visuomenės organizacijų ir socialinių partnerių dalyvavimą plėtojant naujo tarptautinių organizacijų valdymo politiką ir nustatant poziciją. Komitetas taip pat ragina ES skatinti tarptautinių organizacijų atvirumą konsultacijoms su pilietine visuomene ir socialiniais partneriais, kai yra aptariamos jų pačių valdymo struktūros.

⁽¹⁰⁾ OL C 211, 2008 8 19, p. 82.

⁽¹¹⁾ OL C 128, 2010 5 18, p. 41.

Tikslinga konsultacija reiškia skaidrumą ir paprastą prieigą prie dokumentų per tokį laikotarpį, kuris sudarytų galimybę išklausti suinteresuotųjų subjektų nuomonę ir į ją atsižvelgti.

7.5 EESRK tikisi, kad ES (EK ir valstybės narės) skatins geresnį konsultavimąsi su pilietinės visuomenės organizacijomis ir socialiniais partneriais ir sudarys tam palankesnes sąlygas būsimame tarptautinių organizacijų valdymo procese.

2010 m. kovo 17 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Mario SEPI

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl transporto politikos Vakarų Balkanuose

(2010/C 354/08)

Pranešėjas **Patrik ZOLTVÁNY**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2009 m. liepos 16 d. plenarinėje sesijoje nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Transporto politikos Vakarų Balkanuose.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2010 m. kovo 4 d. priėmė savo nuomonę.

461-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. kovo 17–18 d. (kovo 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 132 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 4 susilaikius.

1. Rekomendacijos**1.1 Europos Sąjungai (Europos Komisijai) rekomenduojama:**

- tęsti plėtros procesą,
- paspartinti vizų liberalizavimo Albanijai ir Bosnijai ir Hercegovinai procesą, kad šių šalių piliečiai galėtų be vizų keliauti į Šengeno valstybes, taip pat šiuo klausimu pradėti derybas su Kosovu ⁽¹⁾,
- sutelkti visus turimus finansinius išteklius ir juos maksimaliai investuoti į infrastruktūros projektus bei pasinaudoti neseniai šiuo tikslu sukurta Vakarų Balkanų investicijų programa,
- įgyvendinant Transporto bendrijos steigimo sutartį, prioritetą toliau teikti socialinei dimensijai. Reikėtų remti regioninį socialinį forumą, kad jis taptų veiksminga priemone stiprinti sektorių socialinį dialogą regione,
- Vakarų Balkanuose remti perėjimą prie ekologiškesnių transporto rūšių, pavyzdžiui, vidaus vandenų ir geležinkelių transporto,
- formuojant bendrąją transporto politiką atsižvelgti į transporto tinklų socialinį ir ekonominį poveikį,
- pagal poreikius remti pagrindinio regioninio transporto tinklo modernizavimą,
- atliekant transeuropinių transporto tinklų (TEN-T) politikos peržiūrą Pietryčių Europos pagrindinį regioninį transporto tinklą laikyti būsima TEN-T dalimi, tuo paremiant tolesnę Vakarų Balkanų šalių integraciją į ES,
- inicijuoti užimtumo tyrimą Vakarų Balkanų šalyse, kurios pasirašys Transporto bendrijos steigimo sutartį. Taip pat reikėtų skirti pakankamai dėmesio ir darbdavių, ir darbuo-

tojų mokymo programų kūrimui, tai padėtų jiems geriau reaguoti į pokyčius darbo rinkoje ir

- Transporto bendrijos sekretoriato numatyti pakankamai žmogiškųjų išteklių, kuriuos būtų galima skirti socialiniams reikalams ir socialiniam dialogui.

1.2 EESRK rekomenduojama:

- jungtinių konsultacinių komitetų darbe raginti socialinius partnerius iš Vakarų Balkanų šalių aktyviai įsitraukti į socialinį dialogą tiek valstybės, tiek regionų lygmeniu,
- surengti Vakarų Balkanų transporto politikai skirtą konferenciją, kurioje dalyvautų Vakarų Balkanų šalių pilietinės visuomenės organizacijų, Europos Komisijos ir EESRK atstovai, ir
- nustatyti, kokių mechanizmų reikėtų norint kurti ir institucijų lygiu įtvirtinti būsimą bendradarbiavimą su regioniniu socialiniu forumu, kuris bus įsteigtas Transporto bendrijos steigimo sutartimi.

1.3 Vakarų Balkanų šalių vyriausybėms rekomenduojama:

- stiprinti regioninį bendradarbiavimą transporto politikos ir transporto infrastruktūros srityje,
- užtikrinti veiksmingą viešųjų investicijų į transporto sektorių planavimą ir aktyviau stiprinti gebėjimus transporto sektoriuje,
- įgyvendinti būtinas reformas ir paspartinti Bendrijos teisyno priėmimo procesą,
- ieškoti prioritetinių projektų ir papildomų projektų privataus finansavimo ar bendro finansavimo galimybių (viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė) ir sudaryti tinkamas sąlygas tokiems projektams,

⁽¹⁾ Pagal Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliuciją Nr. 1244/1999.

- didinti viešųjų pirkimų skaidrumą,
- gerinti sienos valdymą ir didinti sienos perėjimo punktų pralaidumą, kad būtų galima paspartinti ir pagerinti transporto kokybę regionų lygmeniu,
- kurti nuoseklias politikos priemones regionų lygiu, kurios skatintų įvairiarūši transportą ir pažangiųjų transporto sistemų (PTS) taikymą,
- toliau gerinti santykius su kaimyninėmis šalimis ir spręsti atviras dvišalių santykių problemas,
- aktyviai prisidėti prie šiuo metu rengiamos Dunojaus strategijos, kad būtų galima pasinaudoti bendrais infrastruktūros projektais su ES narėmis ir kaimyninėmis valstybėmis,
- įtraukti socialinius partnerius, taip pat kitų pilietinės visuomenės organizacijų atstovus į regioninės transporto politikos formavimo procesą ir suderinti užimtumo politiką ir reformas.

2. Nuomonės aplinkybės

2.1 Vakarų Balkanuose transporto ir infrastruktūros vaidmuo regioninio bendradarbiavimo procesuose yra svarbus bendro ekonominio, socialinio ir ekologinio šio regiono vystymosi veiksnys. Pietryčių Europos pagrindinio regioninio transporto tinklo (pagrindinio transporto tinklo) vystymas yra puiki proga Vakarų Balkanų šalims suvienyti savo interesus ir ieškoti ekonominiu ir socialiniu (taip pat ir ekologiniu) požiūriu palankiausių sprendimų, kurie būtų naudingi visam regionui. Kalbant apie ekonominį vystymąsi, regioninės infrastruktūros projektų įgyvendinimas daro teigiamą poveikį regioninei ekonomikai, padeda atverti regionų rinkas naujoms verslo iniciatyvoms, sudaro sąlygas sklandesnei prekybai tarp regiono šalių. Regioninio transporto tinklo vystymas pirmiausia padeda Vakarų Balkanų šalių vyriausybėms kovoti su dideliu nedarbu ir kelti bendrą regiono ekonominio išsivystymo lygį. Geresnės galimybės dirbti ir didesnis darbo jėgos judumas taip pat prisideda prie socialinės raidos. Regioninis transporto tinklas padeda gerinti tarpvalstybinį bendradarbiavimą ir įvairių valstybių gyventojų tarpusavio kontaktus. Kadangi transportas daro didelį poveikį aplinkai, svarbu, kad kuriant pagrindinį regioninį transporto tinklą būtų atsižvelgta į ekologines problemas.

Šio tinklo kūrimas labai svarbus ir politiniu požiūriu. Vystydamos infrastruktūros projektus, Vakarų Balkanų valstybių vyriausybės ir visi kiti projektuose dalyvaujantys subjektai gali parodyti savo norą įveikti dvišalius nesutarimus ir nesenos

praeities problemas. Taigi Regioninio transporto tinklo vystymas prisideda prie Vakarų Balkanų valstybių regioninės integracijos.

2.2 Europos Sąjungos vaidmuo kuriant Vakarų Balkanų transporto politiką

2.2.1 ES turi tiesioginių interesų Vakarų Balkanuose – juk šis regionas yra Europos širdyje. Visos Vakarų Balkanų šalys yra kandidatės arba galimos kandidatės tapti ES narėmis. Norėdamos pasiekti šį tikslą, jos turi įvykdyti visus narystės kriterijus ir sąlygas. Regioninis bendradarbiavimas yra viena iš šių šalių sėkmingos integracijos į Europos Sąjungą išankstinių sąlygų, taigi yra ir svarbus stabilizacijos ir asociacijos proceso sudedamoji dalis. Dėl šios priežasties ES noriai remia regioninių projektų, įskaitant ir svarbią funkciją atliekančio pagrindinio regioninio transporto tinklo, vystymą.

2.2.2 ES mano, kad transportas yra veiksmingam regionų bendradarbiavimui tinkama politikos sritis, todėl mano, kad Vakarų Balkanų transporto politika gali siekti aukštų tikslų ir paskatinti regioną sparčiau suderinti savo įstatymus su Bendrijos teisyne. Transporto politikos svarbą pabrėžia ir faktas, kad keturi iš dešimties Europos koridorių kerta Vakarų Balkanų teritoriją. ES transporto politika regione turi tris svarbiausius tikslus. Pirmiausia, siekiant socialinio ir ekonominio vystymosi norima pagerinti ir modernizuoti Pietryčių Europos transporto tinklą. Antra, pasitelkus neprivaldomas priemones norima pagerinti eismą tinkle. Trečia, norima padėti regionui įvykdyti Bendrijos transporto srities teisyne reikalavimus. Veikdama šiomis prioritetinėmis kryptimis, ES šiuo metu derasi su Vakarų Balkanų šalimis dėl Transporto bendrijos steigimo sutarties (žr. 4.3 punktą toliau).

3. Pagrindinis regioninis transporto tinklas

Pagrindinis transporto tinklas Susitarimo memorandume dėl Pietryčių Europos pagrindinio transporto tinklo vystymo apibrėžtas kaip transporto tinklas, kurį sudaro automobilių kelių, geležinkelių ir vidaus vandenų kelių linijos septyniose Vakarų Balkanų šalyse: Albanijoje, Bosnijoje ir Hercegovinoje, Kroatijoje, Buvusiojoje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje, Juodkalnijoje, Serbijoje ir Kosove⁽²⁾. Šiam tinklui taip pat priklauso keletas jūrų, upių ir oro uostų.

Pagrindinių kelių ir geležinkelių tinklą sudaro koridoriai ir magistralės. Koridoriais laikomi nustatyti V, VII, VIII ir X Europos koridoriai (PEC), kurie užtikrina tarptautines jungtis su ES. Magistralės, kurias sudaro septyni automobilių keliai ir šešios geležinkelių linijos, papildo pagrindinį transporto tinklą, kurio paskirtis – sujungti tarpusavyje regiono šalių sostines ir minėtas sostines sujungti su kaimyninėmis šalimis. Taip pat siekiama sujungti didžiuosius regionų miestus, užtikrinti prieigą prie pagrindinio transporto tinklo uostų (ir oro uostų) ir atokioms regiono vietovėms užtikrinti pakankamą susisiekimą. Pagrindinių vidaus vandenų kelių tinklą sudaro VII koridorius (Dunojus) ir Savos upė.

⁽²⁾ Pagal Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliuciją Nr. 1244/1999.

3.1 Pagrindinis kelių tinklas

Bendras pagrindinio kelių tinklo ilgis yra 5 975 kilometrai: 3 019 kilometrai koridorių ir 2 956 kilometrai magistralių. Pietryčių Europos transporto observatorijos duomenimis, 13,2 proc. pagrindinio kelių tinklo priskiriami blogiems arba labai blogiems keliams, tuo tarpu beveik 87 proc. kelių laikomi vidutinės ar geros būklės ⁽³⁾.

Kelių sektorius yra dominuojanti sritis, o tai reiškia, kad jai skiriamas didžiausias finansavimas. Reikia gerinti kelių kokybę, kad būtų mažinamas vėlavimas, spūstys, tarša ir didinama eismo sauga. Nepaisant suinteresuotų valstybių pastangų priimti naujus ir griežtesnius teisės aktus, kelių eismo sauga išlieka viena didžiausių problemų ⁽⁴⁾. Pietryčių Europos regiono kelių eismo saugos duomenys kelia nerimą, nes dėl nepakankamų investicijų, netinkamos priežiūros ir vykdymo čia nuolat didėja autoįvykių aukų skaičius.

3.2 Pagrindinis geležinkelių tinklas

3.2.1 Bendras pagrindinio geležinkelių tinklo ilgis yra 4 615 kilometrų, iš jų – 3 083 kilometrų sudaro koridoriai ir 1 532 kilometrų – magistralės. Manoma, kad vos 15 proc. pagrindinio geležinkelių tinklo yra geros būklės, tuo tarpu 19 proc. geležinkelių būklė yra bloga ir labai bloga ⁽⁵⁾.

3.2.2 Geležinkeliai – silpniausia grandis iš visų transporto rūšių. Prieigos analizė rodo, kad kelionė tuo pačiu maršrutu iš vieno kelionės taško į kitą geležinkeliu užtrunka iki 200 proc. ilgiau negu keliais. Vakarų Balkanų valstybėse geležinkelių infrastruktūra yra nepakankamai išvystyta. Todėl reikia daug investuoti į visų regiono šalių geležinkelius. Vienas iš laukiančių iššūkių – geležinkelių bendrovių, kuriose dažnai dirba pernelyg daug darbuotojų, restruktūrizavimas.

3.3 Kitos transporto rūšys (vidaus vandenys, vidaus vandenų uostai ir jūrų uostai)

3.3.1 Iš viso Dunojaus (VII koridorius) ⁽⁶⁾ ilgis Kroatijoje ir Serbijoje sudaro 588 kilometrų, o navigacinis Savos upės ilgis yra 593 kilometrai. Pagrindiniam tinklui taip pat priklauso septyni jūrų uostai ir du upių uostai ⁽⁷⁾. Išskyrus maždaug 30

kilometrų atkarpą, Dunojaus koridorius yra geros būklės, tuo tarpu Savos upės būklė yra gerokai blogesnė ⁽⁸⁾.

3.3.2 Vidaus vandenys yra ekologiškiausia ir pigiausia transporto rūšis. Deja, jos trūkumas yra transporto lėtumas.

3.3.3 Transporto įvairiarūšiškumas yra ribotas ir šiuo metu tai dažniausiai jūrų konteinerių vežimas sausuma iš uostų ir į juos. Be to, kol kas nepakankamai panaudojami veikiantys įvairiarūšio transporto terminalai. Vis dėlto įvairiarūšis transportas turi maždaug 10 proc. potencialą, o pagrindiniame transporto tinkle šis potencialas iki 2015 m. turėtų išaugti iki 15 proc.

3.3.4 Galima būtų teigti, kad regiono valstybės nuolat daro pažangą reformuodamos transporto sektorių: jos įgyvendina savo nacionalines transporto strategijas ir priima naujus teisės aktus ir taisykles, kurios atitinka ES teisyną ir politiką transporto srityje. Apskritai tos valstybės pripažįsta, kad reformomis turėtų būti daromos atsižvelgiant į regionų interesus, o tai reiškia, kad dėl permainų neturi atsirasti skirtumų, galinčių sutrukdyti vystyti ir veiksmingai valdyti pagrindinį transporto tinklą. Kaip ir integracijos į ES procese, kai kurios šalys šioje srityje yra pažengusios labiau negu kitos.

4. Pagrindų dokumentai ir institucijų susitarimai

4.1 Vakarų Balkanų bendrosios transporto politikos pradžia – 1999 m. sudarytas Pietryčių Europos stabilumo paktas. Kaip jau minėta pirmiau, ES regioninį bendradarbiavimą laiko būtina Vakarų Balkanų valstybių narystės ES sąlyga ir regioninės transporto politikos vystymosi prielaida. Todėl ES skatina Vakarų Balkanų šalis vystyti regioninį bendradarbiavimą ir labiau koordinuoti veiksmus bendrosios transporto politikos srityje. Siekiami paskatinti Pietryčių Europos transporto infrastruktūros vystymąsi, 2004 m. Europos Komisija ir regiono atstovai pasirašė Susitarimo memorandumą dėl pagrindinio regioninio transporto tinklo vystymo. Pasirašius šį Susitarimo memorandumą, įvairius regioninėje transporto infrastruktūros veikloje dalyvaujančius forumus pakeitė trys veiklą koordinuojantys organai: strateginiai sprendimai priimami kasmetiniuose ministrų susitikimuose, Susitarimo memorandumo įgyvendinimą koordinuoja priežiūros komitetas, tuo tarpu nuolatinio sekretoriato ⁽⁹⁾ funkcijos pavestos Pietryčių Europos transporto observatorijai (SEETO). Susitarimo memorandumas įpareigoja šalis drauge kurti ir įgyvendinti daugiamečių koreguojamąjį veiksmų planą, apimančią 5 metų laikotarpį. Kita svarbi Susitarimo memorandumo funkcija – užtikrinti pagrindą koordinuojamam procesui, kurio tikslas yra parengti Transporto bendrijos steigimo sutartį su Vakarų Balkanais.

⁽⁸⁾ Pietryčių Europos pagrindinio regioninio transporto tinklo vystymo planas, SEETO, 2009 m. gruodžio mėn., www.seetoint.org

⁽⁹⁾ Pietryčių Europos transporto observatorijos (SEETO) tikslas – skatinti bendradarbiavimą vystant pagrindinę ir pagalbinę infrastruktūrą daugiaryšiam Pietryčių Europos pagrindiniame regioniniame transporto tinkle ir skatinti bei didinti vietos pajėgumus įgyvendinti investicijų programas, vykdyti pagrindinio regioninio transporto tinklo valdymą, duomenų rinkimą bei analizę. www.seetoint.org

⁽³⁾ Pietryčių Europos pagrindinio regioninio transporto tinklo vystymo planas, SEETO, 2008 m. gruodžio mėn. http://www.seetoint.org/index.php?option=com_rubberdoc

⁽⁴⁾ Europos Sąjungos kelių federacijos ir Belgijos, Liuksemburgo ir Pietryčių Europos prekybos rūmų pranešimas: *Tinklai taikai ir vystymuisi* (2006 m.), http://www.erf.be/index.php?option=com_content&view=article&id=157%3Anetworks-for-peace-and-development&catid=18&Itemid=31

⁽⁵⁾ Pietryčių Europos pagrindinio regioninio transporto tinklo vystymo planas, SEETO, 2008 m. gruodžio mėn. http://www.seetoint.org/index.php?option=com_rubberdoc

⁽⁶⁾ Dunojaus svarba pripažįstama Dunojaus regiono strategijoje (Dunojaus strategijoje), kuri šiuo metu rengiama ES lygmeniu.

⁽⁷⁾ Pagrindiniam tinklui priklauso septyni jūrų uostai: Rijeka, Splitas, Ploče, Dubrovnikas (Kroatija), Baras (Juodkalnija) ir Duresis bei Vliorė (Albanija). Abu upių uostai yra Serbijoje – tai Belgradas ir Novi Sadas.

4.2 Transporto bendrijos steigimo sutartis su Vakarų Balkanais, dėl kurios šiuo metu vyksta derybos, pakeis šiuo metu galiojantį Susitarimo memorandumą. Sutarties tikslas – įsteigti integruotą infrastruktūros ir sausumos, vidaus vandenų ir jūrų transporto sistemų ir paslaugų rinką, glaudžiai susietą su atitinkama Europos Sąjungos vidaus transporto rinka. Įsteigus Transporto bendriją, bus paspartinta transporto sistemų integracija regione ir tų sistemų jungtis su ES sistemomis. Transporto bendrija ne tik paspartins atitinkamų teisės aktų, įskaitant atitinkamą socialinės sritys teisyną, suvienodinimą, bet ir leis transporto naudotojams ir piliečiams greičiau pasinaudoti stojimo į ES proceso privalumais. Transporto bendrija taip pat suteiks transporto sektoriaus subjektams ir investuotojams teisinio aiškumo, tuo paskatindama ir paspartindama būtinas investicijas ir ekonominę vystymąsi ⁽¹⁰⁾.

4.3 Kiti tikslai – kurti stabilų reguliavimo ir rinkos pagrindą, galintį pritraukti investicijas į visas transporto rūšis ir eismo valdymo sistemas, padidinti transporto rūšių efektyvumą ir prisidėti prie tvaresnio transporto rūšių pasiskirstymo, taip pat užtikrinti, kad transporto sritis būtų vystoma nepamirštant socialinės pažangos ir tausojant aplinką. Būtina pabrėžti faktą, kad Transporto bendrijos steigimo sutartis tam tikrose Vakarų Balkanų valstybėse neišgalios, kol jos neįgyvendins viso būtino teisyno.

5. Didžiausi Vakarų Balkanų transporto politikos iššūkiai

Infrastruktūros integracija – didelis iššūkis Vakarų Balkanų šalims. Nors transporto infrastruktūra ir transporto skatinimas labai svarbūs ekonominiam vystymuisi, socialinei sanglaudai ir integracijai, galima teigti, kad Vakarų Balkanų regiono transporto sistemai būdingas nepaprastai didelis susiskaidymas, čia transporto infrastruktūra sunykusi, o transporto paslaugos – neveiksmingos. Norint pakeisti susidariusią padėtį, reikia imtis tinkamų veiksmų planavimo, teisėkūros ir finansavimo srityje. Šias problemas reikėtų spręsti, tačiau tuo pat metu nereikėtų pamiršti, kad Vakarų Balkanų regionas pasižymi sava labai ryškia istorine, politine, ekonomine, socialine ir geografinė specifika, todėl ES transporto politikos įgyvendinimo dvylikoje naujųjų valstybių narių patirtį čia bus galima panaudoti tik iš dalies.

5.1 Planavimas

5.1.1 Pagrindinė transporto sektoriaus integracijos varomoji jėga yra reguliavimo suderinimas ir valdžios institucijų veiksmų koordinavimas. Dėl regioninės transporto politikos formavimo procese dalyvaujančių subjektų skaičiaus transporto politikai reikia tinkamo planavimo ir veiklos koordinavimo.

⁽¹⁰⁾ Komisija siūlo sukurti transporto bendriją su Vakarų Balkanais ir imasi tolesnių žingsnių stiprinti transporto srities bendradarbiavimą su kaimyninėmis šalimis, Briuselis, 2008 m. kovo 5 d., <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/08/382&guiLanguage=lt>

5.1.2 Nacionaliniu lygmeniu – teisyno įgyvendinimas įpareigoja Vakarų Balkanų šalių vyriausybes planuoti ir įgyvendinti dideles transporto sektoriaus ir kitų susijusių sektorių reformas. Šį procesą turėtų papildyti kruopštus poveikio įvertinimas.

5.1.3 Veiksmingas viešųjų išlaidų planavimas ir bendradarbiavimas su kitais suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant socialinius partnerius ir tarptautines finansų institucijas, paminėtini kaip vieni svarbiausių efektyvaus transporto politikos kūrimo aspektų.

5.1.4 Kitas iššūkis yra būtinybė suderinti nacionalines transporto strategijas su regioniniais interesais ir pagrindinio transporto tinklo projekto įgyvendinimo koordinavimas, nes tai prisidėtų prie veiksmingo pagrindinio transporto tinklo valdymo ir vystymo.

5.1.5 Ne mažiau svarbu tai, kad rengiant Pietryčių Europos transporto observatorijos (SEETO) pagrindinio regioninio transporto tinklo daugiamečius koreguojamuosius veiksmų planus reikia efektyviai planuoti veiklą ir ją koordinuoti regioniniu lygmeniu. Tokio koordinavimo taip pat reikės regioniniam socialiniam forumui, kuriame dalyvaus Vakarų Balkanų šalių socialinių partnerių atstovai ir kiti suinteresuotieji subjektai, įskaitant nevyriausybinės organizacijas.

5.2 Teisės aktai

5.2.1 Labai svarbu suderinti nacionalinius transporto sektoriaus teisės aktus su Bendrijos teisynu ir ES standartais. Transporto teisynas yra labai platus, jis apima galimybę patekti į rinką, socialinius, techninius, mokestinius, saugos ir ekologinius reikalavimus. Todėl Vakarų Balkanų valstybės susiduria su iššūkiu įgyvendinti didžiulį transporto teisyną, kurį sudaro daug reglamentų, direktyvų ir sprendimų, ir užtikrinti šio teisyno vykdymą. Kitas uždavinys – atrankinis Bendrijos teisyno perkėlimas ir įgyvendinimas.

5.2.2 Dėl didelio geografinio susiskaldymo valstybės sienos kirtimo klausimai yra labai svarbūs Pietryčių Europos regiono šalims. Šiuo metu laukimo pasienyje laikas labai apriboja pagrindinio transporto tinklo veiksmingumą ir konkurencingumą. Vakarų Balkanų šalys turi dėti papildomų pastangų siekdamas pagerinti sienų valdymą ir procedūras ir sumažinti laukimo laiką.

5.2.3 Būtina akcentuoti ir aplinkosaugos aspektus. Vis svarbiau, kad rengiant infrastruktūros projektus būtų taikomi ekologiniai standartai. Kadangi aplinkosaugos teisės aktai sudaro didelę teisyno dalį, klausimas, ar jie turi būti taikomi, yra beprasmiškas. Vis dėlto galima teigti, kad Vakarų Balkanų valstybėms kyla didelių problemų užtikrinti aplinkosaugos įstatymų įgyvendinimą.

5.3 Finansavimas

5.3.1 Transporto tinklams vystyti ir jiems palaikyti reikia finansavimo, kurio viešasis sektorius negali suteikti. Todėl šiuo atveju labai svarbu koordinuoti donorų veiklą. Savo veiklą koordinuoti ir būtina finansavimą skirti turėtų ne tik ES, bet ir tarptautinės finansų institucijos (Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas (ERPB), Pasaulio bankas, Europos investicijų bankas, Europos Tarybos plėtros bankas ir dvišaliai donoriai). Vakarų Balkanų valstybių vyriausybės transporto tinklus finansuoti gali ir pasitelkdamos viešojo ir privataus sektoriaus partnerystę.

5.3.2 Pastarosios svarba buvo pabrėžta 2009 m. rugsėjo mėn. Sarajeve vykusioje ministrų lygio konferencijoje. Susitikime dalyvavę ministrai savo deklaracijoje ne tik pripažino ir teigiamai įvertino privataus sektoriaus vaidmenį infrastruktūros vystymo procese, bet ir sutiko, kad reikia sukurti institucinę ir teisinę aplinką, kuri remiantis viešojo ir privataus sektoriaus partnerystę leistų privačiam sektoriui dalyvauti infrastruktūros projektuose. Be to, ministrai paskelbė esą pasiruošę parengti regioninio lygmens infrastruktūros projektus ir pritarė Pietryčių Europos viešosios ir privačios partnerystės tinklo steigimui⁽¹¹⁾. Pati deklaracija yra geras pagrindas sparčiau rengti viešosios ir privačios partnerystės infrastruktūros vystymo projektus regione. Tačiau šios deklaracijos įgyvendinimui reikia reformų, įskaitant teisinių ir reguliavimo mechanizmų reformas, bei aktyvios tarptautinių partnerių – Europos Komisijos, tarptautinių finansavimo įstaigų, dvišalių donorų – techninės ir finansinės paramos.

5.3.3 Kita svarbi priemonė, kuri turėtų užtikrinti glaudesnę tarptautinių finansavimo įstaigų, dvišalių donorų ir ES bendradarbiavimą, yra Vakarų Balkanų investicijų programa (WBIF). 2009 m. gruodžio mėn. sukurta programa sudaro bendra subsidijų priemonę ir bendra skolinimo priemonę, kurios finansuos prioritetinius projektus Vakarų Balkanuose. Iš šių projektų svarbus vaidmuo tenka infrastruktūros projektams⁽¹²⁾.

6. Ekonominės ir socialinės pasekmės. Pilietinės visuomenės vaidmuo

Regioninių transporto tinklų kūrimas atveria galimybių iškelti uždavinių tiek darbdaviams, tiek darbuotojams. Abiejų visuomenės grupių dalyvavimas būtinas, kad bet koks infrastruktūros projektas būtų sėkmingai įgyvendintas. Tačiau galima teigti, kad nei darbdavių organizacijos, nei profesinės sąjungos sėkmingai nesinaudoja savo, kaip socialinių partnerių, vaidmeniu santykiuose su ES institucijomis, tarptautiniais donoriais ir finansų įstaigomis. Kita vertus, infrastruktūros restruktūrizavimo ir jį

lydinčių reformų sėkmė labai priklauso nuo visuotinio palaikymo ir pritarimo. Šie dalykai nebūtų įmanomi be aktyvaus pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimo. Todėl Vakarų Balkanuose formuojant bet kokios srities, įskaitant transportą, politiką dialogui su socialiniais partneriais ir pilietinės visuomenės subjektais turėtų tekti svarbus vaidmuo. Tačiau Vakarų Balkanų šalyse socialinio ir pilietinio dialogo tradicijos silpnos, konsultaciniai mechanizmai nėra pakankamai išsivystę, partnerystės koncepcija turi trūkumų. Todėl Vakarų Balkanų šalių vyriausybės reikėtų raginti sudaryti sąlygas socialiniams partneriams ir kitoms pilietinės visuomenės organizacijoms aktyviai dalyvauti regioninės transporto politikos ir reformų strategijų kūrimo procese.

6.1 Darbdavių organizacijos

6.1.1 Transportas yra vienas labiausiai dominuojančių užimtumo sektorių regione. Todėl darbdaviai turėtų atlikti tam tikrą vaidmenį formuojant politiką ir vykdant reformas, kurios būtų naudingos ne tik jų bendrovėms, bet ir jų valstybių darbuotojams ir piliečiams. Šakinės transporto organizacijos ir atskiri darbdaviai taip pat gali prisidėti prie nacionalinių ir regioninių transporto tinklų prioritetų nustatymo, analizuoti tų tinklų poveikį judumo skatinimui, darbo vietų kūrimui ir išsaugojimui ir bendrą jų naudą nacionalinei ekonomikai.

6.1.2 Regiono valstybėse darbdavių organizacijų žinomumas ir įtaka yra skirtingi. Apskritai jų pozicijos yra palyginti silpnos, pirmiausia todėl, kad šios organizacijos nepajėgios susitelkti viduje, jos nepakankamai veiksmingai atstovauja darbdaviams ir nepakankamai gina jų interesus vyriausybės ir kitų suinteresuotųjų subjektų atžvilgiu.

6.1.3 Reikia siekti, kad darbdavių organizacijų nariai gerintų savo atstovavimą ir analitinius gebėjimus, nes tai būtų naudinga ne tik atskiroms šalims, bet ir ES.

6.2 Profesinės sąjungos

6.2.1 Transportas yra bene daugiausiai darbo vietų turintis sektorius regione. Socialinės ir darbo rinkos sąlygos daugumoje Vakarų Balkanų šalių yra nestabilios, čia vyrauja didelis nedarbas, skurdas ir darbingo amžiaus gyventojų migracija, be to, socialinės apsaugos sistemos yra pernelyg apkrautos. Geležinkelių sektoriuje per dešimtmetį darbo jėgos sumažėjo apie 50 proc.⁽¹³⁾ Kiekviena šalis turėtų įgyvendinti geležinkelių reformą: mažinti darbuotojų skaičių, privatizuoti krovinių operatorius ir uždaryti nepelningas vietas linijas⁽¹⁴⁾. Todėl geležinkelių transporto liberalizavimo planai turės įtakos užimtumui ir darbo sąlygoms.

⁽¹¹⁾ Ministrų deklaracija dėl infrastruktūros vystymo viešosios ir privačios partnerystės Pietryčių Europoje, 2009 m. rugsėjo 25 d.

⁽¹²⁾ Vakarų Balkanų investicijų programos pristatymas, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/western-balkans-conference/wbif-a4-def_en.pdf; Vakarų Balkanų investicijų programos paskelbimas, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=BEI/09/246&format=HTML&aged=0&language=LT&guiLanguage=lt>

⁽¹³⁾ ETF – Europos transporto federacija, ES transporto infrastruktūros politikos socialinis poveikis, 2005 m. Nuomonė viešosioms konsultacijoms.

⁽¹⁴⁾ Pasaulio bankas, Geležinkelių reforma Vakarų Balkanuose. Neskelbtas dokumentas. Pasaulio bankas, Vašingtonas, 2005 m.

6.2.2 Darbo vietų sumažėjimas susijęs ir su uostų sektorium, taip pat su nuo uostų priklausomomis bendruomenėmis ir vietos ekonomika. Vidaus vandenų sektoriuje taip pat buvo prarastas panašus darbo vietų kiekis.

6.2.3 Profesinėms sąjungoms teks svarbus vaidmuo kartu su kitais socialiniais partneriais vertinant pagrindinio regioninio transporto tinklo vystymo poveikį užimtumui. Šio regiono transporto profesinės sąjungos, vadovaujamos Europos transporto darbuotojų federacijos, tiek ES, tiek savo šalyse siekė, kad socialinio poveikio įvertinimas būtų atliekamas viso Transporto bendrijos steigimo sutarties strateginio planavimo ir įgyvendinimo proceso metu ⁽¹⁵⁾. Kita profesinių sąjungų veiklos kryptis – suartinti užimtumo politiką ir reformas.

6.3 Kitos interesų grupės

Infrastruktūros vystymas turi nemažą poveikį aplinkai. Todėl aplinkosaugai šiame procese tenka didelis vaidmuo ir į ją reikėtų atsižvelgti planuojant ir vystant infrastruktūros tinklą. Šioje srityje daug nuveikti gali aplinkosaugos organizacijos. Viena tokių organizacijų – Vidurio ir Rytų Europos regioninis aplinkosaugos centras – atlieka ypatingą funkciją. Šio centro misija – padėti spręsti ekologines regiono problemas. Pagrindinis jo tikslas – skatinti nevyriausybinių organizacijų, vyriausybių, įmonių ir kitų suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimą, taip pat skatinti keitimąsi informacija ir visuomenės dalyvavimą aplinkosaugos sprendimų priėmimo procese. Šis centras su

kita įtakinga regionine organizacija, Regionine bendradarbiavimo taryba, susitarė įgyvendinti pagrindų programą – Pietryčių Europos aplinkosaugos bendradarbiavimo planą, kuriame numatyta kartą per ketvirtį rengti keletą aukšto lygio teminių konferencijų. Be aplinkosaugos organizacijų, infrastruktūros vystymas yra ypač susijęs su viso regiono vartotojų organizacijomis, įvairiomis nevyriausybėmis organizacijomis, kurių veikla susijusi su vietos vystymusi, ir automobilių naudojimą propaguojančiomis asociacijomis, pavyzdžiui, automobilių pramonės asociacijomis.

7. EESRK vaidmuo kuriant Vakarų Balkanų transporto politiką

Vakarų Balkanų šalyse socialinio ir pilietinio dialogo tradicijos silpnos, o socialinių partnerių konsultaciniai mechanizmai nėra pakankamai išsivystę. Todėl gyvybiškai svarbi tvarios Vakarų Balkanų regioninės transporto politikos sąlyga yra socialinių partnerių dalyvavimas reformų procese. Taigi EESRK galėtų atlikti didelį patariamąjį vaidmenį sustiprindamas socialinį dialogą regione, taip pat ir Vakarų Balkanų pilietinės visuomenės forumė. EESRK gali padėti nustatyti, kokios Vakarų Balkanų šalių pilietinės visuomenės organizacijos galėtų tapti partnerėmis, taip pat padėti šioms organizacijoms ir jų nariams stiprinti gebėjimus. Be to, EESRK patirtis galėtų duoti naudos steigiant regioninį socialinį forumą, kurį reikėtų numatyti būsimoje Transporto bendrijos steigimo sutartyje.

2010 m. kovo 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Mario SEPI

⁽¹⁵⁾ Europos transporto darbuotojų federacija profsąjunginius veiksmus su jai priklausančiais nariais iš Pietryčių Europos derina nuo 2003 m. sausio mėn. Federacija veikia šiuose sektoriuose: kelių, geležinkelio, jūrų, vidaus vandenų ir aviacijos. Uostų sektoriuje europinis sektorių socialinis dialogas kol kas nevyksta.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pilietinės visuomenės organizacijų ir pirmininkavimo ES Tarybai (nuomonė savo iniciatyva)

(2010/C 354/09)

Pranešėjas **Miklós BARABÁS**

2009 m. kovo 25 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Pilietinės visuomenės organizacijų ir pirmininkavimo ES Tarybai.

Pakomitetas „Pilietinės visuomenės organizacijos ir pirmininkavimas ES Tarybai“, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, savo nuomonę priėmė 2010 m. sausio 12 d.

461-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. kovo 17–18 d. (kovo 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 156 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 5 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 2009 m. gruodžio 1 d. įsigaliojus Lisabonos sutarčiai gerokai pasikeitė Europos Vadovų Tarybos institucinė sistema, būtent, įsteigta Europos Vadovų Tarybos pirmininko pareigybė. Lisabonos sutartimi taip pat sukurtas „trejeto pirmininkavimo“⁽¹⁾, kai trys valstybės narės vadovaudamosi iš anksto nustatyta programa 18 mėnesių vykdo Europos Sąjungos Tarybai pirmininkaujančiai šaliai tenkančias užduotis, teisinis pagrindas.

1.2 Lisabonos sutarties 11 straipsnis yra ypač svarbus pilietinei visuomenei. Visų pirma todėl, kad jame numatyta plėtoti dalyvaujamąją demokratiją, aktyviau plėtoti dialogą su piliečiais ir jį institucionalizuoti, tęsti išsamias konsultacijas, kai formuojama Bendrijos politika, ir suteikti galimybę įgyvendinti piliečių iniciatyvą. Visos šios priemonės gali padėti plėtoti pilietinį dialogą.

1.3 Šiame dokumente norima išnagrinėti pirmesniuose punktuose paminėtas temas. Tuo tikslu jame pabrėžiamas išskirtinis EESRK – institucinio organizuotos pilietinės visuomenės atstovo ES lygiu – vaidmuo, pateikiami pasiūlymai, kaip įtvirtinti šį vaidmenį ir kartu reiškiamas visiškas pritarimas Lisabonos sutarties nuostatoms, kuriomis siekiama užtikrinti veiksmingesnį ir skaidresnį Europos Sąjungos veikimą ir sustiprinti ES legitimumą.

2. Naujas pirmininkavimo modelis – trejeto pirmininkavimas

2.1 Pirmininkavimas arba tiksliau pirmininkavimas Europos Sąjungos Tarybai nėra naujiena: tai funkcija, kurią visos ES valstybės narės atlieka paeiliui po pusę metų. Tuo laikotarpiu

šalis, kuriai patikėta pirmininkauti, tampa ES „veidu ir balsu“; ji apibrėžia strategijas ir atlieka organizavimo ir atstovavimo funkciją ir užduotis.

2.2 Pirmininkavimo užduotys neatsiejamos nuo didelės atsakomybės ir reikalauja visos vyriausybės pastangų. Kol valstybė narė atlieka šias funkcijas, ji neturi teisės ginti nacionalinę poziciją.

2.3 Pirmininkavimo taisyklės buvo pakeistos 2006 m. rugsėjo 15 d. Tarybos sprendimu 2006/683/EB, patvirtinančiu Tarybos darbo tvarkos taisykles, ir tapo pagrindu, leidusiu įdiegti trejeto pirmininkavimo sistemą. Šiose taisyklėse iš esmės numatyta, kad kas 18 mėnesių trys tuo metu pirmininkaujančios šalys, glaudžiai bendradarbiaudamos su Komisija ir po atitinkamų konsultacijų, parengia Tarybos veiklos tuo laikotarpiu programą.

2.4 Kokie yra šios naujos pirmininkavimo struktūros privatumai. Sistemos pagrindu ir toliau išlieka šešių mėnesių pirmininkavimo laikotarpis, kuris pirmininkaujančiai šaliai suteikia tam tikrą veiksmų laisvę. Trejeto parengta bendra programa sudaro galimybes glaudesniai valstybių narių bendradarbiavimui ir joms leidžia geriau užtikrinti Sąjungos įvairių sričių politikos, taigi, ir Bendrijos gyvenimo, tęstinumą ir nuoseklumą.

2.5 Pirmasis trejetas, susidedantis iš Vokietijos, Portugalijos ir Slovėnijos, veiklą pradėjo 2007 m. sausio 1 d. Po jo, nuo 2008 m. liepos 1 d. iki 2009 m. gruodžio 31 d., darbavosi Prancūzijos, Čekijos ir Švedijos trejetas. Vis dėlto yra paplitusi nuomonė, kad dėl įvairių priežasčių, visų pirma dėl teisinio pagrindo trūkumo, minėtų trejetų veikloje dominuoja ne bendra (trejeto) pozicija, o nacionaliniai požiūriai ir siekiai.

⁽¹⁾ „ES Tarybai (...) 18 mėnesių pirmininkauja iš anksto nustatytos trijų valstybių narių grupės“. (OL C 115, 2008 5 9, p. 341, Deklaracija dėl Europos Sąjungos sutarties 16 straipsnio 9 dalies dėl Europos Vadovų Tarybos sprendimo dėl pirmininkavimo Tarybai, pirmo straipsnio pirmas punktas) – jos visuotinai vadinamos „pirmininkaujančiais trejetais“.

2.6 Įsigaliojus Lisabonos sutarčiai, nuo 2010 m. sausio 1 d. pirmininkaujančio trejeto funkcijas atlieka Ispanija, Belgija ir Vengrija. Jo veikla grindžiama Europos Vadovų Tarybos 2009 m. gruodžio 17 d. posėdyje priimta darbo programa. Ši labai plačių užmojų programa apima daug sričių. Vienas pagrindinių veiklos sėkmę lemiančių veiksnių yra trejeto sudėtis: didelė valstybė narė ir (arba) valstybė steigėja, kurios atitinkamai turi didžiulę patirtį, kartu su vėliau į Sąjungą įstojusia šalimi ir „nauja“ valstybe narė.

2.7 Praktika rodo, kad net jei šalys, turinčios didesnę politinį svorį, taip pat turi didesnę derėjimosi galią, mažesnės šalys savo trūkumus, kurie dažnai tik išoriniai, arba galimą patirties trūkumą gali kompensuoti tinkamai pasirinkdamos prioritetus, laikydamosi geros derybų strategijos ir tvirtai pasiryždamos siekti kompromiso.

2.8 Įsigaliojus Lisabonos sutarčiai, pirmininkaujančio trejeto veikla taps precedentu kalbant apie užduočių pasiskirstymą tarp dvejų su pusę metų laikotarpiui renkamo Europos Vadovų Tarybos pirmininko, kuris gali būti perrinktas vieną kartą, ir pagal rotacijos principą veiklą vykdančio trejeto. Šiuo metu dar nėra aiškūs visi užduočių pasiskirstymo aspektai. Sėkmei šioje srityje užtikrinti prireiks glaudaus bendradarbiavimo. Tuo pat metu, turint omenyje, kad dabartinė sistema ir toliau bus taikoma daugumoje sričių, galima pagrįstai tikėtis, kad nacionalinės vyriausybės ir toliau, savaime suprantama, dės pastangas, kad būtų išgirstos ir vaisingai darbuotųsi šešis savo pirmininkavimo mėnesius. Ši nauja padėtis susijusi ir su pilietinės visuomenės organizacijoms svarbiais aspektais.

3. Pilietinės visuomenės organizacijos ir šiandieninė praktika: keletas būdingų bruožų

3.1 Mes laikomės principo, kad rotacijos principu ES Tarybai pirmininkaujančioms šalims tenkančias užduotis iš esmės nustato nacionalinės vyriausybės. Jas įgyvendinant lemiamas vaidmuo tenka valstybės tarnautojams (diplomatomams), ekspertams ir politiniams vadovams. Nei pirmininkaujančiai šaliai tenkančių užduočių vykdymo tvarką nustatančiuose dokumentuose, nei Lisabonos sutartyje neužsimenama apie organizuotą ir institucinę pilietinės visuomenės dalyvavimą.

3.2 Tačiau ir ES institucijos, ir rotacijos principu ES Tarybai pirmininkaujančių šalių vyriausybės vis plačiau pripažįsta, kad visuomenės, t. y. pilietinės visuomenės organizacijų ir piliečių, dalyvavimas gali tapti svarių indėlių užtikrinant sėkmingą veiklą. Tai liudija dalyvaujamosios demokratijos reikšmės ir pilietinio dialogo svarbos pripažinimą.

3.3 Tačiau tai nereiškia, kad egzistuoja bendra pilietinės visuomenės organizacijų įtraukimo į ES Tarybai pirmininkaujančių šalių programų įgyvendinimą politika ir praktika ES lygiu. Kalbant apie padėtį nacionaliniu lygiu, politika ir praktika atskirose šalyse gali labai skirtis, ir lemiamą reikšmę turi ES Tarybai pirmininkaujančios šalies pilietinės visuomenės organizuotumo ir veiklumo lygis bei jos santykiai su šalies vyriausybe. Partnerystės santykių šioje srityje negalima laikyti tipiniais.

3.4 Remiantis tuo kas pasakyta, taip pat galima daryti išvadą, kad pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimas nustatant ES Tarybai pirmininkaujančios šalies siūlomus prioritetus nėra visuotinis reiškinys. Tokia padėtis neišvengiamai lemia tai, kad pilietinė visuomenė jaučiasi nelabai atsakinga arba visiškai neat-sakinga už šiuos prioritetus.

3.5 Kadangi trejeto pirmininkavimas yra pakankamai nauja koncepcija, nestebina tai, kad tik retkarčiais pasitaiko atvejų, kai trijų atitinkamų šalių pilietinės visuomenės organizacijos iš anksto susitaria imtis bendrų veiksmų. Šioje srityje pirmų teigiamų poslinkių tikimasi pirmininkaujant Ispanijos, Belgijos ir Vengrijos trejetui, kadangi numatomi ir organizuojami plataus atgarsio sulauksiantys pilietinės visuomenės renginiai (2010 m. Malagoje ir 2011 m. Budapešte).

3.6 Jau keletą metų gyvuoja tradicija, kad ES Tarybai pirmi-ninkaujanti šalis remiant Europos Komisijai surengia pilietinės visuomenės atstovų susitikimą, kaip, pavyzdžiui, pirmininkau-jant Prancūzijai 2008 m. rugsėjo mėn. La Rošelyje buvo suorga-nizuotas plataus masto pilietinės visuomenės forumas. Šiuose susitikimuose aptariami su pilietinės visuomenės organizaci-jomis tiesiogiai susiję klausimai, kurie geriausiu atveju gali būti įtraukti į atitinkamos šalies pasirenkamus prioritetus.

3.7 Europos Sąjungos skelbiamos Europos metų temos (pavyzdžiui, 2010 m. yra Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi metai) pilietinei visuomenei sudaro palankias gali-mybes dalyvauti ES Tarybai pirmininkaujančios šalies progra-mose ir veikloje.

4. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas ir pirmininkavimas ES Tarybai. Šiandieninė praktika

Jau ne vienerius metus EESRK vykdo įvairaus pobūdžio veiklą, susijusią su pirmininkavimu ES Tarybai, pavyzdžiui:

- ES Tarybai pirmininkaujančios šalies aukšto lygio atstovus kviečia į EESRK plenarinę sesiją ir kitų struktūrų (skyrių, grupių ir kt.) posėdžius,
- nustato su šešių mėnesių pirmininkavimo ES Tarybai programomis susijusius prioritetus ir numato atitinkamą EESRK veiklą,
- ES Tarybai pirmininkaujančios šalies prašymu ir iniciatyva rengia EESRK nuomones įvairiais klausimais,
- dalyvauja įvairiose ES Tarybai pirmininkaujančios šalies programose; skelbia EESRK nuomones klausimais, dėl kurių vyksta diskusijos,
- lankosi ES Tarybai pirmininkaujančioje šalyje; dalyvauja specialiose programose ir stiprina ryšius su įvairiomis pilie-tinės visuomenės organizacijomis,
- dalyvauja ES Tarybai pirmininkaujančioje šalyje organizuoja-muose pilietinės visuomenės plataus masto ir Europos lygio renginiuose,

- EESRK rūmuose organizuoja konferencijas, pristatymus, kultūros renginius, parodas ir kt. renginius, kurie ES Tarybai pirmininkaujančiai šaliai ir pilietinės visuomenės organizacijoms suteikia galimybę skleisti informaciją apie save,
- EESRK priima iš pirmininkaujančios šalies atvykusias lankytojų grupes (pilietinės visuomenės atstovus),
- nustatydamas EESRK komunikacijos politiką daugiau dėmesio skiria pirmininkaujančiai šaliai ir jos pilietinei visuomenei.

5. Kitas etapas: Lisabonos sutartis, pirmininkavimas ES Tarybai ir organizuota pilietinė visuomenė – pasiūlymai

5.1 Mūsų atskaitos taškas yra Lisabonos sutartis ir jos įsigaliojimas 2009 m. gruodžio 1 d., kurie Europos Sąjungai sudarė reikiamas sąlygas rasti į ateitį orientuotus daugelio problemų, su kuriomis ji susiduria, sprendimus.

5.2 Mūsų tikslas – plėtoti dalyvaujamąją demokratiją, aktyviau palaikyti dialogą su piliečiais, stiprinti pilietinį dialogą ir tokiu būdu taip pat prisidėti prie ES institucijų demokratinio legitimumo stiprinimo.

5.3 Lisabonos sutarties 11 straipsnis yra tam tinkamas pagrindas; naujos šiame straipsnyje numatytos galimybės visiškai atitinka ankstesnes EESRK nuomones, visų pirma 2000 m. liepos 13 d. priimtą nuomonę dėl Komisijos dokumento „Komisija ir nevyriausybinių organizacijų: tvirtesnės partnerystės kūrimas“⁽²⁾ ir 2006 m. vasario 14 d. priimtą nuomonę „Europos pilietinės visuomenės organizacijų gebėjimas atstovauti pilietiniame dialoge“⁽³⁾. Visa tai reiškia, kad EESRK, kaip organizuotos pilietinės visuomenės institucinis atstovas Europos lygiu, ne tik gali, bet ir privalo imtis aktyviai skatinti kiek įmanoma pasinaudoti Lisabonos sutarties, visų pirma jos 11 straipsnio, teikiamomis galimybėmis – tai Komitetas jau nurodė savo nuomonėje „Lisabonos sutarties įgyvendinimas. Dalyvaujamoji demokratija ir pilietinės visuomenės iniciatyva (11 str.)“, kuri taip pat priimta 2010 m. kovo 17 d.⁽⁴⁾

5.4 Esant tokioms aplinkybėms pirmininkavimas ES Tarybai yra tinkama priemonė:

- stiprinti pasiryžimą įgyvendinti Europos idėją ir prisidėti prie to, kad aktyvus Europos pilietiškumas būtų labiau pastebimas kasdieniame gyvenime,
- užtikrinti, kad pilietinės visuomenės organizacijos ir piliečiai taptų tiesioginiais įvairių lygių politinių procesų, kurių tikslas – apibrėžti Europos Sąjungos ateitį, skatintojais,
- stiprinti pilietinį dialogą,
- garantuoti, kad EESRK tęs, nuolat stengsis atnaujinti ir praturtinti su pirmininkavimu ES Tarybai susijusią veiklą, o tuo tikslu be 4 skyriuje nurodytos veiklos Komitetas taip pat:
 - a) daugiau dėmesio skirs bendroms pilietinės visuomenės iniciatyvoms ir veiksams, įskaitant platų atgarsį turinčių pilietinės visuomenės renginių organizavimą pirmininkaujančioje šalyje;
 - b) dės pastangas, kad pagrindinės pilietinės visuomenės iniciatyvos, kurios yra partnerystės dialogo su valdžios institucijomis rezultatas, būtų įtrauktos į pirmininkavimo programas, kadangi tai joms užtikrintų platesnį visuomenės pritarimą ir palaikymą;
 - c) dalyvaudamas Ryšių su Europos pilietinės visuomenės organizacijomis ir tinklais grupėje nuolat nagrinės su ES Tarybai pirmininkaujančia šalimi susijusius klausimus, kurie bus svarbūs pilietinės visuomenės organizacijų požiūriu;
 - d) ragins pirmininkaujančių šalių ekonomikos ir socialinių reikalų tarybas (arba panašaus pobūdžio organizacijas) aktyviai dalyvauti su jomis susijusiose programose ir renginiuose;
 - e) užtikrins visokeriopą pagalbą savo nariams iš ES Tarybai pirmininkaujančios šalies, kad jie galėtų tinkamai vykdyti su pirmininkavimu susijusią veiklą;
 - f) skleisdamas geriausią praktiką sieks, kad pilietinės visuomenės organizacijos galėtų veiksmingai prisidėti prie ES Tarybai pirmininkaujančios šalies veiklos.

2010 m. kovo 17 d. Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Mario SEPI*

⁽²⁾ OL C 268, 2000 9 19.

⁽³⁾ OL C 88, 2006 4 11.

⁽⁴⁾ Žr. atitinkamo Oficialiojo leidinio p. 59.

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Lisabonos sutarties įgyvendinimo.
Dalyvaujamoji demokratija ir piliečių iniciatyva (11 straipsnis) (nuomonė savo iniciatyva)**

(2010/C 354/10)

Pranešėja: **Anne-Marie SIGMUND**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2009 m. liepos 16 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Lisabonos sutarties įgyvendinimo. Dalyvaujamoji demokratija ir piliečių iniciatyva (11 straipsnis).

Pakomitetas, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2010 m. vasario 11 d. priėmė savo nuomonę.

461-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. kovo 17–18 d. (kovo 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 163 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas mano, kad Europos Sąjungos sutarties nuostatos dėl demokratinių Sąjungos principų, visų pirma 11 straipsnis, yra labai svarbus žingsnis siekiant Europos, su kuria piliečiai galėtų tapatintis ir kurią jie galėtų praktiškai kurti ir plėtoti. Vis dėlto būtina tiksliau apibrėžti atskirus demokratinius procesus ir numatyti jiems būtinas struktūras.

1.2 Komitetas ragina aiškiai apibrėžti horizontaliojo pilietinio dialogo (ES sutarties 11 straipsnio 1 dalis) ir vertikaliojo pilietinio dialogo (ES sutarties 11 straipsnio 2 dalis) instrumentą bei nustatyti jo procedūroms ir dalyviams skirtas taisykles. Komisija taip pat raginama laikytis panašios procedūros kaip ES sutarties 11 straipsnio 4 dalyje – pateikti žaliąją knygą dėl pilietinio dialogo ir taip pradėti konsultacinį procesą, o gautų rezultatų pagrindu nustatyti būtinas taisykles.

1.3 Komitetas pakartoja savo jau ne kartą išreikštą pasirengimą būti pilietinio dialogo plėtojimo partneriu ir tarpininku ir sustiprinti savo, kaip forumo, vaidmenį. Visoms Sąjungos institucijoms Komitetas siūlo naudotis jo tinklu ir infrastruktūra, kad pilietinis dialogas su organizuota pilietine visuomene galėtų vykti konstruktyviai.

1.4 Komisijos konsultavimosi praktika, kuri ir anksčiau buvo plačiai taikoma, pagal ES sutarties 11 straipsnio 3 dalį dabar turės būti taikoma atsižvelgiant į sustiprintą Europos demokratijos modelio dalyvaujamąjį ramstį. Komitetas ir šiam instrumentui ragina nustatyti aiškesnes procedūrines taisykles, kurios būtų grindžiamos skaidrumo, atvirumo ir atstovaujiamumo principais.

1.5 ES sutarties 11 straipsnio 4 dalyje numatyta Europos piliečių iniciatyva – pirmą kartą istorijoje Sutartyje konkrečiai apibrėžta keletą šalių apimanti tiesioginės demokratijos procedūra. Komitetas labai džiaugiasi šia nauja galimybe ir nori konkrečiai prisidėti prie šio istorinio įvykio. Komitetas patikslina savo poziciją dėl konkrečių įgyvendinimo nuostatų, kurios turės būti priimtos 2010 metais. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad

— piliečiams, norintiems pasinaudoti šia dalyvavimo galimybe, nebūtų daromos nereikalingos kliūtys, nes kalbama tik apie „darbotvarkės iniciatyvą“;

— nustačius aiškias taisykles ir nuostatas, iniciatoriams bus lengviau propaguoti savo sumanymą 27 valstybėse narėse ir išvengti netikėtų kliūčių nacionaliniu lygiu,

— iniciatoriams galėtų būti suteikiama finansinė parama, kai tik pasiekiamas tam tikras remiančiųjų skaičius.

1.6 Komitetas pasirengęs būti Europos daugiašalės demokratinės infrastruktūros pagrindu ir savo funkciją įgyvendinant ES sutarties 11 straipsnį atliks tikslingai ir veiksmingai. Be to, Komitetas šiuo tikslu galėtų atlikti ir informacinės pagalbos tarnybos funkciją, prireikus, piliečių iniciatyvai paremti galėtų parengti nuomonę, surengti konsultacijas dėl kriterijus atitinkančios iniciatyvos arba savo parengta nuomone paremti Komisijos vertinimą.

2. Pagrindas rengti nuomonę

2.1 2001 m. gruodį valstybių ir vyriausybės vadovai Lakene susitarė dėl naujo Europos sutarčių rengimo metodo ir nusprendė sušaukti „Konventą dėl Europos ateities“, kuris dėl savo sudėties ⁽¹⁾ ištis demokratiskai dirbo ir galiausiai 2003 m. birželį pateikė dokumentą, kuriame buvo numatyti novatoriški pasiūlymai didesniai skaidrumui ir dalyvavimui užtikrinti.

2.2 Dėl neigiamų Prancūzijoje ir Nyderlanduose vykusių referendumų rezultatų žlugus Konvento parengtai Sutarčiai dėl Konstitucijos Europai, 2007 m. gruodžio 13 d. Lisabonoje buvo pasirašyta persvarstyta Europos Sąjungos sutartis, kuri įsigaliojo 2009 m. gruodžio 1 d.

3. Įžanga

3.1 Įsigaliojus Lisabonos sutarčiai, daugelis procedūrų tampa glaustesnės ir skaidresnės, aiškiau paskirstomos kompetencijos sritys, išplečiamos Europos Parlamento teisės ir sustiprinama Europos Sąjungos svarba tiek viduje, tiek išorėje.

3.2 Taip pat kartu su parlamentinės (netiesioginės) demokratijos ⁽²⁾ formomis, Europos demokratijos modelis sustiprinamas ir išplečiamas – tačiau jokių būdu nepakeičiamas – ES sutartyje įtvirtinant dalyvaujamąją (tiesioginę) demokratiją.

3.3 Konkrečios dalyvaujamosios demokratijos nuostatos susijusios su

— horizontaliuoju pilietiniu dialogu,

— vertikalioju pilietiniu dialogu,

— dabartine Komisijos konsultavimosi praktika ir

— naująja Europos piliečių iniciatyva.

3.4 Atsižvelgiant į Europos Sąjungos sutarties pobūdį, ES sutarties 11 straipsnio nuostatos yra tik bendrosios nuostatos, kurioms apibrėžti, išplėtoti ir įgyvendinti reikalingos atitinkamos teisinės priemonės, o kaip jos bus įgyvendinamos praktikoje, priklausys nuo suinteresuotųjų subjektų.

⁽¹⁾ Konventui, be jo pirmininko Valéry Giscard d'Estaing ir dviejų pavaduotojų Giuliano Amato ir Jean Luc Dehaene, priklausė:

— 15 valstybių narių vyriausybės atstovų,
— 13 šalių kandidatų vyriausybės atstovų,
— 30 valstybių narių nacionalinių parlamentų atstovų,
— 26 šalių kandidatų nacionalinių parlamentų atstovai,
— 16 Europos Parlamento narių,
— 2 Europos Komisijos atstovai,
13 stebėtojų atstovavo EESRK, RK, socialiniams partneriams ir Europos ombudsmenui. EESRK atstovavo stebėtojai Göke Frerichs, Roger Briesch ir Anne-Marie Sigmund.

⁽²⁾ ES sutarties 10 straipsnyje teigiama, kad „Sąjungos veikla pagrįsta dalyvaujamąja demokratija“.

3.5 Kalbant apie Europos piliečių iniciatyvą, Komisija jau ėmėsi tikslingų veiksmų ir paskelbė žaliąją knygą ⁽³⁾. Pasibaigus konsultacijų procedūrai, Komisija pateiks pasiūlymą priimti reglamentą dėl ES sutarties 11 straipsnio 4 dalies įgyvendinimo. Taip Komisija suteikė aiškų postūmį dialogui rengiantis įgyvendinti naujus instrumentus ir visų pirma atsižvelgė į tuos organizuotos pilietinės visuomenės suinteresuotuosius subjektus ir visuomenės narius visoje Sąjungoje, kurie vėliau patys imsis šių iniciatyvų.

4. Lisabonos sutartis. ES sutarties 11 straipsnis

4.1 Horizontalusis pilietinis dialogas

ES sutarties 11 straipsnio 1 dalis: „Institucijos atitinkamomis priemonėmis suteikia piliečiams ir atstovaujamoms asociacijoms galimybę skelbti nuomones apie visas Sąjungos veiklos sritis ir viešai jomis keistis“.

4.1.1 Šios nuostatos horizontaliajam „pilietiniam dialogui“ suteikia teisinį pagrindą, tačiau jo išsamiau neapibrėžia. Komitetas jau ne vienoje nuomonėje yra išsakęs savo požiūrį į pilietinį dialogą ⁽⁴⁾ ⁽⁵⁾ ⁽⁶⁾ ir įvardijęs jį kaip esminę sudedamąją dalyvavimo pagal Europos demokratijos modelį dalį. Komitetas taip pat yra ne kartą pabrėžęs, kad yra pasirengęs būti šio dialogo forumu ir skleisti informaciją bei prisidėti prie Europos viešosios nuomonės kūrimo. Šiuo požiūriu Komitetas norėtų dar kartą akcentuoti savo norą ir ketinimą būti pilietinio dialogo plėtojimo partneriu ir tarpininku. Komitetas pasirengęs išplėsti savo, kaip forumo, funkciją ir suteikti praktinę pagalbą, pavyzdžiui, leisti naudotis savo infrastruktūra. Komitetas labai didelę svarbą teikia Europos piliečių įtraukimui į pilietinį dialogą, kad jis taptų tikra interaktyvia diskusija.

4.1.2 Komitetas dar kartą pabrėžia, kad dalyvaujamosios demokratijos instrumentas turi būti aiškiai apibrėžtas, be to, turi būti nustatytos konkrečios jo taikymo sąlygos. Pavyzdžiui, būtina aiškiai nurodyti, kokius atstovaujamosios kriterijus turi atitikti šioje pastraipoje minėtos organizacijos, kad galėtų dalyvauti dialoge. Komitetas yra atkreipęs dėmesį ir į organizuotos pilietinės visuomenės gebėjimą atstovauti ⁽⁷⁾ ir į tai, kad svarbu skirti kiekybinį (legitimus daugumos suinteresuotųjų šalių atstovavimas) ir kokybinį (sukaupta atitinkama patirtis) atstovaujamosios. Komiteto nuomone, dialoge turinčios dalyvauti asociacijos turi būti atstovaujamosios tiek kiekybiniu, tiek kokybiniu požiūriu.

⁽³⁾ COM(2009) 622 galutinis, 2009 11 11.

⁽⁴⁾ 2001 balandžio 25 d. nuomonė „Organizuota pilietinė visuomenė ir Europos valdymas. Komiteto įnašas rengiant baltąją knygą“, OL C 193, 2001 7 10.

⁽⁵⁾ 2006 m. vasario 14 d. Nuomonė dėl Europos pilietinės visuomenės organizacijų gebėjimo atstovauti pilietiniame dialoge, OL C 88, 2006 4 11.

⁽⁶⁾ 2008 m. liepos 9 d. Tiriamoji nuomonė dėl naujos socialinių veiksmų programos, OL C 27, 2009 2 3(7.6 ir 7.7 punktai).

⁽⁷⁾ Plg. 5 išnašą.

4.1.3 Be to, reikės, kad įstatymų leidėjas patikslintų, kokių konkrečių priemonių jis turės imtis, kad būtų patenkintas „atitinkamų priemonių“ reikalavimas (žr. ES sutarties 11 straipsnio 1 dalį).

4.1.4 Šiuo požiūriu Komitetui svarbu atkreipti dėmesį į Europos pilietinio dialogo ir Europos socialinio dialogo skirtumą, jis primygtinai ragina šių sąvokų nepainioti. Savaimė suprantama, kad Europos socialinis dialogas yra kvalifikuoto dalyvavimo ramstis, tačiau jo turiniui, dalyvavimui, procedūroms ir poveikiui, taikomos ypatingos taisyklės. Šio dialogo svarbą atspindi jo įtvirtinimas Sutartyje.

4.2 Vertikalusis pilietinis dialogas

ES sutarties 11 straipsnio 2 dalis: „Institucijos palaiko atvirą, skaidrų ir nuolatinį dialogą su atstovaujamosiomis asociacijomis ir pilietine visuomene“.

4.2.1 Šioje pastraipoje atsižvelgiama į vertikalųjį pilietinį dialogą ir Europos Sąjungos institucijos įpareigojamos jį nuolat puoselėti. Apie šią pilietinio dialogo formą Komitetas taip pat yra pareiškęs savo nuomonę⁽⁸⁾ ir norėtų Komisiją paraginti nustatyti išsamesnes tiek su turiniu, tiek su procedūromis susijusias sąlygas.

4.2.2 Prieš kurį laiką Europos Parlamentas, dar nepriėmus šios Sutarties nuostatos, įkūrė vadinamąją „Agorą“, taigi, sukūrė ir vertikaliojo pilietinio dialogo instrumentą.

4.2.3 Kadangi ES sutarties 11 straipsnio 2 dalimi visos institucijos įpareigojamos palaikyti dialogą su pilietine visuomene, Komitetas ragina visas kitas institucijas, visų pirma Tarybą, kuo greičiau pareikšti, kaip jos įgyvendins šį Sutarties straipsnį.

4.2.4 Komitetas visoms Sąjungos institucijoms siūlo naudotis Komiteto tinklu ir infrastruktūra, kad būtų galima pradėti šį vertikalųjį dialogą su organizuota pilietine visuomene ir jį konstruktyviai plėtoti.

4.3 Europos Komisijos konsultacijos

ES sutarties 11 straipsnio 3 dalis: „Siekdama užtikrinti Sąjungos veiksmų nuoseklumą ir skaidrumą, Europos Komisija plačiai konsultuojasi su suinteresuotomis šalimis“.

4.3.1 Pagal šią nuostatą Komisijos konsultacinė praktika, kuri ir anksčiau buvo plačiai taikoma, dabar turės būti vykdoma atsižvelgiant į sustiprintą Europos demokratijos modelio dalyva-

vimo ramstį. Komitetas primena⁽⁹⁾ (¹⁰), kad iš principo ši konsultavimosi praktika yra esminė sudedamoji 2001 m. Komisijos paskelbtos „Europos valdymo“ koncepcijos (¹¹) dalis ir, kaip priemonė, pagrįsta principu „iš viršaus į apačią“, tik netiesiogiai suteikia galimybes pilietinei visuomenei imtis veiksmų. Komitetas norėtų dar kartą atkreipti dėmesį į tai, kad „konsultacijų“, kaip valdžios institucijų priemonės, nereikėtų painioti su pilietine teise – „dalyvavimu“. Ši priemonė nedaro jokio poveikio aktyviam pačios organizuotos pilietinės visuomenės įsijungimui į procesą pagal principą „iš apačios į viršų“.

4.3.2 Komitetas pasirengęs pagal savo įgaliojimus remti Europos Komisiją tose srityse, kuriose ji nori vykdyti konsultacijas, tačiau kurios nepatenka į įprastų internetu vykdomų konsultacijų spektrą. Pavyzdžiui, būtų galima kartu organizuoti bendrus klausymus konkrečiomis temomis arba rengti atviras konsultacijas suinteresuotųjų subjektų forumuose pagal „atviros erdvės“ metodą.

4.3.3 Pačios konsultacijos dar nėra tikrasis dialogas su organizuota pilietine visuomene. Todėl Komitetas ragina Komisiją peržiūrėti ir struktūruoti iki šiol taikytą konsultavimosi praktiką. Viena, reikia numatyti tinkamą konsultacijų grafiką, kad organizuota pilietinė visuomenė ir piliečiai iš tikrųjų turėtų laiko parengti savo atsakymus ir konsultacijos nevyktų tik *pro forma*. Kita, vertinimo procesas turi būti skaidresnis. Kad užsimegztų tikras dialogas, Komisija turėtų atsakyti į pateiktą nuomonę ir išdėstyti savo poziciją, kodėl vienas ar kitas pasiūlymas buvo priimtas ar atmestas. Dėl šių ir kitų aspektų, kuriuos būtų galima patobulinti, Komisija, savo ruožtu, turėtų pasitarti su organizuota pilietine visuomene.

4.4 Europos piliečių iniciatyva

ES sutarties 11 straipsnio 4 dalis: „Ne mažiau kaip milijonas reikšmingos valstybių narių dalies piliečių, manydami, kad Sutartims įgyvendinti reikalingas Sąjungos teisės aktas, gali imtis iniciatyvos raginti Europos Komisiją, kad ji, nevirsydamą savo įgaliojimų, pateiktų tuo klausimu atitinkamą pasiūlymą“.

4.4.1 Komitetas pritaria nuomonei, kad ši nauja Europos piliečių iniciatyva Europos integracijai yra svarbi ne tik teisiniu požiūriu, todėl ją reikėtų vertinti kaip pirmąją sudedamąją tiesioginės daugiašalės demokratijos dalį. Vis dėlto, remiantis nuostatos formuluote, ši iniciatyvos teisė suteikiama tik Sąjungos piliečiams. Komitetas džiaugtųsi, jei persvarstant Sutartį ši teisė būtų suteikta ir nuolat Sąjungos teritorijoje gyvenantiems trečiųjų šalių piliečiams.

⁽⁸⁾ 2000 m. liepos 13 d. Nuomonė dėl Komisijos ir nevyriausybinių organizacijų kaip partnerių bendradarbiavimo išplėtimo, OL C 268, 2000 9 19, bei 1999 m. rugsėjo 24 d. Nuomonė dėl pilietinės visuomenės organizacijų vaidmens ir įnašo kuriant Europą, OL C 329, 1999 11 17.

⁽⁹⁾ 2001 balandžio 25 d. Nuomonė „Organizuota pilietinė visuomenė ir Europos valdymas. Komiteto įnašas rengiant baltąją knygą“, OL C 193, 2001 7 10.

⁽¹⁰⁾ 2002 m. balandžio 20 d. Nuomonė „Europos valdymas. Baltoji knyga“, OL C 125, 2002 5 27.

⁽¹¹⁾ COM (2001) 428 galutinis, 2001 7 25.

4.4.2 Reikia pabrėžti, kad naujoji Europos piliečių iniciatyva – tai ne daugelyje valstybių narių numatyta „liaudies iniciatyva“, kuri paskatina surengti privalomą referendumą, tai veikiau „darbotvarkės iniciatyva“, kuria Komisija raginama imtis veiksmų teisėkūros srityje. Tai yra mažumos instrumentas, kuris tik suteikia galimybę dalyvauti nustatant politinę darbotvarkę. Teisėkūros iniciatyvos teisę pasilieka Komisija, o su tuo susijęs galimas teisėkūros procesas vyksta pagal numatytas procedūras.

4.4.3 Žinoma, šiam instrumentui reikalingos tam tikros taisyklės ir standartai. Kadangi tiesioginės demokratijos instrumentus Europos lygiu pirmiausia reikia sukurti, todėl Europos piliečių iniciatyvai turėtų būti sudarytos sąlygos toliau plėtotis. Reglamente dėl ES sutarties 11 straipsnio 4 dalies įgyvendinimo turėtų būti nustatyti kiek įmanoma žemesni būtiniausi reikalavimai ir kvalifikaciniai standartai, o srityse, kuriose Bendrijos lygiu trūksta empirinių duomenų, suteikta pakankamai erdvės vertinimui ir aiškinimui, nes Europos piliečių iniciatyva galima tik pasiekti, kad tam tikra tema būtų įtraukta į Komisijos veiksmų planą.

4.4.4 Vis dėlto Komitetas jokių būdu nesutinka su Europos Parlamento pozicija ⁽¹²⁾, kad „piliečių iniciatyvos proceso stebėseną – tai Parlamento politinė užduotis“ ir pasisako prieš įstatymo leidėjo atliekamą proceso stebėseną teisės akto parengiamajame etape. Tokia „stebėseną“ gali pažeisti galių pasidalijimo principą. Todėl Komitetas siūlo įkurti nepriklausomą „konsultacinį organą“ arba „pagalbos tarnybą“, kurie galėtų talkinti iniciatoriams rengiant ir pradedant vykdyti Europos piliečių iniciatyvą, kad būtų išvengta – jei visiškai pašalinti negalima – akivaizdžių prieštaravimų nuostatomis dėl kriterijų atitikimo ir įgyvendinimo.

4.4.5 Komitetas visiškai pritaria Parlamentui, kuris toje pačioje rezoliucijoje atkreipia dėmesį į tai, jog negalima painioti peticijos, kuri teikiama Parlamentui, ir piliečių iniciatyvos, kuri, kaip raginimas, teikiama Komisijai. Todėl šiems abiem dalyvavimo pagal principą „iš apačios į viršų“ instrumentams būtinos visiškai skirtingos procedūros ir reikalavimai.

4.4.6 Europos piliečių iniciatyva, kaip tiesioginės demokratijos instrumentas, taip pat yra veiksminga priemonė daugiašaliams svarstymų procesams paskatinti. Piliečiai, kurie šiuo metu yra veikiau atitolę nuo „politinės Europos“, nuo šiol galės dalyvauti siūlydami konkrečias iniciatyvas ir tikslus. Kuo dažniau jie bus kviečiami ir raginami dalyvauti iniciatyvoje, kuriai nebus daromos nereikalingos administracinės kliūtys, tuo greičiau jie savęs nebelaikys tik nesuprantamų sprendimų stebėtojais ir tuo greičiau iš pasyvių Europos santvarkos objektų taps aktyviais subjektais. Toks palaipsnis procesas, skatinantis spręsti Europai rūpimas problemas, savaime padės išugdyti Europos sąmoningumą ir suformuoti Europos viešąją nuomonę.

4.4.7 Turinio požiūriu reikia atkreipti dėmesį į tai, kad Europos piliečių iniciatyva, žinoma, negali prieštarauti Sutarčiai arba Europos pagrindinių teisių chartijai. Kaip ir netiesioginiame arba parlamentiniame procese, taip pat ir tiesioginiame arba pilietiniame nuomonės formavimo procese gali atsitikti, kad ekstremistinės grupuotės naudosis esamais nuomonės formavimo kanalais ir juos panaudos (jais piktnaudžiaus) saviems tikslams. Tai yra esminis kiekvienai demokratijai tenkantis iššūkis, tačiau kartu tai ir jos didžiausias pranašumas nedemokratiškų sistemų atžvilgiu. Šiuolaikinėje atstovaujamojoje demokratijoje, kuri remiasi tiek netiesioginiu, tiek ir tiesioginiu dalyvavimu, reikalingi gebėjimai atvirai ir skaidriai svarstyti ir nepatogius, netgi ekstremistinius klausimus.

4.5 Europos Komisijos žalioji knyga dėl Europos piliečių iniciatyvos

4.5.1 Nors Komitetas ir nebuvo tiesioginis pasibaigusio konsultavimosi proceso adresatas, tačiau norėtų – prieš Parlamente ir Taryboje vyksiančius pasiūlymų dėl reglamento svarstymus – kompetentingai dalyvauti nuomonės formavimo procese, todėl toliau pateikia savo nuomonę žaliojoje knygoje apsvartytais klausimais.

4.6 Būtinasis valstybių, kurioms turi atstovauti piliečiai, skaičius

4.6.1 Komitetas pritaria Komisijos nuomonei, kad riba turi būti nustatoma pagal objektyvius kriterijus. Vis dėlto Komitetas nepritaria Komisijai, kad tik trečdalis valstybių narių, taigi, devynios valstybės, užtikrina atstovavimą Sąjungos interesams, be to, taip pat nepritaria ir kai kurių organizacijų nuomonei, kad užtektų ir keturių valstybių narių.

4.6.2 Vis dėlto, Komitetas pritartų Europos Parlamento nuomonei, kad tinkama riba būtų ketvirtadalis valstybių narių, šiuo metu tai būtų septynios valstybės. Šis skaičius nustatytas remiantis Sutarties dėl ES veikimo 76 straipsniu, pagal kurį teisės aktai dėl administracinio bendradarbiavimo vykdant policijos ir teismų bendradarbiavimą arba bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose, priimami ketvirtadalio valstybių narių iniciatyva. Komiteto nuomone, tai tinkamas dydis, užtikrinantis piliečių iniciatyvos europinį matmenį.

4.7 Būtinasis pasirašiusių iš atitinkamos valstybės narės skaičius

4.7.1 Kadangi Lisabonos sutartyje paminėtas „reikšmingas valstybių narių skaičius“, būtų galima ir nenurodyti būtino atitinkamos šalies dalyvių skaičiaus. Tačiau Komitetas, atkreipdamas dėmesį į Sutartyje ne kartą minimą dvigubos daugumos reikalavimą, pritaria Komisijos nuomonei, kad atsisakius būtino dalyvių skaičiaus iš kiekvienos valstybės narės, būtų prieštaraujama Sutarčiai.

⁽¹²⁾ 2009 m. gegužės 7 d. Europos Parlamento rezoliucija, pranešėja Sylvia-Yvonne Kaufmann (T6-0389/2009).

4.7.2 Vietoje nelanksios 0,2 proc. dydžio vienos valstybės narės procentinės dalies, Komitetas ragina nustatyti lanksčią sistemą, kuri padėtų užtikrinti deramą valstybių narių pusiausvyrą. Pavyzdžiui, būtų galima nustatyti absoliučią apatinę 0,08 proc.⁽¹³⁾ ribą vienos valstybės narės parašams skaičiuoti. Iš viso piliečių iniciatyvai, žinoma, reikia surinkti vieną milijoną parašų. Taip derinant šiuos abu kriterijus būtų savaime pasiekta pusiausvyrą ir būtų atsižvelgta į Sutartyje nustatytą atstovaujimumo kriterijų bei tikruosius visos Europos interesus.

4.7.3 Tokia lanksti tvarka siekiant palengvinti įgyvendinimą, Komiteto nuomone tinkama dar ir todėl, kad Europos piliečių iniciatyva netampa privalomu sprendimu – tai tik Komisijai skirtas raginimas.

4.8 *Piliečių iniciatyvos pasirašymo kriterijai*

4.8.1 Komitetas pritaria Komisijos nuomonei, kad norint išvengti nereikalingos administracinės naštos, Europos piliečių iniciatyvą norintiems paremti piliečiams turėtų būti taikoma ta pati bendroji gyvenamosios vietos valstybėje narėje sąlyga, kuri suteikia teisę balsuoti Europos Parlamento rinkimuose. Nepaisant norinčiųjų į iniciatyvą įtraukti jaunimą nuomonės (pavyzdžiui, sumažinus amžiaus ribą iki 16 m.), vis dėlto Komitetas mano, kad toks nukrypimas nuo teisės dalyvauti Europos Parlamento rinkimuose neadekvačiai apsunkintų parašų patikrinimą, nes beveik visos valstybės narės turėtų sudaryti dvigubus rinkimuose galinčių dalyvauti asmenų sąrašus.

4.9 *Piliečių iniciatyvos forma ir formulavimas*

4.9.1 Komitetas mano, kad ir šiame punkte nustatyti formos reikalavimai turėtų būti lankstesni. Tam tikrai įstaigai pateikiamiems raštams turėtų galioti oficialūs reikalavimai ir nustatyti tam tikri būtiniausi reikalavimai (žr. taip pat 4.13 punktą). Iniciatyvos ir raginamo priimti sprendimą turinys turėtų būti išdėstytas nuosekliai ir labai aiškiai. Visada turi būti aišku, ką Europos piliečių iniciatyvą pasirašęs asmuo remia.

4.10 *Parašų rinkimo, tikrinimo ir autentiškumo nustatymo reikalavimai*

4.10.1 Nėra pagrindo nesutikti, kad, nukrypstant nuo atitinkamos nacionalinės teisės, Bendrijos lygiu būtų nustatytos bendros procedūrinės parašų rinkimo, tikrinimo ir autentiškumo nustatymo taisyklės ir standartai, nes Europos piliečių iniciatyva yra (naujas) daugiašalio dalyvavimo instrumentas.

4.10.2 Turėtų būti leistini visi parašų rinkimo būdai, jei galima nustatyti parašų autentiškumą. Be to, turėtų būti leista rinkti parašus internetu, lygiai taip pat, kaip ir viešumoje. Komiteto nuomone, pernelyg didelė kliūtis būtų, pavyzdžiui, reikalavimas, kad parašų autentiškumą turi patvirtinti nacionalinės

įstaigos arba notaras. Vis dėlto turi būti ne tik patikrinta tapatybė, bet ir užtikrinta, kad iniciatyvą remiantis asmuo pasirašė savarankiškai ir savo noru. Šiuo požiūriu reikėtų imtis ypatingų priemonių, kai parašai renkami elektroniniu būdu.

4.10.3 Parašus renkant internetu, saugumui užtikrinti ir autentiškumui patikrinti pakanka vardo ir pavardės, adreso, gimimo datos ir patvirtinamojo el. laiško. Turėtų būti siekiama užtikrinti, kad nė vienai iniciatyvai, kuriai paremti parašai renkami laikantis reglamente nustatytų būtiniausių taisyklių, kurioje nors Sąjungos šalyje nekiltų netikėtų papildomų kliūčių. Užsienyje gyvenančių europiečių parašai turėtų būti suskirstomi pagal dalyvio gyvenamąją vietą.

4.10.4 Surinktus parašus turėtų tikrinti valstybės narės, paprastai pagal kai kuriose Sąjungos valstybėse narėse vykdomus įprastus duomenų atrankinius patikrinimus.

4.11 *Parašų rinkimo laikotarpis*

4.11.1 Patirtis, įgyta piliečių iniciatyvų srityje dar prieš Lisabonos sutarties įsigaliojimą, rodo, kad, visų pirma, pradėti iniciatyvą gali prireikti daug laiko. Todėl Komitetas mano, kad Komisijos siūlomas vienerių metų laikotarpis yra per trumpas ir siūlo 18 mėnesių laikotarpį. Atsižvelgiant į pirmiau pateiktą nuorodą, kad iniciatyva paskatina konkrečiu tikslu neapsiribojantį procesą ir padeda ugdyti tikrą europietišką sąmoningumą, Komiteto nuomone, būtų apmaudu, jei dėl palyginti trumpo vienerių metų laikotarpio kiltų pavojus sėkmingai tokio proceso baigčiai ir jo netiesioginiam teisiniam ir visuomeniniam poveikiui.

4.12 *Siūlomų iniciatyvų registravimas*

4.12.1 Komitetas pritaria Komisijos nuomonei, kad patys iniciatoriai turėtų iš anksto patikrinti teikiamos iniciatyvos teisėtumą arba kriterijų atitikimą. Iniciatyva turėtų būti registruojama naudojantis Komisijos administruojama interneto svetaine, kurioje taip pat būtų kaupiama informacija apie iniciatyvos turinį, kad visi piliečiai galėtų rasti informacijos apie vykdomas iniciatyvas.

4.12.2 Šiuo požiūriu Komitetas norėtų paraginti Komisiją Europos piliečių iniciatyvoms skirtoje interneto svetainėje, kuri dar turės būti sukurta, numatyti ir internetinę parašų rinkimo priemonę. Be to, tokia interneto svetainė galėtų būti naudojama kaip diskusijų apie įvairias iniciatyvas forumas, taigi, Europos visuomenei būtų galima suteikti galimybes dalyvauti diskusijose.

4.12.3 Vis dėlto Komitetas mano, kad piliečių iniciatyvos organizatoriams reikėtų papildomo informacijos centro, į kurį jie galėtų kreiptis ne tik procedūriniais, bet ir turinio klausimais. Komitetas pasirengęs atlikti „pagalbos tarnybos“ funkciją.

⁽¹³⁾ Siūloma 0,08 proc. dydžio dalis orientuojantis į Italijoje piliečių iniciatyvai reikalingą pasirašiusių skaičių.

4.12.4 Be to, būtų galima apsvaistyti sistemą, kai naudojama geltona ir raudona kortelės, kuriomis piliečių iniciatyvos organizatoriai būtų galima palyginti anksti įspėti, kad iniciatyva neatitinka kriterijų, pavyzdžiui, pagal oficialius kriterijus Komisijai toje srityje trūksta įgaliojimų, arba jei iniciatyva aiškiai pažeidžia pagrindines teises.

4.13 Reikalavimai organizatoriams. Skaidrumas ir finansavimas

4.13.1 Komiteto nuomone, iniciatyvos organizatoriai turėtų pateikti šią informaciją:

- iniciatyvinis komitetas ir jo atstovai išorės ryšiams,
- rėmėjai,
- finansavimo planas,
- žmoniškųjų išteklių ir struktūros apžvalga.

4.13.2 Vis dėlto Komitetas negali sutikti su Komisijos teiginiu, kad piliečių iniciatyvoms remti ar finansuoti nenumatoma jokia viešosios paramos forma, o ypač su pastaba, kad tik taip galima užtikrinti, kad iniciatyvos išliktų nepriklausomos. Europos Komisija finansiškai remia daugelio efektyviai dirbančių nevyriausybinių organizacijų struktūras ir veiklą, todėl tuo remiantis būtų neleistina teigti, kad Komisijos iš dalies finansuojami pilietinės visuomenės subjektai yra nuo jos priklausomi. Be to, jei nuosekliai vadovautumėmės Komisijos teiginiu, tokiu atveju tik didelės organizacijos, turinčios turtingus rėmėjus, galėtų galvoti apie Europos piliečių iniciatyvos teikimą.

4.13.3 Todėl Komitetas norėtų, kad būtų apsvaistyta galimybė ES teikti finansinę pagalbą, kai pasiekta pirmoji riba, pavyzdžiui, iš trijų valstybių narių surinkta 50 000 parašų, kad tokiu būdu būtų galima išvengti beviltiškų arba nerimtų kampanijų. Šiuo atveju taip pat būtų galima taikyti geltonos ir raudonos kortelės sistemą.

4.14 Komisijos atliekamas patvirtintų piliečių iniciatyvų patikrinimas

4.14.1 Komiteto nuomone, Komisijos siūlomas šešių mėnesių laikotarpis turėtų būti absoliuti aukščiausia riba. Komitetas remia Europos Parlamentą, kuris savo rezoliucijoje siūlo dviejų etapų metodą (per du mėnesius patikrinti oficialių kriterijų atitikimą ir per tris mėnesius priimti sprendimą dėl turinio ⁽¹⁴⁾). Komisija turėtų užtikrinti, kad šis vidinis sprendimų priėmimo procesas būtų kiek įmanoma skaidresnis.

4.14.2 Kai tik įteikiama sėkmingai patvirtinta piliečių iniciatyva, turi būti atliekamas galutinis jos priimtumo teisiniu požiūriu patikrinimas.

⁽¹⁴⁾ Turėtų būti analogiška Europos Parlamento iniciatyvoms taikomai procedūrai pagal Sutarties dėl ES veikimo 225 straipsnį. Plg. Europos Parlamento rezoliuciją dėl pataisyto Europos Parlamento ir Komisijos pamatinio susitarimo, galiosiančio kitą teisėkūros kadenciją, 2010 02 09 (P7_TA(2010)0009).

4.14.3 Komisijos atliekamo politinio įvertinimo etape Komitetas, galbūt kartu su Parlamentu ir pirmininkaujančia valstybe nare, galėtų surengti klausymus, kurių metu organizatoriai pristatytų savo iniciatyvą. EESRK šį procesą, prireikus, galėtų papildyti šiam klausimui skirta tiriamąja nuomone arba nuomone savo iniciatyva.

4.14.4 Savo sprendimą priimti, iš dalies perimti arba atmesti iniciatyvą Komisija turi iniciatoriams išsamiai ir viešai pagrįsti. Jei Komisija atmets iniciatyvą, ji turi pateikti oficialų sprendimą, kurį būtų galima apskųsti Europos Teisingumo Teismui.

4.15 Iniciatyvos tuo pačiu klausimu

4.15.1 Komiteto nuomone, patys iniciatoriai turėtų nuspręsti, ar vis dėlto pradėti panašaus turinio iniciatyvą. Dar kartą reikėtų priminti, kad naujoji Europos piliečių iniciatyva yra „darbotvarkės iniciatyva“. Todėl Komitetas mano, kad nėra pagrindo ką nors drausti ar kam kliudyti.

4.16 Papildomos pastabos

4.16.1 Komitetas mano, kad Komisija turėtų iš organizatorių perimti piliečių iniciatyvos, kurią remia 50 000 trijų valstybių narių piliečių, vertimą į visas oficialias kalbas.

5. Galutinės pastabos

5.1 Nuostatos dėl demokratinių Sąjungos principų, visų pirma ES sutarties 11 straipsnis, Komiteto nuomone, yra labai svarbus žingsnis siekiant Europos, su kuria piliečiai galėtų tapatintis ir kurią jie galėtų praktiškai kurti ir plėtoti. Vis dėlto būtina atskirus demokratinius procesus tiksliau apibrėžti ir numatyti jiems būtinas struktūras.

5.2 Todėl Komitetas ragina Komisiją po Europos piliečių iniciatyvos žaliosios knygos pateikti ir pilietinio dialogo žaliąją knygą, kurioje būtų konkrečiai paaiškintos 11 straipsnio 1 ir 2 dalys, kad tokiu būdu būtų galima apsvaistyti jau taikomą praktiką, išsamiau apibrėžti procedūras ir principus, juos įvertinti ir kartu su organizuota pilietine visuomene pateikti pasiūlymus dėl jų patobulinimo, tačiau svarbiausia – sukurti aiškias struktūras. Komitetas norėtų dar kartą pabrėžti, jog yra pasirengęs pagal savo įgaliojimus prisidėti prie šio proceso.

5.3 Be to, Komitetas ragina ir kitas institucijas apsvaistyti, kaip jos ketina praktiškai įgyvendinti naująsias Sutarties nuostatas.

5.4 ES sutarties 11 straipsnio 4 dalis net ir tarptautiniu mastu yra naujas demokratinis reiškinys. Pirmą kartą demokratijos istorijoje keleto valstybių piliečiams suteikiama bendra teisė dalyvauti sprendimų priėmimo.

5.5 Naujojoje demokratinėje piliečių teisėje slypi didžiulis potencialas. Šia teise siekiama sustiprinti dalyvaujamąją demokratiją Europoje. Ja tiesiogiai sutvirtinamas dalyvavimo pagal Europos demokratijos modelį aspektas. Netiesiogiai ši teisė gali paskatinti ES integraciją, prisidėti prie jos stiprinimo, Europos viešosios nuomonės kūrimo ir didesnio piliečių susitapatinimo su ES. Atsižvelgiant į Europos dydį ir įvairovę reikia atsižvelgti į tai, kad visi piliečiai, taip pat ir tie, kurių galimybės ribotos arba kurie nepriklauso pripažintoms organizacijoms, galėtų naudotis visomis demokratinėmis priemonėmis. Galimybės naudotis demokratinėmis priemonėmis neturėtų priklausyti nuo didelių finansinių išteklių.

5.6 Komitetas, kurio, kaip patariamąsios institucijos Europos Parlamentui, Tarybai ir Komisijai vaidmuo dar kartą patvirtintas Lisabonos sutartyje, kaip ir anksčiau vykdys savo pagrindines užduotis ir teiks nuomones laikydamasis Sutartimi nustatytų įgaliojimų. Atlikdamas tarpininko funkciją, Komitetas dar labiau nei iki šiol stengsis svariai prisidėti prie išsamios demokratinės infrastruktūros Europos lygiu.

5.7 Siekdamas savo veikla kiek galima labiau padėti minėtoms Sąjungos institucijoms ir optimizuoti savo darbo metodus, Komitetas, įgyvendinant Europos piliečių iniciatyvą, papildomai siūlo:

- parengti nuomonę dėl Komisijos oficialiai priimtose piliečių iniciatyvos per jos vertinimo laikotarpį,
- prireikus, parengti nuomonę įgyvendinamai piliečių iniciatyvai paremti,
- surengti klausymus dėl kriterijus atitinkančių iniciatyvų (juose dalyvautų organizatoriai, Komisija, Parlamentas, Taryba),
- įkurti informacinę pagalbos tarnybą (į kurią piliečiai galėtų kreiptis procedūriniais ir kitais klausimais),
- skleisti papildomą informaciją (išleisti Dalyvaujamąsios demokratijos vadovą, surengti konferenciją apie praktinį įgyvendinimą ir pan.).

2010 m. kovo 17 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Mario SEPI

III

*(Parengiamieji aktai)***EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS****461-OJI PLENARINĖ SESIJA, 2010 M. KOVO 17–18 D.**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, kuriuo nustatomas ilgalaikis europinių paprastųjų jūrinių lydekų šiaurinių išteklių ir šių išteklių žvejybos būdų valdymo planas

COM(2009) 122 galutinis – 2009/0039 (CNS) ()**(2010/C 354/11)*

Taryba, 2010 m. sausio 19 d., ir Europos Parlamentas, 2010 m. kovo 5 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsniu (buvusysis Europos bendrijos steigimo sutarties 37 straipsnis) nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, kuriuo nustatomas ilgalaikis europinių paprastųjų jūrinių lydekų šiaurinių išteklių ir šių išteklių žvejybos būdų valdymo planas

COM(2009) 122 galutinis – 2009/0039 (CNS) ()*

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra priimtinas ir kad dėl jo Komitetas neturi pastabų, savo 461-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. kovo 17–18 d. (2010 m. kovo 17 d. posėdis), vieningai nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

Briuselis, 2010 m. kovo 17 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Mario SEPI

(*) Trumpinys turėtų būti COD.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, kuriuo nustatoma kontrolės ir vykdymo užtikrinimo sistema, taikytina Konvencijos dėl būsimo daugiašalio bendradarbiavimo šiaurės rytų Atlanto žvejybos rajonuose vandenyse

COM(2009) 151 galutinis – 2009/0051 (CNS) (*)

(2010/C 354/12)

Taryba, 2010 m. sausio 18 d., ir Europos Parlamentas, 2010 m. kovo 5 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsniu (buvęs Europos bendrijos steigimo sutarties 37 straipsnis), nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, kuriuo nustatoma kontrolės ir vykdymo užtikrinimo sistema, taikytina Konvencijos dėl būsimo daugiašalio bendradarbiavimo šiaurės rytų Atlanto žvejybos rajonuose vandenyse

COM(2009) 151 galutinis – 2009/0051 (CNS) (*).

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra [visiškai] priimtinas ir kad dėl jo Komitetas neturi pastabų, savo 461-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. kovo 17–18 d. (kovo 17 d. posėdis), vieningai nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2010 m. kovo 17 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Mario SEPI*

(*) Trumpinys turėtų būti COD.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, kuriuo nustatomas daugiametis Vakarų Atlanto paprastųjų stauridžių išteklių naudojimo ir žvejybos planas

COM(2009) 189 galutinis – 2009/0057 (CNS) (*)

(2010/C 354/13)

Taryba, 2010 m. sausio 18 d., ir Europos Parlamentas, 2010 m. kovo 5 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsniu (buvusysis Europos bendrijos steigimo sutarties 37 straipsnis) nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, kuriuo nustatomas daugiametis Vakarų Atlanto paprastųjų stauridžių išteklių naudojimo ir žvejybos planas

COM(2009) 189 galutinis – 2009/0057 (CNS) (*).

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra priimtinas ir kad dėl jo Komitetas neturi pastabų, savo 461-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. kovo 17–18 d. (kovo 17 d. posėdis), nariams balsavus vieningai, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2010 m. kovo 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Mario SEPI

(*) Trumpinys turėtų būti COD.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, kuriuo nustatomas ilgalaikis Biskajos įlankos europinių ančių išteklį ir jų žvejybos būdų valdymo planas

COM(2009) 399 galutinis – 2009/0112 (CNS) (*)

(2010/C 354/14)

Taryba, 2010 m. sausio 19 d., ir Europos Parlamentas, 2010 m. kovo 5 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsniu (buvusysis Europos bendrijos steigimo sutarties 37 straipsnis) nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, kuriuo nustatomas ilgalaikis Biskajos įlankos europinių ančių išteklį ir jų žvejybos būdų valdymo planas

COM(2009) 399 galutinis – 2009/0112 (CNS) (*).

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra priimtinas ir kad dėl jo Komitetas neturi pastabų, savo 461-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. kovo 17–18 d. (kovo 17 d. posėdis), vieningai nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2010 m. kovo 17 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Mario SEPI*

(*) Trumpinys turėtų būti COD.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, kuriuo sudaroma sužveiotų paprastųjų tunų (*Thunnus thynnus*) kiekio dokumentavimo programa ir iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1984/2003

COM(2009) 406 galutinis – 2009/0116 CNS (*)

(2010/C 354/15)

Taryba, 2010 m. sausio 19 d., ir Europos Parlamentas, 2010 m. kovo 5 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsniu (buvus Europos bendrijos steigimo sutarties 37 straipsnis) nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

*Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, kuriuo sudaroma sužveiotų paprastųjų tunų (*Thunnus thynnus*) kiekio dokumentavimo programa ir iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1984/2003*

COM(2009) 406 galutinis – 2009/0116 CNS (*).

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra priimtinas ir kad dėl jo Komitetas neturi pastabų, savo 461-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. kovo 17–18 d. (kovo 17 d. posėdis), nariams balsavus vieningai, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2010 m. kovo 17 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Mario SEPI*

(*) Trumpinys turėtų būti COD.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą dėl tam tikrų žvejybos VJBŽK (Viduržemio jūros bendrosios žvejybos komisijos) susitarimo rajone nuostatų

COM(2009) 477 galutinis – 2009/0129 (CNS) (*)

(2010/C 354/16)

Taryba, 2010 m. sausio 19 d., ir Europos Parlamentas, 2010 m. kovo 5 d., vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 43 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą dėl tam tikrų žvejybos VJBŽK (Viduržemio jūros bendrosios žvejybos komisijos) susitarimo rajone nuostatų

COM(2009) 477 galutinis – 2009/0129 (CNS) (*)

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra visiškai priimtinas ir kad dėl jo Komitetas neturi pastabų, savo 461-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. kovo 17–18 d. (kovo 17 d. posėdis), nariams vieningai, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2010 m. kovo 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Mario SEPI

(*) Trumpinys turėtų būti COD

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo Tarybos reglamentui iš dalies keičiančiam Reglamentą (EB) Nr. 247/2006, nustatantį specialias žemės ūkio priemones atokiausiems Sąjungos regionams

COM(2009) 510 galutinis – 2009/0138 (CNS) (*)

(2010/C 354/17)

2010 m. vasario 19 d., Taryba ir 2010 m. vasario 18 d., Europos Parlamentas vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsniu, ankstesniu Europos bendrijos steigimo sutarties 37 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo Tarybos reglamentui iš dalies keičiančiam Reglamentą (EB) Nr. 247/2006, nustatantį specialias žemės ūkio priemones atokiausiems Sąjungos regionams

COM(2009) 510 galutinis – 2009/0138 (CNS) (*).

Komitetas, remdamasis tuo, kad jis neturi pastabų dėl šio pasiūlymo ir šis klausimas jau nagrinėtas ankstesnėse Komiteto nuomonėse CESE 771/2008 ir CESE 255/2010, priimtose 2008 m. balandžio 22 d. (**) ir 2010 m. vasario 17 d. (***), 461-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. kovo 17–18 d. (kovo 17 d. posėdis), vieningai nusprendė pritarti siūlomam dokumentui ir laikytis pozicijos, kurią jis rėmė pirmiau minėtame dokumente.

2010 m. kovo 17 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Mario SEPI

(*) Trumpinys turėtų būti COD.

(**) EESRK nuomonė dėl Atokiausiems regionams skirtos strategijos: rezultatai ir perspektyvos – OL C 211, 2008 8 19, p. 72.

(***) EESRK nuomonė dėl Ekonominės partnerystės susitarimų poveikis atokiausiems regionams (Karibų jūros zona) – OL C ..., ..., p.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl būsimos konkurencijos teisės sistemos, taikomos motorinių transporto priemonių sektoriuje

COM(2009) 388 galutinis

(2010/C 354/18)

Pranešėjas **Hernández BERNARDO BATALLER**

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2009 m. liepos 22 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

„Komisijos komunikato dėl Būsimosios konkurencijos teisės sistemos, taikytinos motorinių transporto priemonių sektoriui“

COM(2009) 388 galutinis.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2010 m. kovo 2 d. priėmė savo nuomonę.

461-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. kovo 17–18 d. (kovo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 84 nariams balsavus už, 5 – prieš ir 7 susilaikius.

1. Išvados

1.1 EESRK pritaria Komisijos atliktai sektoriaus ir tų sričių, kuriose būtina didesnė konkurencija, analizei. Atsižvelgdamas į Komisijos pasiūlytas alternatyvas, EESRK norėtų priimti konkrečiam sektoriui taikytinas nuostatas, kurios būtų pridėtos prie bendrosios išimties gairių pavidalu. Todėl EESRK labai palankiai vertina pasiūlymus dėl reglamento ir papildomų gairių. Tuo pat metu jis pabrėžia, kad jie turi būti skaitomi kartu su Bendrosiomis vertikaliosiomis gairėmis, kurias jie papildytų; tačiau jos dar nėra pateiktos, todėl pasiūlymų nagrinėjimas nėra išsamus.

1.2 EESRK pritaria Komisijos nuomonei dėl būtinybės sukurti teisinę bazę, kuri turėtų bendrą teigiamą poveikį vartotojų gerovei ir padidintų jų apsaugą. Komitetas norėtų dar kartą išsakyti savo požiūrį, kurį jau išdėstė ankstesnėse nuomonėse dėl konkurencijos ⁽¹⁾.

1.3 Tačiau būtina nustatyti dvejų metų pereinamąjį laikotarpį prekybos atstovams, kurių didžiausia dalis yra mažosios ir vidutinės įmonės. Dėl teisinio tikrumo ir dėl teisėtų lūkesčių bei proporcingumo principo, jiems būtinas pakankamas laikotarpis susigrąžinti investuotas lėšas, geriau prisitaikyti prie technologijų raidos rinkoje ir prisidėti prie didesnės kelių eismo saugos.

1.4 Be to, EESRK tikisi, kad naujoji teisinė bazė užtikrins teisinį tikrumą visiems ūkinės veiklos vykdytojams ir netaps

nauja kliūtimi įmonėms, remsis Europos smulkiojo verslo aktu bei tais pačiais konkurencijos tikslais, numatytais Reglamente (EB) Nr. 1400/2002.

1.5 EESRK mano, kad papildomose gairėse neturėtų būti numatyta jokių apribojimų išipareigojimų nekonkuruoti prekėmis su kitais prekių ženklais susitarimams. Tai labiau derėtų su naujuoju bendrosios išimties reglamentu.

1.6 Su komercinėmis transporto priemonėmis susijusiems susitarimams turėtų būti taikomas bendrasis reglamentas, kuriuo apibrėžiami atsarginių dalių platinimo vertikalieji apribojimai.

2. Įžanga

2.1 2002 m. liepos 31 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 1400/2002 dėl Sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo vertikalinių susitarimų ir suderintų veiksmų rūšims motorinių transporto priemonių sektoriuje ⁽²⁾ nustatytos griežtesnės taisyklės nei 1999 m. gruodžio 22 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 2790/1999 dėl Sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo vertikalinių susitarimų ir suderintų veiksmų rūšims motorinių transporto priemonių sektoriuje ⁽³⁾.

2.2 Komisijos reglamente (EB) Nr. 1400/2002 dėmesys iš esmės skiriamas veiklai ir elgesiui, kuris rimtai riboja konkurenciją ir nustato apribojimų, kurie trukdo reglamentą taikyti kuriai nors susitarimo daliai („pagrindiniai apribojimai“), o kiti apribojimai yra draudžiami, tačiau neužkerta kelio reglamentu nustatytą išimtį taikyti likusiai susitarimo daliai („specialios sąlygos“).

⁽¹⁾ OL C 228, 2009 9 22, p. 47. OL C 175, 2009 7 28, p. 20.

⁽²⁾ OL L 203, 2002 8 1, p. 30.

⁽³⁾ OL L 336, 1999 12 29, p. 21.

2.3 Svarbiausi Komisijos reglamento Nr. 1400/2002 ypatumai yra šie:

- jis netaikomas ne tik keleiviniams automobiliams, bet ir tokioms transporto priemonėms kaip autobusai ir sunkvežimiai,
- jis įpareigoja kiekvieną gamintoją pasirinkti išimtinį ar pasirinktinį platinimą, žinodamas, kad tik dviem paskirstymo sistemoms taikomos išimtys:
 - *išskirtinė* sistema, jeigu gamintojas kiekvienam platintojui ar remontininkui (arba išskirtinei klientų grupei) paskiria išskirtinę teritoriją. Paskirtoje teritorijoje jis negali pasirinkti daugiau jokio kito platintojo. Platintojams gali būti nustatytas ir būtinas kokybės lygis. Konkurencija didinama skatinant pasyvius pardavimus išskirtinėje teritorijoje, o svarbiausia parduoti perpardavėjams už tinklo ribų,
 - *pasirinktinio paskirstymo* sistema, kai tiekėjas įsipareigoja parduoti sutartyje numatytas prekes arba paslaugas tiesiogiai ar netiesiogiai tik pagal konkrečius kriterijus pasirinktiems platintojams arba remontininkams. Pasirinktinio paskirstymo sistema gali būti paremta kiekybiniais arba kokybiniais kriterijais arba jų deriniu.
- vienoje sutartyje negali būti derinama pasirinktinė paskirstymo sistema su išskirtine sistema. Iš esmės, vadinamosios „išlygos vietos atžvilgiu“ negalima taikyti pasirinktinėje paskirstymo sistemoje, tačiau ją galima nustatyti išskirtiniams platintojams,
- Reglamento 8 straipsnio 1 dalyje nurodytos trys skirtingos produktų rinkos:
 - naujų variklinių transporto priemonių platinimas: rinkos dalis apskaičiuojama atsižvelgiant į tiekėjo parduotą sutartyje numatytų prekių ir paslaugų kiekį, kartu su visomis kitomis tiekėjo parduotomis prekėmis, kurias pirkejas laiko lygiavertėmis arba pakeičiamomis dėl prekės savybių, kainų ir numatytos paskirties,
 - atsarginių dalių platinimas: rinkos dalis apskaičiuojama atsižvelgiant į tiekėjo parduotą sutartyje numatytų prekių ir kitų prekių vertę, kartu su visomis kitomis tiekėjo parduotomis prekėmis, kurias pirkejas laiko lygiavertėmis arba pakeičiamomis dėl prekės savybių, kainų ir numatytos paskirties,
 - remonto ir techninės priežiūros paslaugos: rinkos dalis apskaičiuojama atsižvelgiant į tiekėjų platinimo tinklo

narių parduotų sutarties paslaugų vertę, kartu su visomis kitomis tų narių parduotomis paslaugomis, kurias pirkejas laiko lygiavertėmis arba pakeičiamomis dėl jų savybių, kainų ir numatytos paskirties.

- be nurodytų rinkos dalies didžiausių ribų, reglamento 6 straipsnio 1 dalies c punkte nurodytos „sutarties prekių arba lygiavertčių prekių tiekimo kainos ar sąlygos [kurios] gerokai skiriasi atskirose geografinėse rinkose“ yra nesuderinamas. Tokiais atvejais Komisija galėtų atšaukti reglamentu numatytą išimtį,
- Komisija stengėsi panaikinti kliūtis paralelinei prekybai, ir Reglamente 1400/2002 teigiama, kad ribos, kurias tiekėjai nustato savo platintojų vykdomiems pardavimams, skirtiems bet kuriam galutiniam vartotojui kitose valstybėse narėse, pvz., jeigu platintojo atlyginimas arba pardavimo kaina priklauso nuo transporto priemonių paskirties vietos ar galutinių vartotojų gyvenamosios vietos, sudaro netiesioginį pardavimų apribojimą. Be to, planinės pardavimo užduotys, produktų platinimo arba premijų sistema, pagrįsta mažesne teritorija nei bendroji rinka, yra neleistina.

2.4 Variklinių transporto priemonių teisinė bazė per pastaruosius metus pasikeitė, pirmiausia dėl 2007 m. birželio 20 d. priimto Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) 715/2007 dėl variklinių transporto priemonių tipo patvirtinimo atsižvelgiant į išmetamųjų teršalų kiekį iš lengvųjų keleivinių ir komercinių transporto priemonių ir dėl transporto priemonių remonto ir priežiūros informacijos prieigos⁽⁴⁾; jo nuostatos buvo savanoriško pobūdžio, bet nuo 2009 m. rugsėjo mėn.⁽⁵⁾ tapo privalomos. Tačiau dar ilgai automobilių parkui priklausys nemažai automobilių, kuriems nebus taikomas šis reglamentas; tai sudarys didelę rinką nepriklausomiems remontininkams.

2.4.1 Kalbant apie konkurenciją automobilių atsarginių dalių rinkoje, kuri pagrįsta pramoninės nuosavybės teisėmis, kurios priklauso gamintojui, ir plačiai paplitusiais su originalios įrangos tiekėjais sudarytais subrangos susitarimais (įskaitant vadinamuosius mechaninio apdirbimo susitarimus), buvo pabrėžta, kad kai kurių atsarginių dalių iki šiol galima įsigyti tik transporto gamintojų tinkluose.

2.4.2 Todėl Komisija siūlo pataisyti pasiūlyme dėl direktyvos dėl dizaino apsaugos įtraukti „straipsnį dėl remonto“. EESRK palankiai įvertino pasiūlymą pakartodamas teiginį⁽⁶⁾, kad „dizaino savininkui suteikta monopolija yra taikoma vien gaminio išorės formai, o ne pačiam gaminiui“ ir „dizaino apsaugos straipsnio dėl remonto taikymas sudedamosioms dalims įsteigtą monopoliją antrinėje rinkoje, prieštaraujantis teisei į dizaino apsaugą esmei“.

⁽⁴⁾ OL L 171, 2007 6 29, p. 1.

⁽⁵⁾ OL C 318, 2006 12 23, p. 62.

⁽⁶⁾ EESRK nuomonės, OL C 388, 1994 12 31, p. 9, OL C 286, 2005 11 17, p. 8.

2.5 Automobilių sektoriaus klausimu EESRK priėmė nuomonę dėl Automobilių pramonės tiekėjų ir pasrovininių rinkų ⁽⁷⁾, kurioje jis nurodė, kad pasrovinės rinkos dalyviai yra transporto priemonių gamintojai, jų tiekėjai ir nepriklausomi arba įgaliotieji rinkos operatoriai paslaugų teikimo, atsarginių dalių ir pagalbinių reikmenų tiekimo bei gamybos, platinimo ir mažmeninės prekybos srityse; tinklą sudaro 834 700 bendrovių, daugiausia MVĮ, kurių bendra apyvarta siekia 1 107 mlrd. eurų, ir apie 4,6 mln. darbuotojų.

3. Komisijos dokumentų pastarojo laikotarpio raida

3.1 2009 m. gruodžio 21 d. Komisija priėmė

- Komisijos reglamento dėl Sutarties 101 straipsnio 3 dalies taikymo vertikalinių susitarimų ir suderintų veiksmų rūšims motorinių transporto priemonių sektoriuje projektą ir
- Komisijos pranešimo Papildomos gairės dėl vertikalinių apribojimų variklinių transporto priemonių pardavimo ir remonto susitarimuose projektą.

Komisija pradėjo viešas konsultacijas dėl šių dokumentų.

3.2 2010 m. sausio 15 d. už konkurenciją atsakinga Komisijos narė nusprendė šiuos pirmiau punkte nurodytus du dokumentus perduoti Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui norėdama sužinoti Komiteto nuomonę dėl šių įstatymo galią turinčių pasiūlymų.

3.3 Todėl šioje nuomonėje dėl dokumento (COM(2009) 388 galutinis) pranešėjas kartu išanalizuos 3.1 punkte nurodytų teisės aktų projektus.

4. Komisijos dokumentų santrauka

4.1 **Komisijos komunikate** dėl būsimosios konkurencijos teisės sistemos, taikytinos motorinių transporto priemonių sektoriui, siūloma:

a) Dėl naujų transporto priemonių susitarimų, įsigaliosiančių 2013 m. gegužės 31 d.:

- taikyti bendras siūlomos naujos bendrosios išimties taisykles vertikaliesiems susitarimams,
- parengti šiam konkrečiam sektoriui taikomas gaires, kad būtų galima užkirsti kelią konkuruojančių transporto priemonių gamintojų išstūmimui iš rinkos bei užtikrinti jų patekimą į transporto priemonių mažmeninės prekybos ir remonto rinkas, apsaugoti konkurenciją tarp prekės ženklą turinčių transporto priemonių ir išsaugoti 81 straipsnio atgrasomąjį poveikį,

— išlaikyti reglamento nuostatas, taikomas variklinių transporto priemonių paskirstymo susitarimams iki 2013 m. gegužės 31 d.

b) Remonto ir techninės priežiūros ir (arba) atsarginių dalių tiekimo ir paskirstymo susitarimams, kurie įsigalios nuo 2013 m. gegužės 31 d.:

— taikyti bendras siūlomos naujos bendrosios išimties taisykles vertikaliesiems susitarimams,

— parengti konkrečiam sektoriui taikytinas gaires, kurios papildytų konkrečiam tikslui skirtą bendrosios išimties reglamentą, arba abiejų priemonių derinį, kad konkurencijos tarnybos turėtų daugiau galimybių plačiau ir nuosekliau reaguoti į susirūpinimą keliančias konkurencijos problemas, svarbiausia i) galimybę naudotis technine informacija; ii) galimybę įsigyti atsarginių dalių; iii) garantijoje numatytų sąlygų nevykdymą ir iv) galimybę patekti į įgaliotųjų remontininkų tinklus.

4.2 Bendrosios išimties reglamento projektas

4.2.1 Šie vertikalūs susitarimai gali pagerinti ekonominį efektyvumą gamybos arba paskirstymo grandinėje, padėdami geriau koordinuoti veiklą tarp dalyvaujančių įmonių, nors tai priklauso nuo šių susitarimų šalių įtakos rinkoje laipsnio.

4.2.2 Be to, vertikaliesiems susitarimams, kuriuose numatyti apribojimai ir jie gali varžyti konkurenciją bei kenkti vartotojams arba kurie nėra būtini pirmiau nurodytam teigiamam poveikiui pasiekti, neturėtų būti taikoma bendroji išimtis.

4.2.3 Projekte susitarimai dėl naujų transporto priemonių platinimo („pirminė rinką“) atskiriami nuo susitarimų dėl remonto ir priežiūros paslaugų bei atsarginių dalių platinimo („antrinė rinką“).

4.2.4 Bendrojo reglamento dėl vertikalinių susitarimų nuostatos bus taikomos „pirminei rinkai“, pirmiausia nuostatos dėl rinkos dalies apribojimo, išimties netaikymo kai kuriems vertikaliesiems susitarimams, ir tame reglamente numatytos sąlygos, kurių laikantis šiems vertikaliesiems susitarimams gali būti taikoma Bendrajame reglamente numatyta išimtis, jeigu laikomasi visų jame numatytų sąlygų. Atrodo, kad tokios nuostatos yra pagrįstos, nes tai yra rinką, kurioje egzistuoja konkurencija.

4.2.5 Kalbant apie „antrinę rinką“, reikėtų atsižvelgti į konkrečius variklinių transporto priemonių rinkos ypatumus, susijusius su technologijų raida, didėjančiu automobilių dalių, kurias automobilių gamintojai perka iš originalios įrangos tiekėjų, sudėtingumu ir patikimumu.

⁽⁷⁾ OL C 317, 2009 12 23, psl. 29-36.

4.2.6 EESRK sutinka su Komisijos nuomone, kad konkurencinės sąlygos variklinių transporto priemonių antrinėje rinkoje daro tiesioginį poveikį visuomenės saugumui, nes transporto priemonės gali tapti nesaugios, jeigu jos bus blogai suremontuotos, bei visuomenės sveikatai ir aplinkai dėl išmetamo anglies dioksido ir kitų teršalų, kurių išmetimui sureguliuoti reikalinga reguliari transporto priemonių priežiūra.

4.2.7 Vertikaliesiems susitarimams dėl atsarginių dalių platinimo, remonto ir techninės priežiūros paslaugų turėtų būti taikoma bendroji išimtis tik tuo atveju, jeigu be išimties sąlygų, kurios tokiems susitarimams yra numatytos Bendrojo reglamentu, jie atitinka ir griežtesnius reikalavimus dėl tam tikrų didelių konkurencijos apribojimų, kurie gali riboti atsarginių dalių tiekiamą automobilių antrinėje rinkoje, konkrečiau:

- susitarimai, kurie riboja transporto priemonės gamintojo pasirinktinio platinimo narių parduodamas atsargines dalis nepriklausomiems remontininkams, kurie savo ruožtu jas naudoja remonto ar techninės priežiūros paslaugoms teikti,
- susitarimai, kurie, nors ir atitinka Bendrąjį reglamentą, bet vis tiek apriboja atsarginių dalių gamintojo galimybę tokias dalis parduoti įgaliotiesiems remontininkams transporto priemonės gamintojo paskirstymo sistemoje, atsarginių dalių nepriklausomiems platintojams, nepriklausomiems remontininkams ar galutiniams naudotojams; nė viena ši nuostata neturi įtakos privatinės teisės atsakomybės nuostatų taikymui, galimybei reikalauti naudoti „atsargines dalis, atitinkančias sudėtinių dalių kokybę“ ir netgi susitarimams, kuriuose yra įgaliotiesiems remontininkams nustatyti įpareigojimai naudoti tik tas atsargines dalis, kurias patiekė transporto priemonės gamintojas šiems remonto darbams atlikti garantiniu laikotarpiu,
- susitarimai, kurie riboja sudėtinių dalių ar originalių atsarginių dalių gamintojo galimybę dėti savo prekės ženklą ar logotipą ant šių dalių aiškiai matomoje vietoje.

4.3 Papildomų gairių projektas

4.3.1 Gairėse išdėstyti principai, pagal kuriuos, remiantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsniu, vertinami variklinių transporto priemonių pardavimo ir remonto, taip pat atsarginių dalių paskirstymo susitarimuose numatyti vertikalieji apribojimai. Šios gairės taikomos nepažeidžiant galimybės taikyti Bendrąsias gaires dėl vertikalųjų susitarimų, o jas tik papildo.

4.3.2 Aiškindama šias gaires, Komisija atsižvelgs ir į Elgesio kodeksą, kurį pateikė automobilių gamintojų asociacijos ACEA ir JAMA dėl tam tikros gerosios verslo praktikos, kurios automobilių gamintojai turėtų laikytis, jeigu norėtų sąžiningai

vykdyti sutartinius įsipareigojimus savo įgaliotiesiems platintojams ir remontininkams.

4.3.3 Gairių struktūra yra tokia:

- variklinių transporto priemonių bendrosios išimties reglamento taikymo sritis ir ryšys su Bendrojo bendrosios vertikaliosios išimties reglamentu,
- variklinių transporto priemonių bendrosios išimties reglamento papildomų nuostatų taikymas,
- specialiųjų apribojimų vertinimas: prekyba vieno prekės ženklo produkcija ir pasirinktinis platinimas.

4.3.4 Yra įdiegta naujovė dėl vieno prekės ženklo produkcijos: atskaitos taškas skaičiuojant penkerių metų laikotarpio pradžią yra šalių sutartinių santykių pradžia, o ne vieno sutartinio dokumento, apimančio tą patį dalyką, pakeitimas kitu. Tačiau ši nuostata yra įrašyta 9 išnašoje, o ne gairių tekste. Atsižvelgiant į šio pakeitimo svarbą, šią nuostatą vertėtų įrašyti į patį dokumento tekstą.

4.3.5 Gairėse nurodyti įsipareigojimai nekonkuruoti, jų neigiamas (konkuruojančių tiekėjų sudaromos kliūtys patekti į rinką ar plėsti veiklą) ir teigiamas poveikis (padedant spręsti pasinaudojimo problemą, prekės ženklo įvaizdžio ir paskirstymo tinklo reputacijos gerinimas).

4.3.6 Galimybė naudotis technine informacija ir garantijoje numatytų sąlygų nevykdymas yra svarbūs pasirinktinio paskirstymo aspektai.

5. Pastabos

5.1 Konkurencijai automobilių sektoriuje – lengviesiems automobiliams ir komercinėms transporto priemonėms – jau daugiau kaip du dešimtmečius taikomi specialūs bendrosios išimties reglamentai.

5.2 2008 m. gegužės 31 d. vertinimo ataskaitoje Komisija įvertino bendrosios išimties poveikį automobilių sektoriaus veiklai. Ataskaitą plačiai komentavo suinteresuotieji subjektai; savo ruožtu buvo parengtas Komisijos tarnybų poveikio vertinimas (SEC(2009) 1052, SEC(2009) 1053). Šiuos dokumentus rekomenduojama skaityti kartu su Komunikatu COM(2009) 388 galutinis.

5.3 Tačiau nauja bendroji išimtis dabar yra taisoma ir, kai bus priimta, nuo 2010 m. gegužės mėn. pakeis dabartinį 1999 m. gruodžio 22 d. Reglamentą (EB) Nr. 2790/1999. Remdamasi prielaida, kad šis reglamentas bus pataisytas, Komisija siūlo:

— iš pradžių variklinių transporto priemonių sektoriui – tris alternatyvas: ii) vertikaliesiems susitarimams taikyti tik bendrąją išimtį, iii) priimti konkrečiam sektoriui taikytinas gaires, kurios būtų pridėtos prie bendrosios išimties, ir iv) priimti bendrosios išimties reglamentą, kuriame pagrindinis dėmesys būtų skiriamas konkurencijos apribojimams antrinėje rinkoje,

— parengus reglamento ir gairių projektą, priimti konkrečiam sektoriui taikytiną reglamentą kartu su gairėmis.

5.4 Europos vartotojai, pirkdami variklines transporto priemones, kaip ir pirkdami namą, skiria didžiausią namų ūkio biudžeto dalį; be to, tai labai aiškiai parodo, koks svarbus bendrosios rinkos sukūrimas ir koks yra jo mastas. Remiantis sektoriaus duomenimis, per transporto priemonės eksploatavimo laiką 40 proc. visų išlaidų tenka pradiniam įsigijimui, 40 proc. – techninei priežiūrai ir 20 proc. – draudimui.

5.5 Esminį Europos vartotojų tikslą dėl konkurencijos variklinių transporto priemonių sektoriuje būtų galima taip apibendrinti: sudaryti sąlygas pasirinkti, kur pirkti ir prireikus remontuoti už geriausią kainą bei naudotis kuo didesne kelių eismo sauga.

5.6 Nors labai svarbu užtikrinti gyvybingą ir konkurencingą rinką neatsilikant nuo technologijų raidos ir apimant visus automobilių sektoriaus ekonominius dalyvius, ypač mažąsias ir vidutines įmones, ne mažiau svarbu nuraminti ir vartotojus.

5.7 Dabartiniame Reglamente (EB) Nr. 1400/2002 yra nemažai tokių pozityvių ženklų: pavyzdžiui, pagal šį reglamentą gamintojo kurioje nors valstybėje narėje suteiktos garantijos tomis pačiomis sąlygomis galioja visose valstybėse narėse; vartotojui, kurio garantinę knygelę pildė atstovas kitoje valstybėje narėje, nereikia laukti, kol jo kilmės šalis pripažins garantiją; ir atstovas arba remontininkas, kuriam vartotojas patikėjo remontuoti automobilį, nebeužsto jokio mokesčio ir nereikalauja papildomų dokumentų.

5.8 Tačiau ir toliau esama problemų, susijusių su naujų automobilių perpardavimu tarpininkams, nes tiekėjai nustato reikalavimus savo atstovams, pirmiausia tam, kad laikytųsi „ženklų identifikavimo“ reikalavimų, su galimybe pirkti iš kitų įgaliotų atstovų ar nacionalinių importuotojų bei su netiesioginiais apribojimais dėl transporto priemonių kryžminių tiekimų tarp įgaliotųjų atstovų.

5.9 Komisija labai atidžiai stebėjo, kaip taikomas Reglamentas (EB) Nr. 1400/2002; šis procesas atsispindėjo pavyzdiniuose sprendimuose, kurių keturi buvo priimti 2007 m. Jie sektoriui tapo vertingomis gairėmis dėl naudojimosi technine

informacija (Byla COMP/39.139-143 dėl DaimlerChrysler, Fiat, Toyota, General Motors ir Opel) ⁽⁸⁾.

5.10 Praėjus aštuoneriems metams nuo Reglamento (EB) Nr. 1400/2002 priėmimo, ekonominiai rodikliai patvirtina, kad konkurencijos laipsnis atitinkamose rinkose dėl Komisijos sprendimo taikyti griežtesnę, konkrečiam sektoriui taikomą bendrąją išimtį, gerokai padidėjo.

5.11 Kad konkurencijos sąlygos yra dinamiškos ir sudėtingos pirmiausia rodo naujų transporto priemonių realių kainų kritimas, naujų prekių ženklų atsiradimas rinkoje, kintanti konkuruojančių prekių ženklų užimama rinkos dalis, nuosaiki ir mažėjanti koncentracija bei vartotojams atsirandančios didesnės pasirinkimo galimybės įvairiuose palyginamuose rinkos segmentuose. Tačiau nacionalinių rinkų įvairovė vidaus rinkos požiūriu, pirmiausia naujose valstybėse narėse, kurių naudotų automobilių ir nepriklausomų remontininkų rinka yra labiau išvystyta, išlieka.

5.12 Su kliūtimis, trukdančiomis didesnei konkurencijai (akivaizdu, kad dėl to nukenčia vartotojai), dažniausiai susiduria nepriklausomi remontininkai, neturintys pakankamai galimybių įsigyti atsarginių dalių ir galimybės naudotis technine informacija. Atsarginių dalių klastojimas ir piratavimas toliau kelia daugiausia rūpesčių sektoriui, kai kuriais atvejais dėl blogos gaminių kokybės, o kai kada – dėl tokių atsarginių dalių nukenčia kelių eismo sauga.

5.13 Komisijos pasiūlymai dėl būsimosios konkurencijos teisinės bazės, taikytinos variklinių transporto priemonių sektoriui, atitinka šį įgyvendinimo užtikrinimą ir politiką. Todėl EESRK primena ankstesnes nuomones, kuriose jis pritarė Komisijos darbui dėl kolektyvinių ieškiniių apskritai arba konkrečiai dėl konkurencijos taisyklių pažeidimų.

6. Konkrečios pastabos

6.1 EESRK mano, kad Komisijos sprendimas siūlyti parengti konkretų reglamentą ir gaires yra tinkamas, nes jame atsižvelgiama ir į galimas ekonomines pasekmes, poveikį mažosioms ir vidutinėms įmonėms, kuriose atliekama didelė remonto, techninės priežiūros dalis, atsižvelgta į atsarginių dalių paskirstymo rinką, ir į galimą poveikį aplinkai, kelių eismo saugai bei socialinių poveikį.

EESRK norėtų pabrėžti šiuos pasiūlymo aspektus:

6.2 **Specialus režimas, taikomas variklinių transporto priemonių sektoriui, papildantis bendrąją BIR (bendrosios išimties reglamentas).** EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad Komisijos pasiūlytos papildomos gairės motorinių transporto priemonių sektoriui turi būti neatsiejamos nuo Bendrųjų vertikalųjų gairių (žr. Gairių I dalies 1 straipsnio 1 punktą) ir jas papildyti; Bendrosios vertikaliosios gairės dar nėra pristatytos, todėl akivaizdu, kad vertinimas, kuriame į jas neatsižvelgiama, negali būti išsamus.

⁽⁸⁾ OL C 66, 2007 3 22, p. 18.

6.3 Naujo režimo įsigaliojimas. Reglamento projekte numatyti du įsigaliojimo terminai, taikytini minėti rinkai. Vienas įsigalios 2010 m. birželio 1 d. atsarginių dalių, remonto ir techninės priežiūros rinkai, kitas – Reglamento 1400/2002 galiojimo naujų transporto priemonių pardavimui ir perpardavimui pratęsimas iki 2013 m. gegužės 31 d.

6.3.1 Nors EESRK pripažįsta, kad pirmojoje iš šių rinkų dabartinis konkurencijos laipsnis yra mažesnis ir kad jį reikia didinti, du skirtingi režimai gali kelti problemų, nes sutartyse tarp atstovų ir platintojų dažnai yra abiejų režimų elementų.

6.3.2 Paisydamas vartotojų interesų atsarginių dalių ir (arba) remonto ir (arba) techninės priežiūros rinkose, kuriose sparčiai kinta konkurencinės sąlygos, EESRK pritaria nuomonei, kad galėtų būti priimta pereinamojo laikotarpio taisyklė užkertanti kelią kurti papildomas kliūtis iš naujo sudaryti sutartis tarp platintojų ir atstovų pagal naujas taisykles.

6.3.3 EESRK ragina Europos Komisiją visapusiškai įgyvendinti naujų transporto priemonių BIR nuo 2010 m. birželio 1 d., pirminei rinkai nustatant dvejų metų pereinamąjį laikotarpį, kad jau sudaryti paskirstymo susitarimai būtų suderinti su naujosiomis taisyklėmis.

6.3.4 Nereikėtų pamiršti, kad gamintojai gali nutraukti susitarimus pranešę apie tai prieš trejus metus. Tai reiškia, kad atstovai, priėmę tam tikrus sprendimus ir atitinkamai investavę remdamiesi dabartiniu BIR, turėtų laukti iki 2013 m. birželio mėn., kai pasirašys naujus paskirstymo susitarimus, nebent gamintojams ir atstovams būtų leista suderinti savo sutartis anksčiau, jeigu jie manys, kad tai būtina atsižvelgiant į naujas taisykles ir galimus rinkos sąlygų pasikeitimus.

6.3.5 Susiklostys palanki padėtis, kai nuo 2010 m. birželio 1 d. pradėjus taikyti naują BIR įsigalios ir naujasis BIR bei gairės, skirtos antrinei rinkai.

6.3.6 Atsižvelgiant į tai, kad didžioji dalis atstovų teikia ir garantinio aptarnavimo paslaugas, visai suprantama, kodėl EESRK palankiai vertina tai, kad naujasis BIR pirminei ir antrinei rinkoms būtų pradėtas taikyti tuo pačiu metu. Ši galimybė užtikrins supaprastinimą, lankstumą, o svarbiausia mažesnes pereinamojo laikotarpio sąnaudas.

6.4 Įpareigojimas prekiauti vieno prekės ženklo produkcija

Pagal gaires (25 punktas ir 9 išnaša), kai tik įsigalios naujasis BIR, gamintojams neleidžiama į naujus susitarimus su dabartiniais atstovais įtraukti įpareigojimus prekiauti vieno prekės ženklo produkcija. Turint galvoje, kad didžioji dalis gamintojų

artimiausiu metu ir toliau dirbs su tuo pačiu paskirstymo tinklu, šis sprendimas iš esmės panaikins įpareigojimą prekiauti vieno prekės ženklo produkcija. Šis apribojimas prieštarauja ne tik EESRK pasiūlymui (žr. pirmiau nurodytą 1 punktą), bet ir naujam bendrajam BIR (2009 m. liepos 28 d.), kuriame nenumatyta jokių apribojimų dėl susitarimo prekiauti vieno ženklo produkcija.

6.5 Vartotojas ir komercinės transporto priemonės

Kaip ir dabartiniame reglamente, Komisija lengvuosius automobilius ir komercines transporto priemones priskiria tai pačiai grupei, nors lengvieji automobiliai yra vartojimo prekės, o komerciniai – gamybos priemonės, kurioms taikomas B2B („verslas verslui“) modelis, kai klientas išgyja ne tik transporto priemonę, bet ir paketą, kuris iš esmės buvo pasirinktas dėl paslaugos, kad būtų maksimaliai panaudota komercinė transporto priemonė, kaip žemės ūkio traktorių ir statybinės įrangos atveju. Toks rinkos skirtumas rodo, kad skiriasi net ir konkurencijos aspektai dviems produkto rūšims.

6.5.1 Apskritai komercinių transporto priemonių sektorius ir pirminėje, ir antrinėje rinkose nesusidūrė su jokiais konkurencijos problemomis, galutiniai vartotojai jo taip pat nekritikavo, nes tai labai konkurencinga rinka, kurioje nepriklausomiems atsarginių dalių tiekėjams jau seniai priklauso didelė rinkos dalis.

6.5.2 Todėl EESRK mano, kad susitarimams, susijusiems su komercinėmis transporto priemonėmis, turėtų būti taikomas bendrasis BIR dėl antrinės rinkos, kaip tai daroma traktorių ir statybinės įrangos atveju.

6.6 Atsarginių dalių tiekimas

6.6.1 Pagal reglamento projekto 5 straipsnio b punktą „išimtis netaikoma“ apribojimui, „dėl kurio atsarginių dalių, remonto įrankių ar diagnostinės arba kitokios įrangos tiekėjas susitaria su variklinių transporto priemonių gamintoju ir kuriuo ribojamos tiekėjo galimybės parduoti tas prekes arba paslaugas įgaliotiesiems ar nepriklausomiems platintojams arba įgaliotiesiems ar nepriklausomiems remontininkams, arba galutiniams vartotojams“.

6.6.2 Neatrodė, kad šio apribojimo formuluotė atitiktų Komisijos tikslą.

6.6.3 Atsarginių dalių pirkimo straipsnis dabartiniame BIR iš esmės užkerta kelią gamintojams priversti pirkėjus pirkti iš jų daugiau nei 30 proc. tiekiamo kiekio. Todėl tiekimo tinklams įvairinimas sumažins kainas. Nors gamintojams vis dar priklauso daugiau kaip 30 proc. tiekiamo kiekio, tai galima paaiškinti gamintojų užduotimis, premijavimo ir mažinimo

sistemomis. Tokia padėtis akivaizdžiai rodo, kokią konkurencinį spaudimą daro atsarginių dalių gamintojai transporto priemonių gamintojams.

6.6.4 Tačiau pasiūlytame 5 straipsnio b punkte nėra užsiminta apie jokią procentinę dalį, kurią viršijus platintojai ar remontininkai negalėtų reikalauti iš gamintojo prekių kiekio (kaip yra dabar numatyta 30 proc. sąlyga).

6.6.5 Be to, teigiama, kad atsarginių dalių gamintojai turi turėti galimybę tiekti įgaliotiesiems remontininkams. Tačiau ši galimybė išliks vien tik teorinė, jeigu gamintojai galės reikalauti iš savo atsarginių dalių tinklų išskirtinio ar pusiau išskirtinio tiekimo.

6.7 Garantijos

Galiausiai EESRK pabrėžia Komisijos poziciją dėl variklinių transporto priemonių garantijų. Atsižvelgiant į tiesioginę gamintojo atsakomybę už tinkamą veikimą ir trūkumų pašalinimą, Komisija numato, kad įpareigojimas remontininkams naudoti tik tas atsargines dalis, kurias pateikė gamintojas teisinės garantijos laikotarpiu, sudaro išimtį. EESRK mano, kad tokia pozicija yra priimtina, tačiau dėl šio įpareigojimo neturėtų būti išvartotojų atimta galimybė kreiptis į nepriklausomus remontininkus klausimais, susijusiais su reguliaria transporto priemonės technine priežiūra, nes tai būtų vartotojų teisių gauti kokybiškas prekes ir atitinkamas garantijas pažeidimas.

2010 m. kovo 18 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Mario SEPI

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Bendrijos inovacijų politikos peržiūra besikeičiančiame pasaulyje“

COM (2009) 442 galutinis

(2010/C 354/19)

Pranešėjas **Henri MALOSSE**

Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2009 m. rugsėjo 2 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Bendrijos inovacijų politikos peržiūra besikeičiančiame pasaulyje“

COM (2009) 442 galutinis.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2010 m. kovo 2 d. priėmė savo nuomonę.

461-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. kovo 17–18 d. (kovo 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 108 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 2 susilaikius.

1. Inovacijų apibūdinimas

1.1 Remiantis komunikate pateikta apibrėžtimi, „inovacija – tai gebėjimas naudojant naujus procesus, produktus ar paslaugas naujas idėjas paversti komerciniais rezultatais, ir tą daryti geriau ir greičiau nei konkurentai“⁽¹⁾.

1.1.1 Inovacija – tai ne tik gebėjimas, bet ir veiksmas, procesas, sudarantis galimybę esamas ar naujas idėjas paversti rezultatais.

1.1.2 Inovacijos dažnai yra kolektyvinio darbo rezultatas (įmonių asociacijos, socialinių partnerių, mokslininkų). Sukuriamos atsižvelgiant į darbuotojų pasiūlytas idėjas, jos taip pat gali būti taikomos įmonių vidaus veikimui užtikrinti. Pasaulinės konkurencijos sąlygomis Europos įmonės turės plėtoti pažangesnius veiklos būdus, kad užtikrintų darbuotojų dalyvavimą įmonės veikloje ir motyvuotų jų kūrybiškumą.

1.1.3 Inovacijos gali būti susijusios ir su sritimis, kurios neturi tiesioginio poveikio rinkai, tai, pavyzdžiui, žmogiškojo potencialo vystymo, sveikatos, socialinių, aplinkos inovacijų, visuotinės svarbos paslaugų, pilietiškumo ir pagalbos vystymuisi sritys.

1.2 Iš esmės, inovacijas veikiau galima įvardyti kaip visuomenės tikslą, žmogiškojo kūrybiškumo panaudojimą tvariam ir darniam ekonomikos vystymuisi skatinti.

1.2.1 Inovacijos turi padėti spręsti šio amžiaus visuomenei itin aktualius klausimus: tvaraus energijos tiekimo, klimato kaitos, demografinių pokyčių, globalizacijos, teritorijų patrauklumo, darbo vietų kūrimo, socialinės sanglaudos ir socialinio teisingumo.

1.3 Inovacijos pačios savaime nėra tikslas, jos padeda siekti visuomeninių tikslų, jas galima apibendrintai pavadinti pažanga ir tvarumu, tačiau būtina susitarti, kaip šias sąvokas apibrėžti ir vertinti.

Būtų gerai, kad Europos Sąjunga taptų pirmaujančia šioje srityje ir apibrėžtų bei taikytų naujus ekonominius ir socialinius rodiklius, kurie padėtų įvertinti augimą ir jo raidą per tam tikrą laikotarpį⁽²⁾.

2. Ką pavyko pasiekti Europos Sąjungai?

Komunikate, žinoma, pateikiamas labai teigiamas ES vykdytos veiklos vertinimas tiek pagrindinių sąlygų gerinimo, pagalbos skatinant didesnę ir greitesnę naujoviškų produktų ir paslaugų įsisavinimą rinkoje, tiek sąveikų kūrimo bei finansiniu požiūriu. Reikėtų pabrėžti, kad Komisijos vertinimai dažniausiai grindžiami technologinėmis naujovėmis.

Sąvoka „Bendrijos politika“, kalbant apie inovacijų politiką, yra šiek tiek per skambi, kadangi turimos omenyje veikiau priemonės ir veiksmai, kuriuos norima suderinti, ir tai aiškiai matyti iš komunikate pateiktos ataskaitos. Iš tiesų, teisiniu požiūriu ši sritis nepriklauso ES kompetencijai (papildomoji kompetencija).

⁽¹⁾ „Nacionalinės inovacijų sistemos kūrimas“ (Creating a National Innovation Framework), Science Progress, Richard Nedis & Ethan Byler, 2009 m. balandžio mėn.

⁽²⁾ Remiantis Komisijos ataskaitoje dėl ekonominės veiklos ir socialinės pažangos vertinimo pateiktomis rekomendacijomis (www.stiglitz-sen-fitoussi.fr), šie rodikliai turėtų pranešti paprasčiausią vertinimą pagal BVP ir juose reikėtų atsižvelgti į sudėtingus ir diferencijuotus turimų pajamų matavimus, švietimo lygį, aplinkos aspektą, turto pasiskirstymą.

2.1 Pagrindinių sąlygų gerinimas

2.1.1 Tam tikros ES įgyvendintos priemonės turėjo realaus teigiamo poveikio: peržiūrėtos valstybės pagalbos teikimo taisyklės, padedančios skatinti investicijas į ekologiją, mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą, arba, kuriant Europos įmonių tinklą, sujungti Europos informacijos centras ir Naujovių sklaidos centrai. Su Smulkiojo verslo akto paskelbimu (angl. *Small Business Act*) buvo siejama daug vilčių, tačiau iki šiol jos nevirto konkrečiais ir apčiuopiamais MVĮ naudingais darbais⁽³⁾. Taip pat būtų galima paminėti komunikatą „Nauji gebėjimai naujoms darbo vietoms“, kuris yra žingsnis teisinga linkme, tačiau tai yra tik komunikatas ir iki šiol nesiumta jokių priemonių jame numatytoms nuostatomis įgyvendinti.

2.1.2 Tačiau tai, kad dėl Bendrijos patento dar nepriimtas sprendimas, akivaizdžiai rodo, kad Europos Vadovų Taryba nepajėgi imtis būtinų priemonių, kurios darytų tiesioginį poveikį inovacijoms. Tai rodo vis mažėjantis (palyginti su kitomis pasaulio šalimis) Europoje registruojamų patentų skaičius ir akivaizdžiai didesnės Europos piliečių išlaidos. Dėl šios priežasties ES neužtikrinama pakankama apsauga, todėl nukenčia įmonės, visų pirma MVĮ.

2.1.3 Europos Komisijos siūloma politika ir priemonės iš esmės yra orientuotos į būtinus pradinis inovacijų etapus ir dideles viešųjų ir privačių mokslinių tyrimų institucijas. Jas reikėtų išplėsti papildoma politika ir priemonėmis, pavyzdžiui, standartizavimo procesais, kuriais sistemingai daugiau dėmesio būtų skiriama po to einančiam novatoriškam įgyvendinimo procesui.

2.1.4 Apskritai, administravimo institucijos – visų pirma vietos lygio – galėtų būti visų sričių inovacijų šaltinis.

2.1.4.1 Vykdydamos viešuosius pirkimus, perkančiosios organizacijos pernelyg dažnai teikia pirmenybę mažiausią kainą pateikusiam pretendentui, dėl to nukenčia kokybė. Vis dėlto, yra būdų skatinti inovacijas nukreipiant reikiama linkme viešuosius užsakymus ir taip pagerinti piliečiams teikiamų paslaugų kokybę⁽⁴⁾.

2.2 Inovacijų politikos įgyvendinimas

2.2.1 Komunikate pabrėžiama, kad 2007–2013 m. finansinėje perspektyvoje numatytos gerokai didesnės finansavimo galimybės iš Europos biudžeto.

2.2.1.1 Tačiau šių didesnių galimybių nepastebi tie, kurie apgailestauja dėl lėtų ir sudėtingų procedūrų, visų pirma Septintosios bendrosios mokslinių tyrimų, technologinės plėtos ir demonstracinės veiklos programos. Panaši padėtis ir su Europos struktūriniais fondais: dėl didelės biurokratijos ir teikiamos gausios, tačiau mažo dydžio paramos ir papildomumo principo

šių fondų veikla mažai pastebima, o tai trukdo jiems atlikti tikro inovacijų sverto vaidmenį.

2.2.1.2 Kitos finansinio reglamento peržiūros metu turėtų būti surinktos, supaprastintos ir adaptuotos dalyvavimo, tinkamumo gauti finansavimą ir atskaitomybės taisyklės.

2.2.2 Ši nuostata taip pat taikoma Europos investicijų banko (EIB), kuris dažniausiai veikia per tarpininkus, taikančius jų pačių nustatytas sąlygas, finansinėms priemonėms. EIB ir Europos Komisijos pastangos skatinti finansuoti pažangias MVĮ yra pagirtinos, tačiau šių pastangų poveikis – nematomas. Europos finansų rinka vis dar susiskaldžiusi ir nelabai palanki su technologijomis nesusijusioms pažangioms MVĮ. Nacionaliniu lygiu reikėtų skatinti bankų sektorių prisiimti didesnę riziką finansuojant MVĮ.

2.2.3 Naujosios Konkurencingumo ir inovacijų bendrosios programos tikslas – sujungti esamas, tačiau pavienes priemones ir programas. Veikla iš tiesų yra suskaidyta į paprogrames ir nenustatyta, ar tarp jų yra sąsajų. Be to, Konkurencingumo ir inovacijų bendrajai programai septynerių metų laikotarpiui iš biudžeto skirta 3,6 milijardai eurų, o tai yra nedidelė suma turint omenyje ES užsibrėžtus tikslus.

2.2.4 Įgyvendinant Europos programas, jose iškeltus tikslus sunku pasiekti visų pirma dėl nepakankamo privataus sektoriaus ir ypač MVĮ dalyvavimo. Turimos lėšos skiriamos teikiant pirmenybę viešosioms institucijoms ir paliekant nuošalyje privatųjį sektorių. EESRK mano, kad svarbiausias uždavinys – užtikrinti moksliniams tyrimams ir inovacijoms skiriamų viešųjų lėšų tinkamą valdymą ir šių investicijų realų poveikį Europos ekonomikai.

2.2.5 Bendrijos ir nacionalinių programų koordinavimas yra neveiksmingas. Pavyzdžiui, neatliekamas valstybių narių ir ES bendras programavimas, kuris sudarytų galimybę išvengti papildomumo ir suderinamumo principų painiavos.

2.3 Sąveikų kūrimas

2.3.1 Pagal Lisabonos sutartį įgyvendinamos Nacionalinės reformų programos užtikrina valstybių narių kompetenciją inovacijų srityje. Vis dėlto, dideli požiūrių skirtumai ir neaktyvus socialinių partnerių ir kitų pilietinės visuomenės atstovų dalyvavimas kuriant ir įgyvendinant šias programas mažina jų poveikį ir veiksmingumą.

2.3.2 Europos mokslinių tyrimų erdvė sukurta siekiant užtikrinti didesnę sistemos nuoseklumą ir valstybių narių sinergiją. EESKR mano, kad ateityje šis klausimas iš tiesų turėtų tapti prioritetiniu ir jam turėtų būti skiriama daugiau dėmesio.

⁽³⁾ OL C 182, 2009 8 4, p. 30.

⁽⁴⁾ Pirmasis žingsnis šia linkme žengtas įgyvendinant pirmaujančios rinkos iniciatyvą (numatyta suvienyti perkančiąsias organizacijas siekiant skatinti pažangias įmones dalyvauti viešuosiuose pirkimuose), tačiau jos rezultatus dar reikės nuodugniai išanalizuoti (kadangi šią iniciatyvą pradėta įgyvendinti 2009 m. rugsėjo mėn.).

2.3.2.1 Pavyzdžiui, dabartinės struktūros Europos inovacijos ir technologijos institutas (EIT) negali atlikti savo svarbiausios misijos – užtikrinti mokslinių tyrimų institucijų sektoriaus, įmonių ir akademinio pasaulio bendradarbiavimą. Turėdamas palyginti mažą biudžetą (2,8 milijardus eurų 2008–2013 m.⁽⁵⁾) (EIT) yra tik teorinė ir sunkiai prieinama priemonė su Europos programomis nesusipažinusioms įmonėms.

2.3.3 Remiantis Europos inovacijų diegimo rezultatų suvestine⁽⁶⁾, inovacijų srityje pirmaujančios Europos šalys turi bendrų bruožų: skiria daug lėšų švietimui, mokymuisi visą gyvenimą, taip pat moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai bei inovacijų paramos priemonėms. Taip pat būtų galima paminėti socialinio ir pilietinio dialogo gerąją praktiką.

Ateityje reikėtų užtikrinti veiksmingesnę sąveiką, kad ši geroji praktika būtų plačiai taikoma Europoje ir atviriau būtų siekiama vieningesnės ES ir valstybių narių pozicijos dėl suderintų ir bendrų šių svarbiausių sėkmės veiksnių skatinančių politinių sprendimų.

2.3.4 Ši sąveika taip pat turėtų apimti pilietinę visuomenę bei viešąsias ir privačias partnerystes.

Kaip pavyzdį galima paminėti klasterius (angl. *clusters*), kurie šiandien viešųjų ir privačių investicijų remiamose struktūrose sudaro sąlygas universitetams ir mokslinių tyrimų institucijoms veiksmingai dirbti kartu su įmonėmis. Tokia klasterių praktika yra vertinga nacionaliniu lygiu, tačiau, nesant Bendrijos paramos politikos, ES negalės pasinaudoti jos teikiama nauda. ES turėtų imtis iniciatyvos plėtoti Europoje klasterius, užtikrinti profesionalų jų valdymą ir tarptautinį pobūdį ir taip pagerinti jų veikimą ir finansavimą.

2.3.5 Reikėtų teikti pirmenybę įvairiose Europos inovacijų paramos programose numatytų prioritetų sinergijai ir atsižvelgti į visuomenei kylančius iššūkius. Iš tiesų įvairiose Bendrijos programose galima rasti tuos pačius prioritetus, tačiau tarp jų nėra jokių sąsajų.

3. EESRK pasiūlymai

EESRK pritaria pasiūlymui sukurti plataus užmojo Europos inovacijų strategiją, kurioje būtų pasiūlyta platesnė ir kompleksiškesnė vizija.

3.1 Pagrindiniai principai

— Inovacijas reikėtų suvokti plačiąja prasme, apimant tiek į rinką tiekiamas prekes ir teikiamas paslaugas, tiek ir nekomercinį sektorių, visuomenines bei socialines sritis.

⁽⁵⁾ Palyginimui: Masačusetso technologijos instituto (angl. *Massachusetts Institute of Technology, MIT*) metinis veiklos biudžetas siekia 2,4 milijardus dolerių.

⁽⁶⁾ Europos inovacijų diegimo rezultatų suvestinė (angl. *European Innovation Scoreboard – Pro Inno Europe*).

— Lisabonos sutartimi išplėstos Bendrijos politikos galimybės inovacijoms diegti palankiose srityse: prekybos politikos, energetikos, teritorijų planavimo, kultūros, sveikatos apsaugos ir kt.

— Inovacijos iš esmės yra susijusios su daugeliu sričių ir yra horizontalaus pobūdžio, todėl tokia turėtų būti ir strategija, ir jos įgyvendinimo priemonės.

— Inovacijos turėtų atitikti Europos Sąjungos principus ir vertybes. Naujovė gali būti gera technologiniu požiūriu, tačiau daryti nepageidaujamą poveikį aplinkai ir visuomenės sanglaudai.

— Būtina supažindinti piliečius su naujomis technologijomis ir įtraukti juos į viešąsias diskusijas (dėl genetiškai modifikuotų organizmų, branduolinės energijos ir t.t.).

— Didelio poveikio technologijų⁽⁷⁾ (nanotechnologijų, mikro ir nanoelektronikos, fotonikos, pažangiųjų medžiagų, biotechnologijų, informacinių technologijų ir modeliavimo mokslo) plėtojimas turėtų būti tikslingai remiamas atsižvelgiant į jo tarpdisciplininį pobūdį. Tačiau reikėtų, kad Europos mokslinių tyrimų programose būtų numatytas tarpdisciplininiam naudojimui skirtas skyrius, o didelio poveikio technologijas būtų galima diegti tradiciniuose sektoriuose.

— Prioritetai turėtų būti apibrėžti atsižvelgiant į ES visuomenės tikslus (sveikatos, aplinkos, energijos ir kt. srityse).

— Europos inovacijų strategija turėtų būti grindžiama privačiojo sektoriaus ir pilietinės visuomenės sinergija ir partnerystėmis.

— Būsimajame Europos inovacijų plane didžiausias dėmesys turėtų būti skiriamas MVĮ. Reikėtų taikyti visas svarbiausias priemones, programas ir nuostatas, padedančias užtikinti palankias sąlygas diegti inovacijas MVĮ.

3.2 Pasiūlymai

3.2.1 Viena iš EESRK tyrimo grupių 2009 m. sausio 14 d. Sevilijos Perspektyvių technologijų studijų institute surengė viešą klausymą, kuriame dalyvavo šio instituto atstovai, taip pat inovacijas remiantys vietos dalyviai. Šio klausymo metu parengti konkretūs pasiūlymai.

⁽⁷⁾ Žr. Komisijos komunikatą „Pasirenkime ateičiai. Bendrosios didelio poveikio technologijų strategijos plėtotė ES“, COM(2009) 512 galutinis.

3.2.2 Bet kokios politikos pagrindui užtikrinti būtinos geros analizės priemonės ir rodikliai. Šiandien ES turi nemažai analizės priemonių: Europos inovacijų statistika (*European innovation score board*), Inovacijų politikos tendencijų lentelė (*Inno policy trendchart*), Europos klasterių observatorija (*European Cluster's observatory*), Inobaromentras (*Innobaromètre*), atskirų sektorių inovacijų informacijos sistema (*Sectoral Innovation Watch*) ir ES pramonės investicijų į MTTP rezultatų suvestinė (*EU industrial R&D investments scoreboard*). Siekiant nuoseklumo EESRK rekomenduoja sukurti bendrą Europos inovacijų observatoriją, kuri naudotųsi esamomis priemonėmis, tačiau užtikrintų didesnę jų nuoseklumą ir pastebimumą. Be to, vertinimas yra vertingas tik tuomet, kai pasiekti rezultatai lyginami su tikslais. Būsimajame Europos plane turėtų būti apibrėžti aiškūs tikslai, taip pat ir kiekybinių rodiklių požiūriu. Ši observatorija turėtų būti pajėgi, vadovaujantis aiškiais tikslais ir rodikliais, skaidriai ir savarankiškai vykdyti veiklą, kad užtikrintų objektyvų politikos sričių vertinimą.

3.2.3 Laikydamasis nuomonės, kad fundamentiniai tyrimai sukuria būsimų inovacijų pagrindą, EESRK pritaria, kad būtų didinamas tokiems moksliniams tyrimams skirtas ES biudžetas, visų pirma naujai bendrajai mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros programai, bet tik tuo atveju, jei bus nustatyti prioritetai (atitinkantys visuomenei kylančius uždavinius) ir užtikrintas svertas poveikis nacionalinių programų ir privataus sektoriaus atžvilgiu.

3.2.3.1 Be to, EESRK siūlo išnagrinėti galimybes laikytis naujo požiūrio, kuris sudarytų sąlygas MVĮ dalyvauti Bendrijos programose, pavyzdžiui, tokiose, kaip atsakingos partnerystės iniciatyva. Remiantis bendra chartija, reikėtų supaprastinti administracines procedūras (audito, atskaitomybės).

3.2.4 Mokslinių tyrimų ir mokymo įstaigų, visų pirma universitetų, ir ekonominės bei socialinės veiklos vykdytojų partnerystės kūrimas taip pat yra tinkama priemonė plėtoti teigiamą sinergiją, skatinančią diegti inovacijas ne tik įmonėse, bet ir švietimo srityje ⁽⁸⁾.

3.2.4.1 Europos inovacijos ir technologijos institutas turėtų imtis esamų struktūrų lyderio vaidmens ir skatinti diegti naujas technologijas visuose sektoriuose. Ateityje šis institutas turėtų sudaryti galimybes finansuoti investicijas į europinės svarbos infrastruktūrą, kurią kuriant būtų derinama mokslinių tyrimų, švietimo ir inovacijų politika.

3.2.4.2 Be to, reikėtų skatinti mokslininkų judumą tarp valstybių narių ir tarp viešojo ir privataus sektorių programas. Danijos pramonės srities doktorantūros studijos, kurios sudaro galimybę įmonėse dirbantiems inžinieriams tapti universiteto doktorantais ir, ne gana to, mokytis kitoje valstybėje narėje ⁽⁹⁾ yra geros praktikos pavyzdys, kurį reikėtų pabandyti taikyti Europos mastu.

3.2.5 EESRK mano, kad būsimajame programoje didžiausias dėmesys turėtų būti skiriamas priemonėms, skirtoms panaikinti inovacijų paramos veiklos susiskaidymą tarp ES ir valstybių narių. Šiuo požiūriu reikėtų stiprinti vietos tinklus, kurie užtikrina Europos ir vietos lygmens sąsają ir sudaro galimybę dalytis idėjomis bei su projektais susijusia patirtimi. EESRK siūlo sukurti pilietinės visuomenės dalyviams atviras Europos partnerystės platformas. Tokios platformos pagrindu galėtų tapti su įmonėmis dirbantis vietos operatorius – Europos įmonių tinklas (angl. *Enterprise Europe Network*).

3.2.6 Svarbiausia užtikrinti geresnes sąlygas pasinaudoti finansavimu, visų pirma pažangioms MVĮ plėtoti ir naujoms įmonėms steigti. Reikėtų stiprinti Europos inovacijos ir technologijos instituto vaidmenį, visų pirma išplėsti rizikos pasidalijimo finansinę priemonę ir sukurti Europos rizikos kapitalo rinką.

3.2.6.1 EESRK taip pat rekomenduoja konkrečias Smulkiojo verslo akto įgyvendinimo priemones, pavyzdžiui, skatinti Europos antrinę vertybinių popierių rinką, taikyti mokestines priemones, kurios padrąsintų privačius asmenis investuoti į inovacijas, taip pat skatinti aktyvesnį darbuotojų dalyvavimą.

3.2.7 Pastebima, kad daugelyje šalių jaunimas inovacijomis ir verslu domisi mažiau nei anksčiau. Mokymo programose reikėtų numatyti skatinti kūrybiškumą ir iniciatyvumą.

3.2.7.1 EESRK siūlo, remiantis Moterų verslininkystės ambasadorių tinklo patirtimi ir padedant ES institucijoms, sukurti Jaunųjų verslo ambasadorių tinklą.

3.2.8 Norint sudaryti palankias sąlygas inovacijoms šalyse, kuriose įgyvendinama sanglaudos politika, būtina kuo geriau panaudoti struktūrinių fondų lėšas. Reikia visų pirma tikslingai orientuoti veiksmus, vengti privaloma tvarka taikyti papildomumo principą, kuris tampa vėlavimo ir pastebimumo trūkumo priežastimi. EESRK atkreipia dėmesį į pilietinėje visuomenėje glūdintį socialinių inovacijų potencialą, į kurį iki šiol visiškai neatsižvelgta įgyvendinant struktūrines ir švietimo programas.

3.2.9 ES konkurencijos politika (valstybės pagalba, įmonių bendradarbiavimas) taip pat turėtų būti pritaikyta, kad ja būtų galima užtikrinti didesnę paramą inovacijų panaudojimui bei technologijų perdavimui. Šiuo požiūriu tam tikriems sektoriams, pavyzdžiui, būsto statybos, infrastruktūros arba transporto turėtų būti skiriamas ypatingas dėmesys turint omenyje jų reikšmę sprendžiant klimato kaitos problemas.

3.2.10 Įsigaliojus Lisabonos sutarčiai, ES įgijo didesnę kompetenciją išorės prekybos ir bendradarbiavimo srityse. Reikėtų pasinaudoti šia galimybe ir Europos prekybos mokslo ir technikos srityse sukurti politiką, kuri būtų derinama su valstybių narių politika. Ypatingą dėmesį reikėtų skirti prekybai ir bendradarbiavimui su ES kaimyninėmis šalimis.

⁽⁸⁾ OL C 228, 2009 9 22, p. 9.

⁽⁹⁾ Skiriamos europinės Marie Curie stipendijos.

4. Išvados

4.1 Šios strategijos sėkmė priklausys ne tiek nuo jai skirtų biudžeto lėšų, kiek nuo Europos Komisijos ir valstybių narių realios politinės valios ją įgyvendinti, užtikrinti partnerystę, visų pirma su pilietine visuomene, kokybę ir užmegzti dialogą su piliečiais. Todėl EESRK ragina Europos Vadovų Tarybą ir Europos Komisiją parengti inovacijų veiksmų planą, kuris taptų Europos augimo ir užimtumo strategijos (ES 2020) pagrindu.

4.2 Prie būsimąjo Europos inovacijų plano turėtų būti parengtas veiksmų planas, kuriame būtų numatytas įgyvendinimo grafikas ir pasiektos pažangos stebėseną. Šiuo požiūriu ne taip svarbu, kokia bus šio plano teisinė forma (rekomendacijos, teisės aktas ar kokia nors kita forma). Šio plano veiksmingumą lems dokumento turinys ir konkretūs išipareigojimai, pagrįsti įgyvendinimo datomis ir skaičiais.

4.3 Šia strategija turėtų būti siekiama įgyvendinti veiksmingą Bendrijos politiką, kuri suteiktų naują postūmį Europos ekonomikai.

2010 m. kovo 17 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Mario SEPI

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią direktyvas 1998/26/EB, 2002/87/EB, 2003/6/EB, 2003/41/EB, 2003/71/EB, 2004/39/EB, 2004/109/EB, 2005/60/EB, 2006/48/EB, 2006/49/EB ir 2009/65/EB dėl Europos bankininkystės institucijos, Europos draudimo ir profesinių pensijų institucijos ir Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijos įgaliojimų

COM(2009) 576 galutinis – 2009/0161 (COD)

(2010/C 354/20)

Vienintelis pranešėjas **Wautier ROBYNS DE SCHNEIDAUER**

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2009 m. lapkričio 25 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią direktyvas 1998/26/EB, 2002/87/EB, 2003/6/EB, 2003/41/EB, 2003/71/EB, 2004/39/EB, 2004/109/EB, 2005/60/EB, 2006/48/EB, 2006/49/EB ir 2009/65/EB dėl Europos bankininkystės institucijos, Europos draudimo ir profesinių pensijų institucijos ir Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijos įgaliojimų

(COM(2009) 576 galutinis – 2009/0161 (COD)).

Ekonominės ir pinigų sąjungos bei ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu rengimą, 2010 m. kovo 3 d. priėmė savo nuomonę.

461-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. kovo 17–18 d. (kovo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 115 narių balsavus už, nė vienam prieš ir 1 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK mano, kad dabartinės krizės sąlygomis būtina nedelsiant iš esmės reformuoti priežiūros sistemą. Šia reforma turėtų būti siekiama užtikrinti tiek atskirų atvejų, tiek platesnio masto krizių prevenciją ir atsparumą tokio pobūdžio sukrėtimams. Ši reforma turėtų būti pagrįsta Bendrijos lygmens principais ar netgi patikimos Bendrijos sistemos ir atitinkamų kitų šalių sistemų sąveika.

1.2 EESRK apgailestauja, kad dėl ne visiškai suderintų patekimo į rinkas sąlygų ir priežiūros reikalavimų susiklostė aplinkybės, leidžiančios ieškoti palankesnių reglamentavimo sąlygų ir iškraipyti konkurenciją. Šių reikalavimų suderinimas remiantis finansų subjektų patikimumu, gebėjimu valdyti riziką ir teikti visuomenei kokybišką informaciją yra būtina interesų bendrumo Europos ekonominėje erdvėje sąlyga. Šio proceso metu būtina nuolat užtikrinti, kad nuolat būtų skiriamas dėmesys kontroliuojančiųjų kvalifikacijai, pirmiausia, savitarpio bendradarbiavimo pagrindu.

1.3 Todėl EESRK pritaria Komisijos šioje srityje įgyvendinamiems veiksams, kurių tikslas suteikti sektorių priežiūros

institucijoms įgaliojimus nustatyti bendrus techninius standartus ir spręsti nacionalinių institucijų nesutarimus. Komitetas teigiamai vertina priežiūros institucijų santykių pokyčius ir tendenciją spręsti galimus nesutarimus srityse, kuriose numatytas bendras sprendimų priėmimas. Pritaria Komisijos siekiui aiškiai atskirti techninius ir politinius klausimus, kuriuos pavesta spręsti politinius įgaliojimus turinčioms Bendrijos institucijoms.

1.4 EESRK ragina Komisiją atkakliai tęsti programoje numatytą darbą ir baigti parengtus techninių standartų, taikomų vertybinių popierių sektoriuje, ir laukiamų draudimo ir profesinių pensijų direktyvų pakeitimus.

2. Aplinkybės

2.1 2009 m. spalio 26 d. Europos Komisija pateikė pasiūlymą priimti direktyvą *Omnibus I*, iš dalies keičiančią visas su finansų paslaugų sektoriaus veikla susijusias direktyvas. Tai direktyvos dėl kapitalo reikalavimų, finansinių konglomeratų, profesinių pensijų, piktnaudžiavimo rinkai, rinkų ir finansinių priemonių, prospekto, atsiskaitymų baigtinumo, skaidrumo, kovos su pinigų plovimu ir investicinių fondų.

2.2 Komisijos tikslai – visuomenės apsauga, finansinis stabilumas ir bendrosios rinkos stiprinimas, kurios veikimą užtikrinti trukdo nors iš dalies ir suderintos nacionalinės priežiūros sistemos.

2.3 Siekiant šių tikslų, būtina nustatyti reglamentuose numatytas kompetencijos sritis, kad būtų galima sukurti Europos priežiūros institucijas pertvarkant veikiančius Europos priežiūros komitetus. Pasiūlymas priimti šią iš dalies keičiančią direktyvą leis atlikti norimus pakeitimus esamuose dokumentuose ir siekti norimo vienodumo.

2.4 Šis pasiūlymas dera su Europos Komisijos politika, kurios ji ėmėsi išanalizavusi Jacques de Larosière vadovaujamos aukšto lygio ekspertų grupės ataskaitos išvadas, t. y. sukurti veiksmingesnę, labiau integruotą ir darnesnę Europos priežiūros sistemą. Pagal 2009 m. gegužės mėn. Europos Komisijos komunikatą, šią priežiūros sistemą turėtų sudaryti Europos sisteminės rizikos valdyba, kuriai būtų pavesta makroekonomikos ir finansiniam stabilumui grėsmę keliančios rizikos stebėseną, ir Europos finansų priežiūros institucijų sistema, kurią sudarytų nacionalinių finansų priežiūros institucijų tinklas, derinantis veiksmus su naujosiomis Europos priežiūros institucijomis.

2.5 Naujosios priežiūros institucijos bus sukurtos pertvarkius tris priežiūros komitetus, kurie užėmė priežiūros architektūroje, išplaukiančioje iš profesoriaus Lamfalussy sprendimų priėmimo proceso, trečiąją pakopą; jiems atitinkamai buvo pavesta prižiūrėti bankų veiklą, draudimą ir profesines pensijas bei finansų rinkas.

2.6 Siekiant parengti labiau suderintas Europos finansines taisykles, 2009 m. gegužės mėn. komunikate „Europos finansų priežiūra“⁽¹⁾ Komisija užsibrėžė tikslą – leisti priežiūros institucijoms parengti techninių standartų projektus ir sudaryti palankesnes sąlygas keistis informacija apie mikrolygio rizikos ribojimą.

2.7 Šiuo pasiūlymu pradėtas darbas tęsiamas trimis kryptimis. Pasiūlyme apibrėžiama techninių standartų (priemonių, metodų, statistikos, formų ir pan.) taikymo sritis; šių standartų, kuriuos patvirtinti turės Europos Komisija, tikslas – didesni vienodumą užtikrinanti priežiūros priemonių konvergencija.

2.8 Pasiūlyme Europos priežiūros institucijoms suteikiama teisė spręsti nesutarimus tarp nacionalinių institucijų tais atvejais, kai institucijos privalo bendradarbiauti, kadangi bendras interesas tampa svarbesnis už nacionalinį interesą ir kai prieš priimančią prievolę sprendimą būtinas susitaikymas.

2.9 Galiausiai, pasiūlyme nurodomi tinkami keitimosi informacija kanalai, kad nekiltų teisinių kliūčių nustatant bendrus,

visų pirma nacionalinių ir naujųjų Europos priežiūros institucijų santykių, principus.

2.10 Be to, naujosios Europos priežiūros institucijos turi teisę kartu su ES nepriklausančių šalių priežiūros institucijomis svarstyti tarpvalstybinių susijungimų ir išsigijimų rizikos ribojimo aspektus ir skelbti su tuo susijusias nuomones ir sudaryti patvirtintų Bendrijos finansų subjektų sąrašus.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Šioje EESRK nuomonėje laikomasi tokios pat pozicijos kaip ir nuomonėse dėl Larosière ataskaitos⁽²⁾ ir dėl Makrolygio ir mikrolygio rizikos ribojimo priežiūros, kurios buvo priimtos prasidėjus 2007–2008 m. finansų krizei. Nors pagrindinės tiesioginės šios krizės priežastys gali būti siejamos su JAV finansų sistemos sutrikimais, ji taip pat atskleidė Europos priežiūros sistemų trūkumus ir tarp jų esančius skirtumus. Komitetas apgailestauja, kad nei krizių, nei ankstesnių atvejų (pvz., bendrovės „Equitable Life“ byla) nepakako, kad būtų anksčiau pradėtos būtinos reformos.

3.2 Sunkumai, su kuriais susidūrė tarpvalstybinę veiklą plėtojusių įstaigų klientai, gali sumažinti vartotojų pasitikėjimą bendrąja rinka.

3.3 Naujosiose priežiūros institucijose turėtų veikti konsultacinės struktūros, kurios konsultuotųsi su atitinkamais specialistais, profesinių sąjungų organizacijomis, finansų paslaugų vartotojais ir plėtotų dialogą su EESRK kaip pilietinės visuomenės atstovu.

3.4 EESRK atkreipia dėmesį į techninių trijų naujųjų institucijų pobūdį. Šie nepriklausomi organai privalo likti pavaldūs Komisijos ir galiausiai Europos Parlamento politiniams įgaliojimams.

3.5 Komitetas pažymi, kad labiau suderinta priežiūros praktika turėtų būti naudinga finansų įstaigoms, vykdančioms veiklą keliose valstybėse narėse. Komitetas pirmiausia atkreipia dėmesį į tai, kad siūloma sistema nesukuriama nauji apribojimai finansų subjektams, dėl kurios patirtos sąnaudos tektų vartotojams, išskyrus tas valstybes, kurios pasinaudojo palankesnėmis reglamentavimo sąlygomis ir konkurencijos iškreipimu ir todėl turės pakeisti savo praktiką.

3.6 EESRK pritaria, kad į siūlomą sistemą būtų įtrauktas geresnio reglamentavimo principas, kurį užtikrintų viešosios konsultacijos, ir pradiniam priemonių kūrimo etape atliekamas

⁽¹⁾ COM(2009) 252 galutinis.

⁽²⁾ OL C 318, 2009 m. gruodžio 23 d., p. 57.

poveikio vertinimas. Komitetas taip pat palankiai vertina Komisijos siekį skirti dėmesį lankstumui ir būtinumui.

3.7 Turėdamas omenyje kolegialų šių trijų naujų priežiūros institucijų pobūdį, Komitetas ragina išlaikyti skirtingų

nacionalinių institucijų pusiausvyrą nesutarimų atvejais. EESRK kolegialumas reiškia, kad nacionalinės institucijos priima bendrus sprendimus neatsižvelgdamos į rinkų dydį arba į tai, ar rinkose dalyvauja ne tik jų šalių veiklos vykdytojai.

2010 m. kovo 18 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Mario SEPI

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 708/2007 dėl svetimų ir nevietinių rūšių panaudojimo akvakultūroje

COM (2009) 541 galutinis – 2009/0153 (CNS)

(2010/C 354/21)

Pranešėjas **Valerio SALVATORE**

Administratorius Arturo Iñiguez

Europos Sąjungos Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 37 straipsniu, 2009 m. lapkričio 11 d., Europos Parlamentas, vadovaudamasis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsnio 2 dalimi, 2009 m. kovo 5 d., nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 708/2007 dėl svetimų ir nevietinių rūšių panaudojimo akvakultūroje

COM(2009) 541 galutinis – 2009/0153 (CNS).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2010 m. vasario 25 d. priėmė savo nuomonę.

461-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. kovo 17–18 d. (kovo 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 130 narių balsavus už, ir 3 – susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) pritaria Reglamento (EB) Nr. 708/2007 dėl svetimų ir nevietinių rūšių panaudojimo akvakultūroje pakeitimams, kurie atlikti atsižvelgiant į naujas mokslinę informaciją, įskaitant pagal Šeštąją bendrąją programą finansuoto bendro projekto IMPASSE rezultatus.

1.2 Komitetas tikisi, kad bus įgyvendintas reglamente nustatytas dvejetainis tikslas: kuo labiau sumažinti su svetimomis ir nevietinėmis rūšimis susijusios rizikos laipsnį ir sumažinti šio sektoriaus veiklos vykdytojams tenkančią administracinių formaliųjų našta. Nereikalingas biurokratizmas susijęs su nacionaliniais leidimais, kurie būtini akvakultūros objektams, kuriuose auginamos svetimoms ir nevietinėms rūšys.

1.3 Siekiant šio tikslo, svarbiausia užtikrinti akvakultūros objektų biologinį saugumą. Saugumui užtikrinti būtinos atitinkamos priemonės: a) taikyti priemones vežant produktus, b) priimančiajam objektui taikyti aiškiai apibrėžtus protokolus, c) laikytis nustatytų procedūrų iki akvakultūros kilmės žuvų produktų pateikimo vartoti.

1.4 Atsižvelgiant į šias aplinkybes, nauja uždaru akvakultūros objektų apibrėžtis yra gerai struktūruota ir dera su projekto

IMPASSE rezultatais, tačiau pernelyg techninė apibrėžties kalba gali tapti ne visada teisingo aiškinimo prielaida. Todėl norint išvengti galimo dviprasmiškumo įgyvendinant reglamentą, naujajame dokumento tekste reikėtų aiškiai nurodyti, kad akvakultūros objektas laikomas uždaru, kai jis įrengtas sausumoje.

1.5 Naujajame reglamente, be kita ko, nustatyta, kad uždaruose akvakultūros objektuose turi būti užtikrinta, kad per potvynius šiuose objektuose laikomos svetimoms rūšys arba biologinės medžiagos nepateks į atvirus vandenį. Siekiant šio tikslo, reikėtų nustatyti saugų atstumą tarp uždaro akvakultūros objekto ir atviro vandens telkinio atsižvelgiant į akvakultūros įrenginių tipą, vietą ir išdėstymą.

1.6 Kadangi vanduo – ne vienintelė terpė, kuria gali ištrūkti organizmai, reikėtų užtikrinti visas būtinas uždaru akvakultūros objektų apsaugos nuo plėšrūnų, galinčių išnešioti auginamus organizmus, sistemas.

1.7 EESRK pritaria teiginiui, kad judėjimas iš uždaro akvakultūros objekto į atvirą akvakultūros objektą neturi būti laikomas įprastu judėjimu. Todėl EESRK mano, kad, siekiant sumažinti bet kokią galimą vandens ekosistemų užteršimo riziką, uždari akvakultūros objektai turi būti valdomi ir administruojami kitaip nei atviri akvakultūros objektai, jei tai leidžia gamybos ciklas.

2. Įžanga

2.1 Žuvų baltymų paklausa nuolat auga, o žvejybos sektorius patiria nuosmukį dėl jūrų ir vidaus vandenų išteklų pereikvojimo, todėl akvakultūra galėtų veiksmingai prisidėti siekiant patenkinti didėjančių žuvų produktų poreikį. Iš tiesų, pastaraisiais trim dešimtmečiais akvakultūros gamyba pasaulio mastu kasmet išaugdavo 11 proc. (Naylor & M. Burke, 2005 m.)⁽¹⁾

2.2 Šiomis aplinkybėmis svetimų ir nevietinių rūšių introdukcija ir auginimą Europoje labai remia kai kurios ekonominės ir prekybos interesų grupės, tačiau jos vis dėlto privalo savo interesus derinti su tikslu išsaugoti ekosistemas, kurios gali nukentėti dėl neteisingai vykdomos akvakultūros veiklos.

2.3 Svetimų rūšių introdukcija yra vienas labiausiai vandens ekosistemas trikdančių ir su žmogaus veikla siejamų veiksnių ir antroji (po buveinių naikinimo) biologinės įvairovės mažėjimo visame pasaulyje priežastis. Visų ekosistemų pusiausvyra labai trapi, jos yra ilgo evoliucijos proceso rezultatas. Vykstant šiam procesui, kiekvienas organizmas sąveikauja su jį supančia aplinka ir tokiu būdu atsiranda tam tikros organizmo sąsajos su jo užimama erdve ir joje esančiais kitais organizmais. Ekosistemoje kiekvienas organizmas atlieka tikslų funkciją ir užima konkrečią ekologinę nišą. Būtų taip pat įdomu ištirti, koks yra klimato kaitos poveikis žuvų rūšių migracijai įvairiuose vandenyse.

2.4 Kai viena svetima rūšis prisijungia prie naujos kolonijos, ji sąveikauja su kolonijoje jau gyvenančiomis rūšimis, o tai gali paskatinti nenusipėjamas pasekmes nusistovėjusiai pusiausvyrai. Naujos rūšys gali varžytis ir konkuruoti su vietinėmis rūšimis dėl maisto ir vietos, iš savo buveinių į naują aplinką pernešti kenkėjus ir ligų sukėlėjus bei kryžmintis su čiabuvėmis rūšimis.

2.5 Todėl būtina apibrėžti pagrindinius uždaro akvakultūros objekto požymius: fizinė užtvara, skirianti laukinius ir auginamus organizmus, kietųjų atliekų tvarkymas, tinkama negyvų organizmų šalinimo sistema, įleidžiamo ir išleidžiamo vandens stebėjimas ir valymas.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Silpnėjant kontrolės sistemoms, didėja svetimų ir nevietinių rūšių ištrūkimo iš auginimo objektų rizika. Uždaroje sistemoje – joms priskiriami akvakultūros objektai yra saugūs, apsaugoti fizinėmis ir cheminėmis užtvaramis – ištrūkimo rizika yra minimali, tuo tarpu atvirų ekstensyviojo auginimo sistemų saugumas mažesnis, todėl kartais pasitaiko netyčinių svetimų rūšių ištrūkimo į natūralią aplinką atvejų.

3.2 Manoma, kad apie 20 proc. ne vietinių rūšių auginama atvirose sistemose, mažiau negu 10 proc. – uždaroje intensyvaus auginimo sistemose, tačiau kai kuriais atvejais gyvi gyvūnai (pvz., dvigeldžiai moliuskai) vandens valymo laikotarpiui laikinai perkeliama (įskaitant ir ilgus nuotolius) arba į uždarus, arba į atvirus objektus, tokiu būdu atsiranda didelė ištrūkimo rizika (IMPASSE)⁽²⁾.

3.3 Uždaroje sistemoje naudojamos įvairios įleidžiamo ir išleidžiamo vandens valymo technologijos, tačiau visose sistemose numatytas fizinis akvakultūros objektų ir natūralių vandens ekosistemų atskyrimas. Vis dėlto, spartus auginimo technikos ir įvairių akvakultūros sistemų vystymasis paskatino Tarybą parengti šioje nuomonėje svarstomą reglamento projektą.

3.4 Tarybos reglamentu (EB) Nr. 708/2007 nustatyti su svetimomis ir nevietinėmis rūšimis susijusios akvakultūros veiklos pagrindai siekiant įvertinti ir kuo labiau sumažinti galimą šių rūšių poveikį vandens buveinėms. Minėtame reglamente numatyta sukurti nacionalinio lygmens leidimų sistemą.

3.5 Tais atvejais, kai uždaruose akvakultūros objektuose užtikrinamas biologinis gyvūnų saugumas, leidimas nėra būtinas. Saugumui užtikrinti būtina taikyti atitinkamas priemones vežant produktus; be to, reikia priimančiajam objektui taikyti aiškiai apibrėžtus protokolus ir laikytis nustatytų procedūrų iki akvakultūros kilmės žuvų produktų pateikimo vartoti.

3.6 Naujoji uždaro akvakultūros objektų apibrėžtis parengta atsižvelgiant į programos IMPASSE rezultatus, tačiau reikėtų joje aiškiai nurodyti, kad akvakultūros objektas gali būti laikomas uždaru, jei jis įrengtas sausumoje.

3.7 Komitetas visiškai pritaria reglamente apibrėžtam tikslui, t. y. siekti, kad į vandens aplinką nepatektų kietosios atliekos ir kad iš objekto neištruktų auginamos rūšys (arba jų dalis). Tačiau sparčiai vystantis naudoto vandens filtravimo ir valymo technologijoms, reikia turėti omenyje, kad biologinį saugumą, kuris išlieka svarbiausiu prioritetu, užtikrinti galima įvairiomis sistemomis: fizinėmis, cheminėmis, biologinėmis arba jų deriniu.

⁽¹⁾ Naylor, R. & M. Burke (2005 m.). *Aquaculture and Ocean Resources: Raising Tigers of the Sea*. (Aplinkai ir gamtos ištekliais skirtas metinis leidinys *Annual Review of Environment and Resources*. Nr. 30, p. 185-218)

⁽²⁾ Projektas IMPASSE Nr. 44142. D1.3. Ataskaita 3.1. *Review of risk assessment protocols associated with aquaculture, including the environmental, disease, genetic and economic issues of operations concerned with the introduction and translocation of species*. (Gordon H. Copp, Esther Areikin, Abdellah Benabdelmouna, J. Robert Britton, Ian G. Cowx, Stephan Gollasch, Rodolphe E. Gozlan, Glyn Jones, Sylvie Lapègue, Paul J. Midtlyng, L. Miossec, Andy D. Nunn, Anna Occhipinti Ambrogi, S. Olenin, Edmund Peeler, Ian C. Russell, Dario Savini). - 2008 m. - (p. 14). <http://www.hull.ac.uk/hifi/IMPASSE/wp3d1.pdf>

4. Konkrečios pastabos

4.1 Siekiant išvengti vandens ekosistemų taršos rizikos, būtina nustatyti tinkamas priežiūros ir kontrolės priemonės, taikytinas svetimų ir nevietinių rūšių introdukcijai ir perkėlimui. Šį tikslą įgyvendinti bus galima tuomet, jei bus parengti, priimti ir įgyvendinti atitinkami tarptautiniai veiklos ir procedūrų kodeksai.

4.2 Kadangi vanduo nėra vienintelė terpė, kuria gali ištrūkti organizmai, reikėtų taip pat užtikrinti visas uždarytą akvakultūros objektų apsaugos nuo plėšrūnų, visų pirma paukščių, galinčių pernešti auginamus gyvūnus į natūralią aplinką, sistemas.

4.3 Be to, siekiant sumažinti bet kokią galimą vandens ekosistemų užteršimo riziką, uždari akvakultūros objektai turėtų būti valdomi ir administruojami kitaip, nei atviri akvakultūros objektai, jei tai leidžia gamybos ciklas.

4.4 Komitetas pritaria sprendimui įpareigoti valstybes nares interneto svetainėje reguliariai atnaujinti jų teritorijoje esančių uždarytą akvakultūros objektų sąrašą, tokiu būdu užtikrinti kuo platesnę informacijos sklaidą ir skatinti didesnę šio sektoriaus veiklos vykdytojų ir vietos lygmens suinteresuotųjų subjektų atsakomybę už teisingą šių objektų valdymą.

2010 m. kovo 17 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Mario SEPI

2010/C 354/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą dėl tam tikrų žvejybos VJBŽK (Viduržemio jūros bendrosios žvejybos komisijos) susitarimo rajone nuostatų COM(2009) 477 galutinis – 2009/0129 (CNS)	71
2010/C 354/17	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo Tarybos reglamentui iš dalies keičiančiam Reglamentą (EB) Nr. 247/2006, nustatantį specialias žemės ūkio priemones atokiausiems Sąjungos regionams COM(2009) 510 galutinis – 2009/0138 (CNS)	72
2010/C 354/18	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl būsimos konkurencijos teisės sistemos, taikomos motorinių transporto priemonių sektoriuje COM(2009) 388 galutinis	73
2010/C 354/19	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Bendrijos inovacijų politikos peržiūra besikeičiančiame pasaulyje“ COM (2009) 442 galutinis	80
2010/C 354/20	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią direktyvas 1998/26/EB, 2002/87/EB, 2003/6/EB, 2003/41/EB, 2003/71/EB, 2004/39/EB, 2004/109/EB, 2005/60/EB, 2006/48/EB, 2006/49/EB ir 2009/65/EB dėl Europos bankininkystės institucijos, Europos draudimo ir profesinių pensijų institucijos ir Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijos įgaliojimų COM(2009) 576 galutinis – 2009/0161 (COD) ...	85
2010/C 354/21	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 708/2007 dėl svetimų ir nevietinių rūšių panaudojimo akvakultūroje COM (2009) 541 galutinis – 2009/0153 (CNS)	88

2010 m. prenumeratos kainos (be PVM, įskaitant paprastosios siuntos išlaidas)

ES oficialusis leidinys, L ir C serijos, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	1 100 EUR per metus
ES oficialusis leidinys, L ir C serijos, spausdintinė versija ir metinis kompaktinis diskas	22 oficialiosiomis ES kalbomis	1 200 EUR per metus
ES oficialusis leidinys, L serija, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	770 EUR per metus
ES oficialusis leidinys, L ir C serijos, mėnesinis kaupiamasis kompaktinis diskas	22 oficialiosiomis ES kalbomis	400 EUR per metus
Oficialiojo leidinio priedas, S serija (Konkursai ir viešieji pirkimai), kompaktinis diskas, leidžiamas du kartus per savaitę	daugiakalbis: 23 oficialiosiomis ES kalbomis	300 EUR per metus
ES oficialusis leidinys, C serija. Konkursai	konkursų kalbomis	50 EUR per metus

Europos Sąjungos oficialųjį leidinį, leidžiamą oficialiosiomis Europos Sąjungos kalbomis, galima prenumeruoti bet kuria iš 22 kalbų. Jį sudaro L (teisės aktai) ir C (informacija ir pranešimai) serijos.

Kiekviena kalba leidžiamas leidinys prenumeruojamas atskirai.

Oficialieji leidiniai airių kalba parduodami atskirai, remiantis 2005 m. birželio 18 d. Oficialiajame leidinyje L 156 paskelbtu Tarybos reglamentu (EB) Nr. 920/2005, nurodančiu, kad Europos Sąjungos institucijos laikinai neįpareigojamos rengti ir skelbti visų aktų airių kalba.

Oficialiojo leidinio priedas (S serija. Konkursai ir viešieji pirkimai) skelbiamas viename daugiakalbiame kompaktiniame diske visomis 23 oficialiosiomis kalbomis.

Pateikę paprastą prašymą *Europos Sąjungos oficialiojo leidinio* prenumeratoriai gali gauti įvairius Oficialiojo leidinio priedus. Apie priedų išleidimą prenumeratoriai informuojami pranešime skaitytojui, kuris skelbiamas *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

2010 metais kompaktinius diskus pakeis skaitmeniniai diskai.

Pardavimas ir prenumerata

Įvairių mokamų leidinių, tokių kaip *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, galima užsiprenumeruoti mūsų pardavimo biuruose. Pardavimo biurų sąrašą galima rasti internete adresu

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lt.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) – tai tiesioginė ir nemokama prieiga prie Europos Sąjungos teisės aktų. Šiame tinklalapyje galima skaityti *Europos Sąjungos oficialųjį leidinį*, susipažinti su sutartimis, teisės aktais, precedentine teise bei parengiamaisiais teisės aktais.

Išsamesnės informacijos apie Europos Sąjungą rasite <http://europa.eu>

Europos Sąjungos leidinių biuras
2985 Liuksemburgas
LIUKSEMBURGAS

LT